

2022

JAARVERSLAG

Stichting Pensioenfonds DSM Nederland

2022

JAARVERSLAG

Stichting Pensioenfonds DSM Nederland

Heerlen, 28 mei 2023

INHOUDSOPGAVE

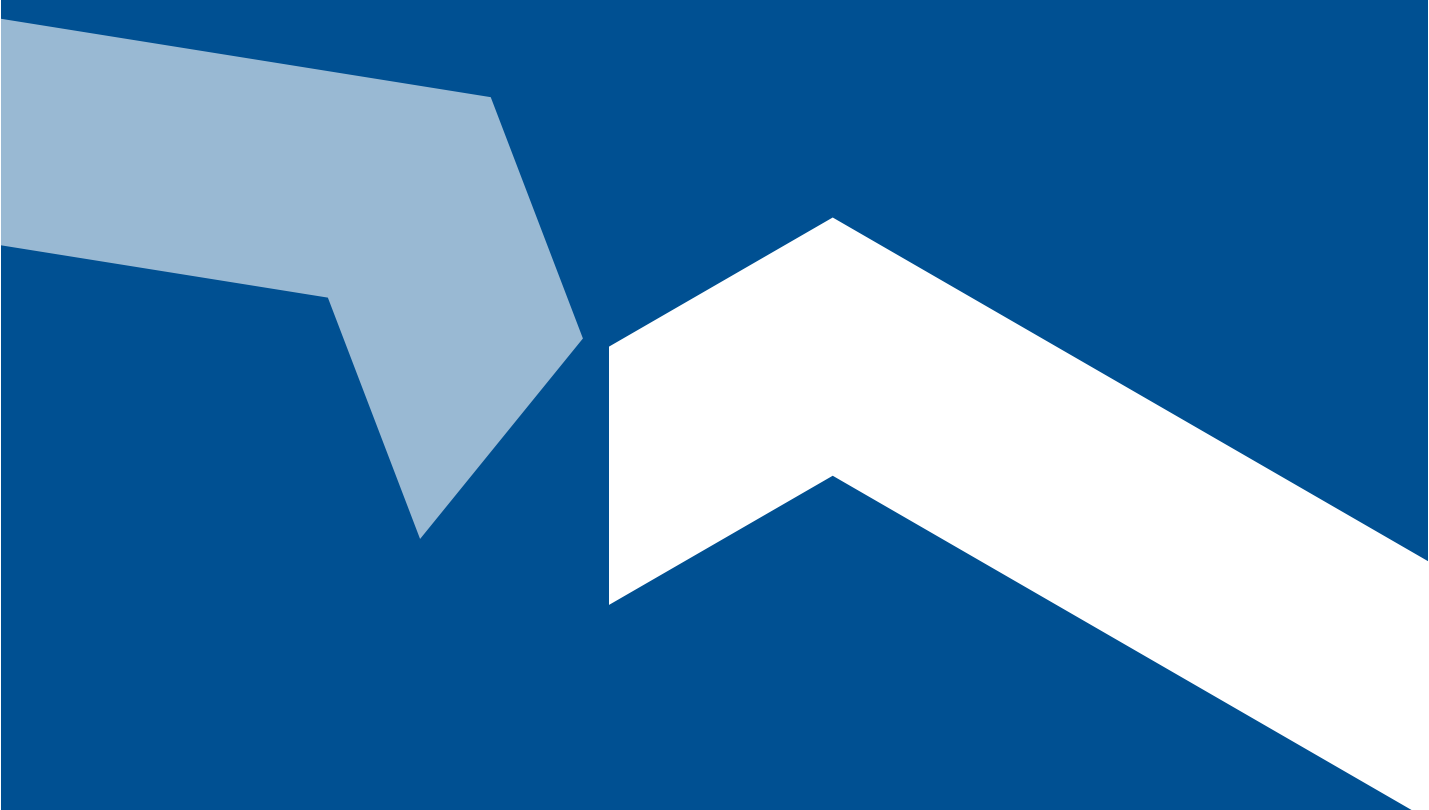
Voorwoord	7
Kerncijfers	13
Verslag van het bestuur	17
1. Profiel en governance	19
1.1 Missie	19
1.2 Pensioenregelingen	19
1.3 Organisatiestructuur en fondsorganen	21
1.4 Uitvoering	25
1.5 Governance beleid	26
2. Beleggings-, Pensioen-, en Communicatiebeleid	31
2.1 Beleggingsbeleid	31
2.2 Premiebeleid	38
2.3 Toeslagenbeleid	38
2.4 Kortingsbeleid	44
2.5 Communicatiebeleid	44
2.6 Aansluitingenbeleid /Aangesloten ondernemingen	48
3. Interne ontwikkelingen	49
3.1 Financiële positie	49
3.2 Uitvoeringskosten	51
3.3 Bestuursbesluiten 2022	55
4. Externe ontwikkelingen	60
4.1 Financiële markten in 2022	60
4.2 Wet- en regelgeving	60
4.3 Extern Toezicht in 2022	63
5. Risicomanagement	65
5.1 Risicobeleid	65
5.2 Risico governance	65
5.3 Risicomanagementproces	66
5.4 Beoordeling Kernrisico's	67
5.5 Activiteiten risicomanagement in 2022	68
5.6 Gevoeligheid dekkingsgraad voor marktontwikkelingen	69

INHOUDSOPGAVE

6.	Vooruitblik	70
7.	Jaarrekening	73
7.1	Balans per 31 December	75
7.2	Staat van Baten en Lasten	76
7.3	Kasstroomoverzicht	77
7.4	Toelichting op de jaarrekening	78
7.5	Gebeurtenissen na balansdatum	100
7.6	Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur	100
7.7	Goedkeuring van het bestuursbesluit tot vaststelling van de jaarrekening door de raad van toezicht	100
8.	Overige gegevens	103
8.1	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	105
9.	Overige informatie	117
9.1	Verslag van de raad van toezicht	119
9.2	Verslag van het verantwoordingsorgaan	128
9.3	Actuariële verklaring	138
9.4	Rapportage Compliance Officer	140
9.5	Personalia	141
10.	Duurzaamheidsverslag	147
11.	Summary in English	187
12.	Bijlagen	195
A.	Afkortingen en begrippen	197
B.	Aangesloten ondernemingen	201
C.	Checklist code Pensioenfondsen	202
D.	SFDR Wetgeving - Annex 4	216

VOORWOORD

VOORWOORD

Het jaar 2022 was voor het pensioenfonds DSM Nederland (PDN) een jaar van voorbereiding op wat komen gaat. We hebben ons als bestuur gericht op de toekomst van het fonds: de optimale governance-structuur van het fonds, de transitie naar de Wet Toekomst Pensioenen (WTP) en de middellange termijn strategische toekomstverkenningen voor PDN en DPS (de pensioenuitvoeringsorganisatie DSM Pension Services). Op alle terreinen hebben wij ons dit jaar voorbereid op de belangrijke en complexe transitie die voor de deur staan. 2022 was ook het jaar van de ommekeer in de financiële markten en in de financiële positie van het fonds. Vooral door de gestegen renteniveaus is de dekkingsgraad van het fonds gestegen en was er weer ruimte om de pensioenrechten en -uitkeringen te verhogen. In dit voorwoord licht ik een aantal hoofdlijnen uit 2022 kort toe. In het jaarverslag is meer uitgebreide achtergrondinformatie te vinden.

Financiële positie

Voor de deelnemers van PDN waren de financiële ontwikkelingen van het fonds in 2022 het belangrijkste onderwerp. De pensioenrechten van de actieve deelnemers en gewezen deelnemers, en de -uitkeringen van de pensioengerechtigden zijn verhoogd. Dat was voor het eerst na vele jaren mogelijk, ondanks dat ons vermogen het afgelopen jaar daalde. In 2022 is de waarde van de beleggingen gedaald als gevolg van de geopolitieke turbulentie en onzekerheden die daarmee gepaard gingen, resulterend in onder meer hoge inflatie en hogere rente. Maar het fonds heeft de daling relatief kunnen beperken, onder andere door het rente-afdekkingsbeleid dat in ons voordeel heeft gewerkt.

Door de hogere renteniveaus op de financiële markten hoefde het fonds minder geld in kas te houden om aan de toekomstige uitkeringen (verplichtingen) te kunnen voldoen. Dat leidde tot een hogere dekkingsgraad van het fonds. Daarnaast werden de regels voor indexatie door de overheid (tijdelijk) versoepeld in de aanloop naar de overgang naar een nieuw pensioenstelsel (WTP). Onze dekkingsgraad was al voldoende om iets te kunnen indexeren; dankzij de tijdelijke regeling konden we nog wat meer doen. Het bestuur heeft bij het toekennen van de indexatie de belangen van alle deelnemersgroepen zorgvuldig afgewogen en daarnaast ook rekening gehouden met de toekomst, mede met oog op de transitie die nog gaat plaatsvinden naar het nieuwe pensioenstelsel.

Toekomstvisie fonds

Mede naar aanleiding van de strategische heroriëntatie van DSM op de uitvoering van de pensioenregeling hebben we als bestuur in de periode februari - september 2022 de strategische opties voor PDN in kaart gebracht. Centraal daarbij stond en staat waar de deelnemers het meest bij zijn gebaat: een robuuste uitvoering van de regelingen, betrouwbaar en kostenefficiënt.

Wet Toekomst pensioenen

Parallel aan het strategische heroriëntatie project, hebben we gewerkt aan de voorbereiding van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Sociale partners zijn eerst aan zet: werkgevers en werknemers besluiten samen welke van de twee premie-pensioenregelingen hun voorkeur heeft, of ze de bestaande pensioenverplichtingen en bijbehorende vermogens willen omzetten (invaren) naar de nieuwe pensioenregeling, en bij welk pensioenfonds ze het beheer van de nieuwe regeling willen onderbrengen. De samenwerking verliep via een daarvoor in 2022 ingestelde Regiegroep. De sociale partners van DSM hebben het besluit in 2022 niet genomen, maar uitgesteld tot medio 2023. De belangrijkste reden was dat de nieuwe wet was uitgesteld en daardoor ook de wet- en regelgeving later beschikbaar komt. De sociale partners hebben naar aanleiding daarvan ook besloten

de overgang naar het nieuwe pensioensysteem met een jaar te verschuiven, van 2025 naar 2026. Wel is in 2022 een deelnemersonderzoek gedaan naar de pensioencontract-voorkeur en is een datakwaliteit-traject doorlopen.

Governance

Om goed leiding te geven aan de grote strategische projecten, en het bestuur te ontlasten, heeft het bestuur eind 2021 besloten twee operationeel bestuurders uit hun midden aan te wijzen, te weten de twee professionele (expert) bestuurders Eiko de Vries (extern werknemerslid) en Piet Molenaar (extern werkgeverslid). Zij hebben ieder 3 dagen in de week beschikbaar om op operationeel-tactisch gebied het fonds te besturen. Ook is een mandaterings-regeling aan de bestuurscommissies en verdeling van werkzaamheden vastgelegd, zodat het algemeen bestuur zich meer kan richten op de strategische en beleidsmatige zaken. Vanaf medio 2022 is deze nieuwe werkwijze toegepast. Twee leden van de Raad van Toezicht (RvT) hebben PDN afgelopen jaar verlaten, omdat hun belangen buiten PDN zouden kunnen conflicteren met de strategische heroriëntatie die dit jaar werd gestart. Ik dank Margreet Teunissen en Mila Hoekstra hartelijk voor hun zeer gewaardeerde betrokkenheid bij, en bijdrage aan het fonds.

Belanghebbenden

Aan de vooravond van de grote transitie is het belangrijk om alle belanghebbenden goed aan te sluiten en te informeren. Als bestuur hebben we in 2022 dan ook extra geïnvesteerd in de rechtstreekse relatie met de deelnemers (o.a. door middel van podcasts met bestuursleden) en met alle betrokkenen, zodat we elkaar goed informeren en weten te vinden. Zo zijn er verschillende sessies georganiseerd om de VDP (Vereniging van DSM gepensioneerden) en DSM-Next mee te nemen in de feiten en de dilemma's van het fondsbestuur. In 2022 is de aparte vereniging VPPHA (Vereniging pensioengerechtigden PDN het alternatief) gestart. Onvrede over besluiten die zijn genomen in een (ver) verleden zorgden voor veel onrust rond het fonds. Echter uiteindelijk staan we allemaal in dienst van de belangen van al onze deelnemers en zullen we die ook evenwichtig moeten wegen. Ik hoop op een constructieve samenwerking in de toekomst met alle betrokkenen. Binnen het fonds zijn de contacten met de RvT en het Verantwoordingsorgaan (VO) en met de aangesloten ondernemingen bij het fonds intensief geweest.

Afsluiting

Naar verwachting zal 2023 evenveel turbulentie kennen als het afgelopen jaar. Er staat veel verandering voor de deur. In 2023 zullen sociale partners verschillende besluiten nemen, bijvoorbeeld of de toekomstige pensioenregeling solidair of meer flexibel zal zijn, maar ook concreet over de nieuwe pensioenregeling voor actieve deelnemers, aangezien de huidige regeling in 2023 afloopt. Zij spreken dan onder andere af welke premie zal worden ingelegd en PDN zal aangeven welke opbouw daarvoor kan worden gegeven. PDN zal de voorbereidingsactiviteiten voor het nieuwe pensioenstelsel gestaag voortzetten in 2023 en actief participeren in de Regiegroep. De strategische heroriëntatie is in volle gang en zal ook de aandacht van het bestuur in 2023 vragen. In 2023 zal ook de governance-structuur van PDN verder worden aangepast. Mijn termijn loopt medio 2023 af. Dan ben ik ruim 4 jaar voorzitter van PDN geweest. Door veranderende werkzaamheden binnen en buiten DSM zal ik geen nieuwe termijn aangaan. We hebben dit moment aangegrepen om een externe onafhankelijke voorzitter te werven. Voor de vervulling van de 8ste paritaire werkgeverszetel hebben we de aangesloten ondernemingen, anders dan DSM, gevraagd iemand voor te dragen. PDN heeft momenteel 16 aangesloten ondernemingen (inclusief DSM) en is allang niet meer dat ondernemingspensioenfonds van weleer. Tijden veranderen en PDN verandert mee.

KERNCIJFERS

KERNCIJFERS

(Ultimo jaar in € mln, tenzij anders aangegeven)

	2022	2021	2020	2019	2018
<u>PENSIOENEN</u>					
Totaal aantal deelnemers	27.168	27.275	27.462	27.792	28.011
Actieven (incl. postactieven en arbeidsongeschikten)	5.597	5.670	6.132	6.284	6.384
Pensioengerechtigden	12.782	12.913	12.982	13.100	13.184
Gewezen deelnemers	8.789	8.692	8.348	8.408	8.443
Aantal werkgevers	16	17	17	18	18
Toeslagverlening					
Toeslagverlening Actieven	4,11%	-	-	-	-
Toeslagverlening Pensioengerechtigden / Gewezen deelnemers	11,66%	-	-	-	-
Cumulatieve achterstand toeslagverlening Actieven **	23,68%	24,93%	22,48%	17,73%	14,31%
Cumulatieve achterstand toeslagverlening Pensioengerechtigden / Gewezen deelnemers **	29,10%	22,63%	18,74%	17,42%	15,43%
Premie en uitkeringen					
Feitelijke premie	102	105	105	103	99
Ongedempte kostendekkende premie	134	147	154	124	117
Gedempte kostendekkende premie	90	91	98	84	80
Uitkeringen	235	231	228	229	233
Uitvoeringskosten Pensioenbeheer per deelnemer (in €)	297	270	251	216	223
<u>FINANCIËLE POSITIE</u>					
Pensioenfondsvermogen	6.934	8.215	7.718	7.541	6.818
Pensioenfondsverplichtingen	5.604	7.111	7.741	7.253	6.494
Pensioenfondreserve	1.331	1.104	-23	288	324
Dekkingsgraad PDN	123,7%	115,5%	99,7%	104,0%	105,0%
Beleidsdekkingsgraad	127,1%	108,9%	95,5%	102,3%	109,3%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,2%	104,2%	104,2%	104,2%	104,2%
Vereiste dekkingsgraad	121,8%	119,1%	118,4%	118,1%	119,3%
Gehanteerde rekenrente	2,7%	0,5%	0,1%	0,7%	1,3%
<u>BELEGGINGEN</u>					
Totaal belegd vermogen (IBM)	6.933	8.215	7.725	7.560	6.835
Matchingportefeuille	2.928	3.578	4.409	4.131	3.857
Rendementsportefeuille	3.967	4.622	3.360	3.501	2.841
Overige beleggingen	0	-4	0	0	0
Liquiditeiten	38	19	-44	-72	137
Beleggingsrendement (netto*) 1 jaars	-13,8%	8,3%	4,0%	12,7%	-1,8%
Benchmarkrendement (1 jaars)	-15,0%	6,8%	4,5%	11,6%	-1,6%
Kosten Vermogensbeheer (in % / gem bel verm)***	0,44%	0,36%	0,41%	0,38%	0,35%
Transactiekosten (in % / gem bel verm)	0,05%	0,06%	0,06%	0,05%	0,07%

* Het rendement na aftrek van alle beheerkosten die gedurende de periode zijn gemaakt.

** Cumulatief maximale achterstand %: geldt voor pensioengerechtigden/gewezen deelnemers alleen voor zover zij reeds vanaf 2007 die status hadden, en geldt voor actieven alleen voor de opbouwjaren t/m 2011.

*** Exclusief transactiekosten

VERSLAG VAN HET BESTUUR

The background of the page is a solid dark blue. In the upper right, there is a white rectangular area containing the title. Below this, the page is mostly blue, with some abstract geometric shapes in a lighter blue and white at the bottom left and center. These shapes include a light blue parallelogram and a white chevron-like shape pointing upwards.

1 PROFIEL EN GOVERNANCE

1.1 Missie

PDN verzorgt voor de Nederlandse ondernemingen van Koninklijke DSM N.V. (DSM) en de daaraan (voormalige) verbonden ondernemingen de pensioenen wegens ouderdom en arbeidsongeschiktheid voor werknemers en gewezen werknemers in Nederland, alsmede de pensioenen voor de nabestaanden van overleden werknemers en gewezen werknemers.

Het fonds tracht een maximale uitvoering van de missie te waarborgen door de volgende doelen na te streven. De middelen van PDN worden op een verantwoorde wijze belegd teneinde zo veel als mogelijk de verplichtingen na te komen en de door sociale partners afgesproken toeslagambitie te realiseren tegen een door PDN als acceptabel bepaald risiconiveau. De financiering vindt plaats conform de met de werkgevers overeengekomen uitvoeringsovereenkomst.

PDN wil een betrouwbare partner voor deelnemers en pensioengerechtigden zijn. Daartoe heeft PDN de intentie om de deelnemers en de pensioengerechtigden zo goed mogelijk te informeren. PDN streeft ernaar dat de deelnemers en pensioengerechtigden de regeling kennen, een helder beeld hebben van de risicohouding van PDN en realistische verwachtingen kunnen koesteren ten aanzien van de uitvoering van de regeling.

1.2 Pensioenregelingen

PDN voert drie pensioenregelingen uit. De pensioenregelingen worden hieronder kort toegelicht.

Basispensioenregeling

De deelnemers van PDN bouwen pensioen op in een uitkeringsovereenkomst (middellood) met voorwaardelijke toeslagverlening en een 'Collective Defined Contribution' (CDC)-financiering. De pensioenregeling van PDN in 2022 houdt op hoofdlijnen het volgende in:

- Opbouw van ouderdomspensioen met 1,4% (niveau 2022) per jaar over de pensioengrondslag, gedefinieerd als het vaste jaarsalaris gemaximeerd op het grensbedrag zoals bedoeld in artikel 18ga Wet op de Loonbelasting 1964 (€114.866 - niveau 2022) verminderd met de franchise;
- De franchise is vastgesteld op €14.802 (niveau 2022). De aanspraken op ouderdomspensioen kennen een pensioenrichtleeftijd van 67 jaar;
- De pensioenregeling (uitkeringsovereenkomst) voorziet naast ouderdomspensioen in (tijdelijk) partnerpensioen en wezenpensioen op opbouwbasis en arbeidsongeschiktheidspensioen en aanvullend partnerpensioen op risicobasis.

Prepensioenspaarregeling

Een aantal (gewezen) deelnemers heeft bij PDN een PPS-saldo (oftewel prepensioenkapitaal) opgebouwd. Met dit PPS-saldo kunnen (gewezen) deelnemers een PPS-uitkering inkopen. De PPS-regeling is een gesloten regeling, waarbij uitsluitend belegd wordt in Europese staatsleningen, bedrijfsobligaties en liquide middelen.

Nettopensioenregeling

PDN voert een vrijwillige nettopensioenregeling (NPR) uit voor werknemers met een vast jaarsalaris dat uitgaat boven het grensbedrag zoals bedoeld in artikel 18ga Wet op de Loonbelasting 1964 (€114.866 - niveau 2022). De nettopensioenregeling houdt op hoofdlijnen het volgende in:

- Een vrijwillige premieovereenkomst waarin inleg plaatsvindt op basis van een leeftijdsafhankelijke staffel en het (pensioengevend) jaarsalaris boven het bovengenoemde grensbedrag;
- De deelnemer kan daarbij kiezen om alleen over het vaste (pensioengevend) jaarsalaris boven het bovengenoemde grensbedrag pensioen op te bouwen of ook over het variabele (pensioengevend) jaarsalaris boven het bovengenoemde grensbedrag;
- Het nettopensioenkapitaal, zijnde de ingelegde nettopensioenpremies verrekend met de voor beheer- en transactiekosten gecorrigeerde maandelijke rendementen, wordt belegd conform een leeftijdsafhankelijke beleggingsmix. De leeftijdsafhankelijke beleggingsmix is gebaseerd op de matching- en rendementsportefeuille van de basisregeling van PDN;
- Op pensioendatum dient de (gewezen) deelnemer een keuze te maken tussen een stabiele of een variabele uitkering. Als de (gewezen) deelnemer geen keuze maakt, wordt er standaard een stabiele uitkering ingekocht;
- Gedurende het deelnemerschap biedt de nettopensioenregeling een nettopartnerpensioen, nettowezenpensioen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid op risicobasis. Voor deze risicoverzekeringen betaalt de deelnemer risicopremies. De deelnemer kan ervoor kiezen om af te zien van het nettopartnerpensioen op risicobasis. Hierdoor komt er meer premie beschikbaar voor de deelnemer voor pensioenopbouw.

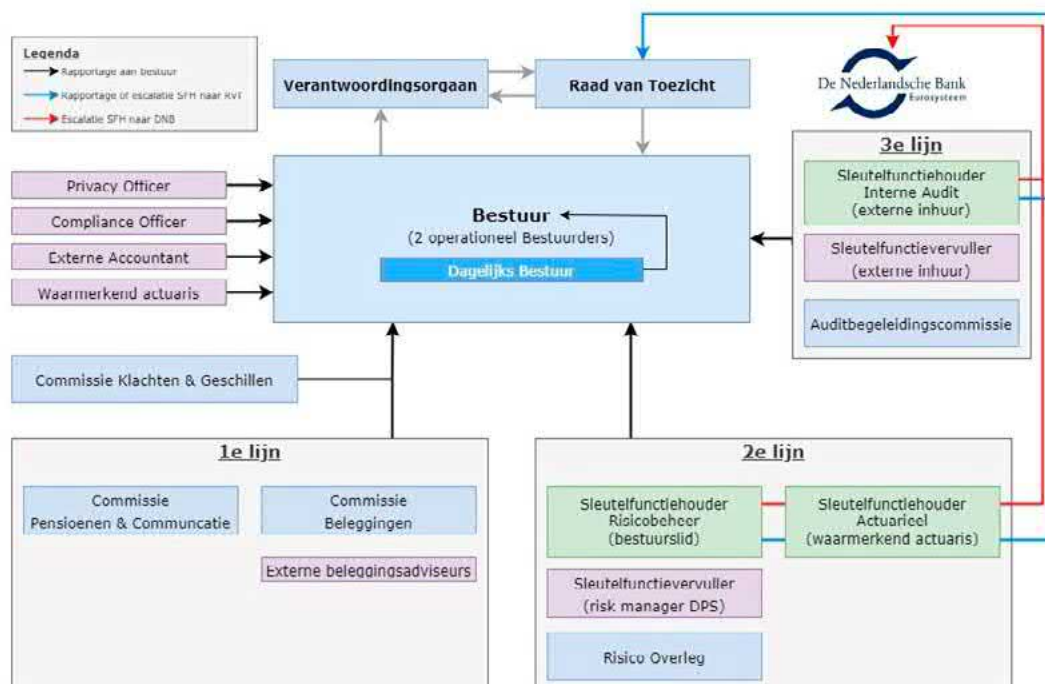
Toeslagverlening

De basispensioenregeling, de prepensioenspaarregeling en de stabiele nettopensioenuitkering kennen een voorwaardelijk recht op toeslagverlening. PDN streeft ernaar om op de opgebouwde pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de ingegane pensioenen van de pensioengerechtigden jaarlijks een toeslag te verlenen. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. Een eventuele toeslagverlening wordt uit het beleggingsrendement gefinancierd.

De variabele nettopensioenuitkering wordt jaarlijks aangepast aan de behaalde resultaten op beleggingsrendement, sterfteresultaat en levensverwachting. De resultaten worden over vijf jaar uitgesmeerd in de uitkering.

1.3 Organisatiestructuur en fondsorganen

De onderstaande figuur illustreert de organisatiestructuur van PDN en de fondsorganen die onderdeel uitmaken van deze structuur.

Bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor het strategische beleid van PDN en het beheer van het pensioenfonds zoals vastgelegd in de Pensioenwet en uitgewerkt in de statuten, de uitvoeringsovereenkomst, de Actuariële Bedrijfstechnische Nota en het bestuursreglement.

Het bestuur is paritair samengesteld en bestaat uit de (sub)geledingen werkgevers, werknemers en pensioengerechtigden. Het bestuur bestaat uit acht leden:

- vier bestuursleden worden voorgedragen door DSM Nederland B.V.;
- twee leden worden voorgedragen door de centrale ondernemingsraad (COR) van DSM Nederland B.V.;
- en
- twee leden worden benoemd na verkiezing uit en door de pensioengerechtigden.

De voorzitter wordt door het bestuur gekozen uit de door de werkgevers voorgedragen bestuursleden.

De leden worden door het bestuur voor een periode van vier jaar benoemd. De zittingsduur van de bestuursleden is gemaximeerd op een al dan niet aaneengesloten periode van twaalf jaar. Maximaal 50% van de bestuurszetels binnen een geleding kan worden ingevuld door externen. Deze externe bestuursleden hoeven geen deelnemer te zijn (geweest) dan wel pensioengerechtigde te zijn van PDN.

Met het oog op succession-planning kan het bestuur werken met aspirant-bestuurders en toehoorderschap.

In februari 2022 is een bestuurslid in de geleding pensioengerechtigden afgetreden in verband met het bereiken van de maximale zittingsduur en opgevolgd door een nieuw bestuurslid, dat gekozen was in de 2020 verkiezingen en als aspirant-bestuurder al sinds 2021 betrokken was. In april 2022 is een bestuurslid in de geleding werknemers regulier herbenoemd voor een tweede termijn, op voordracht van de COR. In september 2022 is een bestuurslid in de geleding werkgevers afgetreden vanwege het bereiken van het einde van de eerste zittingstermijn. Het betreffende bestuurslid was niet beschikbaar voor herbenoeming, tegen de achtergrond van de nieuwe werkwijze met operationeel bestuurders en uitbreiding van de tijdsbelasting die voor het betreffende bestuurslid hieruit zou volgen. Op voordracht van de werkgevers is een nieuw bestuurslid als opvolger aangetreden.

Dagelijks bestuur

Het bestuur heeft een dagelijks bestuur (DB). Het DB bestaat uit de voorzitter en de vicevoorzitter en wordt door het bestuur gekozen uit hun midden. Het DB vergadert in beginsel iedere maand tezamen met de operationeel bestuurders ("DB-groot"). Het DB kan ook op initiatief van het DB afzonderlijk als DB in vergadering bijeenkomen. Het DB legt verantwoording af aan het Bestuur. De taken van het DB zijn het initiëren en bewaken van de missie, visie en strategie van PDN, het in samenwerking met de operationeel bestuurders organiseren en leiden van bestuursvergaderingen en bestuursondersteuning, de governance van het fonds en het onderhouden van contacten met interne en externe relaties en stakeholders. Daarnaast beschikt het DB over het DB-noodmandaat en kan besluiten doen over bestuursaanlegenheden die zeer dringend besluit of actie behoeven.

In 2022 is ten gevolge van het aftreden van een van de bovengenoemde bestuurders een vacante positie voor de functie van plaatsvervangend voorzitter en daarmee DB-lid ontstaan. Een van de zittende bestuurders uit de pensioengerechtigden geleding is als vicevoorzitter benoemd en tot het DB toegetreden.

Operationeel bestuurders

In 2022 heeft het bestuur twee operationeel bestuurders uit hun midden aangewezen. Deze twee bestuurders nemen een deel van de werkzaamheden van het DB over, op basis van het reeds bestaande mandaat dat het bestuur aan het DB heeft verleend. Zij zijn ieder drie dagen in de week beschikbaar. Door deze nieuwe werkwijze kan het bestuur zich concentreren op het besturen van het fonds, het maken van integrale afwegingen en het uitzetten van en besluiten over het beleid en strategie en worden de overige bestuursleden en het dagelijks bestuur ontlast te midden van de structureel toenemende werkdruk.

De operationeel bestuurders zijn de voorzitters van de beide respectievelijke bestuurscommissies en zijn de trekkers van de strategische projecten binnen het fonds. Tevens zijn zij belast met de tactische-operationele bedrijfsvoering. Zij zijn belast, samen met het dagelijks bestuur, met het organiseren en leiden van bestuursvergaderingen en bestuursondersteuning, de governance van het fonds en het onderhouden van contacten met interne en externe relaties en stakeholders. Daarnaast zijn de beide operationeel bestuurders belast met de aansturing van de pensioenuitvoeringsorganisatie DPS, en zijn opdrachtgever en doen de kwaliteitsbewaking van de uitbestedingsrelaties.

Bestuurscommissies

Om op specialistische vraagstukken in te kunnen spelen en voor de voorbereiding van de bestuurlijke besluitvorming, laat het bestuur zich op een aantal deskundigheidsgebieden adviseren. Het bestuur heeft daartoe onder meer twee bestuurscommissies ingesteld: de Commissie Beleggingen en de Commissie Pensioenen & Communicatie.

Beide commissies bestaan, inclusief een bestuurslid die voorzitter is van de betreffende commissie, uit bij voorkeur paritaire bestuursleden. De Commissie Beleggingen wordt daarnaast ondersteund door twee externe beleggingsdeskundigen.

De Commissie Beleggingen adviseert het bestuur over het strategisch beleggingsbeleid en heeft de rol van monitoring en evaluatie ten aanzien van de uitvoering van het beleggingsbeleid. De Commissie Pensioenen & Communicatie heeft tot taak het monitoren, informeren en adviseren over onderwerpen of ontwikkelingen die gerelateerd zijn aan het pensioen(-juridisch) beleid, actuariael beleid, communicatie- en IT-beleid.

In 2022 is een mandateringsregeling in werking getreden. De beide bestuurscommissies zijn daarin voortaan gerechtigd om zelf besluiten te nemen, binnen de door het bestuur aangegeven kaders.

Sleutelfunctiehouders

Op basis van de Europese richtlijn IORP II zijn in de Pensioenwet regels opgenomen met betrekking tot de organisatorische inrichting van pensioenfondsen en de wijze van rapporteren en escaleren over belangrijke ontwikkelingen en risico's binnen pensioenfondsen. Het fonds heeft daartoe drie sleutelfunctiehouders aangesteld, voor Risicobeheer, Actuarieel en Interne Audit:

- De sleutelfunctiehouder Risicobeheer is een bestuurslid. Hij adviseert over de inrichting van het risicobeheer en ziet toe op de effectiviteit van het risicobeheermodel van PDN, waaronder het beleid en de bestuurlijke processen en procedures. De sleutelfunctiehouder Risicobeheer wordt bij de uitvoering van zijn rol ondersteund door een risico-overleg. Dit risico-overleg vindt enkele keren per jaar plaats en is samengesteld uit representanten van de Commissie Beleggingen en de Commissie Pensioenen & Communicatie, de sleutelfunctiehouder en sleutelfunctie vervuller Risicobeheer;
- De sleutelfunctiehouder Actuarieel is een ingehuurd externe deskundige die onder andere toezicht houdt op de berekening van de technische voorzieningen en de betrouwbaarheid en adequaatheid daarvan beoordeelt. Ook beoordeelt de sleutelfunctiehouder Actuarieel de gedragslijn voor het aangaan van pensioenverplichtingen en of het risicobeheer doeltreffend wordt toegepast;
- De sleutelfunctiehouder Interne Audit is een ingehuurd externe deskundige die als beleidsbepaler behoort tot de kring van bestuursleden en deelneemt aan de bestuursvergaderingen. Hij heeft geen stemrecht. Hij toetst de werking van het risicobeheer, ziet toe op de werking van de administratieve organisatie en interne beheersing en toetst of bij de totstandkoming en opvolging van het beleid de interne procedures en processen zijn nagevolgd. Hiertoe worden separate interne audits gehouden met rapportage aan het bestuur. De sleutelfunctiehouder Interne Audit wordt ondersteund door een auditbegeleidingscommissie.

Compliance Officer

De Compliance Officer ziet toe op naleving van de gedragsregels van PDN en draagt bij aan de bevordering van bewustwording ten aanzien van integriteitsrisico's en risico's op belangenverstrengeling. De compliance-functie wordt door een onafhankelijke Compliance Officer ingevuld en is ondergebracht bij de afdeling Corporate Operational Audit (COA) van DSM.

De rapportage van de Compliance Officer is opgenomen in hoofdstuk 9.

Raad van Toezicht

Het intern toezicht bij PDN is vormgegeven door een Raad van Toezicht (RvT). De RvT bestaat uit minimaal drie en maximaal vier onafhankelijke deskundigen. De RvT houdt toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken bij PDN. De RvT ziet toe op de adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De RvT beoordeelt of PDN beschikt over een adequate risicobeheersing. De RvT richt zich primair op de procesgang. De RvT fungeert ook als klankbord voor het bestuur. De RvT legt verantwoording af over de uitvoering van de eigen taken en de uitoefening van de toegekende bevoegdheden aan het VO, aan de werkgevers en in het bestuursverslag.

De RvT heeft diverse bevoegdheden om de taken te kunnen uitvoeren. De RvT richt zich in hoofdzaak op de strategisch belangrijke besluiten van het bestuur. Deze strategische besluiten, als meest zwaarwegende en verstrekkende besluitvorming, worden onderworpen aan de goedkeuring van de RvT. Zo vallen onder de reikwijdte van de RvT onder meer de goedkeuring van de besluiten van het bestuur tot vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening, de profielschets voor bestuurders, het beloningsbeleid (met uitzondering van de RvT zelf), de liquidatie, fusie of splitsing van PDN en de omzetting van PDN in een andere rechtsvorm. De RvT beoordeelt het functioneren van het bestuur als geheel en toetst bestuursleden bij (her)benoeming aan het desbetreffende functieprofiel. Bij de vergaderingen van het bestuur en commissies zijn RvT-leden afwisselend en op eigen verzoek als toehoorder aanwezig.

Op 1 januari 2022 is een nieuw lid van de RvT benoemd als opvolger van het zittende lid dat zijn maximale zittingstermijn had bereikt. Medio 2022 zijn in verband met het strategisch traject dat is gericht op de toekomst van het fonds, en het daarin voorkomen van elke mogelijke schijn van belangenverstrengeling, de voorzitter en een lid van de RvT afgetreden en opgevolgd door een nieuwe voorzitter en lid van de RvT. De continuïteit van de RvT was goed geborgd, zodat er geen vacuüm is geweest in het interne toezicht te midden van het strategische project.

De bevindingen van de RvT zijn opgenomen in hoofdstuk 9.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan (VO) bestaat uit acht leden. De zetelverdeling tussen vertegenwoordigers van pensioengerechtigden en werknemers is gebaseerd op de onderlinge getalsverhoudingen van deze groepen deelnemers binnen PDN. Als gevolg daarvan komt het zetelaantal van de pensioengerechtigden uit op vier. Voor de werknemers bedraagt dat aantal twee, terwijl het zetelaantal van de werkgevers is vastgesteld op twee. Bij de benoeming van VO-leden worden de betreffende kandidaten vooraf getoetst aan de hand van een profielschets.

Aan het VO zijn de wettelijke adviesrechten toebedeeld. Ook heeft het VO de bevoegdheid om jaarlijks een oordeel te geven over het handelen van het bestuur en het door het bestuur uitgevoerde beleid in het betreffende jaar en de beleidskeuzes voor de toekomst.

In 2022 is een van de leden van het VO vanuit de geleding pensioengerechtigden tussentijds afgetreden op eigen verzoek en opgevolgd door een kandidaat die is gekozen in de eerdere verkiezingen.

Het oordeel van het VO is opgenomen in hoofdstuk 9.

1.4 Uitvoering

Pensioenuitvoeringsorganisatie

De uitvoering van het pensioen- en (fiduciair-)vermogensbeheer is door het bestuur uitbesteed aan DSM Pension Services (DPS). Naast de uitvoering adviseert DPS PDN bij de voorbereiding van het beleid en ondersteunt de verschillende fondsorganen, -commissies en -functionarissen.

De uitbesteding vindt plaats op basis van een Dienstverleningsovereenkomst (DVO). In 2020 is een nieuwe DVO, met een looptijd van 5 jaar, afgesloten tussen DPS en PDN. In de DVO zijn de diensten en de kwaliteit hiervan vastgelegd en nader uitgewerkt in een gedetailleerde Service Level Agreement (SLA) en met Key Performance Indicators (KPI's). Begin 2023 heeft de jaarlijkse evaluatie van de DPS-dienstverlening over het jaar 2022 plaatsgevonden, aan de hand van de SLA en KPI-afspraken uit de DVO en in lijn met het uitbestedingsbeleid.

DPS rapporteert aan PDN over alle door DPS uitgevoerde risicoanalyses gericht op de administratieve organisatie. Deze risicoanalyses worden op basis van een jaarplan periodiek uitgevoerd. Naast deze interne door DPS uitgevoerde risicoanalyses en de door de afdeling COA van DSM uitgevoerde controlewerkzaamheden, vinden jaarlijks audits plaats door de externe accountant en door de SFH Interne Audit.

De uitvoeringsorganisatie stelt jaarlijks een ISAE 3402-rapportage op met de procedures en controles die zijn geïmplementeerd. De opzet en het bestaan van de procedures en de werking van de controles van de uitvoeringsorganisatie worden jaarlijks gecontroleerd door een externe accountant. De resultaten van de ISAE Type II controlewerkzaamheden worden gedeeld met het bestuur. Jaarlijks beoordeelt het bestuur of de scope van de ISAE 3402 Type II verklaring van DPS toereikend is.

Vermogensbeheerders

De uitvoering van het vermogensbeheer is uitbesteed aan DPS en overige externe vermogensbeheerders (investment managers). De fiduciaire adviesafdeling binnen DPS adviseert het bestuur over de manager-selectie en monitort deze managers. Ook worden periodiek alle investment cases geëvalueerd.

Custodian

PDN heeft CACEIS aangesteld als custodian voor het bewaren van effecten. Daarnaast zijn diverse andere activiteiten uitbesteed aan CACEIS, waaronder derivaten clearing, security lending en tax reclaim. Aan deze uitbesteding ligt een dienstverleningsovereenkomst (DVO) en een service level agreement (SLA) ten grondslag, waarin de diensten en de kwaliteitsvereisten verder zijn uitgewerkt. Jaarlijks wordt de ISAE 3402 Type II verklaring van CACEIS beoordeeld door PDN.

IT-infrastructuur

DPS maakt gebruik van de systemen van twee externe dienstverleners voor de beleggings- en pensioenadministratie, te weten SimCorp voor de beleggingen en VISMA voor de pensioenuitvoering. De ICT-infrastructuur is aan deze partijen uitbesteed.

1.5 Governance beleid

Geschiktheid

Het bestuur is verantwoordelijk voor de competenties en deskundigheid van de leden van de fondsorganen. Het bestuur besteedde, evenals in voorgaande jaren, ook in 2022 aandacht aan geschiktheid- en deskundigheidsbevordering door middel van het volgen van collectieve en individuele opleidingen en het bijwonen van themadagen en workshops. Ook vinden interne, inhoudelijke verdiepingssessies plaats voor het bestuur, met name over het duurzaam beleggen en de Wet Toekomst Pensioenen. In december 2022 zijn door het DB de jaarlijkse persoonlijke opleiding- en ontwikkelingsgesprekken met de individuele bestuursleden gevoerd. In de gesprekken wordt aan de hand van een self-assessment het functioneren van de bestuurder besproken en zijn afspraken gemaakt over opleiding voor kennis, competenties en vaardigheden.

PDN hanteert een Beleidsplan Geschiktheid. Hierin zijn onder andere de door PDN gestelde geschiktheidseisen (ambitie-matrix) opgenomen. Deze liggen individueel voor alle gebieden minimaal op niveau A en voor de afzonderlijke aandachtsgebieden op niveau B, zoals omschreven in de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie. Voor bestuursleden die zitting hebben in de Commissie Beleggingen gelden bovendien de vereisten die DNB hanteert in zijn Guidance normenkader verwachte beleggingskennis. In 2022 is het beleidsplan geschiktheid periodiek geactualiseerd, onder andere om de wijzigingen in de bestuurssamenstelling te verwerken en de introductie van de twee operationeel bestuurders te incorporeren.

Succession planning

Het bestuur draagt ook zorg voor de continuïteit van competenties en deskundigheid binnen het bestuur als collectief door middel van een ordelijke opvolging. De regie voor het opleiden van kandidaten is in handen van het DB. Het fonds werkt met aspirant-VO- en bestuursleden, zodat zij zich als toehoorder inhoudelijk kunnen verdiepen en voorbereiden met oog op (toekomstige) wisselingen in de samenstelling van beide fondsorganen. Het aspirant lidmaatschap wordt ook ingezet als instrument ter overbrugging in de periode van de interne benoeming door het bestuur en de RvT tot de externe goedkeuring van DNB. In 2022 is het aspirant-bestuurslidmaatschap toegepast in het bestuur; in het VO was in 2022 geen aspirant-lid actief.

Zelfevaluatie

In 2022 heeft een gestructureerde (zelf)evaluatie in het VO en in de commissies plaatsgevonden. De zelfevaluatie 2022 van het bestuur heeft plaatsgevonden in maart 2023. Dit is wederom gedaan onder begeleiding van een extern expertbureau, mede met oog op het goed evalueren van de nieuwe werkwijze met operationeel bestuurders. De zelfevaluatie van de RvT in zijn nieuwe samenstelling vindt in het voorjaar 2023 plaats.

Code Pensioenfondsen

Het bestuur vindt de Code Pensioenfondsen van groot belang en heeft de aanbevelingen en best practices vanuit de Code ingebed in de bedrijfsvoering en in dit bestuursverslag. Om de naleving van de Code Pensioenfondsen op een volledige en gestructureerde wijze te toetsen, zijn de normen vertaald naar een checklist voor het bestuursverslag. Deze is als bijlage C integraal aan het jaarverslag toegevoegd.

PDN voldoet aan alle normen, behalve de norm voor het hebben van één lid jonger dan 40 jaar in het bestuur. PDN maakt gebruik van de in de Code benoemde discretionaire bevoegdheid om voor het VO een maximale zittingstermijn van 12 jaar te hanteren. PDN is van mening dat de begrenzing van een zittingstermijn van de VO-leden een goede zaak is en recht doet aan de intentie van vernieuwing zodat de samenstelling meer divers wordt.

Diversiteitsbeleid

Het bestuur vindt diversiteit in het bestuur en de andere fondsorganen van PDN, in termen van kennis en competenties enerzijds en leeftijd en geslacht anderzijds, van belang. Bij de samenstelling wordt ernaar gestreefd dat het bestuur zoveel mogelijk een afspiegeling vormt van het deelnemersbestand, waarbij de bestuursleden ook complementair zijn en kennis, competenties en invalshoeken inbrengen die elkaar aanvullen. Hierbij wordt gestreefd dat in het bestuur ten minste één vrouw en ten minste één lid jonger dan 40 jaar en één lid ouder dan 40 jaar plaatsnemen. Bij de vervulling van een vacature zal aan deze aspecten verhoogde aandacht worden besteed. In geval van gelijke geschiktheid genieten kandidaten die zorgen voor (meer) diversiteit in het bestuur de voorkeur.

In 2022 waren er drie vrouwelijke bestuursleden in het acht leden tellende bestuur, en na de wijziging in de samenstelling van het bestuur in september, twee vrouwelijke leden. Er is geen bestuurslid jonger dan 40 jaar. Er waren twee vrouwelijk RvT-lid in het drie leden tellende orgaan, en na de wijziging in de samenstelling van de RvT, één vrouwelijk lid. In 2022 heeft in de RvT één persoon jonger dan 40 jaar zitting. Het VO kent twee vrouwelijke leden en één lid onder de 40 jaar. Een van de drie fondsorganen van PDN heeft een vrouwelijke voorzitter. Gegeven de beschreven doelstelling voor meer jongere beleidsmakers heeft het bestuur in 2022 gezien of tenminste één persoon jonger dan 40 jaar in het bestuur kan worden opgenomen als aspirant-bestuurder. Het DB heeft besloten hierin nu geen actie te nemen, tegen de achtergrond van de strategische, toekomst-projecten die lopen binnen het fonds.

Gedraglijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

In 2019 heeft de Pensioenfederatie de Gedraglijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen vastgesteld naar aanleiding van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Met de Gedraglijn wil de Pensioenfederatie de volgende doelen bewerkstelligen:

- Uniforme en specifieke gedragslijnen voor Pensioenfondsen voor het verwerken van persoonsgegevens;
- Inzicht geven aan personen van wie persoonsgegevens door Pensioenfondsen verwerkt (zullen) worden;
- Bijdragen aan de transparantie over de uitgangspunten die door de Pensioenfondsen worden gehanteerd met betrekking tot het verwerken van persoonsgegevens;
- Passende interpretatie geven aan het wettelijk kader dat aansluit bij strekking van de wetgeving en op de specifieke kenmerken van de pensioensector.

In de periode 2020-2022 is veel aandacht geweest voor de inbedding van de AVG. Eind 2021 heeft op initiatief van de sleutelfunctiehouder Interne Audit een audit plaatsgevonden naar de inbedding van de AVG bij PDN en DPS. De sleutelfunctiehouder Interne Audit onderschrijft de uitkomst van deze audit, dat op basis van de uitgevoerde werkzaamheden de inbedding en naleving van de AVG bij PDN en DPS voldoen aan de daaraan te stellen eisen. In 2022 is de organisatorische invulling gestroomlijnd.

Integriteitsbeleid

PDN staat voor een integere bedrijfsvoering en heeft hiervoor een integriteitsbeleid opgesteld. Het integriteitsbeleid heeft als doel te voorkomen dat de integriteit van PDN negatief wordt beïnvloed door het niet integer handelen van aan PDN verbonden personen. Om die reden omvat het integriteitsbeleid naast de specifieke activiteiten ook de activiteiten van aan PDN gelieerde derden aan wie diensten zijn uitbesteed.

De gedragscode van PDN is verplicht van toepassing op alle verbonden personen, te weten de (aspirant-)leden van het bestuur, de sleutelfunctiehouder Interne Audit, de externe beleggingsadviseurs en de (aspirant-)leden van het VO en de RvT. Aan PDN gelieerde derde partijen, waaronder de uitvoeringsorganisatie DPS, de sleutelfunctiehouder Actuarieel, externe sleutelfunctie vervullers en externe vermogensbeheerders, vallen niet onder de gedragscode. Voorwaarde bij de selectie van gelieerde derde partijen is dat deze partijen beschikken over een eigen gedragscode die minimaal gelijkwaardig is aan de gedragscode van PDN.

Binnen de gedragscode is een insiderregeling ingericht. In 2021 is een herijking van de insidersregeling geïnitieerd. Hieruit is voortgevloeid, dat sinds 2022 de reikwijdte van de insidersregeling is verbreed tot alle (aspirant)bestuursleden, RvT-leden, Sleutelfunctiehouder Risicobeheer en SFH Interne Audit, de Compliance Officer en de externe adviseurs van de Commissie Beleggingen.

Klokkenluidersregeling

PDN is als ondernemingspensioenfonds gelieerd aan DSM. PDN heeft zich aangesloten bij de klokkenluidersregeling van DSM. Een beknopte weergave van deze regeling is terug te vinden in de incidentenregeling. Verdergaande informatie over deze regeling is terug te vinden op de website van DSM ('whistleblower Policy') en daarmee voor alle aan PDN verbonden personen en gelieerde derde partijen toegankelijk.

Klachten en geschillen

Als een (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde het niet eens is met de uitvoering van het reglement of de wijze waarop hij of zij is behandeld dan kan de betrokkene een klacht indienen bij het fonds. PDN heeft daartoe de Regeling Klachten & Geschillen opgesteld. De klachten- en geschillenregeling van PDN bestaat uit drie stappen:

1. In eerste aanleg kan de betrokkene zijn klacht voorleggen aan DPS. DPS beoordeelt vervolgens de klacht of het geschil en informeert de betrokkene over het oordeel van DPS. Ieder kwartaal informeert DPS de Commissie Klachten & Geschillen over hoeveel klachten, geschillen en uitingen van ongenoegen DPS heeft behandeld;
2. Als de betrokkene het niet eens is met het oordeel van DPS dan kan de betrokkene bij wijze van beroep de klacht voorleggen aan de Commissie Klachten & Geschillen van het fonds. De Commissie bestaat uit twee bestuursleden. Ieder half jaar rapporteert de Commissie Klachten & Geschillen over de klachten en geschillen die de commissie heeft behandeld aan het bestuur;
3. Als de betrokkene de interne klachten- en geschillenprocedure heeft doorlopen dan kan de betrokkene zijn of haar klacht voorleggen aan de Ombudsman Pensioenen. De Ombudsman Pensioenen is een onafhankelijk instituut voor bemiddeling bij klachten en geschillen over de uitvoering van een pensioenreglement. Pensioenfondsen, pensioenverzekeraars en premiepensioeninstellingen zijn bij het instituut aangesloten.

Een betrokkene kan, ongeacht of de klachten- en geschillenprocedure van het fonds is doorlopen, in alle gevallen zijn klacht of geschil (ook) voorleggen aan de Nederlandse rechter.

<u>Uitingen van ongenoegen behandeld door DPS</u>		Aantallen
In behandeling op 1 januari 2022		0
Ingediende uitingen van ongenoegen 2022		86
Afgewikkelde uitingen van ongenoegen 2022		86
- Waarvan aanpassing besluit	0	
- Waarvan handhaving besluit	0	
- Waarvan ingetrokken door betrokkene	0	
- Waarvan niet ontvankelijk	0	
In behandeling op 31 december 2022		0

<u>Klachten en geschillen behandeld door DPS</u>		Aantallen
In behandeling op 1 januari 2022		1
Ingediende klachten & geschillen 2022		10
Afgewikkelde klachten & geschillen 2022		3
- Waarvan aanpassing besluit	0	
- Waarvan handhaving besluit	3	
- Waarvan ingetrokken door betrokkene	0	
- Waarvan niet ontvankelijk	0	
In behandeling op 31 december 2022		8

De openstaande klachten en geschillen behandeld door DPS (8) zijn ontvangen in december 2022 en afgehandeld in januari 2023.

<u>Klachten en geschillen behandeld door Commissie Klachten en Geschillen PDN</u>		Aantallen
In behandeling op 1 januari 2022		0
Ingediende klachten & geschillen 2022		2
Afgewikkelde klachten & geschillen 2022		1
- Waarvan aanpassing besluit	0	
- Waarvan handhaving besluit	1	
- Waarvan ingetrokken door betrokkene	0	
- Waarvan niet ontvankelijk	0	
In behandeling op 31 december 2022		1

<u>Klachten en geschillen via de Ombudsman Pensioenen</u>		Aantallen
In behandeling op 1 januari 2022		0
Ingediende klachten en geschillen 2022		0
Afgewikkelde klachten en geschillen 2022		0
- waarvan aanpassing besluit	0	
- waarvan handhaving besluit	0	
- waarvan ingetrokken door betrokkene	0	
- waarvan niet ontvankelijk	0	
In behandeling op 31 december 2022		0

Om (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden het indienen van een mogelijke klacht te vergemakkelijken, is op de beginpagina van de website een knop geplaatst waar een klacht of een pluim kan worden ingediend.

Beloningsbeleid

Het bestuur voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Aan (voormalige) bestuurders zijn geen leningen verstrekt door PDN. Tevens is geen sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders. PDN heeft geen medewerkers in dienst. Voor de inzet van de (aspirant)bestuursleden, (aspirant)RvT-leden en externe adviseurs is een beloning en onkostenvergoeding van toepassing. In het beloningsbeleid is ook de vergoeding voor (aspirant)VO-leden geregeld. De Europese wet- en regelgeving voor het duurzaamheidsbeleid is verwerkt in het beloningsbeleid.

In het beloningsbeleid is zeker gesteld dat de beloningen beheerst zijn en in redelijke verhouding staan tot de gedragen verantwoordelijkheden, de aan de functie gestelde eisen en het daadwerkelijke tijdsbeslag. Prestatie-gerelateerde beloningen en ontslagvergoedingen vinden niet plaats. In 2022 is naar aanleiding van de nieuwe werkwijze met twee operationeel bestuurders het beloningsbeleid aangepast. Hierbij is de beloning voor deze nieuwe functies geborgd. Tevens is expliciet vastgelegd - wat altijd in het fonds al gebruikelijk was - dat de beloning van alle leden van de PDN-fondsorganen en adviseurs niet mag uitgaan boven de bezoldigingsgrens van Wet Normering Topinkomens.

Meer informatie over de vergoedingen in 2022 voor de leden van de fondsorganen en de functionarissen in het fonds, is vermeld in de toelichting op de jaarrekening in paragraaf 7.4.5.

2 BELEGGINGS-, PENSIOEN-, EN COMMUNICATIEBELEID

2.1 Beleggingsbeleid

PDN hanteert een integrale aanpak als het gaat om het vaststellen van het strategisch beleggings-, pensioen- en communicatiebeleid. De strategische beleggingscyclus beschrijft de verschillende stappen van dit proces. Vanuit de ambitie en risicohouding van het fonds wordt gekeken welk beleid het meest passend is. Hierbij is een helder risicokader vastgesteld waarin is verwoord in welke mate risico's acceptabel zijn voor de realisatie van de doelstellingen. Het bestuur heeft de risicohouding en de nagestreefde strategische doelstellingen vastgelegd en voor de periode van de lopende pensioenovereenkomst afgestemd met sociale partners. Voorafgaand hieraan is de risicohouding getoetst bij de deelnemers en pensioengerechtigden via een deelnemersonderzoek.

Een belangrijk uitgangspunt voor het beleggingsbeleid is het economisch wereldbeeld. Dit bevat verwachtingen en risico's rondom de economische en financiële ontwikkelingen. In het economisch wereldbeeld wordt een omgeving waargenomen met grote onzekerheden als gevolg van hoge schuldenniveaus en politieke onzekerheden. Schuldenniveaus zijn al langer hoog en zijn de afgelopen paar jaren alleen maar toegenomen. Daarmee samenhangend nemen centrale banken voortdurend noodmaatregelen: de rente is beleidsmatig lang laag gehouden en de geldhoeveelheid is vergroot door aankopen van obligaties. Toen de inflatie in 2021 en 2022 opliep waren centrale banken in opkomende landen er snel bij om beleidsrentes te verhogen (met renteverhogingen tot wel 10%-punt). De FED en met name de ECB hielden echter lang vol dat de inflatie een tijdelijk fenomeen zou zijn en hebben de rente langzamer en minder verhoogd. De relatief lage rente in combinatie met de inflatie betekent dat spaarders koopkracht verliezen terwijl partijen met schulden (o.a. overheden) worden bevoordeeld. Voor langere tijd risicovrij beleggen lijkt daarmee risicovol in termen van koopkracht. Ook zien we dat toenemende politieke spanningen steeds vaker tot serieuze economische of financiële problemen leiden. Deze uitgangssituatie is duidelijk anders dan dat dit een aantal jaren geleden het geval was. In termen van economische scenario's vertaalt zich dit in een aantal (stress-)scenario's waar het fonds bij het vaststellen van haar beleggingsbeleid rekening mee houdt.

Voor de verschillende toekomstscenario's vanuit het economisch wereldbeeld zijn de uitkomsten van verschillende beleidsvarianten vergeleken op basis van gekozen sturings- en monitoringsvariabelen. Dit gebeurt in een zogenaamde Asset Liability Management (ALM) studie. Het beleggingsbeleid in 2022 is gebaseerd op de ALM-studie die in 2020 is uitgevoerd. Daarbij zijn tevens een aantal monitorings- en stuurvariabelen van het fonds vastgesteld. Ook zijn grenswaarden vastgesteld, waarbij bij overschrijding het strategisch beleggingsbeleid zal worden her-beoordeeld.

Over de laatste 5 jaar heeft het fonds op jaarbasis een beleggingsrendement behaald van 1,4%. Dit is 5,0% (op jaarbasis) meer dan de (marktwaarde-)verplichtingen. Dit rendement van de verplichtingen is gebaseerd op de procentuele waardeverandering van de verplichtingen uit hoofde van veranderingen van de rente.

Voor alle beleggingscategorieën waar het fonds in belegd zijn investment cases opgesteld. In deze investment cases wordt onderbouwd of de betreffende beleggingscategorie passend is om onderdeel uit te maken van het strategische beleggingsbeleid en met welke risicokaders. Daarnaast worden de belangrijkste aspecten die samenhangen met beleggen in de betreffende beleggingscategorie behandeld zoals benchmarks en duurzaamheid. De gemaakte keuzes met onderbouwing hiervoor, worden in deze investment cases vastgelegd.

en vormen daarmee een solide basis voor evaluatie achteraf. Iedere investment case wordt periodiek geëvalueerd. In het Beleggingsplan wordt de strategische normportefeuille verder gespecificeerd naar normwegingen per beleggingscategorie en worden benchmarks en nadere uitvoeringskaders vastgelegd. Op basis van het beleggingsplan vindt de uitvoering plaats.

2.1.1 Positionering en behaalde beleggingsrendement

De onderstaande tabel geeft de verdeling van de beleggingsportefeuille weer met de strategische weging die hieraan gekoppeld is.

<u>Beleggingen 2022</u>	ultimo 2022		Strategische
	€ mln	weging	weging
Matchingportefeuille	2.927	42,2%	45,0%
Rente overlay	-45	-1,5%	
Nominale staatsleningen	737	25,2%	25,7%
Inflation-linked bonds	684	23,4%	22,5%
Investment grade credits	502	17,2%	16,0%
Hypotheke*	955	32,6%	32,6%
Erfpacht*	94	3,2%	3,2%
Rendementsportefeuille	3.968	57,2%	55,0%
Valuta overlay	18	0,4%	
Aandelen	1.902	48,0%	47,4%
Hoogrentende Obligaties	766	19,3%	19,0%
Beursgenoteerd Vastgoed	326	8,2%	9,5%
Alternatieve Beleggingen*	956	24,1%	24,1%
Liquiditeiten	38	0,6%	0,0%
Totaal	6.933	100,0%	100,0%

* De illiquide beleggingen kennen een normweging gelijk aan de feitelijke weging.

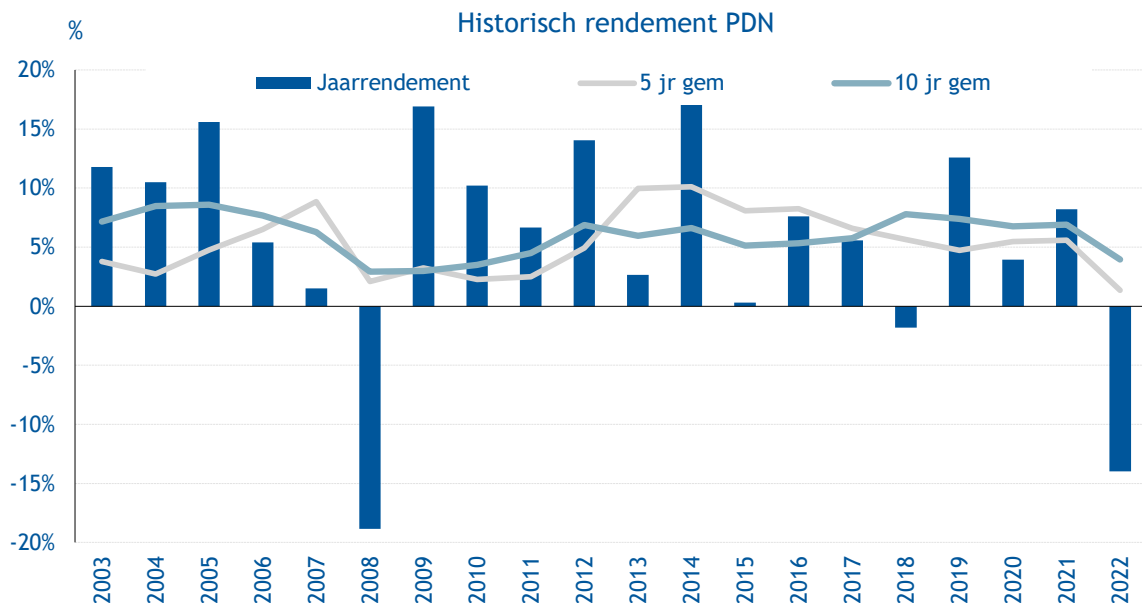
In de volgende tabel is het rendement over 2022 weergegeven. De kolom “verschil” in deze tabel geeft het verschil aan tussen het portefeuillerendement en het benchmarkrendement en toont daarmee de relatieve performance. Alle transactiekosten zijn verwerkt in de rendementen van de mandaten. Kosten vanwege management fees zijn verwerkt in de rendementen voor zover de desbetreffende mandaten niet door DPS worden beheerd. Kosten van DPS worden door middel van een separate factuur betaald en maken geen deel uit van het gerapporteerde nettorendement.

<u>Rendement 2022</u>	<u>Portefeuille</u>	<u>Benchmark</u>	<u>Vershil</u>
Matchingportefeuille	-20,5	-21,0	0,5
Rente overlay	-1,1	-1,1	0,0
Matchingportefeuille ex Swaps	-19,4	-19,9	0,5
Nominale staatsleningen	-24,9	-25,2	0,3
Inflation-linked bonds	-18,4	-18,2	-0,2
Investment grade credits	-13,2	-13,7	0,5
Hypotheke	-18,2	-19,0	0,8
Erfpacht	-26,7	-29,0	2,3
Rendementsportefeuille	-8,5	-10,1	1,6
Bijdrage valuta overlay	-1,3	-1,1	-0,2
Aandelen	-10,3	-11,6	1,3
Hoogrentende Obligaties	-4,2	-8,3	4,1
Beursgenoteerd Vastgoed	-24,3	-25,9	1,6
Alternatieve Beleggingen	6,8	5,3	1,5
Liquiditeiten	-	-	-
Totaal	-13,8	-15,0	1,2

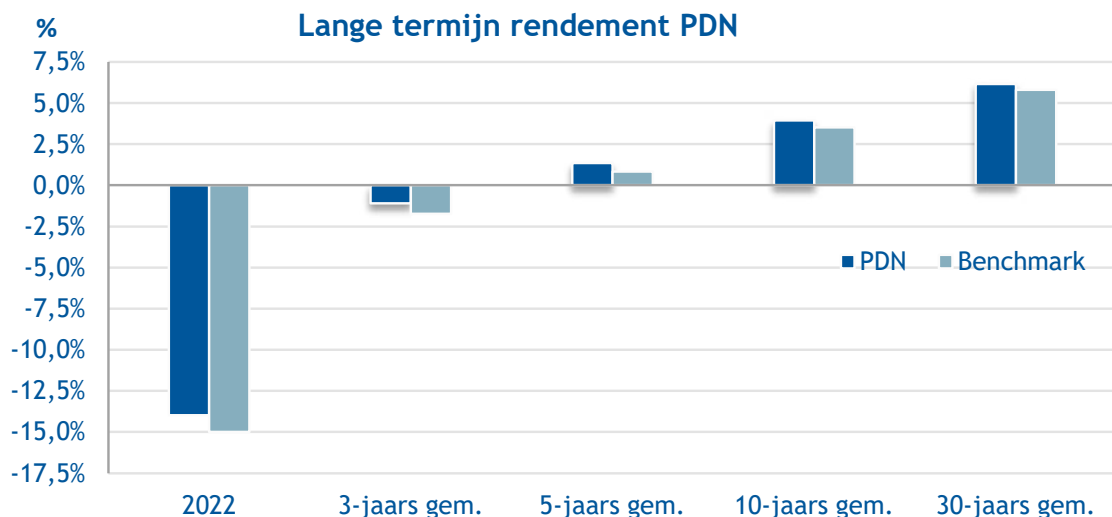
In 2022 is het behaalde totaalrendement negatief. Dit is vooral een gevolg van de gestegen rente waardoor beleggingscategorieën in de matchingportefeuille fors aan waarde verloren, hetgeen overigens in lijn is met de grote daling van de waarde van de pensioenverplichtingen. De functie van de matchingportefeuille is immers om de waardeverandering in de verplichtingen voor een deel te matchen. De matchingportefeuille als geheel tekende een rendement van -20,5% op. Ook de rendementsportefeuille leverde een negatief rendement. Binnen de rendementsportefeuille behaalden alleen de alternatieve beleggingen een positief rendement. De vanaf 2020 ingezette uitbreiding van de alternatieve beleggingen heeft over 2022 dus goed uitgepakt. De benchmark liet op totaalniveau een rendement zien van -15,0%. Het behaalde totaalrendement was over 2022 dus 1,2% beter dan de benchmark.

Langetermijn beleggingsresultaat

In onderstaande grafiek zijn de behaalde jaarlijkse rendementen sinds 2003 weergegeven (blauwe balken). In slechts drie van de twintig jaar is een negatief absoluut rendement behaald (waaronder 2022) en in zeventien jaar een positief rendement. Het gemiddelde 5-jaars rendement per eind 2022 komt uit op 1,4% op jaarbasis. Het gemiddelde 10-jaars rendement bedraagt per eind 2022 4,0% op jaarbasis.

PDN streeft ernaar om ook op uitvoerend niveau waarde toe te voegen door middel van actief beheer. De mate van actief beheer varieert per beleggingscategorie op basis van de relevante kaders uit de investment cases. In onderstaande grafiek is het gemiddelde lange termijn nettorendement te zien ten opzichte van de benchmark. Hieruit blijkt dat PDN op middellange en lange termijn meerwaarde heeft behaald als gevolg van het gevoerde actieve beleid.

2.1.3 Renteafdekking

De doelstelling van de renteafdekking is om de nominale rentegevoeligheid van de verplichtingen deels af te dekken. De strategisch beoogde afdekking bedroeg eind 2022 42%. Er zijn beleggingsrestricties vastgesteld hoeveel de renteafdekking op totaalniveau en per looptijdsegment (curverisico) mag afwijken van de strategisch beoogde renteafdekking. De omvang van de renteafdekking is gebaseerd op een dynamische rentestafel en

afhankelijk van het niveau van de nominale 10-jaars swaprente. De strategische renteaftdekking van PDN wordt vormgegeven door de onderdelen van de matchingportefeuille. Onderdeel daarvan is tevens een passief beheerde swap-overlay die wordt ingezet om het beoogde afdekkingspercentage te bereiken en om de curverisico's te beheren binnen de geldende kaders.

Begin 2022 gold een strategisch afdekkingspercentage van 26% van de nominale verplichtingen. Dit afdekkingspercentage is berekend op basis van de rentegevoeligheid naar de marktrente (marktwaarde aftdekking). Door de gestegen rente halverwege het jaar is een renteniveau getriggerd, waardoor het bestuur besloten heeft om de renteaftdekking te verhogen (conform de rentestaffel) naar 42%. De lage renteaftdekking in combinatie met de gestegen rente heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de stijging van de dekkingsgraad in 2022.

2.1.4 Matchingportefeuille

De matchingportefeuille heeft als voornaamste doelstelling de nominale renteaftdekking van PDN vorm te geven. De matchingportefeuille bevat de volgende onderdelen: nominale staatsleningen, inflation-linked bonds, investment grade credits, Nederlandse hypotheeklen en erfpacht. Voor inflation-linked bonds en erfpacht geldt dat de rendementen hiervan direct gekoppeld zijn aan de gerealiseerde inflatie.

De matchingportefeuille behaalde in 2022 een negatief rendement van 20,5% terwijl de benchmark een negatief rendement van 21,0% behaalde. Dit betekent dat een positief relatief rendement is behaald van 0,5%. Ondanks de koppeling aan de inflatie bij inflation-linked bonds en erfpacht, lieten ook deze categorieën een negatief rendement zien als gevolg van de gestegen marktrente.

Nominale staatsleningen

Begin 2022 noteerde Duitse 10-jaars rente nog een negatief tarief van -0,2%. Gedurende het jaar zijn renteniveaus met bijna 3%-punt gestegen. Per einde 2022 bedroeg de 10-jaars Duitse rente 2,6%. Als gevolg van de gestegen rente zijn de nominale staatsleningen sterk in waarde gedaald. Per saldo is een negatief rendement van 24,9% behaald voor de nominale staatsleningenportefeuille, ten opzichte van een benchmarkrendement van negatief 25,2%.

Inflation-linked bonds

De rendementen op inflation-linked bonds zijn afhankelijk van de ontwikkeling van de reële rente en de inflatieverwachtingen voor de langere termijn. In 2022 is de inflatie fors opgelopen maar zijn de reële rentes evengoed gestegen door de forse stijging van de nominale marktrente. Hoewel de inflatieaftdekking een positief effect heeft gehad op het behaalde rendement is het totaalrendement voor deze categorie negatief. De inflatieportefeuille behaalde over 2022 een negatief rendement van 18,4% ten opzichte van een benchmarkrendement van negatief 18,2%.

Investment grade credits

De investment grade credits (bedrijfsobligaties) in de matchingportefeuille noteerden een negatief rendement van 13,2%, met name als gevolg van de gestegen (nominale) rente. De krediet-opslag ten opzichte van staatsleningen is in 2022 gestegen, en droeg daarmee ook negatief bij aan het behaalde rendement. De benchmark noteerde een negatief rendement van 13,7%.

Hypotheeken en erfpacht

Binnen de matchingportefeuille zitten ook een tweetal minder liquide beleggingscategorieën: hypotheeken en erfpacht. Door de allocatie naar Nederlandse hypotheeken wordt een verbeterde diversificatie binnen de matchingportefeuille bereikt in combinatie met een aantrekkelijke risicopremie. In 2022 hebben hypotheeken echter ook een negatief rendement behaald van 18,2% als gevolg van de gestegen (hypotheek-)rentes. De benchmark behaalde een negatief rendement van 19,0%. Net als bij andere vastrentende waarden is de rentestijging de oorzaak van het behaalde negatieve rendement.

De erfpachtportefeuille bestaat uit een beperkt aantal projecten in grote Nederlandse binnensteden, waarbij het fonds erfpachtcanons ontvangt, welke jaarlijks geïndexeerd worden met de Nederlandse inflatie. Deze erfpachtbeleggingen lieten een negatief rendement zien van 26,7%. Dit komt door een stijging van de reële rentecurve waartegen de erfpachtbelegging wordt gewaardeerd in combinatie met de zeer lange looptijd. De bijbehorende inflation-linked obligatiebenchmark liet een negatief rendement zien van 29,0%.

2.1.5 Rendementsportefeuille

De doelstelling van de rendementsportefeuille is om voldoende en gediversifieerd rendement te behalen om de toeslagambitie waar te maken. De rendementsportefeuille wordt deels actief en deels passief ingevuld, waarbij de keuze voor actief/passief beheer wordt vastgelegd in de investment case van iedere beleggingscategorie. De rendementsportefeuille is onderverdeeld in de beleggingscategorieën aandelen, hoogrentende obligaties, beursgenoteerd vastgoed en alternatieve beleggingen. In 2022 was het totaalrendement negatief 8,5%. Dit was hoger dan de benchmark, die een negatief rendement van 10,1% noteerde. In alle categorieën was per saldo sprake van een rendement dat beter was dan de benchmark.

Aandelen

Daar waar het rendement over 2021 sterk positief was, leverden aandelen in 2022 een negatief rendement op. De oplopende inflatie, politieke spanningen en het terugdraaien van het sterk stimulerend beleid van centrale banken leverde een terugval op. Aandelenbeurzen in Emerging Markets hebben in 2022 in vergelijking met andere delen van de wereld net als in 2021 minder gepresteerd.

De totale aandelenportefeuille sloot het jaar af met een negatief rendement van 10,3%. Het benchmarkrendement bedroeg over dezelfde periode negatief 11,6%. De portefeuille deed het dus 1,3% beter dan de benchmark. Met name in Europese aandelen was er sprake van een performance die hoger lag dan de benchmark. De portefeuille behaalde hier een negatief rendement van 5,9% ten opzichte van een benchmarkrendement van negatief 10,1%. Deze betere performance is grotendeels ontstaan door de positionering naar defensieve sectoren (Consumer Staples en Health Care). De aandelenportefeuilles in de regio's VS, Pacific Rim en Emerging Markets behaalden een benchmark resultaat van respectievelijk -13,6%, -7,3% en -14,9%, waarbij de VS in lijn met de benchmark presteerde (passief), Pacific Rim een outperformance van 2,5% behaalde en in Emerging Markets het behaalde rendement 4,8% beneden de benchmark lag. De underperformance in Emerging Markets was voor een deel het gevolg van de landenallocatie in combinatie met de ontwikkelingen rondom Rusland en Oekraïne. Alle voornoemde rendementen zijn in euro zonder rekening te houden met de valuta-afdekking. De resultaten uit valuta-afdekking worden separaat gepresenteerd.

Hoogrentende obligaties

De obligaties in de rendementsportefeuille omvatten beleggingen in Europese en Amerikaanse high yield obligaties en obligaties in Emerging Markets. Het absoluut rendement van de totale hoogrentende obligatieportefeuille binnen de rendementsportefeuille kwam uit op negatief 4,2% versus een benchmarkresultaat van negatief 8,3%. De positieve relatieve resultaten in deze beleggingen komen in 2022 enerzijds uit titelselectie bij Europese high yield (relatief resultaat van 5,9%). Anderzijds was ook in Emerging Markets een positief relatief resultaat doordat Rusland wel in de benchmark zat, maar de eigen beleggingen in Rusland zeer beperkt waren. Het relatieve resultaat in Emerging Markets bedroeg 5,5%. De Amerikaanse high yield portefeuille behaalde een kleiner positief relatief rendement van 0,9%. Alle vornoemde rendementscijfers zijn in euro zonder rekening te houden met de valuta-afdekking. De resultaten uit de valuta-afdekking worden separaat gepresenteerd.

Beursgenoteerd vastgoed

De beursgenoteerde vastgoedportefeuille behaalde in 2022 een sterk negatief rendement. Waar in 2021 sprake was van een sterk herstel, hebben in 2022 stijgende rente- en financieringslasten tot een correctie op de beursgenoteerd vastgoedmarkt geleid. Over het hele jaar behaalde de beursgenoteerde vastgoedportefeuille een negatief rendement van 24,3%. Het benchmarkrendement bedroeg negatief 25,9%.

Alternatieve beleggingen

PDN investeert binnen de rendementsportefeuille in alternatieve beleggingen, zoals niet-beursgenoteerd vastgoed, infrastructuur en goud. Alternatieve beleggingen zorgen voor een betere diversificatie binnen de rendementsportefeuille, omdat de rendementen op deze beleggingen in verschillende scenario's minder sterk samenhangen met de rendementen op traditionele beleggingen, zoals aandelen.

Binnen niet-beursgenoteerd vastgoed en infrastructuur wordt belegd in fondsen met een gematigd risicoprofiel. Dit zijn illiquide beleggingen die interessant zijn vanwege de illiquiditeitspremie die kan worden verdiend als lange termijn belegging. De niet-beursgenoteerd vastgoedportefeuille bestaat uit een combinatie van investeringen in huurwoningen, zorgwoningen en studentenwoningen. Bij infrastructuur betreft het investeringen gerelateerd aan duurzame energie, transport en communicatie.

Sinds 2020 belegt PDN in fysiek goud als onderdeel van de alternatieve beleggingen. Vanuit de in 2020 uitgevoerde ALM-studie wordt verwacht dat een allocatie in goud vanuit een totale portefeuillecontext de risico's beperkt, doordat goud in verschillende scenario's anders reageert dan de andere beleggingen in de portefeuille. Dit leidt tot een verbetering van het rendements-/risicoprofiel als gevolg van diversificatie-effecten.

Het totaalrendement voor alternatieve beleggingen is in 2022 uitgekomen op 6,8% versus 5,3% voor de benchmark. Omdat voor goud de benchmark gelijk is aan de goudkoers, zijn de relatieve resultaten het gevolg van de rendementen op infrastructuur en niet-beursgenoteerd vastgoed. Op infrastructuur is in 2022 een positief rendement van 15,1% behaald en op niet-beursgenoteerd vastgoed een negatief rendement van 4,1%. Het rendement op goud bedroeg 6,9% in 2022. Met een positief totaalrendement van 6,8% hebben de alternatieve beleggingen in 2022 de verwachte diversificatie waargemaakt.

In 2022 is een nieuwe commitment van € 100 mln. in infrastructuur afgegeven, om verder toe te werken naar de beoogde strategische allocatie. Op het gebied van niet-beursgenoteerd vastgoed zijn in 2022 geen nieuwe investeringen gedaan.

2.2 Premiebeleid

De premie is overeengekomen voor een periode van twee jaar (2021-2022) met de mogelijkheid tot verlengen met 1 jaar (2023). In 2022 is overeengekomen om gebruik te maken van deze mogelijkheid en is besloten de uitvoeringsovereenkomst met een jaar te verlengen. PDN ontvangt jaarlijks een vaste premie ter grootte van 24,17% van het vaste jaarsalaris gemaximeerd op het grensbedrag zoals bedoeld in artikel 18ga Wet op de Loonbelasting 1964 (€ 114.866 - niveau 2022). Dit komt overeen met ongeveer 30% van de pensioengrondslag en is bedoeld voor de dekking voor de pensioenopbouw, de risicopremies en de uitvoeringskosten. PDN kent daarmee een collective defined contribution (CDC) financiering.

Op grond van de Pensioenwet maakt het fonds gebruik van de mogelijkheid tot het dempen van de kostendekkende premie. Het fonds gaat bij de berekening van de gedempte kostendekkende premie uit van het verwacht reëel rendement berekend volgens de parameters zoals opgenomen in het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen.

Naast de (wettelijke) toets op de kostendekkendheid van de premie, toetst het fonds ook of de impact van de pensioenopbouw en de bijbehorende premie op de dekkingsgraad binnen de afgesproken marge van cumulatief -/-1% blijft voor de periode 2021 t/m 2025.

Voor de nettopensioenregeling geldt een leeftijdsafhankelijk premiestaffel gebaseerd op de fiscale 3%-staffel, met een opslag voor risicodekkingen en uitvoeringskosten. Deze leeftijdsafhankelijke premie wordt, voor de werknemers die deelnemen aan deze regeling, ingehouden op het (pensioengevend) jaarsalaris boven het grensbedrag (€ 114.866 - niveau 2022) en door de werkgevers afgedragen aan PDN.

2.3 Toeslagenbeleid

Afhankelijk van de financiële situatie per 1 januari van enig jaar beoordeelt het bestuur of toeslagen al dan niet toegekend kunnen worden aan de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. De voorwaardelijke toeslagverlening voor deelnemers wordt gebaseerd op de algemene loonstijging bij DSM NL Services BV. De voorwaardelijke toeslagverlening voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden wordt gebaseerd op de stijging van de consumentenprijsindex (CPI-Alle Huishoudens afgeleid), zoals vastgesteld door het CBS van oktober tot oktober.

Toeslagenstaffel

Als leidraad bij het besluit over de toeslagverlening gebruikt het bestuur de volgende uitgangspunten:

- Als de beleidsdekkingsgraad (het gemiddelde van de laatste twaalf maandelijkse dekkingsgraden) lager is dan 110% vindt geen toeslagverlening plaats;
- Als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 110% kan een toeslag worden verleend in de mate dat dit is toegestaan conform het Financieel Toetsingskader (FTK). Dit betekent dat alleen een toeslag kan worden verleend als deze naar verwachting consistent naar de toekomst toe blijvend kan worden verleend. Concreet betekent dit dat de mate van toeslag toeneemt naarmate de beleidsdekkingsgraad

van PDN hoger is. Bij een beleidsdekkingsgraad net boven 110% zal de toeslagverlening zeer beperkt zijn. Bij een beleidsdekkingsgraad boven ongeveer 140% kan volledige toeslagverlening plaatsvinden.

Inhaaltoeslagbeleid

Als in enig jaar een besluit is genomen tot het niet verlenen van toeslagen of een gedeeltelijk verlenen van toeslagen, dan wel het korten van de pensioenaanspraken en -rechten, kan het bestuur op een later tijdstip besluiten tot het verlenen van een inhaaltoeslag. Het bestuur kan inhaaltoeslagen verlenen als dit geen gevolgen heeft voor de verwachte toeslagverlening in de toekomst én indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de vereiste dekkingsgraad. Concreet betekent dit in 2022 dat inhaaltoeslag pas aan de orde kan zijn bij een beleidsdekkingsgraad boven ongeveer 140%.

Toeslag per 1 juli 2022

De algemene maatregel van bestuur (AMvB) in verband met de aanpassing van het besluit Financieel Toetsingskader betreft de uitwerking van de Motie Van Dijk en regelt dat pensioenfondsen die aannemelijk kunnen maken dat ze verwachten dat sociale partners een verzoek zullen doen tot invaren, in 2022 een toeslag mogen verlenen voor zover de beleidsdekkingsgraad van het fonds meer dan 105% bedraagt.

Sociale partners hebben het pensioenfonds geïnformeerd, dat zij voornemens zijn (intentie hebben) om een verzoek te doen bij PDN om de pensioenaanspraken en -rechten door middel van een interne collectieve waardeoverdracht (invaren) om te zetten naar een nieuwe pensioenovereenkomst. Op basis van deze brief van sociale partners is PDN van mening dat de werkgevers te zijner tijd een zogenoemd “invaarverzoek” zullen doen. Het bestuur benadrukt dat noch PDN noch sociale partners op dit moment al hebben besloten tot het omzetten van de pensioenaanspraken en -rechten naar een nieuwe pensioenovereenkomst. Het fonds zal te zijner tijd pas - als de werkgevers daartoe verzoeken - alle belangen evenwichtig afwegende een besluit nemen over het omzetten van de pensioenaanspraken en -rechten naar een nieuwe pensioenovereenkomst.

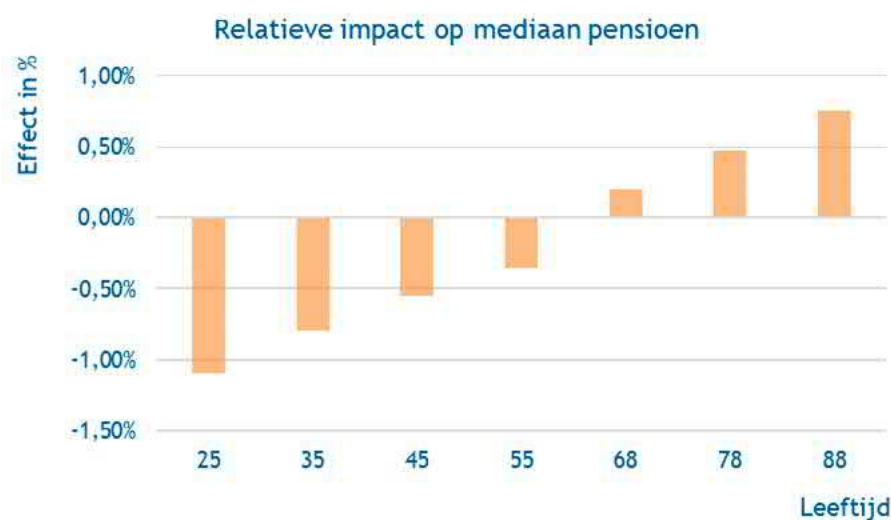
Op basis van de AMvB, de intentieverklaring van de sociale partners van DSM dat er geen aanleiding is om aan te nemen dat er niet zal worden ingevaren, de financiële positie van het fonds medio 2022 en de toeslagmaatstaven over 2021, heeft het bestuur besloten om toeslagen te verlenen per 1 juli 2022. De toeslag voor (actieve) deelnemers bedroeg 1,0% en voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden 1,64%. Deze toeslagen zijn gelijk aan 50% van de toeslagmaatstaf voor zowel (actieve) deelnemers als gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. De gemiste toeslagen ten opzichte van de indexatiemaatstaf worden conform het inhaaltoeslagenbeleid van PDN bijgehouden om eventueel ingehaald te kunnen worden als de financiële positie van het fonds zich daartoe leent.

Er zijn meerdere factoren waarop het besluit is gebaseerd. Naast de hoogte van de dekkingsgraad zijn ook van belang een evenwichtige belangenafweging, generatie-effecten, financiële (markt)risico's en toekomstbestendig indexeren, de samenhang met nog komende reguliere toeslagen-mogelijkheden voor 2023 en 2024 en de beoogde WTP-transitie en de financiële middelen die daartoe benodigd zijn (eventuele aan te houden reserves, eventuele compensatie).

Bij dit besluit zijn de belangen van de verschillende belanghebbenden zorgvuldig afgewogen en is expliciet gekeken naar de generatie-effecten als gevolg van een eventuele extra toeslag. Een extra toeslag is in het belang van de belanghebbenden met veel opgebouwde rechten (gepensioneerden en oudere (gewezen) deelnemers).

Terwijl het niet verlenen van extra toeslag vooral in het belang is van de jongere deelnemers. De kwantitatieve generatie-effecten laten zien dat de impact van dit eenmalig toeslagbesluit vrij beperkt is. Dit is te verklaren door het eenmalige karakter van de extra toeslag en de beperkte omvang van de maatstaf.

In de onderstaande grafiek zijn de kwantitatieve generatie-effecten zichtbaar gemaakt van het eenmalig verlenen van de toeslagverlening (1,0% voor de actieven en 1,64% voor de niet-actieven).

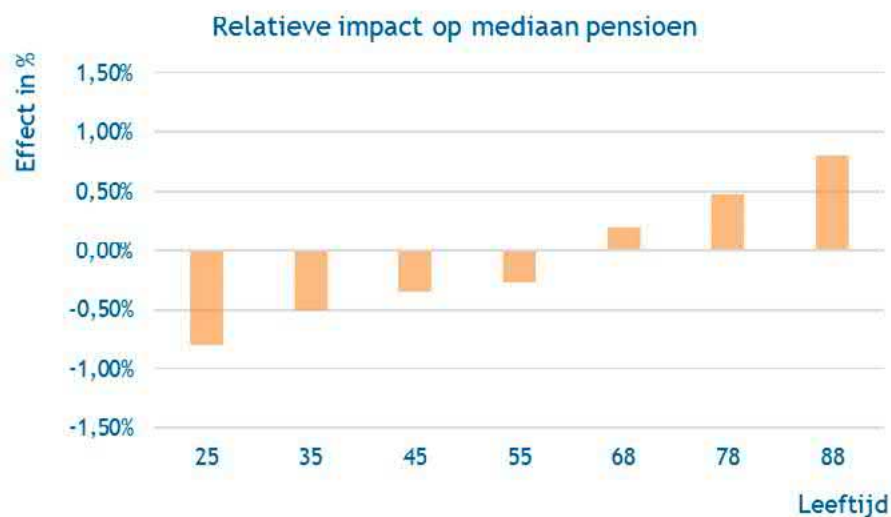
Toeslag per 1 januari 2023

Op basis van het toeslagenbeleid en de eerdergenoemde AMvB heeft het bestuur beoordeeld of per 1 januari 2023 toeslagen kunnen worden verleend aan deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden op basis van de financiële situatie van PDN per einde 2022. Het bestuur heeft beoordeeld dat de financiële positie van het fonds ultimo 2022 voldoende is om meer toeslagen te verlenen per 1 januari 2023 dan op basis van het reguliere toeslagbeleid van het fonds mogelijk is. De toeslag voor (actieve) deelnemers bedroeg 3,11% en voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden 10,02%. Deze toeslagen zijn gelijk aan 50% van de toeslagmaatstaf voor zowel (actieve) deelnemers als gewezen deelnemers en pensioengerechtigden vermeerderd met een aanvullende toeslag voor beide groepen van 1,55%. De gemiste toeslagen ten opzichte van de indexatiemaatstaf worden conform het inhaaltoeslagenbeleid van PDN bijgehouden om eventueel ingehaald te kunnen worden als de financiële positie van het fonds zich substantieel verbetert.

Sociale partners hebben het pensioenfonds geïnformeerd, dat zij voornemens zijn (intentie hebben) om een verzoek te doen bij PDN om de pensioenaanspraken en -rechten door middel van een interne collectieve waardeoverdracht (invaren) om te zetten naar een nieuwe pensioenovereenkomst. Op basis van deze brief van sociale partners is PDN van mening dat de werkgevers te zijner tijd een zogenoemd “invaarverzoek” zullen doen. Het bestuur benadrukt dat noch PDN noch sociale partners op dit moment al hebben besloten tot het omzetten van de pensioenaanspraken en -rechten naar een nieuwe pensioenovereenkomst. Het fonds zal te zijner tijd pas - als de werkgevers daartoe verzoeken - alle belangen evenwichtig afwegende een besluit nemen over het omzetten van de pensioenaanspraken en -rechten naar een nieuwe pensioenovereenkomst.

Het bestuur heeft in de besluitvorming nadrukkelijk gekeken naar de evenwichtige belangenafweging en de impact op de verschillende deelnemersgroepen.

De AMvB vereist onder meer daarbij dat er wordt gekeken naar de generatie-effecten als gevolg van een eventuele extra toeslag. Een extra toeslag is in het belang van de belanghebbenden met veel opgebouwde rechten (gepensioneerden en oudere (gewezen) deelnemers). Terwijl het niet verlenen van extra toeslag vooral in het belang is van de jongere deelnemers. Ten opzichte van het hanteren van sec het FTK-kader, wordt door deze extra toeslag een beperkte verschuiving van jong naar oud gedaan. Er wordt meer vermogen uitgedeeld, waardoor bij de transitie minder beschikbaar is om (o.b.v. de standaardmethode) te verdelen. De onderstaande grafiek geeft dit aan.

In de navolgende tabel is de verleende toeslag, alsook de achterstand in de toeslagverlening voor deelnemers enerzijds en gewezen deelnemers en pensioengerechtigden anderzijds, opgenomen. Hierbij geldt dat de toeslag die per 1 juli 2022 niet is gegeven, betrekking heeft op de looninflatie en prijsinflatie over 2021. Deze niet-toegekende toeslag is in de tabel verwerkt onder het jaar 2021. De toeslag die niet gegeven is per 1 januari 2023, heeft betrekking op de looninflatie en prijsinflatie over 2022. Deze niet-toegekende toeslag is in de tabel verwerkt onder het jaar 2022.

Toeslag Actieve Deelnemers

	<u>Algemene loonsverhoging</u>	<u>Verleende toeslag</u>	<u>Achterstand toeslagverlening</u>	<u>Cumulatieve achterstand*</u>
2008	3,50%		3,50%	3,50%
2009	0,00%	3,50%	-3,50%	
2010	2,00%	2,00%	0,00%	
2011	2,50%	1,50%	1,00%	1,00%
2012	2,00%		2,00%	3,02%
2013	1,00%		1,00%	4,05%
2014	1,50%		1,50%	5,61%
2015	3,02%		3,02%	8,80%
2016	0,00%		0,00%	8,80%
2017	2,00%		2,00%	10,98%
2018	3,00%		3,00%	14,31%
2019	3,00%		3,00%	17,73%
2020	4,03%		4,03%	22,48%
2021	2,00%		2,00%	24,93%
2022	3,11%	4,11%	-1,00%	23,68%
Totaal	32,66%	11,11%	21,55%	23,68%

* incl. indexatie over indexatie

Toeslag Pensioengerechtigde en gewezen deelnemers

	<u>Prijsindexcijfer</u>	<u>Verleende toeslag</u>	<u>Achterstand toeslagverlening</u>	<u>Cumulatieve achterstand*</u>
2007	1,91%	1,00%	0,91%	0,91%
2008	1,44%		1,44%	2,36%
2009	0,69%		0,69%	3,07%
2010	1,90%	0,69%	1,21%	4,32%
2011	2,74%		2,74%	7,17%
2012	2,03%		2,03%	9,35%
2013	0,90%		0,90%	10,33%
2014	0,75%		0,75%	11,16%
2015	0,41%		0,41%	11,62%
2016	0,36%		0,36%	12,02%
2017	1,34%		1,34%	13,52%
2018	1,68%		1,68%	15,43%
2019	1,73%		1,73%	17,42%
2020	1,12%		1,12%	18,74%
2021	3,28%		3,28%	22,63%
2022	16,93%	11,66%	5,27%	29,10%
Totaal	39,21%	13,35%	25,86%	29,10%

* incl. indexatie over indexatie

2.3.1. Aanpassing variabele nettopensioenuitkering

De variabele nettopensioenuitkering wordt jaarlijks aangepast aan de behaalde resultaten op onder andere beleggingsrendement, sterfteresultaat, renteontwikkelingen en levensverwachting. De resultaten worden over vijf jaar uitgesmeerd in de uitkering.

Aanpassing per 1 januari 2023

Het behaalde resultaat over 2022 is 9,53%. Dit komt overeen met een jaarlijkse verhoging van 2,20% per jaar voor de komende 5 jaar, voor het eerst op 1 januari 2023 en voor het laatst op 1 januari 2027. In onderstaande tabel zijn de behaalde resultaten en de bijbehorende aanpassingen per jaar vanaf 2019 (eerste ingangsjaar variabele nettopensioenuitkering) terug te vinden.

Jaar	Resultaat	2022	2023	2024	2025	2026	2027
2019	-10,47%	-2,28%	-2,28%	-2,28%	-	-	-
2020	-3,11%	-0,65%	-0,65%	-0,65%	-0,65%	-	-
2021	13,36%	2,84%	2,84%	2,84%	2,84%	2,84%	-
2022	9,53%	-	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%
Totaal	9,31%	-0,09%	2,11%	2,11%	4,39%	5,04%	2,20%

We merken op dat de totalen een beeld geven bij de totale aanpassing inclusief voorgaande jaren. De daadwerkelijke aanpassingen zijn afhankelijk van de uitkering per 1 januari van een gegeven jaar. Dus de aanpassing van de uitkering door het resultaat uit 2019 is afhankelijk van de hoogte van uitkering op 1 januari 2020 en de aanpassing van de uitkering door het resultaat uit 2020 is afhankelijk van de hoogte van uitkering op 1 januari 2021, etc. Hierdoor ontstaat er een 'rente op rente' effect.

Voor pensioengerechtigden met een variabele uitkering worden de uitkeringen als volgt aangepast:

Met pensioen in	Aanpassing in				
	2023	2024	2025	2026	2027
2019	2,11%	2,11%	4,39%	5,04%	2,20%
2020	4,39%	4,39%	4,39%	5,04%	2,20%
2021	5,04%	5,04%	5,04%	5,04%	2,20%
2022	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%

Deze tabel dient als volgt gelezen te worden:

- Voor nettopensioenuitkeringen die ingegaan zijn in 2019 zal als gevolg van behaalde resultaten van afgelopen jaren een aanpassing van ongeveer 2,11% van de uitkering ultimo 2022 worden doorgevoerd.
- Voor nettopensioenuitkeringen die ingegaan zijn in 2020 zal als gevolg van eerder behaalde resultaten een aanpassing van ongeveer 4,39% van de uitkering ultimo 2022 worden doorgevoerd.
- Voor nettopensioenuitkeringen die ingegaan zijn in 2021 zal als gevolg van eerder behaalde resultaten een aanpassing van ongeveer 5,04% van de uitkering ultimo 2022 worden doorgevoerd.
- Voor nettopensioenuitkeringen die ingegaan zijn in 2022 zal een aanpassing van 2,20% van de uitkering ultimo 2022 worden doorgevoerd.

2.4 Kortingsbeleid

Dekkingstekort en reservetekort

PDN moet de pensioenaanspraken en -rechten verlagen als op basis van de beleidsdekkingsgraad het eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen (dekkingstekort) voor vijf achtereenvolgende jaren. Eind 2022 is de beleidsdekkingsgraad hoger dan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Hierdoor is op korte termijn de dreiging voor een verlaging van de pensioenaanspraken en -rechten geweken.

Daarnaast zal het bestuur besluiten over te gaan tot het verlagen van de pensioenaanspraken en -uitkeringen als PDN niet in staat is om binnen de door het bestuur gekozen hersteltermijn te herstellen naar de vereiste dekkingsgraad (reservetekort) en alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet. In 2022 heeft PDN op basis van het herstelplan geen verlaging hoeven doorvoeren op de pensioenaanspraken en -uitkeringen. Eind 2022 was de beleidsdekkingsgraad hoger dan de vereiste dekkingsgraad, waardoor PDN in 2023 geen herstelplan hoeft in te dienen.

Premietekort

Volgens de wetgeving is er sprake van een premietekort als de ontvangen premie in een kalenderjaar lager is dan de (gedempte) kostendekkende premie. Zoals in paragraaf 2.2 beschreven, ontvangt PDN jaarlijks een premie ter grootte van 24,17% van het vaste jaarsalaris gemaximeerd op het grensbedrag zoals bedoeld in artikel 18ga Wet op de Loonbelasting 1964 (€114.866 - niveau 2022). Aangezien de ontvangen premie in 2022 hoger was dan de gedempte kostendekkende premie was er in 2022 geen sprake van een premietekort.

In overeenstemming met de Uitvoeringsovereenkomst 2021-2022 beoordelen PDN, de werkgevers en vakorganisaties jaarlijks of over de periode 2021-2025 naar verwachting een onevenwichtig beroep wordt gedaan op de solidariteit tussen enerzijds de al opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten en anderzijds de pensioenaanspraken die vanaf 1 januari 2021 opgebouwd worden ten gunste van de actieve deelnemers. De cumulatieve bijdrage van de pensioenopbouw aan de dekkingsgraad in de periode 2021-2022 bedraagt -/-0,64% en blijft daarmee binnen de afgesproken solidariteitsgrens van -/-1,0%.

2.5 Communicatiebeleid

PDN wil bevorderen dat deelnemers inzage hebben in de huidige en toekomstige persoonlijke pensioensituatie. PDN vindt het van belang dat deelnemers overzicht hebben over de eigen pensioenregeling, inzicht hebben in de risico's van hun aanspraken en een realistische pensioenverwachting hebben die aansluit bij de financiële positie van PDN. Daarnaast streeft PDN ernaar om het handelingsperspectief van de deelnemers te vergroten, zodat deelnemers weten wanneer zij in de eigen pensioensituatie actie moeten ondernemen.

Het communicatiebeleid van PDN is vastgelegd in het driejaarlijks Communicatiebeleidsplan. Het Communicatiebeleidsplan bevat onder meer een beschrijving van de beleidsdoelstellingen, communicatiedoelgroep(en), de communicatiebehoefte en de in te zetten communicatiemiddelen. In het plan is beschreven op welke wijze resultaten van communicatie worden gemeten. Het Communicatiebeleidsplan is vastgesteld voor de periode 2021-2023. Een jaarlijks Communicatie-actieplan beschrijft de communicatie-activiteiten op korte termijn. Hierbij worden zowel de landelijke trends en ontwikkelingen op het gebied van (pensioen)communicatie gevolgd, als ook eigen invulling gegeven op basis van het Communicatiebeleidsplan.

Bij de communicatie wordt onderscheid gemaakt in de relevantie van de boodschap, de doelgroep, het (communicatie)moment en het middel. Er worden doelgroepen onderscheiden op basis van (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde, leeftijdsgroep, digitale communicatie, inkomensgroep en deelname aan een specifieke regeling. Ook wordt gecommuniceerd bij situaties zoals bijvoorbeeld in- of uitdiensttreding, echtscheiding, of verhuizing naar het buitenland. Er zijn communicatiemiddelen en -uitingen in diverse vormen en in Nederlandse en Engelse taal beschikbaar. In de communicatie-uitingen wordt zoveel mogelijk gelaagd gecommuniceerd in begrijpelijke taal. De deelnemer krijgt in de eerste laag globale informatie. In de tweede en mogelijk derde laag wordt de deelnemer dieper en uitgebreider geïnformeerd.

De pensioencommunicatie met deelnemers wordt periodiek getoetst en aangepast aan informatiebehoefte en andere criteria.

Voor de interne en externe positionering, het imago en de reputatie van PDN, en de continue verbinding met de werkgevers en de deelnemers is het communicatiebeleid uitgebreid met een positioneringsbeleid. De bouwstenen in dit beleid betreffen alle niet-klantreisgebonden communicatie vanuit PDN. Deze communicatie heeft als doel te werken aan de beeldvorming en positie van PDN als vertrouwde en verbonden organisatie en de zaken waar PDN voor staat.

2.5.1 Communicatiemiddelen

PDN zet een groot aantal communicatiemiddelen in dat periodiek wordt geëvalueerd. Een aantal middelen wordt toegelicht in dit verslag.

Informatiesessies en individuele pensioengesprekken

In totaal bezochten 259 medewerkers een sessie waarvan 13 op locatie en twee digitaal via MS Teams. Dit waren sessies in het kader van het TopFit programma van DSM en de training Voorbereiding op Pensioneren van diverse aangesloten werkgevers. De werkgever Fibrant organiseerde vier sessies waar 52 medewerkers aan deelnamen. In deze sessies legt PDN de deelnemers uit hoe zij de belangrijkste vragen (Hoeveel? Genoeg? Wat kan ik nog doen?) rondom de eigen pensioensituatie kunnen beantwoorden. In 2022 hadden 138 deelnemers een individueel pensioengesprek. In de individuele gesprekken worden vragen over het eigen pensioen beantwoord en de persoonlijke pensioensituatie toegelicht. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de pensioenplanner en gekeken naar de toekomstige inkomsten. Op basis van het Persoonlijk Budgetadvies van het NIBUD wordt een toelichting gegeven op de uitgaven. De deelnemer krijgt overzicht, inzicht en heeft zicht op zijn handelingsperspectief.

PDN heeft periodiek overleg met alle werkgevers die aangesloten zijn bij PDN. Specifieke communicatie-uitingen worden afgestemd met de betreffende werkgevers om de boodschap te versterken en deelnemers beter te bereiken.

Pensioengesprekken Bedrijfs-AOW

Diverse aangesloten werkgevers namen in hun nieuwe CAO's de tijdelijke RVU-regeling, ook wel de Bedrijfs-AOW genaamd (B-AOW), op. Op verzoek van diverse werkgevers werden gesprekken gevoerd met de medewerkers die interesse hadden in deelname aan de B-AOW. Tijdens het gesprek werd, met gebruik van de pensioenplanner, de financiële situatie in kaart gebracht. De werknemer kreeg zo een overzicht van zijn bruto-netto inkomen als hij deelneemt aan de B-AOW en zijn pensioen laat ingaan. In 2022 voerde het fonds 48 gesprekken. De deelnemers waarden het persoonlijk contact en de inhoudelijke toelichting.

PDN Magazine

In 2022 werd het PDN Magazine in juni en december verspreid onder alle deelnemers en pensioengerechtigden van PDN. Met de toevoeging van QR-codes kan nu meer informatie worden gedeeld zonder het magazine in pagina's uit te breiden. In beide nummers kwam het nieuwe pensioenstelsel ruim aan bod en zag men waar PDN staat op het gebied van duurzaamheid. In het juni-nummer was er extra aandacht voor de onverwacht hoge inflatie en de gevolgen van de oorlog in Oekraïne. In de uitgave van december werd het deelnemersonderzoek naar de voorkeuren bij een nieuw pensioencontract belicht. In een interview maakten de lezers kennis met het nieuwe operationeel bestuurslid beleggingen.

Podcasts

In 2022 is een podcastserie gestart om vooral bestuursleden de mogelijkheid te geven op een informele en toegankelijke manier te communiceren met deelnemers. Er zijn tot nu toe 6 afleveringen opgenomen en gepubliceerd. Toeslagverlening, het nieuwe pensioenstelsel, misverstanden over pensioen en het deelnemersonderzoek waren enkele onderwerpen die al aan bod kwamen. De promotie verloopt via een aparte tegel op de PDN-website, een nieuwsbericht en vermelding in het PDN Magazine met een QR-code.

Pensioenreizen

Doelgroep-specifiek stuurt PDN verschillende pensioenreizen naar deelnemers en/of stelt deze beschikbaar op de website. In deze digitale klantreizen geeft de deelnemer persoonlijke keuzes aan en begeleidt PDN hem hierin. In alle pensioenreizen legt PDN hem uit hoe hij de vragen (Hoeveel pensioen? Genoeg? Wat kan ik nog doen?) rondom de eigen pensioensituatie kan beantwoorden. In 2022 is de pensioenreis voor de leeftijdsgroep ouder dan 60 jaar naar 459 deelnemers gestuurd. 325 deelnemers maakten de reis. De pensioenreis 'in dienst' werd naar 43 nieuwe medewerkers gestuurd waarbij 20 deelnemers op de link klikten om de reis te maken.

Animatie voor nieuwe medewerkers

Om misvattingen over pensioen al in een vroeg stadium te voorkomen is voor nieuwe medewerkers de animatie 'Welkom bij PDN' beschikbaar. Daaraan gekoppeld is een quiz om de kennis te toetsen. De animatie en quiz zijn een verplichte training in het trainingsprogramma van werkgever DSM. De animatie is ook naar alle andere aangesloten werkgevers verstuurd om op te nemen in de communicatie naar nieuwe medewerkers.

Digitaal jaarbericht

In het digitaal jaarbericht worden de belangrijkste ontwikkelingen en resultaten in beeld gebracht over het jaar 2022. Het jaarbericht is een verkorte versie van het jaarverslag en is ook via de website te lezen en te downloaden. De 2022 editie is uitgebreid met een overzicht van de behaalde duurzaamheidsdoelen en ambities.

Tegel op de website Pluim of Klacht

Op de homepage van de website staat een aparte tegel Pluim of Klacht. Het indienen bij het pensioenfonds van een klacht, geschil of uiting van ongenoegen of een compliment is hiermee gemakkelijk en transparant. Achter deze tegel staan toelichtingen rondom klachtenprocedures en bestaat de mogelijkheid tot het direct indienen van een klacht of geven van een compliment.

2.5.2 Specifieke communicatieactiviteiten 2022

Mijn PDN Pensioen en de pensioenplanner

Communicatie met deelnemers is belangrijk voor de dienstverlening en de deelnemersportalen spelen daarin een grote rol. Mijn PDN Pensioen wordt voortdurend verder ontwikkeld met de focus op gebruikersvriendelijkheid en deelnemersgemak. Het zelf uploaden van documenten en ondertekenen van formulieren met DigiD staan op de planning om ingevoerd te worden begin 2023.

Nieuwe pensioenovereenkomst

Een terugkerend onderwerp in de communicatie is het pensioenakkoord en de weg naar een nieuwe pensioenregeling (het nieuwe pensioencontract). De wet is op 22 december 2022 aangenomen door de Tweede Kamer. Begin 2023 gaat de Eerste Kamer de wet behandelen. Als ook de Eerste Kamer akkoord is, gaan de nieuwe regels in op 1 juli 2023. Uiterlijk per 1 januari 2027 moet PDN over zijn naar de nieuwe pensioenregeling. De ontwikkelingen zijn meerdere keren via verschillende kanalen onder de aandacht gebracht. Alle communicatie is bijeengebracht onder de tegel 'Pensioenakkoord' op de PDN-website. In 2023 start PDN met een speciaal bulletin voor alle deelnemers over dit onderwerp.

Deelnemersonderzoek contractkeuze

Eind september en begin oktober heeft PDN samen met DSM en vakbonden onder alle deelnemers van PDN een onderzoek uitgevoerd. Het onderzoek vroeg naar de voorkeur voor elementen in de toekomstige pensioenregeling. Met deze informatie hebben de sociale partners een duidelijk kompas als het gaat om de opvattingen en voorkeuren van de deelnemers bij PDN.

Ruim 3.600 actieve deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden vulden de vragenlijst in. Dit betekent dat ongeveer 20% van alle deelnemers heeft deelgenomen aan het onderzoek. Dit is een goed resultaat en een representatief deel van alle deelnemers. Aan sociale partners is nu de taak om de resultaten van het onderzoek te vertalen naar een passende toekomstige pensioenregeling.

Nettopensioenregeling

In november hebben de deelnemers in de nettopensioenregeling informatie ontvangen over de keuzes in de NPR om aan te zetten tot actie indien nodig.

Crisiscommunicatieplan

In het Crisiscommunicatieplan is gedetailleerd weergegeven welke acties PDN zal nemen als zich een (dreigende) crisis/incident bij PDN voordoet en er mogelijk gecommuniceerd moet worden met deelnemers en of andere stakeholders. Het plan geeft de stappen om tot beoordeling van de impact en uiteindelijk tot communicatie met stakeholders van een incident te komen. De voorzitter en communicatieverantwoordelijke van het bestuur treden op als woordvoerders namens PDN. In 2022 is vijf keer het crisiscommunicatieplan opgestart. Uiteindelijk was bij drie meldingen geen verdere opschaling nodig. In verband met mogelijke reputatieschade is bij twee meldingen wel overgegaan tot opschaling. Verdere stappen uit het plan worden doorlopen en de impact wordt gemonitord. De communicatie bij een financiële crisis is opgenomen in het Financieel Crisisplan.

Specifieke communicatie begin 2023

Naar aanleiding van de initiatieven van een nieuwe pensioengerechtigden-belangenvereniging heeft intensieve communicatie plaatsgevonden via uiteenlopende kanalen over de financiële ontwikkelingen binnen het fonds. In deze context zijn ook klachten en uitingen van ongenoegen binnengekomen.

2.5.3 Meten van communicatie

Communicatiepanel

Of bepaalde informatie correct, duidelijk en begrijpelijk is en voldoet aan de informatiebehoefte van de deelnemer, kan PDN niet alleen beoordelen. Om die reden gebruikt PDN waar nodig of wenselijk, onder meer externe deskundigen en wordt nieuw communicatiemateriaal vooraf en/of achteraf getoetst met een Communicatiepanel. Dit panel bestaat uit een brede en diverse groep deelnemers die zijn mening geeft over communicatie-uitingen. Gedurende het jaar wordt de mening van deelnemers getoetst door middel van enquêtes. De resultaten van de communicatie- en voorlichtingsinspanningen worden tweejaarlijks achteraf getoetst aan de doelstellingen door middel van het deelnemersonderzoek. De uitkomst leidt zo nodig tot bijstelling van de communicatie.

Cijfers 2022

Wat	Waardering
2.478 vragen gesteld aan de Pension Desk	
waarvan 1.847 vragen om informatie tijdig binnen 3 dagen beantwoord = 97,8%	8,3
waarvan 623 vragen voor berekening tijdig binnen 10 dagen beantwoord = 95%	8,2
Toekennen van ouderdomspensioen	8,3
Toekennen van partnerpensioen	8,6
Waardeoverdrachten	7,9
186 persoonlijke pensioengesprekken	9,6
81.734 bezoeken website	
67.474 bezoeken Mijn PDN Pensioen	
91% unieke gebruikers Mijn PDN Pensioen	
Waardering portaal Mijn PDN Pensioen	8,0
Waardering PDN Pensioenplanner	8,1
68,7% van alle deelnemers communiceert digitaal	
4.312 abonnees op de digitale nieuwsbrief	

2.6 Aansluitingenbeleid /Aangesloten ondernemingen

Voormalige DSM-ondernemingen kunnen aangesloten blijven bij PDN. De voorwaarden waaronder het continueren van de aansluiting mogelijk is, heeft PDN vastgelegd in het aansluitingenbeleid en in de uitvoeringsovereenkomsten met de aangesloten ondernemingen.

Eind 2022 hebben (naast DSM) 13 ondernemingen hun pensioenovereenkomst ondergebracht bij PDN en deze onderbrenging ook verlengd voor 2023. In 2022 heeft PDN één nieuwe ondernemingen aangesloten (DPM Services BV) en eind 2022 hebben twee ondernemingen hun aansluiting beëindigd (Bioprocess Pilot Facility BV en Stichting Chemelot InSciTe).

3 INTERNE ONTWIKKELINGEN

3.1 Financiële positie

3.1.1 Ontwikkeling vermogenspositie

De vermogenspositie van PDN wordt weergegeven in het pensioenfondsvermogen. Dit wordt als volgt berekend:

$$\text{Pensioenfondsvermogen} = \text{Beleggingen} + \text{Vorderingen} + \text{Overige Activa} - \text{Andere Voorzieningen} - \text{Schulden}$$

In het volgende overzicht is een vereenvoudigde balans te zien met de activa en passiva.

BALANS PDN (in € mln.)

<u>Activa</u>	<u>2022</u>	<u>2021</u>	<u>Passiva</u>	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Beleggingen	6.934	8.211	Eigen vermogen	1.331	1.104
Vorderingen	11	11	TV risico fonds	5.559	7.057
Overige activa	108	62	TV risico deelnemer	45	54
			TV risico werkgever	0	0
			Schulden	118	69
Totaal activa	7.053	8.284	Totaal passiva	7.053	8.284

Het pensioenfondsvermogen ultimo 2022 (€ 6.934 mln.) bestaat uit het saldo van de beleggingen, de vorderingen en overige activa minus de andere voorzieningen en de schulden. In de volgende tabel is de ontwikkeling van het pensioenfondsvermogen te zien over het jaar 2022.

<u>Pensioenfondsvermogen</u>	<u>2022</u>		<u>2021</u>	
	€ mln.	% Mutatie	€ mln.	% Mutatie
Pensioenfondsvermogen primo	8.215	100,0%	7.718	100,0%
Premies	98	1,2%	101	1,3%
Uitkeringen	-235	-3,0%	-231	-3,0%
Beleggingsresultaat	-1.144	-13,8%	623	8,1%
Overige mutaties	0	0,0%	4	0,1%
Pensioenfondsvermogen ultimo	6.934	84,4%	8.215	106,5%

3.1.2 Technische Voorziening (pensioenverplichtingen)

Rente & UFR

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van DNB per 31 december 2022 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. DNB heeft in 2022 besloten dat de rentetermijnstructuur waarmee pensioenfondsen de waarde van hun toekomstige pensioenverplichtingen berekenen per 1 januari 2023 gebaseerd wordt op nieuwe UFR-parameters. DNB volgt hiermee het advies van de commissie Parameters. De wijziging van de UFR-parameters heeft een beperkt verhogend effect (0,2%-punt) op de dekkingsgraad ultimo 2022.

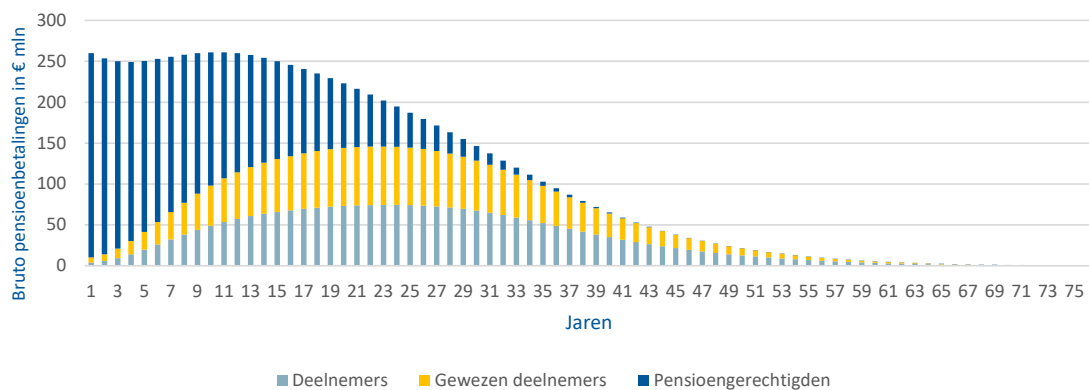
Levensverwachting

Voor de vaststelling van de voorziening is rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen door gebruik te maken van de meest recente, door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde, AG Prognosetafel

2022 (met startjaar 2023). Daarnaast wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en totale bevolking door toepassing van specifiek door PDN afgeleide correctiefactoren voor ervaringssterfte.

Onderstaand zijn de verwachte uitkeringen van de pensioenverplichtingen weergegeven. Deze zijn uitgesplitst naar de verwachte uitkeringen van de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. De contante waarde (op basis van de DNB-rentetermijnstructuur per einde 2022) van deze pensioenverplichtingen vormt de technische voorziening per einde 2022.

Toekomstige nominale pensioenbetalingen (opgebouwd)

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioengerechtigden	Totaal
TV risico fonds	1.402.519	1.303.345	2.853.634	5.559.498
Modified duration	22,2	21,0	8,7	14,6

In het navolgende overzicht is de verandering van de technische voorziening uitgesplitst naar factoren. De technische voorziening is afgenomen met € 1.507 mln., grotendeels veroorzaakt door de gestegen rente.

Mutatie Technische Voorziening

	2022		2021	
	€ mln.	% Mutatie	€ mln.	% Mutatie
TV primo	7.111	100,0%	7.741	100,0%
Pensioenopbouw	110	1,5%	122	1,6%
Uitkeringen	-235	-3,3%	-230	-3,0%
Toeslagen	523	7,4%	0	0,0%
Interesttoevoeging	-40	-0,6%	-39	-0,5%
Aanpassing grondslagen	74	1,0%	0	0,0%
Overige mutaties	-1	0,1%	-3	0,0%
TV ultimo (rekenrente primo)	7.542	106,1%	7.591	98,1%
Mutatie rekenrente	-1.938	-27,3%	-480	-6,2%
TV ultimo	5.604	78,8%	7.111	91,9%

De rente die wordt gehanteerd voor de waardering van de verplichtingen is gebaseerd op de door DNB voorgeschreven rentecurve. Deze is gestegen van 0,5% per einde 2021 naar 2,7% per einde 2022. In hoofdstuk 7 bij de toelichting op de staat van baten en lasten en actuariële analyse is deze mutatie verder uitgewerkt.

3.1.3 Dekkingsgraad

De dekkingsgraad van PDN wordt als volgt berekend:

$$\frac{\text{Pensioenfondsvermogen voor risico fonds en risico deelnemer}}{\text{Technische Voorziening voor risico fonds en risico deelnemer}} \times 100\%$$

De dekkingsgraad van PDN steeg van 115,5% per eind 2021 naar 123,7% per eind 2022. De belangrijkste oorzaak van de gestegen dekkingsgraad is gelegen in de verplichtingen die zijn afgenomen door de gestegen rente, in combinatie met een beperkte renteafdekking. In de volgende tabel worden de veranderingen van de verschillende dekkingsgraden weergegeven op basis van het door DNB voorgeschreven dekkingsgraadsjabloon. Doordat er verschillende relatief grote effecten zijn die (conform de DNB-voorschriften) op zichzelf zijn doorgerekend en gerelateerd worden aan de dekkingsgraad primo 2022, ontstaat over 2022 een groot kruiseffect.

<u>Ontwikkeling Dekkingsgraad</u>	<u>2022</u>	<u>2021</u>	<u>2020</u>	<u>2019</u>	<u>2018</u>
Dekkingsgraad primo	115,5%	99,7%	104,0%	105,0%	110,1%
Premies	-0,4%	-0,3%	-0,4%	-0,2%	-0,2%
Uitkeringen	0,5%	0,0%	0,1%	0,2%	0,4%
Toeslagen	-10,4%	-	-	-	-
Rentetermijnstructuur	43,3%	6,6%	-10,9%	-12,8%	-4,0%
Overrendement	-15,5%	8,9%	4,4%	13,6%	-1,7%
Overige mutaties / kruiseffecten	-9,3%	0,6%	2,5%	-1,8%	0,4%
Dekkingsgraad ultimo	123,7%	115,5%	99,7%	104,0%	105,0%
Beleidsdekkingsgraad	127,1%	108,9%	95,5%	102,3%	109,3%

De reële dekkingsgraad is volgens artikel 133b van de Pensioenwet berekend op 98,3%. Vorig jaar was de reële dekkingsgraad 89,0%

3.1.4 Herstelplan

Omdat PDN zich per 1 januari 2022 in de situatie van een reservetekort bevond, heeft PDN vóór 1 april 2022 een hernieuwd herstelplan bij DNB ingediend. In het herstelplan toonde PDN aan dat voldoende herstellend vermogen bestaat om binnen de looptijd van het herstelplan (10 jaar) toe te groeien naar de vereiste dekkingsgraad, zonder dat (kortings-)maatregelen hoeven te worden genomen. DNB heeft het herstelplan goedgekeurd. Er is geen reservetekort per einde 2022. PDN hoeft daarom geen hernieuwd herstelplan in te dienen bij DNB.

3.2 Uitvoeringskosten

PDN vindt kostenbeheersing belangrijk. De uitvoeringskosten beïnvloeden het pensioenresultaat van de deelnemers. Om deze reden streeft PDN naar een acceptabel kostenniveau en besteedt het bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten.

Het bestuur stelt jaarlijks een budget op en het bestuur volgt de kostenrealisatie via maandrapportages. Daarnaast wordt bij inhuur van diensten een strikt uitbestedings- en contractbeleid nagevolgd om kosten, kwaliteit en toegevoegde waarde op een bewuste wijze af te wegen. In deze afweging streeft PDN naar beleggingsrendementen die uitstijgen boven de resultaten van de benchmark om minimaal de kosten die PDN voor vermogensbeheer maakt terug te verdienen. Voor wat betreft de kosten die PDN maakt voor de

pensioenuitvoering, staat in de afweging voorop dat de kwaliteit van de uitvoering de kosten moet rechtvaardigen. Het bestuur toetst de kwaliteit van de uitvoering via maandrapportages, de resultaten van deelnemerstevredenheidsonderzoeken en de evaluatie van de dienstverleningsovereenkomst.

PDN heeft de uitvoering grotendeels uitbesteed aan DPS. De kosten zijn vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst ("DVO"). Gelet op het belang van de uitvoeringskosten legt het bestuur hier open en transparant verantwoording over af. PDN streeft naar het volledig naleven van de Aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Niet alleen wordt op deze manier op een begrijpelijke wijze inzicht gegeven in alle uitvoeringskosten, maar kunnen de uitvoeringskosten van PDN worden vergeleken met andere pensioenfondsen. PDN deelt de uitvoeringskosten op naar de kosten van het pensioenbeheer, kosten van het vermogensbeheer en transactiekosten, in lijn met de Code Pensioenfondsen.

Vanuit DPS is aangegeven dat er behoefte bestaat om met ingang van 2023 te gaan werken met een tariefstructuur per geleverde dienst in plaats van een budget gestuurde werkwijze. Het bestuur heeft besloten met DPS in overleg te gaan over een nieuwe Dienstverleningsovereenkomst en tariefstructuur.

Onderstaand worden de uitvoeringskosten van pensioenbeheer, vermogensbeheer en transactiekosten in relatie tot de karakteristieken en de kwaliteit van de dienstverlening in overeenstemming met de Code Pensioenfondsen beschreven.

Kosten van pensioenbeheer

De kosten van pensioenbeheer bestaan uit kosten die het fonds maakt voor alle werkzaamheden die verricht moeten worden om de aanspraken te administreren, uitkeringen te verrichten en de actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden volledig te informeren.

PENSIOENBEHEER	2022	2021
Pensioenadministratie	1.808.087	1.620.529
Communicatie	1.715.877	1.610.626
Bestuur en Financieel beheer	1.943.016	1.777.778
Kosten pensioenbeheer (€)	5.466.980	5.008.933
Actieven	5.597	5.683
Gepensioneerden	12.782	12.900
Deelnemers (aantal ultimo jaar)	18.379	18.583
Kosten per deelnemer (€)	297	270
Kosten (in % vh gem. Belegd vermogen)	0,07%	0,06%
Projectkosten (€)	26.675	54.084
Kosten per deelnemer exclusief projectkosten (€)	296	267
Kosten (in % vh gem. Belegd vermogen)	0,07%	0,06%

De kosten voor pensioenbeheer worden op aanbeveling van de Pensioenfederatie uitgedrukt in een bedrag per deelnemer, waarbij het aantal deelnemers bestaat uit het totaal van actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Over 2022 komen de totale kosten per deelnemer voor PDN uit op € 297. Dit is een toename ten opzichte van 2021 waar de uitvoeringskosten uitkwamen op € 270 per deelnemer. Met uitzondering van de projecten zijn de kosten voor pensioenbeheer ten opzichte van 2021 gestegen van € 267 naar € 296.

De kosten per deelnemer worden berekend door de teller (de kosten pensioenbeheer) te delen door de noemer (aantallen deelnemers exclusief gewezen deelnemers). De kosten pensioenbeheer (teller) zijn bovenstaand omschreven. Voor de aantallen deelnemers (noemer) geldt dat deze over 2022 zijn afgenomen met 204 deelnemers. Vooral de toename in de hogere kosten pensioenbeheer heeft een opwaartse druk uitgeoefend op de kosten per deelnemer. De hogere kosten pensioenbeheer worden enerzijds veroorzaakt door hogere uitvoeringskosten van Pensioen en Communicatie en anderzijds door hogere directe fondskosten op het gebied van bestuur en financieel beheer.

Kosten voor vermogensbeheer

De vermogensbeheeractiviteiten zijn deels uitbesteed aan DPS en deels, voor specialistische mandaten, aan externe commerciële vermogensbeheerders. De vergoeding voor het vermogensbeheer van DPS is onderdeel van de integrale vergoeding die in de dienstverleningsovereenkomst van PDN met DPS is vastgelegd. De vergoeding voor vermogensbeheer is gebaseerd op de daadwerkelijke kosten die DPS maakt in termen van systemen, bemensing en data voor de uitvoering van het vermogensbeheer. De vergoeding kent daarmee geen commerciële opslag en wordt via het reguliere budget van PDN jaarlijks besproken en vastgesteld. De tarieven voor de externe commerciële vermogensbeheerders zijn vastgelegd in beheerovereenkomsten. Daarmee is de toewijzing van de uitvoeringskosten aan pensioen- en vermogensbeheer direct herleidbaar naar de onderliggende dienstverleningsovereenkomst met DPS, respectievelijk met de beheerovereenkomsten van de verschillende externe commerciële vermogensbeheerders. Verrekening van kosten tussen pensioenuitvoering en vermogensbeheer is uitdrukkelijk niet aan de orde.

De vermogensbeheerkosten bestaan uit:

1. kosten voor fiduciair beheer;
2. financieel risicomanagement;
3. beleidsadvies;
4. de uitvoering van het vermogensbeheer door DPS;
5. kosten van externe commerciële vermogensbeheerders.

VERMOGENSBEHEER	2022	2021
DPS beheerkosten	11.046.968	9.562.805
Beheerkosten overige externe managers	21.943.205	18.651.620
Totale beheerkosten	32.990.173	28.214.425
Gemiddeld belegd vermogen DPS	3.968.250.000	4.868.875.000
Gemiddeld belegd vermogen extern	3.451.125.000	3.001.875.000
Gemiddeld belegd vermogen totaal	7.419.375.000	7.870.750.000
Vermogensbeheerkosten (in % vh gem. belegd vermogen)	0,44%	0,36%
Transactiekosten (DPS beheer)	828.152	2.169.017
Transactiekosten (beheer externe managers)	2.719.512	2.277.321
Totaal transactiekosten	3.547.664	4.446.338
Transactiekosten (in % vh gem. belegd vermogen)	0,05%	0,06%

van 2021 gestegen van 0,36% naar 0,44% van het gemiddeld belegd vermogen. Deze stijging wordt veroorzaakt door enerzijds hogere beheerkosten en anderzijds door een daling van het gemiddeld belegd vermogen.

Hogere IT kosten als gevolg van een upgrade van het beleggingssysteem en een nieuw archiefsysteem hebben met name geleid tot hogere DPS beheerkosten. Daarnaast stegen de beheerkosten van de overige externe managers, mede door de toegenomen inflatiedruk.

Vermogensbeheer per beleggingscategorie

	2022				2021			
	Beheerkosten		Transactiekost.		Beheerkosten		Transactiekost.	
	x €1.000	in %	x €1.000	in %	x €1.000	in %	x €1.000	in %
Aandelen	4.389	0,22%	362	0,02%	4.918	0,23%	1.044	0,05%
Vastgoed	1.956	0,33%	62	0,01%	4.271	0,63%	165	0,02%
Alternatieve beleggingen	9.346	2,76%	216	0,06%	4.281	1,37%	206	0,07%
Vastrentende waarden	7.166	0,18%	1.386	0,03%	7.039	0,16%	1.669	0,04%
Commodities	361	0,08%	-	0,00%	271	0,08%	-	0,00%
Overige beleggingen	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%
Kosten overlay beleggingen	1.404	0,19%	1.522	0,21%	1.042	0,16%	1.362	0,21%
Kosten Fiduciair Beheer	1.368	0,02%	-	0,00%	1.451	0,02%	-	0,00%
Bewaarloon	341	0,00%	-	0,00%	398	0,01%	-	0,00%
Overige kosten	6.659	0,09%	-	0,00%	4.543	0,05%	-	0,00%
	32.990	0,44%	3.548	0,05%	28.214	0,36%	4.446	0,06%

Transactiekosten

Transactiekosten zijn kosten die gemaakt moeten worden om aan- en verkopen tot stand te brengen en deze aan- en verkopen administratief af te handelen. De transactiekosten bestaan uit brokerage fees voor het verwerken van de transactie en de zogeheten spread (verschil tussen bied- en laatkoers). Bij aan- en verkoop van vastrentende waarden maken de transactiekosten deel uit van de transactieprijs. De kosten zijn verwerkt in de spread. In de spread zijn behalve de transactiekosten eveneens opslagen voor liquiditeit en andersoortige risico's verwerkt.

De transactiekosten worden in overeenstemming met de aanbeveling van de Pensioenfederatie uitgedrukt in percentage van het gemiddeld belegd vermogen. Dit resulteerde in een kostenniveau van 0,05% over 2022 en is gedaald ten opzichte van 2021.

Vergelijking kosten

Om de uitvoeringskosten zoals hierboven omschreven te kunnen vergelijken voert PDN jaarlijks een benchmarkstudie uit. Daarbij geldt dat de benchmarkstudie een vertraging kent van een jaar. De benchmarkstudie wordt door een onafhankelijke adviseur uitgevoerd. Het bestuur heeft een kostenbenchmark opgevraagd bij Bell, sinds mei 2022 de nieuwe bedrijfsnaam voor Lane Clark & Peacock Netherlands.

Voor pensioenbeheer zijn de gemiddelde uitvoeringskosten van PDN over de periode van 2019 tot 2021 met € 245 lager dan de mediaan van de vergelijkingsgroep van pensioenfondsen (€ 247). De vermogensbeheerkosten uitgedrukt in percentage van het gemiddeld belegd vermogen komen over de periode van 2019 tot 2021 met 0,38% hoger uit dan de vergelijkingsgroep die uitkomt op een niveau van 0,34%. De reden voor de hogere kosten

is dat PDN een relatief hoog percentage van het vermogen belegt in illiquide beleggingen. De transactiekosten van PDN waren met 0,06% lager dan de mediaan van de vergelijkingsgroep van 0,09%.

3.3 Bestuursbesluiten 2022

Benoemingen

In 2022 heeft het bestuur een aantal nieuwe leden van de fondsorganen benoemd naar aanleiding van het aftreden van de zittende leden. De benoemingen hebben plaatsgevonden met instemming van de RvT en DNB. In het bestuur is in verband met het regulier aftreden van Ton de Boer in februari 2022, Piet Rennen hem opgevolgd als bestuurslid en Rein Pikaart als vicevoorzitter. Eiko de Vries is herbenoemd in april 2022. Piet Molenaar is in september 2022 aangetreden als opvolger van Marlies van Boom. In de RvT is Rajesh Grobde aangetreden per 1 januari 2022 als opvolger van Jac. Kragt. In september 2022 zijn Cor van der Sluis als voorzitter en Marlies van Loon als lid van de RvT aangetreden als opvolgers van respectievelijk Margreet Teunissen en Mila Hoekstra. In het VO is in september 2022 Meindert Dijkstra aangetreden als opvolger van Harry Govers.

Governance

Het bestuur heeft in de eerste jaarhelft 2022 een aantal besluiten genomen om de governance van het fonds te optimaliseren. In maart 2022 heeft het bestuur besloten twee operationeel bestuurders aan te wijzen om de operationele en tactische besluiten te nemen op basis van een eenduidige mandatering en taakverdeling, zodat het bestuur zich kan concentreren op het besturen van het fonds, het maken van integrale afwegingen en het uitzetten van, en besluiten over, het beleid en strategie. In de bestuursvergaderingen van mei, juni en september 2022 heeft de inbedding van dit besluit plaatsgevonden door o.a. goedkeuring van een nader uitgewerkte verdeling van werkzaamheden, wisselingen in de bemensing van commissies, aangepast beloningsbeleid, beleidsplan geschiktheid en functieprofielen, en het nieuw vaststellen en actualisering van charters en reglementen van de uiteenlopende PDN-gremia en bestuurscommissies en van de overige fondsdocumenten, zoals besluit continuïteit.

Toekomstvisie pensioenfonds

Gedurende het gehele jaar 2022 is in het bestuur veel aandacht besteed, en zijn uiteenlopende besluiten genomen, in het kader van het project strategische toekomstvisie van het fonds. In maart 2022 stelde het bestuur de SWOT-analyse van het fonds vast, bepaalde de prioritering van het lopende WTP-traject ten opzichte van het project toekomstvisie, keurde het initiële plan van aanpak vast, besloot tot het informeren van de RvT en het VO en regelde de projectorganisatie binnen het bestuur. In mei 2022 besloot het bestuur om, op basis van de eerste verkenning gedaan in de periode februari tot april, de nader te verkennen mogelijke alternatieve uitvoeringsmodellen te beperken tot vier (shortlist). In juni 2022 volgde het besluit tot nadere afbakening tot twee mogelijke alternatieve uitvoeringsmodellen en is het projectplan (PID) vastgesteld. In september is het communicatieplan vastgesteld. In oktober is een besluit genomen op basis van de in periode april tot september 2022 plaatsgevonden vervolg-verkenning van twee alternatieve uitvoeringsmodellen voor het fonds, de prioritering ten opzichte van het WTP-transitietraject en de samenwerking met DSM. Besloten is de focus te leggen op de toekomst van de uitvoeringsorganisatie en de WTP-transitie; de nadere uitwerking van de toekomstvisie van het fonds volgt daarna. In november is de inbedding in het bestuur van het vervolgproject geregeld en zijn de vervolgstappen geaccordeerd.

Wet Toekomst Pensioenen

Gedurende het jaar 2022 is een aantal besluiten genomen met oog op de verdere voorbereidingen voor de transitie en implementatie van de Wet Toekomst Pensioenen. In februari is het datakwaliteitsbeleid vastgesteld. In maart 2022 is de transitie-haalbaarheidsplanning vastgesteld, mede ten behoeve van het informeren van de sociale partners. In november is de inbedding van het project in het bestuur herbevestigd en is het plan van aanpak met de vervolgstappen geactualiseerd. Begin 2023 is besloten te streven naar een transitie op 1 januari 2026.

Duurzaamheidsbeleid

Het bestuur heeft in 2022 een aantal besluiten genomen in verband met de verdere implementatie van de besluiten die in 2021 zijn genomen over de versterking van het duurzaamheidsbeleid. In maart 2022 is het uitsluitingenbeleid verscherpt. In juni 2022 betrof het de aanscherping van het engagement- en stembeleid, de verfijning van het impact-bonds beleid en een opleidingstraject duurzaamheidsbeleid voor de bestuurders en afgevaardigden van het VO en RvT.

Aangesloten ondernemingen en Aansluitingsbeleid

Het bestuur heeft in 2022 wederom een aantal verzoeken ontvangen in het kader van aangesloten ondernemingen en het aansluitingenbeleid. Waar van toepassing is VO-advies ingewonnen voordat definitieve besluitvorming heeft plaatsgevonden. Het verzoek van Avient tot aansluiting van DSM Performance Materials B.V (DPM) is gehonoreerd. Tevens is een positief principebesluit genomen ten aanzien van het verzoek van Advent International/ LANXESS tot aansluiting van DSM Engineering Materials B.V (DEM). Ook is een principebesluit genomen ten aanzien van het verzoek namens Sitech Services B.V. om een juridische afsplitsing (werknaam: "ServiceCo") aan te sluiten en daarbij, onder enkele voorwaarden, een afwijking van het aansluitingenbeleid toe te staan.

Besloten is om het aansluitingenbeleid te wijzigen en daarmee de aangesloten ondernemingen de mogelijkheid te bieden om voor 2023 (en 2024) het huidige premieniveau te handhaven als DSM zou besluiten de premie te verhogen voor 2023. Eind 2022 is duidelijk geworden dat de premie voor 2023 niet hoeft te worden verhoogd, waardoor voor DSM en alle aangesloten ondernemingen de premie wordt gehandhaafd op 24,17%. Er is geen medewerking verleend aan een mogelijk verzoek tot collectieve waardeoverdracht van de opgebouwde pensioenaanspraken van OCI-medewerkers bij PDN naar de huidige pensioenuitvoerder van OCI. Ook is geen goedkeuring gegeven aan het verzoek van Bioprocess Pilot Facility BV (BPF) voor een betalingsregeling voor de pensioenpremie voor de jaren 2022 en 2023, die afwijkt van het aansluitingenbeleid. Eind november 2022 is BPF failliet verklaard. Een deel van de premie over 2022 was op dat moment nog niet betaald. De vordering in verband met de niet betaalde pensioenpremie is met onderbouwing ingediend bij de curator. Naar verwachting zal de betaling van (een deel van) de achterstallige premie op grond van art. 61 WW worden overgenomen door het UWV.

Korting, Toeslagverlening, Pensioenopbouw en Premie

Mede op basis van de verruimde mogelijkheden in regelgeving zijn in 2022 de volgende besluiten genomen voor toeslag, opbouw en premie en is hierover VO-advies ingewonnen waar van toepassing. In januari heeft het bestuur geconstateerd, dat op basis van de beleidsdekkingsgraad ultimo jaar en het daaraan gekoppelde herstelplan geen korting noodzakelijk is in 2022. In februari is als onderdeel van de reguliere jaarlijkse besluitvorming besloten om geen toeslag toe te kennen. In juni heeft het bestuur besloten gebruik te maken van de extra toeslagmogelijkheden naar aanleiding van de AMvB ("Motie van Dijk") met een gedeeltelijke toeslag

vanaf 1 juli 2022 van 1,64% voor de ingegane pensioenen van pensioengerechtigden en opgebouwde pensioen van gewezen deelnemers (slapers) en een verhoging van 1% voor de opgebouwde pensioenen van actieve deelnemers (werkenden). In december heeft het bestuur besloten per 1 januari 2023 een toeslag te verlenen van 3,11% voor de actieven en 10,02% voor de niet-actieven.

In oktober 2022 is besloten tot het handhaven van de pensioenopbouw, risicodekkingen en de pensioenpremie voor 2023. In december is besloten tot een beperkte aanpassing van de fondsgrondslagen voor 2023.

Herstelplan & Haalbaarheidstoets

Op basis van de Pensioenwet moet een pensioenfonds, dat zich in een reservetekortsituatie bevindt, jaarlijks een geactualiseerd herstelplan indienen. Omdat PDN zich per 1 januari 2022 in de situatie van een reservetekort bevond, heeft PDN vóór 1 april 2022 een hernieuwd herstelplan bij DNB ingediend. In het herstelplan heeft PDN aangetoond dat voldoende herstellend vermogen bestaat om binnen de looptijd van het herstelplan van tien jaar toe te groeien naar de vereiste dekkingsgraad, zonder dat (kortings-)maatregelen hoeven te worden genomen. DNB keurde het herstelplan goed. Als gevolg van het gerealiseerde herstel per einde 2022 behoeft het fonds voor 2023 geen herstelplan in te dienen bij DNB.

Pensioenregelingen

In september 2022 is besloten om (met terugwerkende kracht tot 1 januari 2022) het maximum van de solvabiliteitsopslag in het inkoopstarief voor tijdelijke PPS-uitkeringen aan te passen, van de vereiste dekkingsgraad naar de minimaal vereiste dekkingsgraad, zodat ongewenste gevolgen voor de betreffende specifieke deelnemersgroep worden voorkomen. DNB is pro-actief door het Fonds geïnformeerd over het besluit. In september zijn de pensioenreglementen aangepast, zodat de extra toeslagverlening naar aanleiding van de gepubliceerde AMvB ("Motie van Dijk") goed is geborgd in de fondsdocumenten.

Economisch wereldbeeld en beleggingsplan 2023

In januari 2022 heeft het bestuur de inflatierisico's nogmaals beoordeeld. Er is vastgesteld, dat de actuele inflatie significant hoger is dan verwacht in het basisscenario. De gedane evaluatie vormde voor het bestuur echter geen aanleiding om het basisscenario aan te passen. De inflatierisico's werden meegenomen door middel van de bestaande stress-scenario's. In juni 2022 heeft het bestuur besloten, op basis van de analyse en bespreking als gevolg van het raken van de trigger van de nominale rente, het dynamische rentestafel-beleid regulier te implementeren. De nominale renteaafdekking is aldus verhoogd worden van 26% naar 42%.

Naar aanleiding van de ontwikkelingen op de financiële markten, de voorbereiding op de WTP-transitie en het opstellen van het beleggingsplan 2023, is in de tweede jaarhelft het beleggingsbeleid door het bestuur in een verdiepingssessie en in bestuursvergaderingen in oktober, november en december extra geëvalueerd en zijn de alternatieve scenario's en eventuele consequenties geanalyseerd. Het bestuur heeft besloten om het economisch wereldbeeld aan te passen op basis van de laatste inzichten (waaronder rente en inflatie). Op basis van de gedane analyses heeft het bestuur besloten het beleggingsbeleid niet significant te wijzigen.

Evaluatie Investment cases en beleggingen

De periodieke evaluatie van de uiteenlopende investment cases is in 2022 grotendeels volgens planning uitgevoerd. In februari en maart is de investment case hypotheek geëvalueerd en is besloten tot een aantal aanscherpingen in de uitvoering. Tevens is in februari 2022 de door DPS gebruikte rating-methodiek aangepast met goedkeuring van het bestuur.

IT-beleggingsinfrastructuur DPS

Ter versterking van de toekomstbestendigheid van DPS, heeft het bestuur begin 2021 goedkeuring gegeven aan een meerjarige investering in de IT-beleggingsinfrastructuur van DPS. Op deze wijze wordt de toekomstbestendigheid van DPS vergroot en de flexibiliteit met het oog op het pensioenakkoord verruimd. In de loop van 2022 is vervolgens besloten tot een tussentijdse scope-verbreding van het project, aanschaf van een extra module en bijbehorend budget. De investeringen hierin worden gedeeltelijk samen met de andere klant van DPS bekostigd en zijn nader kortgesloten. Tevens is een tweetal interne audits naar het project gedaan in 2022, en in maart 2023 heeft het bestuur besloten de aanbevelingen, met name voor borging van het risicobeheer, over te nemen en uit te voeren.

Communicatiebeleid

Het communicatiebeleidsplan 2021-2023 is in 2021 vastgesteld. In 2022 is hieraan uitvoering gegeven. Daarbij is onder andere het VO nauwer aangesloten op de communicatie voor het duurzaamheidsbeleid en het transitietraject Wet Toekomst Pensioenen. In maart 2022 zijn de bouwstenen voor het communicatiebeleid goedgekeurd.

Risicobeheer

In 2022 heeft het risicobeheer veel aandacht gehad van het bestuur. Uiteenlopende risicoanalyses zijn opgesteld, periodiek geactualiseerd en vastgesteld door het bestuur. Dit betreft analyses voor het strategische toekomstvisie project en de WTP-transitie. Het bestuur heeft de geactualiseerde RCA 2022 vastgesteld, na een gestructureerde aanpak.

Jaarverslag, Budget en fonds(beleids)documenten

Het bestuur heeft het bestuursverslag en het jaarverslag 2021 opgesteld en vastgesteld. Ook heeft het bestuur de periodiek geactualiseerde fondsdocumenten vastgesteld, zoals de ABTN 2022, pensioenreglementen, strategisch beleidsplan, beleggingsplan, overzicht Code Pensioenfondsen en beleidsplan geschiktheid. De jaarlijkse evaluatie van de uitbesteding aan DPS aan de hand van de SLA/KPI is gedaan. Een voortrollende beleidsagenda, met daarin het totaaloverzicht van fondsdocumenten, document-eigenaren en (verplichte) periodieke review-data, is gehanteerd. Een deel van de vaststelling is in 2022 door het bestuur gemandateerd aan commissies en aan de operationeel bestuurders, in lijn met de nieuwe mandateringsregeling en verdeling van werkzaamheden.

Interne Audits en Compliance

De sleutelfunctiehouder Interne Audit heeft in 2022 twee audits uitgevoerd op het IT-beleggingsinfrastructuur project (herinrichting van het systeem Simcorp Dimension) binnen DPS. In januari is het auditjaarplan 2022, en in december is het auditjaarplan 2023 door het bestuur vastgesteld. In januari 2022 is de gedragscode 2022 van PDN vastgesteld. Tevens is goedkeuring gegeven aan de aangepaste vorm en inbedding van de AVG-functionaris.

Grondslagenonderzoek 2022

Het fonds evalueerde in 2022 zijn grondslagen. Als gevolg daarvan heeft het bestuur in december 2022 besloten de volgende grondslagen aan te passen:

- overstappen naar de nieuwe AG Prognosetafel 2022;
- ervaringssterfte aanpassen naar de PDN ervaringssterfte 2022;

- overstappen naar fondsspecifieke PDN Partnerfrequentie 2022;
- de opslag voor het leeftijdsverschil tussen mannen en vrouwen aanpassen van 0,65% naar 0,85%;
- de risicopremie voor premievrije pensioendoorbouw bij arbeidsongeschiktheid verhogen van 3,0% van de koopsom voor de jaaropbouw naar 5,0%;
- de risicopremie voor arbeidsongeschiktheidspensioen verhogen van 1,5% van het verzekerde arbeidsongeschiktheidspensioen naar 2,0%;
- de overige grondslagen ongewijzigd te laten.

De effecten van de aanpassingen zijn ultimo 2022 meegenomen in de voorziening van het fonds.

4 EXTERNE ONTWIKKELINGEN

4.1 Financiële markten in 2022

Na de klap begin 2020 hebben overheden en centrale banken de economie in enorme omvang gestimuleerd. Begrotingstekorten bevonden zich op hoge niveaus en centrale banken hebben de rente lang laag gehouden. Ook hebben centrale banken zoveel obligaties opgekocht dat sinds eind 2019 de balansomvang van de Europese en Amerikaanse centrale bank gezamenlijk ongeveer verdubbeld is. Van de totale hoeveelheid uitstaande obligaties van Nederland en Duitsland staat inmiddels bijna 50% op de balansen van de Europese centrale banken.

Een van de belangrijkste ontwikkelingen voor het pensioenfonds in 2022 is de gestegen rente. De 10-jaars rente op een Duitse staatsobligatie was begin 2022 nog negatief met -0,2% maar is in 2022 maar liefst 2,8%-punt gestegen naar 2,6% per einde 2022. In combinatie met de lage renteafdekking heeft dit geleid tot een duidelijke stijging van dekkingsgraad naar het hoogste niveau sinds 2008. Tegelijkertijd is de hoge inflatie een belangrijk zorgpunt. Consumentenprijzen lieten in 2021 al een flinke stijging zien, maar zijn in 2022 met circa 10% verder gestegen. Ook in andere landen is de inflatie verder opgelopen. Centrale banken hielden in 2021 en ook begin 2022 vol dat de inflatie een tijdelijk fenomeen zou zijn. Gedurende 2022 hebben ze dit oordeel moeten bijstellen en hebben ze hun sterk stimulerend beleid afgebouwd en zijn beleidsrentes gaan verhogen. Daarmee is er een einde gekomen aan 10 jaar negatieve rentes in de Eurozone. Centrale banken geven nu aan de rente in 2023 verder te zullen verhogen.

De oplopende inflatie, stijgende rentes en politieke onzekerheden zorgden voor een uitdagend beleggingsklimaat in 2022. De meeste beleggingscategorieën verloren in waarde. De beleggingscategorieën van PDN die in 2022 wel een positief rendement opleverden waren infrastructuur en goud. Dit zijn alternatieve beleggingen die onder andere bedoeld zijn om vanuit diversificatie op totaalniveau stabiliteit toe te voegen. In 2022 heeft dit goed uitgepakt. Ook heeft de aanwezige inflatieafdekking vanuit de allocatie in inflation-linked bonds en erfpacht positief bijdragen aan het rendement. Het behaalde totaalrendement is evengoed negatief, met name vanwege de negatieve rendementen op vastrentende waarden.

4.2 Wet- en regelgeving

In deze paragraaf is een overzicht opgenomen van de belangrijkste wet- en regelgeving die in 2022 in werking trad en de ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving waar PDN in 2022 op heeft geacteerd en in 2023 en de jaren daarna mee te maken gaat krijgen.

Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen

De wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen is onderdeel van het pakket aan maatregelen dat voortvloeit uit het pensioenakkoord. Deze wet regelt onder meer dat het mogelijk is voor (gewezen) deelnemer om een deel van het ouderdomspensioen in één keer uitgekeerd te krijgen. Tijdens de wetsbehandeling in de Eerste Kamer is de regering verzocht om de uitvoerbaarheid van het bedrag ineens opnieuw te beoordelen en de inwerkingtreding uit te stellen. De inwerkingtreding van dit onderdeel van de wet is vervolgens uitgesteld naar 1 januari 2023 en later verder uitgesteld naar 1 juli 2023. Na overleg met de pensioensector is een wijziging van de wet aangekondigd waarin onder meer wordt geregeld dat de (gewezen) deelnemers die hun pensioen laten ingaan bij het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd, het bedrag ineens mogen laten uitkeren in de maand januari volgend op de AOW-leeftijd. Op 29 juni 2022 is het wetsvoorstel Wet herziening bedrag ineens ingediend bij de Tweede Kamer. De behandeling van het wetsvoorstel loopt nog in de Tweede Kamer. Er zijn veel vragen gesteld

en ook behandeling in de Eerste Kamer moet nog plaatsvinden na afronding van de behandeling in de Tweede Kamer. Omdat de pensioenuitvoerders een termijn van 6 tot 9 maanden voor inwerkingtreding nodig hebben om te kunnen communiceren over “bedrag ineens” aan de deelnemers die voor hun pensionering staan, wordt een verder uitstel tot 1 januari 2024 van de inwerkingtreding van de wet waarschijnlijk geacht.

Het fonds heeft in 2022 de nodige voorbereidingen getroffen om (gewezen) deelnemers per de ingangsdatum van de wet gebruik kunnen laten maken van deze nieuwe mogelijkheid. Het fonds acht het daarbij wel belang dat er voldoende tijd is om te communiceren met deze (gewezen) deelnemers over deze nieuwe mogelijkheid.

Wet Toekomst Pensioenen

Op 22 december 2022 is het wetsvoorstel voor de Wet Toekomst Pensioenen (WTP) goedgekeurd door de Tweede Kamer. De inwerkingtreding wordt waarschijnlijk 1 juli 2023, afhankelijk van de behandeling van de wet in de Eerste Kamer.

De hervorming van het pensioenstelsel moet leiden tot een toekomstbestendig pensioenstelsel. Belangrijke pijlers hiervan zijn:

- Betere aansluiting op de ontwikkelingen in de maatschappij en de arbeidsmarkt;
- Pensioen wordt meer inzichtelijk en persoonlijk;
- Het perspectief op een hoogwaardig pensioen voor alle generaties.

De kern van de WTP is een overstap op een nieuwe pensioenregeling; een zogenaamde premieregeling. Het nieuwe contract is niet langer primair gericht op een “vaste” pensioenuitkering die meestijgt met de inflatie; een ambitie die in de praktijk al vele jaren niet volledig haalbaar is gebleken en het vertrouwen van veel deelnemers in de pensioenvoorziening ondermijnt. De aanpassingen bieden enerzijds minder (schijn-)zekerheid voor deelnemers en pensioengerechtigden, maar anderzijds ook naar het zich laat aanzien een grotere kans op een hogere pensioenuitkering. Anderzijds is in het nieuwe stelsel ook het risico aanwezig dat een verlaging van de pensioenuitkering plaats moet vinden als gevolg van negatieve rendementen. Daarnaast vindt het opbouwen van pensioen voortaan plaats via persoonlijke pensioenvermogens.

Wat de WTP voor PDN en zijn (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden inhoudt zal de komende tijd meer duidelijk worden als sociale partners concrete keuzes hieromtrent gaan maken. Het bestuur heeft de wetgevingsontwikkelingen ten aanzien van het nieuwe pensioencontract gevolgd en volgt deze, nu behandeling in de Eerste Kamer aanvangt nog steeds. Het bestuur bespreekt proactief de ontwikkelingen met de sociale partners (werkgevers en vakverenigingen). Om tijdig de voorbereidingen te kunnen starten voor de transitie en implementatie is in 2021 een regiegroep opgericht bestaande uit een afvaardiging van het PDN-bestuur en sociale partners. Een van de eerste taken van deze regiegroep was het opzetten van een concrete projectplanning gericht op een concrete transitiedatum. Naast de regiegroep met sociale partners is er ook een overlegstructuur met andere belanghebbenden in het transitietraject. Daarnaast verzorgt het bestuur, ondersteunt door DPS, inhoudelijke verdiepings-sessies voor betrokkenen.

Ter voorbereiding op de transitie zijn in 2021 ook de uitvoerings-aspecten proactief geadresseerd. Begin 2022 is het datakwaliteitsbeleid vastgesteld en heeft er ook een datakwaliteitsonderzoek plaatsgevonden op basis van dit beleid. Tevens is geïnvesteerd in een versterking van de ICT-infrastructuur voor het vermogensbeheer, zodat een platform ontstaat waar het vermogensbeheer voor premieregelingen goed op kan worden aangesloten. Ook

is het bestuur betrokken bij een robuustheidsonderzoek dat DPS naar zichzelf heeft gedaan, om meer inzicht te krijgen in de gereedheid van de pensioenuitvoerder voor de transitie en welke maatregelen en investeringen daartoe eventueel nog nodig zijn in de komende tijd.

Wet pensioenverdeling bij scheiding 2022

Dit wetsvoorstel regelt hoe pensioen bij een echtscheiding vanaf 2022 verdeeld moet worden. In dit wetsvoorstel wordt onder meer geregeld dat bij scheiding het te verdelen ouderdomspensioen en partnerpensioen wordt omgezet in een eigen recht op ouderdomspensioen voor de gewezen partner. Dit wetsvoorstel had op grond van de eerste planning in werking moeten treden in 2021, maar is ondertussen, in overleg met de pensioensector uitgesteld naar 2027. Daarmee wordt voorkomen dat de pensioensector zowel onder het oude pensioenstelsel als onder het nieuwe deze wet zou moeten implementeren.

Wet aanpassing van de regeling voor waardeoverdracht en afkoop klein pensioen invoering van afkoop klein nettopensioen en nettolijfrente

Deze wet treedt in werking per 1 januari 2023. Met deze wet worden twee knelpunten die zich sinds de invoering van de Wet waardeoverdracht klein pensioen in 2018 in de praktijk voordoen, opgelost:

- de reikwijdte van de automatische waardeoverdracht was te beperkt, waardoor bijvoorbeeld kleine pensioenen die zijn ontstaan na een collectieve beëindiging van een uitvoeringsovereenkomst niet konden worden samengevoegd.
- Een afkoopmogelijkheid voor kleine nettopensioenen ontbrak, terwijl deze ook niet voor automatische waardeoverdracht in aanmerking kwamen.

De uitbreiding waarin de wet voorziet is opgenomen in de reglementen 2023 van het fonds.

Clearingverplichting pensioenfondsen

EMIR, de Europese verordening betreffende OTC-derivaten (over the counter), centrale tegenpartijen en transactieregisters, schrijft sinds 2012 voor dat partijen die OTC-derivaten aanhouden en daarbij boven een bepaalde limiet uitkomen, verplicht zijn om die derivaten aan te houden bij een central counterparty, een CCP. Voor het aanhouden van derivaten bij een CCP dient de belegger zowel initial margin als variation margin te leveren. Initial margin kan bijvoorbeeld worden geleverd in de vorm van obligaties, maar variation margin kan uitsluitend worden geleverd in de vorm van geld. Omdat het bij variation margin, zeker bij schokken in de markt, om hoge bedragen kan gaan, en pensioenfondsen in de regel beperkt liquiditeit aanhouden, biedt EMIR ruimte om de inwerkingtreding van de clearingverplichting voor pensioenfondsen uit te stellen. Per 18 juni 2023 loopt dit uitstel 'definitief' af. Dit betekent dat vanaf die datum de clearingverplichting ook op pensioenfondsen van toepassing zal zijn. Dit houdt in dat PDN nieuwe posities in derivaten moet gaan clearen en er rekening mee moet houden dat variation margin voor deze derivaten uitsluitend in geld gestort of ontvangen zal worden. Afhankelijk van de omvang van deze derivaten zal PDN hier in haar beleggingsbeleid rekening mee moeten houden.

Verdere implementatie SFDR

Na de implementatie van de SFDR 'level 1' regels, is in 2023 de implementatie van de 'level 2' regels aan de beurt. Onderdeel hiervan is onder meer dat het verplicht is om per 1 januari van dit jaar, informatie over het beleid omtrent maatschappelijk verantwoord beleggen te publiceren door middel van voorgeschreven gedetailleerde templates en door het plaatsen van aanvullende duurzaamheidsinformatie op de website.

Verdere transparantievereisten die in de loop van 2023 van toepassing worden, hangen voor een belangrijk deel af van de keuzes die PDN daarbij maakt.

4.3 Extern Toezicht in 2022

De Nederlandsche Bank

Sinds 2021 heeft DNB een aangepaste toezicht-methodologie (ATM), die gebaseerd is op risico-gebaseerd toezicht. De fondsen zijn daartoe ingedeeld naar nieuwe risico-klassen. Het toezicht is ook meer data-gedreven met focus op geautomatiseerde scores. Alleen als gesignaleerde risico's groot zijn, wordt nader onderzoek verricht bij een pensioenfonds. Het toezicht van DNB wordt daarmee dynamischer, minder toezicht op basis van een 'ritme' van gesprekken en meer op basis van actuele ontwikkelingen en risico's. DNB kondigt jaarlijks voorafgaand aan het kalenderjaar aan, welke (sector-brede) uitvragen worden gedaan bij elk pensioenfonds en of er specifieke thema-onderzoeken gaan plaatsvinden; de zogenoemde toezichtagenda. Tevens is DNB gaan werken met "puo-gericht"-toezicht.

Voor PDN hebben in 2022 geen DNB thema-onderzoeken plaatsgevonden. Ook voor het kalenderjaar 2023 zijn voor PDN geen themaonderzoeken opgenomen in de DNB-toezichtagenda. Naar aanleiding van de nieuwe DNB risico-klasse indeling is PDN ingeschaald in een lagere risico-klasse dan voorheen. Gedurende het jaar heeft het fonds zoals gebruikelijk de uiteenlopende sector-brede DNB uitvragen aangeleverd, zoals de uitvraag niet-financiële risico's, transitie rentebenchmark, liquiditeitsrisico's en woninghypotheken. In 2022 is op verzoek van DNB daarnaast korte, aanvullende, feitelijke informatie aangeleverd in het kader van de ERB (verwijzingsstructuur naar bijlagen), goud-beleggingen (toesturen tussentijdse evaluatie) en de planning van de WTP-transitie (update van beoogde transitiedatum en aanlevering plannen). In 2022 heeft het fonds proactief contact opgenomen met DNB om de toezichthouder te informeren over de strategische projecten die PDN heeft opgestart in 2022, de aanpassingen in de governance-structuur en de achtergrond van wisselingen in de bemensing van de RvT en een aanpassing van de inkooptarieven in de PPS-regeling.

Autoriteit Financiële Markten

In 2022 was contact met de AFM over de aanlevering van de reguliere (sector-brede) uitvragen over o.a. Toezichtrapportage tweede pijler pensioen, de periodieke DNB/AFM uitvraag rentebenchmarkhervorming en duurzaamheidsbeleid.

Autoriteit Persoonsgegevens

Datalekken moeten verplicht en direct gemeld worden bij de AP. Daarnaast gelden er regels ten aanzien van het melden van een datalek aan betrokkenen. In het gegevensbeschermingsbeleid van PDN zijn de eisen beschreven die PDN stelt aan opslag en gebruik van persoonsgegevens voor iedereen die werkzaamheden uitvoert. In 2022 zijn geen meldingen gedaan aan de AP.

Accountant

Het bestuur wijst een externe accountant aan, die jaarlijks de jaarrekening, het bestuursverslag, het duurzaamheidsverslag en de staten voor DNB controleert. Ook levert de accountant een controleverklaring bij de jaarstukken. De externe accountant doet jaarlijks schriftelijk verslag van zijn werkzaamheden en bevindingen in de vorm van een assurance rapport en een accountantsverslag, waarin begrepen zijn de controleaanpak, controlebevindingen en informatie uit hoofde van de functie als externe accountant. De externe accountant

wordt jaarlijks tweemaal uitgenodigd in een bestuursvergadering om het controleplan en de bevindingen toe te lichten

Actuaris

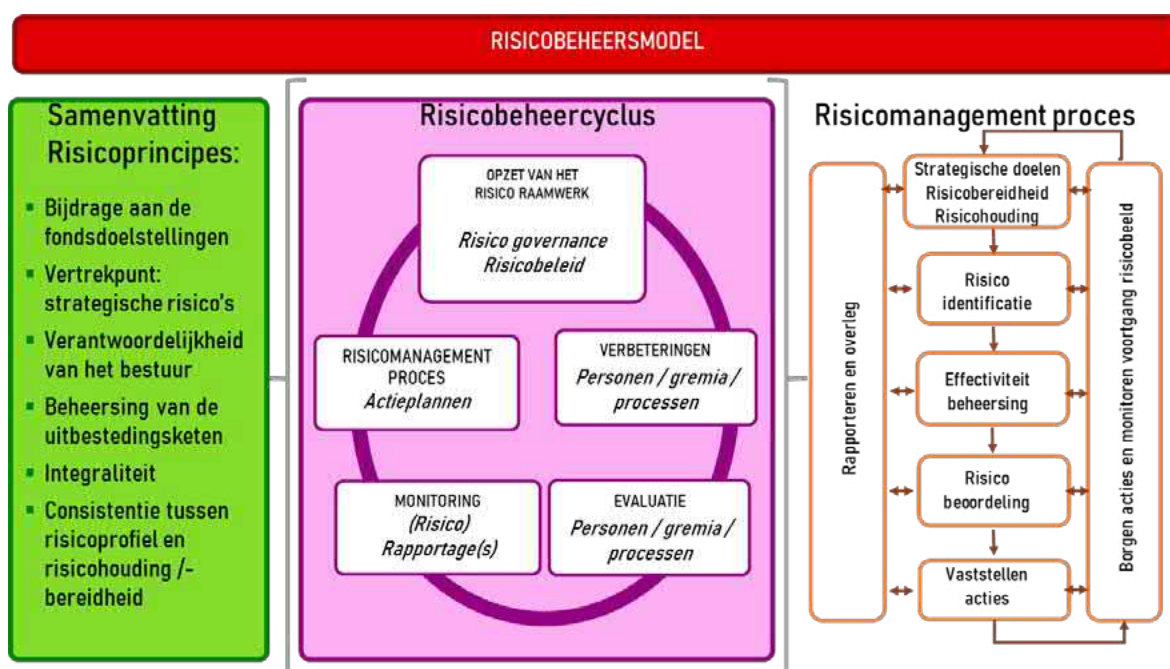
Het bestuur wijst een externe waarmerkende actuaris aan. Deze doet jaarlijks schriftelijk verslag aan het bestuur van zijn werkzaamheden en bevindingen in de vorm van een verklaring met betrekking tot de jaarrekening en de jaarstaten voor DNB en een actuariel rapport. De externe waarmerkende actuaris licht jaarlijks de bevindingen toe in een bestuursvergadering.

5 RISICOMANAGEMENT

5.1 Risicobeleid

Pensioenbeheer en vermogensbeheer, de twee pijlers van het beheren van een pensioenfonds, leiden onvermijdelijk tot risico's. Deze risico's kunnen een bedreiging vormen voor het realiseren van de doelstellingen en ambities, maar ze kunnen ook leiden tot kansen. Risico's kunnen door de tijd heen veranderen en ze kunnen elkaar in onderlinge samenhang versterken. Systematisch en integraal risicobeheer benoemt de risico's en de onderlinge samenhang tussen deze risico's. Het ondersteunt ook de beleids- en besluitvorming.

Hieronder beschrijven we de structuur van het risicobeheersmodel bij PDN. Het model rust op drie pijlers: de risicoprincipes, de risicobeheercyclus en het risicomanagementproces.

Bovenstaande risicoprincipes hanteert PDN als leidraad bij de invulling van het risicobeheersmodel. Belangrijke elementen zijn de eindverantwoordelijkheid van het bestuur, integraliteit, consistentie en het vaststellen of risicobeoordeling en risicohouding/-bereidheid in lijn zijn met elkaar. Daarbij geldt dat risicomanagement geen doel is op zichzelf. Het draagt bij aan het kunnen bereiken van de PDN-doelstellingen.

De risicomanagementcyclus maakt inzichtelijk hoe risicomanagement onderdeel is van de bedrijfsvoering van PDN. Centraal hierin staan de risico governance en het risicomanagementproces.

5.2 Risico governance

Drie verdedigingslijnen

In het door PDN gehanteerde model bestaat risicomanagement uit drie verdedigingslijnen of -lijnen. De eerste lijn zorgt voor advisering en voorbereiding van beleid. De tweede lijn monitort en bewaakt of de eerste lijn de

verantwoordelijkheden ook neemt. Het organiseren van risk assessments is eveneens een taak van de tweede lijn. De derde lijn beoordeelt het samenspel tussen de eerste en tweede lijn.

Eerste lijn: uitvoering en beleidsvoorbereiding

De Commissie Beleggingen en de Commissie Pensioenen & Communicatie, en uiteindelijk het bestuur, vormen de eerste lijn. Deze lijn schat de risico's in van inhoudelijke voorstellen en kijkt of die risico's passen binnen de afgesproken risicohouding.

Tweede lijn: risicobeheer en compliance

Taken van de tweede lijn zijn tegenwicht bieden aan de uitvoering, beoordelen van de opdrachtformulering, organiseren van risk assessments en toezicht houden op naleving van gedragsrichtlijnen en wet- en regelgeving. De tweede lijn bestaat uit de SFH Risicobeheer, de SFH Actuarieel en de compliance officer. Risicobeheer is verantwoordelijk voor het tegenwicht ten opzichte van de uitvoering. De SFH Risicobeheer bewaakt dat voorgenomen materiële besluitvorming door het bestuur in lijn ligt met het beleid en de risicohouding. Daarnaast borgt hij dat het bestuur een totaalbeeld heeft van de verschillende risico's waaraan PDN blootstaat. Het Risico-overleg ondersteunt de SFH Risicobeheer bij de uitvoering van zijn taken.

Derde lijn: interne audit

De SFH Interne Audit vult de derde lijn in. Hij beoordeelt onder meer de opzet, het bestaan en de werking van de risicobeheersingsmaatregelen, de effectiviteit van besluitvormingsprocessen en stelt vast of eerste en tweede lijn adequaat functioneren.

5.3 Risicomanagementproces

Het proces hanteert de strategische doelstellingen van PDN als vertrekpunt, gecombineerd met de risicohouding/bereidheid per risicogebied.

PDN hanteert hierbij op hoofdlijnen vier risicogebieden:

- Strategische risico's;
- Financiële risico's;
- Operationele risico's;
- Compliance risico's.

Per risicogebied stelt PDN een risicohouding/-bereidheid vast. Door het structureel identificeren en analyseren van de risico's bepaalt het fonds (minimaal) elk kwartaal of de risicobeoordeling per risicogebied voldoet aan de risicohouding/-bereidheid. De rapportage- en vergadercyclus van PDN gelden hierbij als belangrijke informatiebronnen.

Vervolgens bespreekt het fonds of aanvullende acties nodig zijn om de risicobeheersing te verbeteren of aan te passen. PDN bedeeft eventuele acties toe aan actiehouders. Het fonds monitort een tijdige afronding van de beoogde acties en of het risicobeeld nog steeds voldoet aan de geldende kaders.

Om de risicobeheercyclus te voltooien, is het belangrijk om minimaal driejaarlijks te evalueren of de risico governance en de risicobeheercyclus naar behoren functioneren. PDN verwerkt verbeterpunten vervolgens in de nieuwe werkwijze.

5.4 Beoordeling Kernrisico's

We bespreken nu eerst de beoordeling van de kernrisico's, zoals PDN deze heeft geïdentificeerd. Deze kernrisico's zijn afgeleid van de strategische doelstellingen van PDN en maken onderdeel uit van het strategisch risicoprofiel. Het strategische risicoprofiel is onderverdeeld naar omgevings- en governance risico. Onderstaand een overzicht van de beoordeling en de risicobereidheid per risicogebied.

Strategische risico's	Waarschijnlijkheid	Impact	Totaal risicoscore	Risicobereidheid
Omgevingsrisico	Medium	High	High	High
Governance risico	Medium	Medium	Medium	Low

Het risicoprofiel van het omgevingsrisico is in lijn met de risicobereidheid. In dit risicogebied is het continuïteitsrisico een van de belangrijke aandachtspunten. De komst van het nieuwe pensioenstelsel is aanleiding voor het bestuur om de uitgangspunten van de nieuwe regeling in samenspraak met de sociale partners en de deelnemers te onderzoeken. Daartoe zal in 2023 onder meer een risicobereidheidsonderzoek gehouden worden onder deelnemers. Ook de vragen hoe de governance van het fonds eruit moet zien na invoering van de Wtp en of de systemen klaar zijn voor verwerking van een nieuwe regeling, zijn momenteel in onderzoek. Dit maakt dat de risicobeoordeling van dit kernrisico op hoog staat en de komende jaren veel aandacht zal vragen, zowel van het bestuur als van de uitvoeringsorganisatie.

Bij het governance risico is er een afwijking tussen de risicobeoordeling en de (lage) risicobereidheid. Het risicobeeld is in 2022 verlaagd, omdat het operationeel bestuur sinds september 2022 volledig in functie is. Aandachtspunten blijven succession planning, en de positie van aangesloten ondernemingen in de PDN-besluitvorming. Acties zijn in gang gezet om de risicobeoordeling in lijn te brengen met de risicobereidheid.

Bij de financiële risico's is de ontwikkeling van het ESG-risico en de pensioendriehoek uitvoerig besproken. Onderstaand een overzicht van de beoordeling en de risicohouding per risicogebied.

Financiële risico's	Waarschijnlijkheid	Impact	Totaal risicoscore	Risicohouding
ESG risico	Medium	Medium	Medium	Medium
Pensioendriehoek	High	Medium	High	Medium

In 2022 heeft PDN veel tijd besteed aan het verder ontwikkelen van het ESG-beleid. De geformuleerde actiepunten rondom duurzaamheid voor 2023 zijn effectieve beheersmaatregelen om de risicobeoordeling in overeenstemming te houden met de risicohouding. In 2023 voert PDN een ESG-risicoanalyse uit, waardoor PDN kan vaststellen of het ontwikkelde beleidskader voldoet aan de gepresenteerde guidance vanuit DNB. Voor een verdere toelichting verwijzen we naar hoofdstuk 10 Duurzaamheidsverslag.

Ten aanzien van de pensioendriehoek geldt dat voorgaande jaren met name de lage rente zorgde voor verhoogde nominale risico's en een lage premiedekkingsgraad. Door de rente- en inflatiestijging, verschoof de aandacht in 2022 steeds meer naar invulling (kunnen) geven aan de indexatie ambities van PDN. Communicatie met de achterban over de regeling, de gevoerde strategie en de behaalde resultaten blijven zeer belangrijk, ook met het oog op de transitie naar het nieuwe stelsel. Besluitvorming over het eventueel verhogen van de afdekking van het inflatierisico is onderwerp van studie in 2023. Hoewel de risicobeoordeling hoger is dan de risicohouding,

worden de restrisico's op dit moment geaccepteerd. Er zijn daarom geen aanvullende beheersmaatregelen benoemd.

Bij de operationele risico's zijn de navolgende risicogebieden als kernrisico aangemerkt: IT-risico en datakwaliteit. IT-kernrisico's van PDN zijn onderverdeeld naar cyberrisico en aanpasbaarheid. Onderstaand wordt inzicht gegeven in de beoordeling van genoemde risicogebieden, inclusief de risicobereidheid:

Operationele risico's	Waarschijnlijkheid	Impact	Totaal risicoscore	Risicobereidheid
IT cyberrisico	Low	Low	Low	Low
IT aanpasbaarheid	Low	Medium	Medium	Low
Datakwaliteit	Low	Low	Low	Low

Bij de risicobeoordeling van IT-aanpasbaarheidsrisico speelt de dynamiek in wet- en regelgeving een belangrijke rol. Het IT-overleg voert in 2023 een impactanalyse uit, waaruit naar voren komt of er gaps zijn tussen datgene wat de wetgever (op termijn) verwacht, en de huidige inrichting van PDN/DPS. Daarnaast is de IT-bezetting (en IT inhuur) een belangrijke factor. Acties zijn in gang gezet, zodat het risicobeeld naar verwachting op termijn voldoet aan de risicobereidheid.

In 2022 heeft PDN het beleidskader rondom datakwaliteit vastgesteld. Daarnaast is de nulmeting datakwaliteit uitgevoerd. Bevindingen zijn vertaald naar acties, en dit levert een verdere positieve bijdrage aan een beheerste transitie naar het nieuwe stelsel. Afgelopen jaar heeft de Pensioenfederatie het normenkader Datakwaliteit gepubliceerd. In 2023 wordt het door PDN ontwikkelde beleidskader rondom datakwaliteit geactualiseerd op basis van dit nieuwe normenkader.

Ten aanzien van de categorie Compliance risico's wordt verwezen naar de compliance rapportage in paragraaf 9.4 van dit jaarverslag. Van integriteitsissues is in 2022 geen sprake geweest.

Ter identificatie en beoordeling van integriteitsrisico's wordt jaarlijks door het bestuur, ondersteund door de Compliance Officer, een SIRA (Strategische Integriteit Risico Analyse) uitgevoerd. Binnen de SIRA zijn onder meer de frauderisico's beoordeeld. Daarbij is gekeken naar interne en externe fraude. Zowel het interne als het externe frauderisico zijn als laag risico gekwalificeerd na beheersmaatregelen. Per frauderisico zijn de beheersmaatregelen beoordeeld. Ten aanzien van interne en externe fraude zijn de volgende beheersmaatregelen ingeregeld:

- Het fonds beschikt over een integriteitsbeleid en hieraan gekoppeld een gedragscode waarop door de onafhankelijke Compliance Officer wordt toegezien;
- Bestuurders worden ter toetsing voorgedragen aan de toezichthouder waar een antecedentenonderzoek plaats heeft;
- Bestuursleden hebben geen directe toegang tot de geldstromen van het fonds.

5.5 Activiteiten risicomanagement in 2022

De eerste helft van het jaar 2022 kenmerkte zich door een verdere verdieping op de strategievorming van PDN. Vanuit risicomanagement is aan deze analyses een bijdrage geleverd door periodieke risk assessments op te stellen. Vanuit de verschillende risicogebieden is inzicht geboden in de consequenties van verschillende keuzes. Mede daardoor heeft het PDN-bestuur op evenwichtige wijze het besluitvormingsproces doorlopen. Inhoudelijk

hebben de 1^e lijns commissies de analyses steeds gedragen. Aansluitend heeft bestuurlijke behandeling plaatsgevonden. De naar aanleiding van de uitgevoerde analyses vastgestelde acties hebben bijgedragen aan een beheerst bestuurlijk proces. Hiermee heeft PDN aangetoond dat de ontwikkelde risicomanagement structuur ook wordt toegepast.

2022 kenmerkte zich daarnaast door de ontwikkelingen op de beleggingsmarkten. De sterk opgelopen renteniveaus en inflatiecijfers, en daaraan gekoppelde (geo-)politieke onzekerheid verklaarde voor een groot gedeelte de schommelingen in marktwaardes van de beleggingsportefeuille. De nominale dekkingsgraad ontwikkelde zich als gevolg van genoemde omstandigheden in positieve zin. Het kunnen voldoen aan de indexatiedoelstellingen van het fonds is daarentegen nog steeds uitdagend. Dit dilemma is uitvoerig besproken, bijvoorbeeld bij de beslissingen rondom toeslagverlening en de vormgeving van het strategisch beleggingsbeleid. Risicomanagement heeft steeds via risico reflecties een bijdrage geleverd aan de besluitvorming binnen het bestuur.

PDN heeft in 2022 de doelstelling tot aan de transitie naar het nieuwe stelsel vastgesteld, inclusief het daarbij horende beleid. Het bestuur heeft besloten geen wijziging aan te brengen in de strategische doelstellingen. Ook de komende jaren wordt een balans gezocht tussen het kunnen voldoen aan de indexatiedoelstelling op langere termijn en het beheersbaar houden van de nominale risico's (de kans op daling van de dekkingsgraad onder een bepaald niveau) op korte termijn. Risicomanagement zal de ontwikkelingen nauwlettend blijven volgen, en vanuit 2de lijns optiek rapporteren en adviseren over het risicoprofiel van PDN.

5.6 Gevoeligheid dekkingsgraad voor marktontwikkelingen

De dekkingsgraad van PDN is gevoelig voor veranderingen van renteniveaus en schommelingen in de rendementsportefeuille. In onderstaande tabel is dit effect weergegeven.

- Bij een dekkingsgraad van 123,7%, kan PDN een gecombineerde daling van de rendementsportefeuille en de rente opvangen van circa 30% resp. 1,0% voordat de kritische dekkingsgraad van 98% wordt bereikt.
- Vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110% mag (gedeeltelijke) toeslagverlening plaatsvinden conform de reguliere regels van het FTK. Vanaf een dekkingsgraad van ongeveer 143% is het toegestaan om volledige toeslag te verlenen. Om volledige toeslag te mogen verlenen is een rentestijging van ten minste 1,5% nodig of een stijging van zakelijk waarden van 30%.

Verandering rente	Waardeverandering zakelijke waarden							
		-30%	-20%	-10%	0%	10%	20%	30%
	1,50%	120,0%	128,1%	136,1%	144,2%	152,3%	160,3%	168,4%
	1,00%	114,0%	121,5%	128,9%	136,4%	143,8%	151,2%	158,7%
	0,50%	108,9%	115,8%	122,7%	129,6%	136,5%	143,4%	150,3%
	0,00%	104,5%	110,9%	117,4%	123,7%	130,3%	136,7%	143,1%
	-0,50%	100,6%	106,7%	112,7%	118,7%	124,8%	130,8%	136,8%
	-1,00%	97,2%	102,9%	108,6%	114,3%	119,9%	125,6%	131,3%
	-1,50%	94,2%	99,6%	104,9%	110,3%	115,6%	121,0%	126,4%

6 VOORUITBLIK

Dienstverleningsovereenkomst DPS

In 2023 wordt de samenwerking tussen PDN en de pensioenuitvoeringsorganisatie DPS gecontinueerd. Daartoe wordt begin 2023 de dienstverleningsovereenkomst en de tariefstructuur geactualiseerd.

Wet Toekomst Pensioenen

De WTP en de beoogde transitie naar een nieuwe pensioenregeling is ongetwijfeld wederom een van de belangrijkste onderliggende, richtingbepalende dossiers voor het bestuur in 2023. In 2023 zal meer duidelijk worden welke concrete keuzes de sociale partners gaan maken in het kader van de WTP. Voor wat betreft de WTP zal de Regiegroep WTP, bestaande uit een afvaardiging van het PDN-bestuur en sociale partners, het overkoepelend proces aansturen. Daarnaast vervolgt het PDN-bestuur de regievoering binnen het fonds zelf, waarbij besluiten tijdig moeten worden genomen en de fondsorganen en belanghebbenden goed aangesloten blijven. Speciale aandacht zal daarbij uitgaan naar de aangesloten ondernemingen en het goed (blijven) aansluiten van de RvT en het VO. In 2023 zullen ook de uitvoerings-aspecten in beeld blijven, zodat een robuuste uitvoering naar de toekomst toe gewaarborgd kan blijven.

Verlenging Uitvoeringsovereenkomst

Eind 2023 loopt de huidige uitvoeringsovereenkomst (UO) tussen DSM en PDN en de pensioenovereenkomst (PO) af. Dat geldt ook voor de overeenkomsten ten behoeve van de overige aangesloten ondernemingen. De gesprekken over een (mogelijke) verlenging van de UO en PO zijn in 2023 opgestart.

Communicatie

In 2023 wordt communicatie belangrijker dan ooit. Het meenemen van de deelnemers in de beoogde wijziging van de pensioenregeling en het WTP-transitietraject zal veel aandacht krijgen. Wat gaat er wijzigen en waarom? Wat betekenen de wijzigingen voor mij? Ook zal meer gebruik gaan worden gemaakt van nieuwe media. Daarnaast komt er meer aandacht voor het managen van de verwachtingen van deelnemers over de pensioenvoorziening en -uitkering in de bestaande pensioenregeling, met name over toeslagverlening. In 2023 wordt de Communicatiestrategie 2022-2025 verder uitgerold, met een duidelijke positionering van PDN. Ook richt deze communicatiestrategie zich op een bredere doelgroep dan de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, om ook andere belanghebbenden van het fonds te bereiken.

Governance

In 2023 zal het fonds verder gaan werken met de aangepaste governancestructuur op basis van operationeel bestuurders. Door de operationele en tactische aspecten van het dagelijks beheer neer te leggen bij twee externe expert-bestuursleden - afkomstig uit de acht leden van het paritaire bestuur - kan de voorzitter zich meer focussen op het strategisch beleid van het fonds. Bezien zal worden of de nieuwe werkwijze nog verdere aanpassingen behoeft, waarbij een onafhankelijke voorzitter wordt toegevoegd aan het bestuur en deze samen met de operationeel bestuurders het dagelijks bestuur vormt.

Duurzaam beleggen

Een ander speerpunt voor het bestuur in 2023 is wederom het duurzaamheidsbeleid in de beleggingen. Na de uitwerking van het beleid, dat in 2021 heeft plaatsgevonden, en de implementatie ervan in 2022, kunnen verdere stappen worden gezet om de aangescherpte ambities te implementeren. Ook zullen belanghebbenden meer

geïnformeerd worden over het duurzaamheidsbeleid van PDN en welke impact daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Het bestuur gelooft in de meerwaarde die pensioenfondsen kunnen creëren op dit vlak, door de aan hun toevertrouwde omvangrijke gelden maatschappelijk verantwoord en duurzaam te beleggen. Dit sluit niet alleen aan bij wat de deelnemers van het fonds verwachten, maar sluit ook nauw aan bij de visie die DSM, als grote werkgever, heeft op het gebied van duurzaamheid.

Belangenverenigingen DSM-pensioengerechtigden

Begin 2023 waren het fonds en de belanghebbendenorganisaties van DSM-pensioengerechtigden betrokken bij berichten in de media. In deze context ontving PDN ook veel klachten, die door de Klachten- en Geschillencommissie worden behandeld. In 2023 zullen de contacten met deze belanghebbendenorganisaties worden gecontinueerd. De indexatie-besluiten van PDN en de financiële positie van het fonds zijn daarbij belangrijke onderwerpen van gesprek.

De inval in Oekraïne

Aan het begin van 2022 werd de wereld opgeschrikt door een aanval van Rusland in Oekraïne. Het pensioenfonds maakt zich zorgen over deze situatie. Naast humanitaire gevolgen, heeft het conflict in Oekraïne ook economische gevolgen. Wat de exacte gevolgen zullen zijn voor de economie en de financiële markten is zelfs een jaar na de inval niet goed te voorspellen.

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland,
 Mevrouw E.I. Schippers (voorzitter)
 Mevrouw M.E.P.J. van Heeswijk-Kuster
 De heer J.M.H. Op Heij
 De heer P.C. Molenaar
 De heer P.A.M. Rennen
 De heer W.M.C. Reinartz
 De heer E.P. de Vries

24 mei 2023

JAAARREKENING

The page features a large, solid blue background. In the upper right, there is a white rectangular box containing the title 'JAAARREKENING' in bold, orange, sans-serif capital letters. At the bottom of the page, there are two large, abstract geometric shapes. On the left, a light blue shape with multiple facets extends from the edge. To its right, a white shape with sharp, angular edges points upwards, resembling a stylized mountain or a large arrowhead. The overall design is minimalist and modern.

7 JAARREKENING

7.1 Balans per 31 December

ACTIVA (in € mln.)		2022	2021
Beleggingen		6.934	8.211
Vastgoedbeleggingen	(1)	502	761
Aandelen	(2)	1.902	2.316
Vastrentende waarden	(3)	3.718	4.366
Derivaten	(4)	37	25
Overige beleggingen	(5)	775	743
waarvan:			
Beleggingen voor risico fonds		6.891	8.158
Beleggingen voor risico deelnemer (PPS)		25	34
Beleggingen voor risico deelnemer (toedelingskring var. uitkering)		1	1
Beleggingen voor risico deelnemer (NPR)		19	19
Beleggingen voor risico werkgever		0	0
Vorderingen en Overlopende Activa	(6)	11	11
Vorderingen uit gecedeerde rechten		1	2
Overige vorderingen		10	9
Overige Activa	(7)	108	62
Liquide middelen		108	62
Totaal Activa		7.053	8.284
PASSIVA (in € mln.)			
Stichtingskapitaal en Reserves		1.331	1.104
Overige reserves	(8)	1.331	1.104
Technische Voorzieningen	(9)	5.604	7.111
TV voor risico fonds		5.559	7.057
TV voor risico deelnemer (PPS)		25	34
TV voor risico deelnemer (toedelingskring var. uitkering)		1	1
TV voor risico deelnemer (NPR)		19	19
Andere Voorzieningen	(9)	0	0
Overige voorziening		0	0
Overige Schulden en Overlopende Passiva	(10)	118	69
Derivaten	(4)	62	34
Schuld aan kredietinstellingen		48	26
Overige schulden		8	9
Totaal Passiva		7.053	8.284

7.2 Staat van Baten en Lasten

BATEN (in € mln.)		2022	2021
Premies	(11)	102	105
Beleggingsresultaten	(12)	-1.144	623
Direct		154	173
Indirect		-1.281	465
Kosten vermogensbeheer		-17	-15
Transactie gerelateerde kosten		0	0
Overige Baten		0	0
Totaal Baten		-1.042	728
LASTEN (in € mln.)			
Uitkeringen	(13)	-235	-231
Mutatie Voorzieningen	(14)	1.508	630
TV voor risico fonds		1.498	627
TV voor risico deelnemer		10	3
TV voor risico deelnemer (toedelingskring var. uitkering)		0	0
Overige voorzieningen		0	0
Saldo Waardeoverdrachten	(15)	1	5
Inkoop		8	8
Afkoop		-7	-3
Uitvoeringskosten	(16)	-5	-5
Overige Lasten		0	0
Totaal Lasten		1.269	399
RESULTAAT (in € mln.)			
Totaal Resultaat		227	1.127

7.3 Kasstroomoverzicht

	(in € mln.)	
	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Kasstroom uit Pensioenactiviteiten	-136	-121
Ontvangen premies	101	105
Ontvangen waardeoverdrachten	10	5
Betaalde uitkeringen	-235	-225
Betaalde waardeoverdrachten	-7	-3
Betaalde uitvoeringskosten	-6	-4
Overige mutaties uit pensioenactiviteiten	1	1
Kasstroom uit Beleggingsactiviteiten	160	189
Verkopen en lossingen	2.470	1.843
Directe beleggingsopbrengsten	151	178
Aankopen en verstrekkingen	-2.243	-1.806
Betaalde kosten vermogensbeheer	-18	-15
Indirecte beleggingsopbrengsten	-201	-11
Overige mutaties uit beleggingsactiviteiten	-	-
Netto Kasstroom / Mutatie Liquide Middelen	24	68

7.4 Toelichting op de jaarrekening

7.4.1 Grondslagen voor de waardering

Algemeen

De jaarrekening heeft betrekking op Stichting Pensioenfonds DSM Nederland gevestigd in Heerlen. Het KvK-nummer van de Stichting is 41070481.

De jaarrekening is opgesteld conform Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (in het bijzonder RJ 400 en RJ 610) en opgemaakt per 31 mei 2023. In richtlijn RJ 400 wordt invulling gegeven aan het wettelijke vereiste van beschrijving van de voornaamste risico's en onzekerheden waarmee de rechtspersoon wordt geconfronteerd. PDN heeft de belangrijkste risico's, geïmplementeerde beheersmaatregelen en mogelijke impact uiteengezet in hoofdstuk 5 van het bestuursverslag. In dit hoofdstuk zijn ook de wijzigingen in het afgelopen jaar opgenomen in het systeem van risicomanagement. Tot slot wordt via de toelichting op de actuariële analyse inzicht gegeven wat de impact van de belangrijkste risico's is geweest in het afgelopen jaar.

Beleggingen in participaties in renewable energy, infrastructuur en beleggingen in beleggingsinstellingen waarbij geen onderscheid naar categorie te maken is, worden gepresenteerd als overige belegging.

De spaarsaldi van de PPS- en NPR-regeling zijn voor risico van de deelnemers. De beleggingsmix voor de NPR is een lifecycle die gebaseerd is op de matching- en rendementsportefeuille van PDN. De PPS-saldi worden belegd in een mix van cash en passief beheerd obligatiefonds. Per saldo is 0,6% van het belegd vermogen voor risico van de deelnemers.

Het behaalde rendement van de PPS-regeling over 2022 bedroeg +/- 14,0% ten opzichte van een rendement in de basisregeling van +/- 13,8%. Het kapitaal voor de PPS-regeling wordt belegd in Europese staatsleningen, investment-grade bedrijfsobligaties en cash, waarbij gestuurd wordt op een looptijd die aansluit bij de gemiddelde (resterende) beleggingshorizon. De beleggingen kennen hierdoor een laag risico op wanbetaling, maar is wel gevoelig voor veranderingen in de rente. Als gevolg van de sterk gestegen rente, was het resultaat over 2022 negatief.

Schattingswijzigingen & veronderstellingen

Voor financiële activa en financiële verplichtingen die gewaardeerd worden tegen reële waarde, moet de rechtspersoon aangeven of de boekwaarden zijn afgeleid van genoteerde marktprijzen, onafhankelijke taxaties, netto-contante-waardeberekeningen of dat een andere geschikte methode is gehanteerd. De waarde van de beleggingen is voor een groot deel gebaseerd op marktinformatie. Voor niet-beursgenoteerde beleggingen waarvan geen marktinformatie beschikbaar is, worden schattingen en veronderstellingen toegepast om de waarde te bepalen. Het gaat hierbij om met name beleggingsmandaten in onder meer infrastructuur en renewable energy.

Daarnaast worden schattingen en veronderstellingen gebruikt bij de bepaling van de vermogensbeheerkosten die niet direct aan PDN gefactureerd worden. Deze veronderstellingen zijn volledig gebaseerd op de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Salderingen

Een financieel actief en passief worden gesaldeerd en als nettobedrag in de balans opgenomen indien de wettelijke of contractuele bevoegdheid bestaat om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat deze posten op deze manier af te wikkelen.

Waarderingsgrondslag per categorie

Buitenlandse valuta

Waarden van activa en passiva genoteerd in buitenlandse valuta, worden omgerekend in euro's tegen de koersen ultimo verslagjaar. Transacties in vreemde valuta worden in de administratie tegen dagkoersen opgenomen. Koersverschillen worden geboekt bij de indirecte beleggingsopbrengsten.

Beleggingen algemeen

Transacties worden geadmistreerd op basis van trade date. De actuele marktwaarde van beursgenoteerde beleggingen in de administratie van PDN is gebaseerd op cijfers afkomstig van Bloomberg.

Beleggingen in vastgoed

Beleggingen in beursgenoteerd vastgoed worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagjaar bekende marktwaarde. Beleggingen in niet-beursgenoteerde vastgoed participatiemaatschappijen worden gewaardeerd tegen de laatst bekende intrinsieke waarde (opgave van de externe vermogensbeheerder), tenzij sprake is van een lagere marktwaarde.

Beleggingen in aandelen

Beleggingen in aandelen (inclusief aandelen via externe vermogensbeheerders) worden gewaardeerd op de ultimo verslagjaar bekende marktwaarde. Aandelen waarvoor geen actuele beurswaarde beschikbaar is, worden gewaardeerd tegen de geschatte marktwaarde (onder andere opgave externe vermogensbeheerder).

Beleggingen in vastrentende waarden

Beleggingen in vastrentende waarden (inclusief obligaties via externe vermogensbeheerders) worden gewaardeerd op ultimo verslagjaar bekende marktwaarde inclusief opgelopen rente. De waardering van de overige vastrentende waarden wordt via een theoretische prijs berekend op basis van de op dat moment geldende rentecurve.

Beleggingen in derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagjaar bekende marktprijzen. Onderhandse derivaten, waarvan geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters op basis van de op dat moment geldende rentecurve inclusief een risico-opslag voor kredietrisico en liquiditeitsrisico.

Overige beleggingen

De overige beleggingen waarvan geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van opgaven van externe vermogensbeheerders en (nog niet) gevalideerde jaarverslagen. Indien voor overige beleggingen wel een directe marktwaardering beschikbaar is (bijvoorbeeld goud), dan worden deze gewaardeerd tegen de ultimo verslagjaar bekende marktwaarde.

Vorderingen

Vorderingen worden tegen de nominale waarde opgenomen, met uitzondering van vorderingen op gecedeerde aanspraken. Deze worden op dezelfde grondslagen berekend als de pensioenverplichtingen. Vorderingen op beleggingen zijn onder beleggingen meegenomen.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Pensioenfondsreserve

De pensioenfondsreserve bestaat uit het verschil tussen de activa en de verplichtingen en schulden. PDN maakt in zijn reserve geen onderscheid naar bestemmingsreserves, wettelijke reserves en overige reserves. De reserve bestaat dus uit een algemene reserve.

Technische Voorziening (pensioenverplichtingen)

Pensioenverplichtingen zijn de verplichtingen wegens pensioenaanspraken van deelnemers en gewezen deelnemers, en van nagelaten betrekkingen. Deze verplichtingen worden berekend als de contante waarde van de door de verzekerden tot de balansdatum verkregen pensioenaanspraken. De waarderingsgrondslagen die gebruikt zijn bij het vaststellen van de technische voorziening zijn:

Interest:	Conform de rentetermijnstructuur van de nominale marktrente per 31 december 2022 zoals gepubliceerd door DNB. De gemiddelde disconteringsvoet, gebaseerd op de rentetermijnstructuur, is gedurende 2022 gestegen van gemiddeld 0,5% (primo 2022) naar 2,7% (ultimo 2022).
Interest-toevoeging:	De 1-jaarsrente conform de rentetermijnstructuur van de nominale marktrente primo 2022 zoals gepubliceerd door DNB (-/-0,486%).
Sterfte:	Volgens de AG-Prognosetafel 2022 met specifieke PDN ervaringssterfte. Voor de netto-pensioenregeling worden aanvullend deze correctiefactoren voor ervaringssterfte vermenigvuldigd met een factor van 0,94.
Burgerlijke staat:	Bij de vaststelling van de voorziening voor partnerpensioen wordt uitgegaan van de Partnerfrequentie PDN 2022 gebaseerd op waarnemingen binnen het fonds. Na pensioeningang wordt de voorziening vastgesteld op basis van de werkelijke burgerlijke staat (bepaalde partnersysteem).
Leeftijdsverschil:	Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 2 jaar gesteld (man ouder dan vrouw) met aanvullend een opslag op de netto TV ter hoogte van 0,85%.
Leeftijden:	Bij de leeftijdsbepaling wordt aangenomen dat iedereen halverwege het jaar geboren is.
Uitkeringen:	De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld. In de technische voorziening risico fonds dient rekening gehouden te worden met het feit dat het pensioen in de maand

van overlijden nog volledig wordt uitgekeerd. Hierdoor wordt er gemiddeld een halve maand meer pensioen uitgekeerd dan waarvoor in het administratiesysteem een voorziening wordt bepaald. De technische voorziening voor risico fonds wordt hiervoor gecorrigeerd door een opslag van 0,25%.

Kosten: Als dekking voor toekomstige uitvoeringskosten zijn de verplichtingen met 2,25% verhoogd.

Arbeidsongeschiktheid: Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt rekening gehouden met het premievrije deel van de toekomstige pensioenopbouw. Bij de bepaling van de voorziening voor arbeidsongeschiktheid wordt de toekomstige schadelast voor zieke deelnemers op balansdatum op nihil gesteld.

Schulden

Schulden worden opgenomen tegen nominale waarde.

Resultaatbepaling

Premies

Premies worden toegerekend aan het jaar waarin de daarmee samenhangende pensioenaanspraken worden opgebouwd.

Beleggingsresultaten

Onderscheiden worden directe en indirecte beleggingsresultaten. Directe beleggingsresultaten bestaan uit dividenden, couponbetalingen, interestontvangsten en vergoedingen voor bruikleen. Deze opbrengsten worden aan het boekjaar toegerekend waar deze betrekking op hebben. Indirecte beleggingsresultaten omvatten gerealiseerde en niet-gerealiseerde waardeverschillen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutaresultaten worden hierin meegenomen. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt naar risico fonds of risico deelnemer; deze verhouding kan uit de balans worden afgeleid.

Uitkeringen

De uitkeringen bestaan uit de bedragen die aan de pensioengerechtigden in het boekjaar worden betaald.

Uitvoeringskosten

Uitvoeringskosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Kosten na vaststelling van het bestuursverslag worden in het volgend boekjaar opgenomen. Uitvoeringskosten die direct gerelateerd zijn aan vermogensbeheer worden conform RJ 610 in mindering gebracht op de beleggingsresultaten.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

7.4.2 Toelichting op de Balans

Vastgoedbeleggingen (1)

Vastgoed bevat beleggingen in vastgoedaandelen die aan de beurs zijn genoteerd (indirect vastgoed) en daarmee een sterke gevoeligheid kennen met de algemene beursbewegingen. Vastgoed bevat ook beleggingsfondsen die direct in vastgoed beleggen, waarvan de koersvorming minder bepaald wordt door beurs sentiment maar meer door de onderliggende waarde van de vastgoedobjecten (onder andere kantoren, winkels en woningen) die in het beleggingsfonds worden aangehouden. Het fonds belegt niet rechtstreeks in direct vastgoed. Navolgende tabellen geven een overzicht van de beleggingen per categorie, regio en valuta.

	<u>2022</u>		<u>2021</u>	
<u>Categorie (in € mln.)</u>				
Indirect beursgenoteerd	322	64%	571	75%
Indirect niet beursgenoteerd	180	36%	190	25%
Totaal	502	100%	761	100%
<u>Regio (in € mln.)</u>				
Europa	308	61%	423	55%
Noord Amerika	139	28%	264	35%
Azië / Australië	55	11%	74	10%
Totaal	502	100%	761	100%
<u>Valuta (in € mln.)</u>				
Euro	242	48%	313	41%
Amerikaanse dollar	135	27%	256	34%
Britse pond	41	8%	72	10%
Japanse yen	24	5%	32	4%
Canadese dollar	5	1%	9	1%
Hongkong dollar	11	2%	13	2%
Australische dollar	12	2%	17	2%
Zweedse kroon	14	3%	25	3%
Zwitserse frank	10	2%	12	2%
Singapore dollar	8	2%	10	1%
Overige (nok-nzd-zar)	0	0%	2	0%
Totaal	502	100%	761	100%

Aandelen (2)

Aandelen omvatten directe beleggingen in aandelen en beleggingsfondsen die in aandelen beleggen. De beleggingen in aandelen worden in navolgende tabellen gespecificeerd naar categorie, regio, valuta en sector. Van de beleggingen in fondsen bij externe managers wordt geen sector weergegeven en gecategoriseerd als overige.

	<u>2022</u>		<u>2021</u>	
<u>Categorie (in € mln.)</u>				
Beursgenoteerde aandelen	683	35%	1.465	64%
Beleggingsfondsen	1.219	65%	851	36%
Emerging Markets	259	14%	321	14%
Pacific Rim	109	6%	99	4%
Japan	205	11%	211	9%
Noord Amerika	646	34%	220	9%
Totaal	1.902	100%	2.316	100%
<u>Regio (in € mln.)</u>				
Europa	676	35%	944	40%
Noord Amerika	646	34%	733	32%
Pacific RIM	321	17%	318	14%
Emerging Markets	259	14%	321	14%
Totaal	1.902	100%	2.316	100%
<u>Valuta (in € mln.)</u>				
Amerikaanse dollar	1.015	52%	1.162	50%
Euro	388	20%	533	23%
Britse pond	127	7%	170	7%
Japanse yen	205	11%	211	9%
Zwitserse frank	107	6%	154	7%
Deense kroon	31	2%	37	2%
Zweedse kroon	29	2%	48	2%
Noorse kroon	0	0%	1	0%
Totaal	1.902	100%	2.316	100%
<u>Sector (in € mln.)</u>				
Energie	104	5%	72	3%
Grondstoffen	94	5%	68	3%
Industrie	195	10%	146	6%
Consumentendiensten	196	10%	125	5%
Consumentengoederen	236	12%	240	10%
Gezondheidszorg	270	14%	251	11%
Financiële instellingen	323	17%	174	8%
Informatietechnologie	263	14%	221	10%
Telecommunicatie	113	6%	97	4%
Utilities	56	3%	66	3%
Overige (beleggingsfondsen)*	52	4%	856	37%
Totaal	1.902	100%	2.316	100%

* In 2021 geen doorkijk beleggingsfondsen toegepast.

Vastrentende waarden (3)

Vastrentende waarden omvatten beleggingen in reguliere staats- en bedrijfsobligaties, obligaties die gekoppeld zijn aan de inflatie, deposito's, hypotheeklen of beleggingen in fondsen met een aanmerkelijk belang in vastrentende beleggingen. De categorie supranationals bevat obligaties die zijn uitgegeven door overheidsinstanties anders dan nationale overheden, zoals de Europese Investeringsbank. In navolgende tabellen worden de beleggingen in vastrentende waarden uitgesplitst naar categorie, looptijd, valuta, credit rating en regio.

	<u>2022</u>		<u>2021</u>	
<u>Categorie (in € mln.)</u>				
Staatsobligaties	635	17%	772	18%
Supranationals	76	2%	29	1%
Credits	718	19%	833	19%
Inflation-linked obligaties	770	21%	959	22%
Hypotheeklen	955	26%	1.163	26%
Deposit	0	0%	0	0%
Funds (EMD / PPS / USHY)	564	15%	610	14%
Totaal	3.718	100%	4.366	100%
<u>Looptijd (in € mln.)</u>				
< 1 jaar	28	1%	18	0%
1-3 jaar	244	7%	173	4%
4-5 jaar	414	11%	201	5%
6-10 jaar	1.271	34%	1.089	25%
11-20 jaar	878	24%	423	10%
> 20 jaar	862	23%	680	16%
Funds (incl.pps)*	21	0%	1.782	40%
Totaal	3.718	100%	4.366	100%
* In 2021 geen doorkijk Funds toegepast.				
<u>Valuta (in € mln.)</u>				
Euro	2.820	76%	3.364	77%
Deense kroon	0	0%	0	0%
Zweedse kroon	32	1%	28	1%
Amerikaanse dollar	866	23%	974	22%
Totaal	3.718	100%	4.366	100%
<u>Credit Rating (in € mln.)</u>				
<i>Investment grade</i>				
Aaa	1.126	30%	1.381	32%
Aa	1.374	37%	1.671	38%
A	176	5%	181	4%
Baa	575	15%	617	14%
<i>Speculative grade</i>				
Ba	101	3%	127	3%
≤B	366	10%	389	9%
geen rating	0	-	-	-
Totaal	3.718	100%	4.366	100%

<u>Regio (in € mln.)</u>	<u>2022</u>		<u>2021</u>	
België	63	2%	74	2%
Duitsland	505	14%	703	16%
Emerging Markets	276	7%	281	6%
Finland	62	2%	62	1%
Frankrijk	344	9%	414	9%
Italië	38	1%	38	1%
Ierland	32	1%	43	1%
Nederland	1.357	37%	1.643	38%
Oostenrijk	61	2%	72	2%
Supranationals	76	2%	29	1%
Verenigde Staten	678	18%	786	18%
Verenigd Koninkrijk	46	1%	57	1%
Overig	180	4%	164	4%
Totaal	3.718	100%	4.366	100%

Derivaten (4)

Derivaten zijn afgeleide producten die door PDN gebruikt worden om specifieke risico's af te dekken of op een effectieve manier de risicopositionering op bepaalde markten te verkleinen of te vergroten. Voor derivaten zijn strikte restricties opgesteld die voortdurend door PDN worden bewaakt. Op basis van de marktwaarde-ontwikkeling wordt onderpand gestort of gevraagd. Ultimo 2022 bedroeg de waarde van het onderpand voor swaps € 49,7 mln en voor FX-forwards € 24,9 mln. In de navolgende tabellen worden de verschillende derivaten uitgesplitst naar categorie en valuta.

<u>Categorie (in € mln.)</u>	<u>2022</u>			<u>2021</u>		
	Activa	Passiva	Totaal	Activa	Passiva	Totaal
Swaps	4	-53	-49	0	-4	-4
FX forwards	33	-9	24	25	-30	-5
Totaal	37	-62	-25	25	-34	-9

<u>Valuta (in € mln.)</u>	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Japanse yen	0	-2
Canadese dollar	-1	0
Zweedse kroon	0	-2
Deense kroon	0	0
Nieuw-Zeelandse dollar	0	-1
Noorse kroon	0	0
Zwitserse frank	0	0
Australische dollar	-1	3
Britse pond	0	1
Amerikaanse dollar	12	0
Euro	-35	-8
Totaal	-25	-9

Op beleggingen in valuta buiten de eurozone loopt PDN valutarisico. Strategisch wordt 100% van het valutarisico binnen de matchingportefeuille afgedekt en 55% voor de grootste valuta (US-dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse frank) binnen de rendementsportefeuille exclusief de alternatieve beleggingen.

Doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen (TV) afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen, loopt PDN renterisico. Om dit risico te mitigeren, hanteerde PDN ultimo 2022 strategisch een (ex-ante) afdekking van 42% van de marktwaarde verplichtingen. Daarnaast gelden er kaders ten aanzien van het maximale curverisico (zie paragraaf 2.1.3). De renteafdekking wordt vormgegeven door de matchingportefeuille, inclusief swapportefeuille.

Met futures kan de exposure naar aandelenmarkten en/of de rente vergroot of verkleind worden. De door PDN gebruikte futures hebben doorgaans een looptijd van drie maanden, waarna deze al dan niet verlengd worden. Ultimo 2022 had PDN geen posities in aandelen futures, wel in rentefutures.

<u>Rente-futures (in € mln.)</u>	<u>2022</u>			<u>2021</u>		
	Exposure	Waarde	Onderpand	Exposure	Waarde	Onderpand
Euro-Bund Future	15	-	-	15	-	-
Totaal	15	-	-	15	-	-

Overige Beleggingen (5)

Overige beleggingen omvatten onder meer beleggingen in infrastructuur, venture capital en goud.

<u>Categorie (in € mln.)</u>	<u>2022</u>		<u>2021</u>	
Infrastructuur	278	36%	256	34%
Renewable Energy	38	5%	32	5%
Microfinance	32	4%	31	4%
Venture Capital	1	0%	1	0%
Goud	426	55%	423	57%
Totaal	775	100%	743	100%
<u>Valuta (in € mln.)</u>				
Euro	755	97%	725	98%
Britse pond	20	3%	18	2%
Totaal	775	100%	743	100%

Aanvullende toelichting

- PDN belegt niet direct in de premiebijdragende ondernemingen.
- Met de custodian is overeengekomen dat aandelen en obligaties kunnen worden uitgeleend aan derden. Hierbij wordt het juridisch eigendom overgedragen, maar blijven de stukken economisch eigendom van PDN. Voor het uitlenen wordt een vergoeding betaald aan PDN. Hieraan gekoppeld wordt onderpand gestort in de vorm van stukken (aandelen of vastrentende waarden van hoge kredietwaardigheid) ter afdekking van de uitgeleende stukken. Op dagbasis worden de leenposities en het onderpand gemonitord. Ultimo 2022 waren er voor € 701 mln. aan beleggingen uitgeleend, waarvoor € 718 mln. onderpand gestort was. Over de hoogte en de kredietwaardigheid van het onderpand zijn contractuele afspraken gemaakt met de bewaarbank. PDN heeft de mogelijkheid om restricties op te leggen over het stembeleid van de uitgeleende aandelen.
- Vorderingen en schulden inzake beleggingen zijn conform RJ610 toegewezen aan de betreffende beleggingscategorie.

- Alle beleggingen die in de toelichting zijn vermeld, zijn het saldo van de beleggingen voor zowel de reguliere pensioenregeling als de PPS- en NPR-regelingen. Per saldo is 0,6% van alle beleggingen ten behoeve van de PPS- en NPR-regelingen.

Mutatieoverzicht

In navolgend overzicht zijn de mutaties in de verschillende belegging categorieën te zien.

MUTATIEOVERZICHT	Indeling jaarrekening							(in € mln.)
	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Overig	Derivaten activa	Derivaten passiva	Liq.M & Ov V / S	Totaal
Waarde 31-12-2021	761	2.316	4.366	741	25	-34	40	8.215
Aankopen	25	1.695	481	42			0	2.243
Verkopen	-123	-1.865	-357	-25			0	-2.370
Waardeontwikkeling/ov. Posten	-161	-244	-772	17	12	-28	21	-1.155
Waarde 31-12-2022	502	1.902	3.718	775	37	-62	61	6.933

Aansluiting balans en interne portefeuilles

In navolgend overzicht is de aansluiting weergegeven tussen de beleggingsportefeuilles (linkerzijde) van PDN en de indeling zoals deze in de jaarrekening gehanteerd wordt (bovenzijde). De grootste verschillen zitten in de toewijzing van de beleggingen uit de beleggingscategorie Alternatives aan de beleggingscategorieën zoals deze in de RJ610 zijn vastgesteld. Daarnaast worden liquide middelen verantwoord onder de relevante beleggingsportefeuilles waaraan de liquide middelen vanuit het portefeuillebeheer toewijsbaar zijn. Dit gebeurt conform de voorschriften zoals deze gelden vanuit GIPS®, de wereldwijde standaarden voor de berekening van beleggingsrendementen. Verder is in het navolgende overzicht de indeling per beleggingscategorie weergegeven volgens RJ290. Hierbij wordt in de waardering van het vermogen op marktwaarde onderscheid gemaakt tussen:

- Level 1: waardering op basis van genoteerde marktprijzen;
- Level 2: waardering op basis van onafhankelijke taxatie;
- Level 3: waardering op basis van netto-contante-waarde berekening;
- Level 4: waardering niet op basis van waarneembare beursnotering, maar op basis van een andere geschikte methode (extern gevalideerde modellen, overeengekomen uitgangspunten en jaarverslagen).

TRANSPONATIETABEL	Indeling jaarrekening							(in € mln.)
	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Derivaten activa	Derivaten passiva	Liq.M & Ov V / S	Totaal
Matchingportefeuille			2.959		4	-53	18	2.928
Rente overlay					4	-53	5	-44
Nominale staatsleningen			732				5	737
Inflation-linked bonds			676				8	684
Investment grade credits			502				0	502
Hypotheke			955				0	955
Erfpacht			94				0	94
Rendementsportefeuille	502	1.902	759	775	33	-9	5	3.967
Valuta overlay					33	-9	-7	17
Aandelen		1.902					0	1.902
Obligaties			759				7	766
Onroerend Goed	322						4	326
Alternatieve Beleggingen	180			775			1	956
Liquideiteiten			0				38	38
Totaal	502	1.902	3.718	775	37	-62	61	6.933

RJ 290	level 1	322	1.902	3.139	425		61	5.849
	level 2							0
	level 3			100	37	-62		76
	level 4	180	0	479	350			1.008
	Totaal	502	1.902	3.718	775	37	-62	6.933

De beleggingen in Level 4 bestaan voor € 350 mln. uit participaties in alternatieve beleggingen, € 180 mln. uit niet-beursgenoteerd vastgoed en voor € 479 mln. aan vastrentende waarden. De waardering ten behoeve van dit jaarverslag van de beleggingen die door externe managers worden beheerd, gebeurt gedeeltelijk op basis van nog niet extern gevalideerde opgaven van de externe managers. Ultimo 2021 is eenzelfde werkwijze toegepast waarbij de in de jaarrekening opgenomen cijfers per saldo 0,21% afwaken van de definitieve gevalideerde cijfers van de externe managers.

Grote posten

In navolgend overzicht worden de grootste posten weergegeven waar PDN in belegt. Hierbij zijn alle beleggingen weergegeven die een groot deel van het balanstotaal uitmaken. Beleggingen in dezelfde categorie van dezelfde debiteur zijn gesaldeerd.

GROTE POSTEN

Vastrentende waarden

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Duitse staat	6,2%	7,7%
Verenigde staten	4,5%	5,5%
Nederlandse staat	2,8%	3,2%
Franse staat	2,9%	3,8%
Oostenrijkse staat	0,8%	0,6%
Finse staat	0,7%	1,0%
Belgische staat	0,5%	0,8%

Toelichting vorderingen en overlopende activa (6)

Gecedeerde rechten zijn door PDN overgenomen uitkeringsverplichtingen van andere pensioenfondsen voor pensioengerechtigde deelnemers. PDN heeft een vordering op deze pensioenfondsen ter hoogte van de voorziening. De overige debiteuren bestaan uit nog te ontvangen dividenden en bedragen uit hoofde van beleggingstransacties.

Toelichting overige activa (7)

Overige activa bestaan uit de saldi van diverse bankrekeningen in verschillende valuta.

Liquide Middelen (in € mln.)

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
ING Bank EURO	38	4
KasBank EURO	36	8
KasBank non-EURO (diverse valuta)	11	14
Collateral Insight	0	0
Collateral JP Morgan	23	36
Totaal	108	62

Toelichting Pensioenfondsreserve (8)

De pensioenfondsreserve bestaat uit het verschil tussen de verplichtingen en bezittingen van het pensioenfonds. PDN onderscheidt in zijn jaarrekening geen bestemmingsreserves. In 2022 is het resultaat van € 227 mln. aan de pensioenfondsreserve toegevoegd. Hierdoor resulteert een pensioenfondsreserve van € 1.331 mln.

Vermogen / Voorziening / Dekkingsgraad	Vermogen € mln.	Voorziening € mln.	2022		2021	
			EV € mln.	Dg %	EV € mln.	Dg %
Stand primo	8.215	7.111	1.104	115,5	-23	99,7
Premie						
- Ontvangen premie	98					
- Pensioenopbouw		110				
Resultaat op premie			-12	-0,4	-21	-0,3
Uitkeringen						
- Betaalde pensioenuitkeringen	-235					
- Ontrekking voor pensioenuitkeringen		-235				
Resultaat op uitkeringen			0	0,5	-1	0,0
Toeslagverlening		523				
Toeslagen			-523	-10,4	-	-
Beleggingen						
- Beleggingsopbrengsten	-1.143					
- Rentetoevoeging pensioenverplichtingen		-40				
- Wijziging rente pensioenverplichtingen		-1.938				
Resultaat op Beleggingen			835	27,8	1.142	15,5
Overige resultaten						
- Resultaat op kanssystemen	-	0				
- Resultaat wijziging overlevingsgrondslagen	-	74				
- Kosten	-2	-3				
- Overige resultaten	1	2				
Langleven en overige resultaten			-73	-9,3	7	0,6
Stand ultimo	6.934	5.604	1.331	123,7	1.104	99,7

Het minimaal vereist eigen vermogen is vastgesteld op 4,2% van de technische voorziening voor risico fonds en risico deelnemer. Het minimaal vereist eigen vermogen ultimo 2022 bedraagt € 233 mln. Het vereist eigen vermogen is het vermogen dat behoort bij de evenwichtssituatie van het pensioenfonds en is vastgesteld op 21,8% van de technische voorziening voor risico fonds en risico deelnemer. In die situatie is het eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder vermogen beschikt dan de hoogte van de technische voorziening. Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt uitgegaan van de door DNB ontwikkelde gestandaardiseerde methode. Ultimo 2022 bedraagt het vereist eigen vermogen € 1.219 mln.

Vaststelling Vereist Eigen Vermogen (VEV)

	2022		2021	
	€ mln.	%	€ mln.	%
S1 Renterisico	345	6,2	118	1,7
S2 Zakelijke waarden risico	789	14,1	977	13,7
S3 Valutarisico	253	4,5	288	4,0
S4 Grondstoffenrisico	121	2,2	147	2,1
S5 Kredietrisico	308	5,5	431	6,0
S6 Verzekeringstechnisch risico	144	2,6	187	2,6
Effect correlatie	-741	-13,3	-786	-11,0
Totaal	1.219	21,8	1.362	19,1

De vereiste dekkingsgraad is ten opzichte van 2021 gestegen met 2,7%-punt naar 121,8%. Het vereist eigen vermogen wordt afgezet tegen het beschikbare vermogen voor risico fonds en risico deelnemer inclusief vorderingen en schulden minus het vermogen voor de variabele uitkeringen.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste 12 ultimo maanddekkingsgraden. De beleidsdekkingsgraad bedroeg ultimo 2022 127,1%. Dit betekent dat PDN geen reservetekort heeft en dus geen hernieuwd herstelplan hoefde in te dienen bij DNB.

Het vereist eigen vermogen is ultimo 2022 vastgesteld op basis van de strategische beleggingsmix. De feitelijke mix kan op enig moment afwijken van de strategische mix uit hoofde van tactische overwegingen, maar deze afwijking blijft beperkt tot de afgegeven tactische bandbreedte. Het meest waarschijnlijke is een terugkeer naar de strategische mix. Ultimo 2022 gaan we uit van de strategische mix zoals die geldt in 2023. Alleen als de werkelijke mix structureel afwijkt van de strategische mix, geldt deze laatste als uitgangspunt bij het vaststellen van het vereist eigen vermogen.

Onderstaand overzicht geeft de reservepositie van PDN ultimo 2022 weer. Dit is een momentopname op basis van de dekkingsgraad van 123,7% zonder 12-maandsmiddeling ultimo 2022.

Toereikendheidstoets

Aanwezig toetsvermogen
Af: TV
Af: minimaal vereist eigen vermogen
Dekkingspositie
Af: vereist eigen vermogen*
Reservepositie (reservetekort)

* excl. minimaal vereist eigen vermogen

€ mln.	% van TV
6.934	123,7%
5.604	100,0%
232	4,2%
1.098	19,5%
987	17,5%
111	2,0%

Toelichting technische en overige voorzieningen (9)

De technische voorziening wordt berekend als de contante waarde van de door de verzekerden verkregen pensioenaanspraken. Bij de berekening van de pensioenverplichtingen is uitgegaan van de op balansdatum geldende pensioenreglementen.

Voorzieningen (in € mln.)

TV risico fonds
Pensioenregelingen
Prepensioenspaarregeling
TV risico deelnemer
Prepensioenspaarregeling (PPS)
Nettopensioenregeling (NPR)
Toedelingskring variabele uitkering (TVU)
Totaal Technische voorzieningen

<u>2022</u>	<u>2021</u>
5.559	7.057
5.555	7.051
4	6
45	54
25	34
19	19
1	1
5.604	7.111

De technische voorziening voor risico van PDN bedraagt € 5.559 mln. In de voorziening voor risico van de deelnemers (totaal € 45 mln.) is inbegrepen een voorziening voor de prepensioenspaarregeling van € 25 mln., voor de nettopensioenregeling van € 19 mln. en voor de toedelingskring variabele uitkering van € 1 mln. De totale technische voorziening voor de berekening van de dekkingsgraad komt hiermee uit op € 5.604 mln.

De bijschrijving over het nettopensioenkapitaal binnen de NPR-regeling is gebaseerd op het behaalde rendement na aftrek van de vermogensbeheer- en transactiekosten. Het PPS-saldo van iedere deelnemer wordt maandelijks aangepast met het PPS-rendement, zijnde het nettorendement behaald over de beleggingen gerelateerd aan de PPS.

In de volgende tabel is een gedetailleerd overzicht opgenomen van de samenstelling van het verzekerdenbestand en de opbouw van de technische voorziening voor risico fonds en risico deelnemer. Om inzicht te krijgen in het aantal deelnemers met een prepensioenkapitaal in de PPS en een spaarkapitaal in de NPR zijn deze categorieën in de tabel apart weergegeven.

Categorie

	Aantal verzekerden		TV in € mln.	
	2022	2021	2022	2021
Totaal risico fonds	27.168	27.275	5.560	7.057
<i>Niet ingegaan</i>	14.386	14.362	2.707	3.886
Actieve deelnemers - mannen	3.966	4.050	1.081	1.703
Actieve deelnemers - vrouwen	1.363	1.350	219	341
Arbeidsongeschikten - mannen	184	187	82	112
Arbeidsongeschikten - vrouwen	84	83	22	28
Premievrijen (slapers) - mannen	5.788	5.759	1.027	1.348
Premievrijen (slapers) - vrouwen	3.001	2.933	276	354
<i>Ingegaan</i>	12.782	12.913	2.853	3.171
Ouderdomspensioenen - mannen	7.121	7.171	2.186	2.437
Ouderdomspensioenen - vrouwen	1.009	949	119	126
Vroegpensioenen - mannen	11	9	7	7
Vroegpensioenen - vrouwen	2	4	1	1
Partnerpensioenen - mannen	87	79	16	18
Partnerpensioenen - vrouwen	4.463	4.618	522	580
Wezenpensioenen	89	83	2	2
Totaal risico deelnemer	1.725	1.616	44	54
<i>Netto Pensioenregeling (NPR)</i>	1.118	932	19	19
Mannen	819	696	16	16
Vrouwen	299	236	3	3
<i>Prepensioenspaarregeling (PPS)</i>	558	650	24	34
Mannen	473	560	21	31
Vrouwen	85	90	3	3
<i>Toedelingskring variabele uitkering (TVU)</i>	49	34	1	1
Mannen	48	34	1	1
Vrouwen	1	-	0	-
TOTAAL VERZEKERDEN / VPV	28.893	28.891	5.604	7.111

Ontwikkeling Verzekerden in 2022	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Ouderdoms-pensioen	Partner-pensioen	Wezen-pensioen
Beginstand	5.670	8.692	8.133	4.697	83
Toetredingen	652	-63	-	-	-
Einde deelnemerschap	-607	607	-	-	-
Waardeoverdracht	-	-58	-	-	-
Ingang pensioen	-106	-366	472	-	-
Overlijden	-12	-29	-416	-125	20
Afkoop / andere oorzaken	-	6	-46	-22	-14
Saldo mutaties	-73	97	10	-147	6
Stand einde boekjaar	5.597	8.789	8.143	4.550	89

In de navolgende tabel is een overzicht opgenomen met een uitsplitsing van de actieve deelnemers van het pensioenfonds naar de verschillende werkgevers.

VERDELING ACTIEVE DEELNEMERS

	<u>2022</u>		<u>2021</u>	
	aantal	%	aantal	%
DSM werkgever	2.397	45,0%	2.751	50,9%
DSM NL Services B.V.	2.316	43,5%	2.654	49,1%
DSM Executive Services B.V.	79	1,5%	95	1,8%
Koninklijke DSM N.V.	2	0,0%	2	0,0%
Overige aangesloten werkgevers	2.932	55,0%	2.649	49,1%
AnQore B.V.	154	2,9%	152	2,8%
AOC Nederland B.V.	145	2,7%	140	2,6%
Bioprocess Pilot Facility B.V.	-	-	32	0,6%
Brightlands Venture Partners B.V.	7	0,1%	8	0,2%
Centrient Pharmaceuticals Nederland B.V.	155	2,9%	171	3,2%
Chemelot Campus B.V.	71	1,3%	71	1,3%
Chemelot InScite	-	-	5	0,1%
Covestro (Netherlands) B.V.	680	12,8%	698	12,9%
DPM Services B.V.	305	5,7%	-	-
Endurance Solar Solutions B.V.	18	0,3%	17	0,3%
Fibrant B.V.	346	6,5%	323	6,0%
InnoSyn B.V.	51	1,0%	51	0,9%
Sitech Services B.V.	807	15,1%	789	14,6%
Synres B.V.	94	1,8%	96	1,8%
Vynova Beek B.V.	99	1,9%	96	1,8%
Totaal	5.329	100,0%	5.400	100,0%

Toelichting overige schulden en overlopende passiva (10)

<u>Kortlopende Schulden (in € mln.)</u>	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Schulden pensioenuitkeringen	5	5
Exploitatiekosten	2	1
Derivaten passief	62	34
Schulden aan kredietinstellingen	48	26
Schulden aan beleggingsinstellingen (hyp)	0	0
Overige schulden	1	3
Totaal	118	69

Onder de kortlopende schulden is een schuld aan de Belastingdienst opgenomen van € 5,4 mln. Dit betreft de loonbelasting op de pensioenuitkeringen van de maand december 2022. Dit bedrag is in januari 2023 betaald. Er zijn geen overige schulden uit hoofde van herverzekering. Voor een uitsplitsing van de post derivaten passief zie de toelichting op derivaten.

Niet uit de Balans blijvende verplichtingen

Onderstaande tabel geeft de toezeggingen (commitments) weer aan vermogensbeheerders om te participeren in hun beleggingsfondsen betreffende vermelde categorieën.

<u>Commitments (in € mln.)</u>	<u>Uncalled</u>
Vastgoed	2
Hypotheke	3
Infrastructuur / Renewable Energy	166
Totaal	171

Daarnaast zijn er meerjarige contracten met de uitvoeringsorganisatie DPS, de custodian CACEIS en diverse externe vermogensbeheerders afgesloten. De meerjarige contracten gericht op DPS zijn wederzijds opzegbaar. Echter de contracten bevatten een exit clause waarin verrekening en uitwerktermijnen zijn omschreven waardoor het risico van een opzegging door DPS als uitvoerder voldoende tijdsruimte geeft in termen van uitwijkposities om beheer elders te secureren. Met de custodian is ook een meerjarig contract afgesloten. Dit contract is jaarlijks opzegbaar en bevat eveneens een exit clause.

PDN besloot tot een herinrichting van de beleggingsadministratieve systemen, zoals vermeld in paragraaf 3.3 bestuursbesluiten. De herinrichting betreft een project dat een aantal jaren (start 2021) beslaat. Per einde mei 2023 wordt een afronding van het project verwacht. De commitment voor 2023 bedraagt € 0,5 mln.

7.4.3 Toelichting op de staat van baten en lasten

Toelichting Premies (11)

<u>Premies (in € mln.)</u>	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Premies werkgevers	79	81
Premies werknemers	20	21
Inleg NPR	3	3
Totale premies	102	105

Voor de basisregeling bedraagt de door de werkgevers te betalen premie 24,17% van het vaste jaarsalaris. Het pensioengevend salaris is in 2022 gemaximeerd op € 114.866. Deze feitelijke premie ad € 102 mln. dient ter financiering van de opbouw van de pensioenrechten en kan verdeeld worden in € 79 mln. van de werkgevers, € 20 mln. van de werknemers en € 3 mln. inleg werknemers voor NPR. De ontvangen premie wordt getoetst aan de hand van de gedempte kostendekkende premie, waarbij een verwacht rendement wordt gehanteerd. De feitelijke premie van € 102 mln. is hoger dan de gedempte kostendekkende premie ad € 90 mln. en daarmee is de premie over 2022 kostendekkend. In de navolgende tabellen zijn de gedempte en de ongedempte kostendekkende premie uitgesplitst.

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Ongedempte Kostendekkende Premie (in € mln.)		
Premie pensioenopbouw actieven	101	113
Opslag voor toekomstige excassokosten	2	2
Risicopremies	9	10
Opslag vereist eigen vermogen	21	22
Opslag voor uitvoeringskosten	1	0
Totaal	134	147
Gedempte Kostendekkende Premie (in € mln.)		
Premie pensioenopbouw actieven	47	48
Opslag voor toekomstige excassokosten	1	1
Risicopremies	5	5
Opslag vereist eigen vermogen	10	9
Opslag voor uitvoeringskosten	1	0
Koopsom voorwaardelijke toeslagverlening	26	28
Totaal	90	91

De premie is vastgesteld voor een periode van twee jaar (2021-2022) met de mogelijkheid om de uitvoeringsovereenkomst te verlengen met één jaar (2023). PDN ontvangt jaarlijks een vaste premie ter grootte van 24,17% van het vaste jaarsalaris die naar verwachting voldoende dekking bevat voor onder meer de pensioenopbouw en de risicopremies en de uitvoeringskosten. Daarbij is een mechanisme ingebouwd om jaarlijks te evalueren (uitgaande van de financiële situatie per eind september) of door de premie een voldoende bijdrage aan de dekkingsgraad voor het jaar volgend wordt geleverd. Als de bijdrage van de premie en de daarbij behorende pensioenopbouw in de periode 2021 t/m 2025 cumulatief leidt tot een verlaging van de dekkingsgraad van meer dan 1%, dan wordt de pensioenopbouw de jaren volgend dusdanig aangepast dat pensioenopbouw geen impact meer heeft om de dekkingsgraad. De beoordeling in september 2021 heeft aangetoond dat de bijdrage

van de premie en de daarbij behorende pensioenopbouw over de periode 2021 t/m 2022 niet leidt tot een verlaging van de dekkinggraad met meer dan 1%. PDN heeft de uitkomst hiervan teruggekoppeld aan vakorganisaties en DSM Nederland B.V. Op basis van deze uitkomst zijn er geen additionele afspraken gemaakt over eventuele verlaging van de pensioenopbouw voor 2022.

In 2022 bedroeg het cumulatieve effect van premie op de dekkinggraad -/-0,64%.

Cumulatief premie effect 2021 t/m 2025

2021	-0,25%
2022	-0,39%
2023	
2024	
2025	
Totaaleffect 2021 t/m 2025	-0,64%

Toelichting Beleggingsopbrengsten (12)

	2022	2021
<u>Directe Beleggingsopbrengsten (in € mln.)</u>		
Dividenden	111	145
Coupons	39	28
Gerealiseerd resultaat swaps	2	0
Overige	2	0
Totaal	154	173
<u>Indirecte Beleggingsopbrengsten (in € mln.)</u>		
Gerealiseerde waardemutaties	-201	-10
Ongerealiseerde waardemutaties	-1080	475
Totaal	-1281	465
<u>Gerealiseerde Waardemutaties (in € mln.)</u>		
Vastgoed	-14	12
Aandelen	-53	58
Vastrentende waarden	-15	-27
Derivaten	5	2
Overige (valutakoersen)	-124	-55
Totaal	-201	-10
<u>Ongerealiseerde Waardemutaties (in € mln.)</u>		
Vastgoed	-465	100
Aandelen	-90	347
Vastrentende waarden	-508	64
Derivaten	29	14
Overige (valutakoersen)	-46	-50
Totaal	-1.080	475

Toelichting Uitkeringen (13)

Uitkeringen (in € mln.)	2022	2021
Ouderdompensioen	171	167
Nabestaandenpensioen	56	57
Wezenpensioen	0	0
Arbeidsongeschiktheidspensioen	2	2
Prepensioenregeling	6	5
Overige	0	0
Totaal	235	231

Toelichting mutatie Technische Voorziening (14)

Ontwikkeling Pensioenverplichtingen (in € mln.)	Risico fonds		Risico deelnemer	
	2022	2021	2022	2021
Technische voorziening ultimo vorig boekjaar	7.057	7.683	54	58
Benodigd voor pensioenopbouw	98	110	3	3
Benodigd voor risicodekkingen	9	10	-	-
Toevoeging i.v.m. kosten	2	2	-	-
Benodigde interesttoevoeging TV	-34	-40	-6	1
Overgenomen pensioenverplichtingen	8	8	-	-
Uitkeringen	-235	-230	-	-
Vrijgevallen voor kosten uit de TV	-5	-5	-	-
Overgedragen pensioenverplichtingen	-7	-3	-	-
Toeslagverlening actieve deelnemers	63	-	-	-
Toeslagverlening gewezen deelnemers	147	-	-	-
Toeslagverlening gepensioneerden	314	-	-	-
Wijziging a.g.v. verandering RTS	-1.938	-480	-	-
Wijziging van actuariële grondslagen/methoden	74	0	-	-
Overige incidentele mutaties	-	0	-	-
Kanssystemen - sterfte	-3	-6	-	-
Kanssystemen - arbeidsongeschiktheid	3	3	-	-
Kanssystemen - mutaties	7	7	-7	-8
Kanssystemen - overige technische grondslagen	-1	-2	-	-
Totaal mutaties voorziening	-1.498	-626	-10	-4
Technische voorziening ultimo boekjaar	5.559	7.057	44	54

Toelichting saldo waardeoverdrachten (15)

Het saldo van waardeoverdrachten bestaat uit betaalde afkopen en ontvangen bedragen voor inkopen.

Toelichting uitvoeringskosten (16)

De uitvoeringskosten betreffen kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling door DPS en rechtstreeks bij PDN in rekening gebrachte uitvoeringskosten. Uitvoeringskosten die gerelateerd zijn aan vermogensbeheer worden bij de beleggingsresultaten in mindering gebracht. De uitvoeringskosten zijn uitgebreid toegelicht in hoofdstuk 3.2 van het bestuursverslag.

7.4.4 Bestemming saldo Baten en Lasten

Het saldo van de baten en lasten van € 227 mln. is toegevoegd aan de pensioenfondsreserve.

7.4.5 Beloning bestuurders

De totale bezoldiging van de bestuurders van PDN (incl. BTW) (€ 377.300 voor zowel intern en extern), de leden van het VO (€ 22.900) en de leden van de RvT (€ 58.550) bedroeg in het verslagjaar € 458.750 (2021: € 408.025); een en ander conform het navolgend schema.

<u>Beloning Bestuurders (bruto)</u>	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Bestuur:		
Bestuurslid (voorzitter en vicevz en commissie vz)	37.500	37.500
Bestuurslid (werkgever / werknemer) */**	25.000	25.000
Bestuurslid (pensioengerechtigden) **	25.000	25.000
Bestuurslid (extern)	n.v.t.	30.000-50.000
Bestuurslid (operationeel bestuurder)	129.600	n.v.t.
Bestuurslid (aspirant)	12.500	12.500
Verantwoordingsorgaan:		
Voorzitter	4.500	4.500
Pensioengerechtigden	3.500	3.500
Werkgever / Werknemer *	3.500	3.500
Raad van Toezicht:		
Voorzitter	22.000	18.000 - 22.000
Leden	18.000	16.000 - 20.000
Externe beleggingsadviseurs	16.000	16.000
SFH Interne audit (in kring van bestuur)	25.000	25.000
* Vergoeding vervalt aan werkgever		
** Extra beloning van 12.500 indien een bestuurslid tevens sleutelfunctiehouder is en 5.000 indien een bestuurslid zitting heeft in beide bestuurscommissies (sinds 2022).		

Bedragen in de tabel zijn excl. BTW

7.4.6 Honoraria accountant

Conform artikel 382a Titel 9 Boek 2 BW is PDN verplicht informatie over de omvang en samenstelling van de vergoeding van de accountantsorganisatie in het jaarverslag op te nemen. De externe accountant is Ernst & Young Accountants LLP. Het honorarium van de externe accountant bedroeg in 2022 € 113.228 (inclusief BTW). Hiervan had € 85.036 betrekking op het onderzoek naar de jaarrekening. De kosten voor andere controle-opdrachten, waaronder het assurance rapport Duurzaamheidsverslag, bedroegen € 28.192. In 2021 bedroeg het honorarium van de externe accountant € 109.137 (inclusief BTW), waarvan € 78.256 betrekking had op het onderzoek naar de jaarrekening.

7.4.7 Toelichting actuariële analyse

Op basis van de actuariële analyse kan geanalyseerd worden, wat in het afgelopen jaar de impact is geweest van verschillende risico's die door het bestuur zijn benoemd in paragraaf 5.4.

	(in € mln.)	
	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Benodigde interest	40	39
Wijziging rentetermijnstructuur	1.938	480
Beleggingsopbrengsten	-1.144	623
Premie	-12	-21
Waardeoverdrachten	0	0
Kosten	1	1
Uitkeringen	0	-1
Kanssystemen	0	5
Toeslagverlening	-523	0
Overige incidentele mutaties	-74	0
Andere oorzaken	1	1
Totaal Resultaat	227	1.127

In 2022 is een positief resultaat behaald van € 227 mln. Om de verschillende verlies- en winstbronnen die tot dit resultaat hebben geleid inzichtelijk te maken is een actuariële analyse uitgevoerd. Bovenstaande tabel laat zien dat het positieve resultaat van 2022 met name het gevolg was van de gestegen marktrente (€ 1.938 mln.) enerzijds en de negatieve beleggingsopbrengsten (-/- € 1.144 mln.) anderzijds. Daarnaast leidde de toeslagverlening tot een negatieve impact op het resultaat van € 523 mln.

7.4.8 Toelichting op het kasstroomoverzicht

De kasstroom uit pensioenactiviteiten is per saldo € 136 mln. negatief. Dit wordt met name veroorzaakt door de samenstelling van het deelnemersbestand van PDN. PDN kent relatief veel pensioengerechtigde ten opzichte van het aantal actieve deelnemers, waardoor de ontvangen premie lager is dan de uitbetaalde uitkeringen.

De kasstroom uit beleggingsactiviteiten bestaat uit kasstromen gerelateerd aan transacties en kasstromen gerelateerd aan rendement. De kasstromen uit aan- en verkopen en beleggingsrendementen was per saldo € 160 mln.

Over 2022 is de netto kasstroom € 24 mln. positief. Het kasstroomoverzicht is opgenomen in paragraaf 7.3.

7.5 Gebeurtenissen na balansdatum

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2022 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. De rentetermijnstructuur waarmee pensioenfondsen de waarde van hun toekomstige pensioenverplichtingen berekenen, is vanaf 1 januari 2023 gebaseerd op nieuwe UFR-parameters. Hierdoor is de technische voorziening gestegen en de dekkingsgraad per 1 januari 2023 met 0,2%-punt gedaald.

7.6 Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland heeft het besluit ter ondertekening en voorlopige vaststelling van de jaarrekening 2022 genomen in de vergadering van 24 mei 2023. De formele ondertekening door het dagelijks bestuur en daarmee vaststelling heeft plaatsgevonden op 31 mei 2023.

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland,
Mevrouw E.I. Schippers (voorzitter)
Mevrouw M.E.P.J. van Heeswijk-Kuster
De heer J.M.H. Op Heij
De heer P. Molenaar
De heer P.A.M. Rennen
De heer W.M.C. Reinartz
De heer E.P. de Vries

7.7 Goedkeuring van het bestuursbesluit tot vaststelling van de jaarrekening door de raad van toezicht

De leden van de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland hebben goedkeuring gegeven aan het besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening 2022.

De heer R.F. Grobbe
Mevrouw E.J.P.M. van Loon
De heer C.C. van der Sluis (voorzitter)

OVERIGE GEGEVENS

8 OVERIGE GEGEVENS

8.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2022 van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland te Heerlen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2022
- de staat van baten en lasten over 2022
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie *Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening*.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland (hierna ook wel het pensioenfonds) zoals vereist in de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Ons inzicht in het pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds DSM Nederland voert als ondernemingspensioenfonds de pensioenregeling uit voor Koninklijke DSM N.V. (DSM) en de daaraan (voormalige) verbonden ondernemingen. Vermogensbeheer en pensioenbeheer zijn uitbesteed aan een gespecialiseerde dienstverlener. Wij hebben bijzondere aandacht in onze controle besteed aan deze onderwerpen op basis van de activiteiten van het pensioenfonds en onze risicoanalyse.

Wij hebben de materialiteit bepaald en de risico's geïdentificeerd en ingeschat dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, om in reactie op deze risico's de

controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€69,3 miljoen (2021: 61,6 miljoen)
Toegepaste benchmark	1,0% (2021: 0,75%) van het pensioenvermogen per 31 december 2022, zijnde het totaal van de technische voorziening voor pensioenverplichtingen en reserves.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Aangezien het pensioenfonds niet in een herstelsituatie zit en daarnaast de beleidsdekkingsgraad per december 2022 boven het vereist eigen vermogen ligt, hebben wij een percentage van 1,0% gehanteerd. De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van toezicht en het bestuur overeengekomen dat wij aan de raad van toezicht en het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven €3,4 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Stichting Pensioenfonds DSM Nederland kent een aantal activiteiten, welke grotendeels zijn uitbesteed aan een externe serviceorganisatie. De financiële informatie van het geheel van deze activiteiten is opgenomen in de jaarrekening van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controle van de jaarrekening als geheel. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de verschillende activiteiten van het pensioenfonds. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de activiteiten geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was en deze vastgelegd in instructies aan de accountant van deze externe serviceorganisatie. Daarnaast hebben wij een kwaliteitsreview uitgevoerd met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan.

De controle heeft zich met name gericht op de significante activiteiten:

- vermogensbeheer;
- pensioenbeheer;
- actuariaat;
- financiële administratie;
- bestuur en toezicht.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij de significante activiteiten, gecombineerd met zelfstandig verrichte werkzaamheden op het totaalniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van het geheel verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

Opdrachtteam en gebruikmaken van het werk van specialisten

Wij hebben zorggedragen dat het opdrachtteam over de juiste kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn voor de controle van een ondernemingspensioenfonds. Daarnaast hebben wij eigen deskundigen ingeschakeld voor de controle van de waardering van de derivaten en het erfpacht.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van alle wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en diens omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de raad van toezicht het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij verwijzen naar hoofdstuk 5 van het jaarverslag, waarin het bestuur zijn (fraude)risicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode, klokkenluidersregeling en de incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Zoals in al onze controles houden wij rekening met het risico dat het bestuur interne beheersmaatregelen kan doorbreken. Vanwege dit risico hebben wij onder meer schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, zoals toegelicht in toelichting 7.5 op de jaarrekening, waaronder de subjectieve elementen in de waardering van de technische voorzieningen. Wij verwijzen in dit kader verder naar het kernpunt 'Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen'.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur, sleutelfunctionarissen (waaronder sleutelfunctiehouders, de compliance officer en de uitvoeringsorganisatie) en de raad van toezicht.

Uit onze evaluatie van het risico op mogelijke doorbreking van interne beheersmaatregelen of andere ongeoorloofde vormen van beïnvloeding van het proces van financiële verslaggeving, ontvangen inlichtingen

en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controle-aanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben passende controlewerkzaamheden verricht inzake de naleving van de bepalingen van de relevante wet- en regelgeving die van directe invloed zijn op de verantwoorde bedragen en toelichtingen in de jaarrekening. Daarnaast hebben wij de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 *Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen*, is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het bestuur, het kennis nemen van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA), het lezen van notulen, het kennisnemen van rapporten van de interne **audit** en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennis genomen van correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controle-aanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

Zoals toegelicht in het onderdeel '5. Risicomanagement' van de jaarrekening, is de jaarrekening opgemaakt op basis van de continuïteitsveronderstelling. Bij het opmaken van de jaarrekening heeft het bestuur een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor de voorzienbare toekomst.

Wij hebben de specifieke beoordeling met het bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle relevante gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten en in hoeverre het pensioenfonds voldoet aan de vereisten rondom solvabiliteit en liquiditeit. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen materiële onzekerheden ten aanzien van de continuïteit geïdentificeerd. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van toezicht en het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

In vergelijking met voorgaand jaar, hebben wij geen relevante wijzigingen aangebracht in de kernpunten van onze controle.

Ontwikkeling en toelichting van de (beleids)dekkingsgraad	
Risico	De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling. Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft. De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in toelichting 3.1.3 in het verslag van het bestuur en de toelichting Pensioenfondsreserve van de jaarrekening Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.
Onze controleaanpak	Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2022 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaire gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuariële rapport van de certificerend actuaire en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven. Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maands-dekkingsgraden: • Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Voor 2022 zijn geen key items geïdentificeerd. • Daarnaast heeft de certificerend actuaire een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de technische voorzieningen zoals gehanteerd in de bepaling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaire. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de (beleids)dekkingsgraad geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2022 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen

Risico	De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op
--------	--

	de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen. De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij (onafhankelijke) taxaties en netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit de posities in vastrentende waarden (erfpacht) en derivaten. De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen, met beleggingen in met name vastgoedfondsen, aandelenfondsen, vastrentende waarden, infrastructuur, renewable energy en microfinance kennen eveneens inherent relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente, niet-gecontroleerde rapportages van de fondsmanagers. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in paragraaf 7.4.1 Grondslagen voor de waardering en een nadere toelichting opgenomen in toelichting 7.4.2 Toelichting op de balans. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2022 € 1.008 miljoen is belegd in beleggingen zonder genoteerde marktprijzen via fondsmanagers en is € 94 miljoen belegd in erfpacht. Daarnaast is sprake van een derivatenpositie van per saldo € -25,0 miljoen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.
Onze controleaanpak	Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen, uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2022. • Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen hebben wij de waardering gecontroleerd op basis van de gecontroleerde jaarrekeningen van de betreffende fondsen met daarin opgenomen de gecontroleerde waarde per aandeel of participatie per 31 december 2022. Verder hebben wij vastgesteld of de gekozen waarderingsgrondslagen en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van het pensioenfonds. Voor zover wij geen zekerheid kunnen verkrijgen uit een jaarrekening per 31 december 2022, omdat deze niet tijdig beschikbaar is of omdat het boekjaar van de betreffende fondsen niet gelijk is aan het boekjaar van het pensioenfonds, hebben wij aanvullende werkzaamheden uitgevoerd. Deze werkzaamheden bestonden uit het onderzoeken van eerdere jaarrekeningen (back-testing) en het vaststellen van de aansluiting met de meeste recente (niet gecontroleerde) rapportages van de fondsmanagers. Als onderdeel van de genoemde werkzaamheden hebben wij de impact van nieuwe informatie tot de datum van onze controleverklaring gemonitord en vastgesteld dat significante ontwikkelingen op adequate wijze zijn verwerkt. • Voor de waardering van de derivaten en het erfpacht hebben wij een controle uitgevoerd op het gehanteerde waarderingsmodel en op de gehanteerde input waaronder de uit de markt afgeleide gegevens zoals valuta(termijn)koersen, rentevolatiliteit en rentecurves. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij eigen waarderingsspecialisten betrokken. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2022 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico	De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen betreffen een significante post in de balans van het pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuariel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Wij hebben aan de subjectieve elementen ervaringssterfte en kostenopslag van de bepaling van de technische voorziening een frauderisico gekoppeld en de waardering en de toelichting daarop als kernpunt van onze controle aangemerkt. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in paragraaf 7.4.1 Grondslagen voor de waardering en een nadere toelichting opgenomen in toelichting Technische en overige voorzieningen en Toelichting mutatie Technische voorziening. Uit deze toelichting blijkt dat (schattings)wijzigingen hebben plaatsgevonden door aanpassing van de UFR methodiek, overgang naar nieuwe Prognosetafels en een aanpassing van de ervaringssterfte op basis van nader onderzoek. Volgens deze toelichting is de voorziening pensioenverplichtingen hierdoor € 1.864 miljoen lager uitgekomen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.
Onze controleaanpak	Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaris van het pensioenfonds. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaris heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2022. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels en de effecten van de wijzigingen hierin, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2022: • Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaris. • Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaris gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. • Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, mede met behulp van data analyse, waaronder het evalueren van de juiste

	werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2022 of de toelichting van de technische voorzieningen.

Uitvoering van vermogensbeheer en pensioenbeheer processen bij de uitvoeringsorganisatie	
Risico	Het pensioenfonds heeft de pensioenuitvoering en het vermogensbeheer uitbesteed aan derde partijen. Het bestuur blijft conform wetgeving eindverantwoordelijk voor de gehele dienstverleningsketen. De financiële informatie die ontvangen wordt van deze partijen is opgenomen in de jaarrekening van het pensioenfonds. Het pensioenfonds heeft dit toegelicht in paragraaf 5.1 van de risicoparaaf van de jaarrekening. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de uitbestede processen niet goed worden beheerd en dat de ontvangen financiële informatie van de uitbestedingspartijen niet betrouwbaar is.
Onze controleaanpak	Voor zover relevant voor onze controle van de jaarrekening, hebben wij de juiste werking van interne beheersmaatregelen bij de uitvoeringsorganisatie(s) geëvalueerd op basis van de ontvangen ISAE 3402 Type II of soortgelijke rapportages. Verder hebben wij gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd zoals cijferanalyses en deelwaarnemingen gericht op de uitkomsten van de relevante financiële informatiestromen.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen aanwijzingen die duiden op materiële tekortkomingen in de beheersing van uitbestede processen of in de betrouwbaarheid van financiële informatie ontvangen van de uitbestedingspartijen die relevant zijn voor de totstandkoming van de jaarrekening.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening is onderworpen aan de goedkeuring van de raad van toezicht.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- het in reactie op de ingeschatte risico's uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen

Communicatie

Wij communiceren met de raad van toezicht en het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van toezicht en het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Den Haag, 31 mei 2023

Ernst & Young Accountants LLP

S. B. Spiessens RA

OVERIGE INFORMATIE

9 OVERIGE INFORMATIE

9.1 Verslag van de raad van toezicht

1. Inleiding

Het intern toezicht bij Pensioenfonds PDN ("Fonds") is ingevuld met een Raad van toezicht ("Raad"). De taak van de Raad wordt bepaald door het wettelijke kader en de statuten en de reglementen van het Fonds. De Raad ziet toe op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en staat het bestuur met raad terzijde. De Raad legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan ("VO"), aan de werkgever (via de werkgeversleden in het VO) en in het bestuursverslag. De Raad hanteert bij de uitvoering van zijn taak de Code pensioenfondsen en VITP-code. Het intern toezicht beoogt bij te dragen aan het effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds. De Raad werkt vanuit de visie dat "goed besturen" het kernonderwerp van het toezicht vormt. De basis hiervan is een goed werkende governance en bedrijfsvoering, een goed functionerend pensioenfondsbestuur en een samenstelling van het bestuur waarin de benodigde kennis en competenties aanwezig zijn. De nadruk ligt op het toezien op de integere en beheerste bedrijfsvoering. In dit rapport doet de Raad verslag van zijn werkzaamheden en van zijn bevindingen over het verslagjaar 2022. De Raad heeft in zijn toezichtplan aangegeven aan welke toezichtonderwerpen in 2022 bijzondere aandacht is gegeven.

De samenstelling van de Raad is in 2022 gewijzigd. Eerder aangekondigd, maar formeel per 13 juli 2022, hebben twee leden van de Raad, mevrouw Margreet Teunissen en mevrouw Mila Hoekstra, hun functie voortijdig neergelegd vanwege een potentiële (schijn van) belangenverstrengeling. Deze werd opgeroepen doordat het bestuur, in het kader van een strategische heroriëntatie door DSM, betrokken was bij een RFI als onderdeel van een marktverkenning. Deze twee leden hadden op dat moment beiden een rol bij APF-en die betrokken waren bij de uitvraag. Het bestuur en betreffende leden van de Raad hebben hierbij proactief gehandeld om de schijn van belangenverstrengeling te voorkomen. Omdat er op dat moment nog maar één lid formeel in functie was, is de werving van twee nieuwe leden snel opgestart en konden deze leden op voordracht van het VO per 15 juli 2022 worden benoemd. Om de periode tussen 13 en 15 juli te overbruggen heeft het bestuur besloten de door de Raad aangedragen oplossing te volgen en heeft de beoogde nieuwe leden als aspirant-lid benoemd tot aan de instemming van DNB met hun benoeming. Vanaf 15 juli 2022 bestaat de Raad uit mevrouw Marlies van Loon en de heren Rajesh Grobbee en Cor van der Sluis. De Raad in functie tot 13 juli 2022 heeft een rapportage opgesteld van 1 januari 2022 tot en met 12 juli 2022, waarbij de werkzaamheden en bevindingen op goede wijze zijn overgedragen aan de Raad in de nieuwe samenstelling.

Het conceptrapport van de Raad over 2022 is voorgelegd aan het dagelijks bestuur ("DB") en vervolgens op 12 april 2023 besproken met respectievelijk het VO en het DB. De Raad heeft daarbij verantwoording over zijn werkzaamheden afgelegd aan het VO. Op 24 mei 2023 heeft de Raad tijdens de jaarvergadering van het bestuur het besluit van het bestuur tot vaststelling van het jaarverslag 2022 (bestuursverslag en jaarrekening) goedgekeurd en daarbij het definitieve rapport van de Raad ter beschikking gesteld. De Raad dankt het bestuur en het VO voor de constructieve wijze waarop het overleg heeft plaatsgevonden.

2. Werkwijze van de Raad en verrichte activiteiten

De uitvoering van de taken en verantwoordelijkheden is geschied door:

- Waarneming ter plaatse in vergaderingen van het bestuur en commissies;

- Eigen aanvullend onderzoek;
- Afzonderlijk overleg als Raad waarin o.a. het jaarprogramma van de Raad, de onderzoeksaanpak en de resultaten van eigen onderzoek worden besproken en waarnemingen uit vergaderingen met het VO, bestuur, DB en commissies worden gedeeld;
- Overleg met het bestuur, waarin het jaarprogramma en de rapportage van de Raad worden besproken;
- Periodiek overleg met het DB, waarin de algemene gang van zaken wordt besproken en zaken die de Raad zijn opgevallen in de gehouden (bestuurs)vergaderingen;
- Periodiek overleg met de operationeel bestuurders, sleutelfunctiehouders, accountant, certificerend actuaris, de compliance officer en de directeur DPS;
- Overleg met het Verantwoordingsorgaan. Inzage in beleidsdocumenten, bestuursstukken, rapportages en overige informatie die via de bestuurdersportal ter beschikking worden gesteld.

3. Formele besluiten van de Raad in 2022

De Raad heeft in 2022 de navolgende besluiten goedgekeurd: het bestuursbesluit tot vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening over 2021, de wijziging van het beloningsbeleid, de functieprofielen van de vicevoorzitter en de operationeel bestuurders en de toetsing van (kandidaat)bestuursleden aan de desbetreffende functieprofielen.

4. Opvolging eerder gedane aanbevelingen 2021

De Raad constateert dat de over 2021 gedane aanbevelingen grotendeels door het bestuur zijn opgevolgd of gepland staan voor uitvoering. Waar relevant komen nog niet (geheel) opgevolgde aanbevelingen terug in de aanbevelingen over 2022. De Raad ziet graag dat de nog openstaande aanbevelingen uit 2021 op korte termijn worden afgerond.

5. Toezicht(thema's) 2022

Naast de wettelijke taken zoals hierboven genoemd, heeft de Raad in zijn toezichtplan de volgende speerpunten voor 2022 benoemd:

- Governance in het kader van tijdsbeslag en voortgang in het WTP-traject
- Uitbesteding/IT; grip op de keten
- Beheersing ESG-risico's
- Strategische projecten

6. Belangrijkste waarnemingen

De belangrijkste bevindingen ingevolge de wettelijke taak en met betrekking tot de toezicht-speerpunten 2022, worden in de volgende paragrafen beschreven.

Inrichting en functioneren van de Governance

Medio 2022 is het bestuur gaan werken met twee operationeel bestuurders binnen het bestaande paritaire bestuursmodel. Doelstelling van deze wijziging is de ontlasting van het DB en het bestuur van de tactische en operationele vraagstukken van het pensioenfonds en daarmee meer ruimte creëren voor de strategische vraagstukken waar het bestuur voor staat. De operationeel bestuurders sturen de primaire processen van het fonds aan en daarmee de uitvoeringsorganisatie DPS, alsmede de strategische projecten. Bespreking van de bestuurlijke agenda en de werking van de operationele processen vindt plaats in het zogenoemde "DB Groot", bestaande uit het DB aangevuld met de operationeel bestuurders.

De operationeel bestuurders zouden na 100 dagen reflecteren op hun eerste ervaringen als operationeel bestuurders binnen het fonds. Ten tijde van de opstelling van deze rapportage was de uitkomst van een dergelijke reflectie nog niet bekend.

De Raad heeft hierover de volgende aanbeveling:

1. Voer alsnog een evaluatie uit aan de hand van een normenkader waarin de doelstelling en werking worden geëvalueerd, zoals het functioneren van het DB, het DB Groot, de aansturing van DPS en de impact op de countervailing power binnen het bestuur en de bestuurlijke ruimte voor strategische vraagstukken.

In 2022 heeft het bestuur afgesproken om een ‘benen op tafel’-sessie te organiseren met betrekking tot onder andere de bestuurlijke inrichting, ook met het oog op de strategische heroriëntatie van het fonds. In deze ‘benen op tafel’-sessie is het bestuur voornemens - in het licht van het aangekondigde vertrek van de huidige voorzitter vanwege de aflopende benoemingstermijn - om de verschillende bestuursmodellen, de bijpassende “successie planning” en het eventueel aanstellen van een onafhankelijk voorzitter te bespreken.

De Raad heeft hierover de volgende aanbeveling:

2. Draag zorg voor gestructureerde aanpak bij een eventuele wijziging van de huidige bestuurssamenstelling. Zo bepalen de statuten dat het bestuur uit zijn midden een voorzitter kiest. In het Reglement Bestuur staat in Artikel 3 lid 6 dat het bestuur de voorzitter kiest uit de door de werkgever voorgedragen bestuursleden. Dat een ‘successie planning’ hier behulpzaam kan zijn mede in verband met de nog te verwachten bestuurswisselingen is een advies dat de Raad het bestuur wil meegeven.

Voor wat betreft het functioneren van het bestuur wil de Raad opmerken dat het bestuur gemotiveerd zoekt naar de meest geschikte wijze van werken om de veelheid van vraagstukken op een goede manier uit te voeren en de stakeholders er tijdig bij te betrekken. De Raad heeft geconstateerd dat het bestuur hier veel tijd en energie in steekt.

De strategische projecten, zoals de implementatie van het nieuwe pensioencontract, de positie van de uitvoeringsorganisatie en de strategische heroriëntatie van het fonds vragen veel van het bestuur om als eenheid te blijven opereren en veranderbereidheid en veranderkracht te blijven borgen.

Binnen het stakeholdermanagement neemt de aandacht voor de aangesloten ondernemingen (AO's) een bijzondere plaats in. De AO's moeten eigen keuzes maken met betrekking tot het onderbrengen van hun eigen (toekomstige) pensioenovereenkomst. DSM heeft in termen van actieve deelnemers geen meerderheidspositie meer ten opzichte van het totaal aantal actieve deelnemers in dienst bij de AO's.

De Raad heeft hierover de volgende aanbevelingen:

3. Draag zorg voor een ordentelijk besluitvormingsproces voor de strategische projecten waarbij het proces adequaat wordt gevolgd en vastgelegd. Daar waar van toegevoegde waarde is het raadzaam om gebruik te maken van scenarioanalyses aangevuld met een strategische risicoanalyse.
4. Benut en betrek DPS meer bij de beleidsvoorbereiding voor het “challenges” van de verschillende (besluitvormings)dossiers. Dit komt ten goede aan de kwaliteit van de besluitvorming.

De Raad ervaart dat het bestuur in relatie tot de Raad in transparantie functioneert, de Raad waar nodig bij de ontwikkelingen betreft en van de benodigde informatie voorziet. Het bestuur is autonoom in zijn functioneren ten opzichte van andere stakeholders. De gekozen vormen van overleg met de Raad functioneren naar tevredenheid. De Raad ervaart een goede ondersteuning van de afdeling bestuursondersteuning binnen hun mogelijkheden.

Communicatie

De Raad is van mening dat het Fonds veel aandacht aan communicatie besteedt, zowel wat betreft de huidige regeling alsook de vooruitblik naar het nieuwe pensioenstelsel. Om stakeholders nog beter te informeren, licht het fonds sinds 2022 ontwikkelingen toe in de vorm van podcasts met bestuursleden. Een nieuw deelnemersonderzoek (risicopreferentie) voor de WTP vindt plaats in het voorjaar van 2023.

Risicomanagement

De Raad constateert dat risicomanagement inmiddels een vast onderdeel van de bedrijfsvoering van het fonds is geworden. Dit is onder meer te zien in de jaarcyclus, waarvan het jaarplan een belangrijk onderdeel is, evenals de periodieke overleggen, risicorapportages en risicoreflecties aan het bestuur. Dit stelt het bestuur in staat om zaken te monitoren en indien nodig bij te sturen.

Afgelopen jaar heeft de Raad aandacht gevraagd voor het opstellen van een integrale risicoanalyse over de strategische projecten. De Raad heeft kennisgenomen van de risicoanalyses van de projecten, echter ontbreekt het nog aan een volledig en integraal overzicht.

De Raad heeft hierover de volgende aanbeveling:

5. Stel een integrale risicoanalyse op waarmee de onderlinge samenhang tussen de verschillende projecten en daarbij behorende risico's inzichtelijk worden gemaakt. Betrek daarbij ook het perspectief vanuit de verschillende stakeholders.

De Raad heeft met name op het gebied van het ESG-beleggingsbeleid voortgang en verbetering waargenomen. Er is een omslag naar een proactieve houding op het gebied van ESG te zien en er zijn grote stappen gezet met de verdere ESG-integratie in de beleggingsportefeuille. Dit heeft geresulteerd in een significante stijging in de VBDO-ranglijst. Het beleggingsbeleid is duidelijk aangepast om meer te focussen op duurzaamheid.

De Raad heeft hierover de volgende aanbeveling:

6. In 2022 heeft DNB zijn good practice uitgebracht met betrekking tot het integreren van risico's die verband houden met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen. Het is raadzaam om het bestaande risicoraamwerk met betrekking tot ESG-risico's aan deze good practice te toetsen.

De Raad voert ieder kwartaal overleg met de sleutelfunctiehouders risicobeheer en interne audit. De Raad waardeert de openheid tijdens deze overleggen. Vanuit beide sleutelfunctiehouders worden heldere rapportages beschikbaar gesteld.

Onder de IORP II-regelgeving zijn pensioenfondsen verplicht om minstens eens per drie jaar een Eigen Risico Beoordeling (ERB) uit te voeren en daarover aan DNB te rapporteren. Op basis van gedefinieerde triggers wordt continu gemonitord of er tussentijds een ERB opgesteld dient te worden. De Raad heeft in lijn met het bestuur geconstateerd dat er geen aanleiding is geweest om een tussentijdse ERB te doen.

Strategische projecten

Het bestuur heeft zich afgelopen jaar beziggehouden met een drietal strategische projecten. Aan deze projecten lag een gedegen projectplan ten grondslag. De Raad volgt de ontwikkeling van deze projecten nauwlettend en kijkt hierbij tevens naar de onderlinge samenhang.

Strategische heroriëntatie pensioenfondsen

Afgelopen jaar heeft het bestuur een strategische heroriëntatie uitgevoerd op de toekomst van het pensioenfonds. Het bestuur heeft zich hierbij laten bijstaan door een externe adviseur. Er is een soortgelijk traject uitgevoerd op initiatief van de werkgever DSM. Uiteindelijk is er gezamenlijk opgetrokken. De Raad heeft hierbij geconstateerd dat dit gebeurde ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid.

De Raad merkt hierover op dat het project in een hoog tempo is uitgevoerd. In korte tijd is veel werk verricht. De Raad spreekt hiervoor zijn waardering uit, maar vraagt tegelijkertijd aandacht dat zorgvuldigheid voor snelheid dient te gaan. De Raad heeft kennisgenomen van de uitkomsten van de strategische heroriëntatie en heeft vernomen dat eerst de transitie wordt uitgevoerd naar het nieuwe pensioenstelsel alvorens de toekomstverkenning van het fonds wordt voortgezet.

Overgang naar het nieuwe pensioenstelsel

De Raad heeft geconstateerd dat er een plan van aanpak is opgesteld voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Dit plan omvat de relevante acties die nodig zijn tot en met de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, uiterlijk op 1 januari 2027, met als doel een soepele overgang te realiseren.

Een belangrijk onderwerp in het plan is de keuze voor een van de twee pensioenregelingen door de sociale partners. Er vinden regelmatig sessies plaats met de sociale partners en het pensioenfonds om sociale partners bij deze keuze te faciliteren. Ook voert het bestuur periodiek overleg met de aangesloten ondernemingen. De Raad heeft kennisgenomen van het uitstellen van de oorspronkelijk transitiedatum van 1 januari 2025 naar 1 januari 2026, dit op aangeven van de sociale partners.

De Raad benadrukt het belang van samenwerking tussen de betrokken belanghebbenden (bestuur, sociale partners, aangesloten ondernemingen, VO en de Raad).

De Raad heeft hierover de volgende aanbeveling:

7. Herijk het plan van aanpak (inclusief kritisch pad) van het WTP-traject en integreer daarin de verschillende belanghebbenden en hun rollen tijdens de overgang en wanneer wat van de verschillende stakeholders wordt verwacht.

Herpositionering uitbestedingsrelatie

De Raad heeft kennisgenomen van de mogelijke herpositionering van een belangrijke uitbestedingsrelatie van het fonds. Dit impliceert dat de beheersing van de uitbestedingsrisico's bijzondere aandacht vraagt.

De Raad merkt op dat de monitoring hiervan wordt uitgevoerd door de operationeel bestuurders. Het bestuur wordt door middel van rapportages en (mondelinge) terugkoppeling over de ontwikkelingen op de hoogte gehouden.

De Raad is gedurende de tweede helft van het jaar over de ontwikkelingen hieromtrent in voldoende mate geïnformeerd. Een belangrijk aspect voor de continuïteit van de dienstverlening is het zogenaamde "key person risk". Dit blijft gezien de huidige marktomstandigheden (personeelstekorten) een zorgpunt voor de Raad.

De Raad heeft hierover de volgende aanbevelingen:

8. Beoordeel de impact als de uitbestedingsrelatie op verdere afstand komt te staan en implementeer daar passende beheersmaatregelen voor. Inventariseer hierbij tevens de financiële consequenties in relatie tot de kosten per deelnemer;
9. Behoud aandacht voor het “key person risk” ten behoeve van het borgen van de continuïteit van de dienstverlening.

Evenwichtige belangenafweging

Evenwichtige belangenafweging is de rode draad bij alle discussies en besluitvormingsprocessen binnen de gremia van het Fonds. De Raad heeft waargenomen dat het bestuur bij zijn besluitvorming de belangen van alle belanghebbenden evenwichtig afweegt; zoals bij uitstek tot uitdrukking is gekomen bij de indexatiebesluiten in 2022. Het bestuur heeft hierover expliciet en op verschillende wijzen gecommuniceerd richting de deelnemers.

De Raad heeft hierover de volgende aanbeveling:

10. Stel tijdig ten behoeve van de beoordeling van de evenwichtigheid een kader op en administreer (de evenwichtigheid van) besluiten die in het kader van de WTP al zijn genomen.

Algemene gang van zaken inclusief naleving Code Pensioenfondsen

De Raad ziet een betrokken bestuur dat hard heeft gewerkt aan de vele dossiers in 2022. Het was een jaar met diverse strategische dossiers naast de vele lopende zaken. Het bestuur past de Code Pensioenfondsen toe, daar waar van de normen wordt afgeweken wordt een expliciete toelichting gegeven (explain). De Raad spreekt zijn waardering uit voor de manier waarop het bestuur in het verslagjaar heeft gefunctioneerd.

De samenwerking met het VO is eveneens goed verlopen. De Raad ziet een VO dat zich actief inzet voor het fonds en een constructieve bijdrage levert in zijn gesprekken met de Raad. De Raad spreekt hiervoor zijn dank uit.

In tijden van verandering is het zeer belangrijk om goed op elkaar aangesloten te blijven en te beseffen dat het bestuur, VO en de Raad hetzelfde belang dienen, namelijk een goed pensioen voor onze deelnemers. De Raad heeft er vertrouwen in dat we ook in 2023 weer goed kunnen samenwerken om dit belang optimaal te kunnen borgen.

7. Speerpunten 2023

Op basis van de planning van het bestuur en de bevindingen van de Raad is voor 2023 een nieuw toezichtplan voor het toezicht opgesteld. De Raad richt zich in 2023 op de volgende speerpunten:

- Governance in het kader van de wijzigingen in de inrichting van het bestuur, de vervulling van de vacatures en het bestuurlijk proces, alsmede de voortgang in het WTP-traject;
- Uitbesteding; overall grip op de keten;
- Strategische projecten.

8. Tot slot

De Raad constateert over 2022 dat er sprake is van een ambitieus en goed functionerend bestuur. Het Fonds kent een gedegen bedrijfsvoering en een goed werkende structuur met Sleutelfunctiehouders, waar de Raad goed gebruik van kan maken bij zijn werkzaamheden.

De Raad heeft wel een aantal aanbevelingen opgenomen, die kwalificeren als aansporing om nog verder te verbeteren en te optimaliseren met het oog op de complexe omgeving waarin het Fonds moet opereren nu en in de nabije toekomst. Met name op het gebied van de bestuurlijke inrichting en werking, het managen van de strategische projecten, waaronder het nieuwe pensioencontract en de verandering van de positie van de uitbestedingsrelatie heeft het bestuur een forse uitdaging. De Raad meent dat zijn aanbevelingen hierbij van nut zijn ook ter ondersteuning van de veranderkracht binnen het bestuur.

De Raad dankt alle gremia van het Fonds voor de prettige samenwerking in het afgelopen jaar.

De Raad dankt de medewerkers van de afdeling bestuursondersteuning van DPS voor de goede en plezierige ondersteuning van de Raad.

24 mei 2023

De Raad van Toezicht,
Cor van der Sluis (voorzitter)
Marlies van Loon
Rajesh Grobbe

Reactie van het bestuur

Inleiding

Het bestuur heeft kennisgenomen van de bevindingen en aanbevelingen van de Raad van toezicht (RvT) in het beoordelingsrapport over 2022. De gestructureerde wijze van werken van de RvT en de aanbevelingen stellen het bestuur mede in staat om zijn taken zorgvuldig, evenwichtig en in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden uit te voeren.

Het afgelopen jaar hebben twee leden van de RvT hun functie voortijdig neergelegd vanwege het strategische heroriëntatie project van PDN en een potentiële (schijn van) belangenverstrengeling die hierdoor werd opgeroepen. Het bestuur dankt de beide vertrokken RvT-leden voor hun inzet voor het fonds, en de RvT in de oude en nieuwe samenstelling voor de zorgvuldige overdracht.

In de rapportage over 2022 heeft de RvT een aantal bevindingen en aandachtspunten opgenomen. De RvT heeft het oordeel besproken met het dagelijks bestuur en toegelicht in de jaarvergadering. De bestuursreactie is toegevoegd aan het jaarverslag.

Samenvattend oordeel van de RvT

Het bestuur dankt de RvT voor het positieve samenvattende oordeel en de constatering dat er sprake is van een ambitieus en goed functionerend bestuur en het fonds een gedegen bedrijfsvoering kent. De RvT ziet een betrokken bestuur dat hard heeft gewerkt aan de vele dossiers in 2022. Het was een jaar met diverse strategische dossiers naast de vele lopende zaken. De samenwerking tussen de RvT en het Verantwoordingsorgaan (VO) is goed verlopen.

Het bestuur is verheugd met de bevestiging vanuit de RvT, dat het bestuur bij zijn besluitvorming de belangen van alle belanghebbenden evenwichtig afweegt, zoals bij uitstek tot uitdrukking is gekomen bij de indexatiebesluiten die zijn genomen in 2022, en zoals het bestuur hierover ook expliciet en op verschillende wijzen gecommuniceerd heeft richting de deelnemers.

De RvT constateert dat de over 2021 gedane aanbevelingen grotendeels door het bestuur zijn opgevolgd of gepland staan voor uitvoering. De RvT ziet graag dat de nog openstaande aanbevelingen over 2021 op korte termijn worden afgerond. De RvT heeft over 2022 een aantal aanbevelingen opgenomen, om het bestuur aan te sporen om nog verder te verbeteren en te optimaliseren met het oog op de complexe omgeving waarin het fonds moet opereren, nu en in de nabije toekomst. Met name op het gebied van de bestuurlijke inrichting en de werking en het managen van de strategische projecten. Het bestuur onderschrijft de RvT-beoordeling en verwelkomt de RvT-aanbevelingen over 2022. Hieronder wordt door het bestuur nader ingegaan op de RvT-aanbevelingen.

Bevindingen en aanbeveling over 2022 en speerpunten voor 2023

Inrichting en functioneren van de Governance

Het bestuur waardeert de aandacht die de RvT heeft voor de governance van het fonds. Het bestuur heeft per 1 september 2022 de slagkracht van het bestuur versterkt door binnen het paritaire bestuursmodel twee operationeel bestuurders aan te stellen die zich, gebaseerd op hun ruime kennis, ervaring en beschikbare tijd, richten op de bedrijfsvoering van PDN. Door deze nieuwe, meer passende, werkwijze kan het voltallig bestuur zich in de beschikbare tijd meer richten op de strategische, bestuurlijke hoofdlijnen en de besluitvorming daarover. In 2023 heeft het bestuur inmiddels vervolginiciatieven genomen, die zijn gericht op verdere wijzigingen in de governance, met name het aanstellen van een onafhankelijk voorzitter, een nieuwe

samenstelling van het dagelijks bestuur en het beschikbaar stellen van een bestuurszetel voor de aangesloten ondernemingen.

Het bestuur herkent de RvT-aanbevelingen op het aandachtsgebied governance en zal deze opvolgen. De (zelf)evaluatie van het functioneren van de nieuwe structuur met operationeel bestuurders, aan de hand van een normenkader waaraan de doelstelling en werking worden geëvalueerd, vindt in het voorjaar 2023 plaats. Het zorgdragen voor een gestructureerde aanpak en ordentelijke besluitvorming met oog op de volgtijdelijke implementatie van de voorgenomen wijzigingen heeft de voortdurende aandacht van het bestuur.

Strategische projecten

Het bestuur heeft zich afgelopen jaar beziggehouden met een aantal strategische projecten, waaronder de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel (WTP), het project heroriëntatie toekomst pensioenfonds en de herpositionering van de uitbestedingsrelatie. Aan deze projecten lag, zoals ook door de RvT bevestigd, een gedegen projectplan ten grondslag.

Het bestuur ondersteunt de aanbeveling van de RvT om het plan van aanpak (inclusief kritisch pad) van het WTP-traject te herijken en daarin de verschillende belanghebbenden, en hun rollen tijdens de overgang, en wanneer wat van de verschillende stakeholders wordt verwacht, te integreren. Dit traject loopt. Het bestuur zal in het najaar van 2023 ten behoeve van de beoordeling van de evenwichtigheid stappen zetten om uitgangspunten te formuleren voor een beleidskader, maar zal tegelijkertijd waakzaam zijn dat een dergelijk beleidskader recht doet aan verantwoordelijkheid die die fonds draagt bij de invulling van wet- en regelgeving en de statuten en reglementen van het fonds.

Voor wat betreft de uitbestedingsrelatie, is het bestuur volop bezig om de impact van, en eventuele herpositionering van de uitbestedingspartner, en de financiële consequenties daarvan in relatie tot de kosten per deelnemer, te mitigeren. Het 'key person risk' in verband met het borgen van de continuïteit van de dienstverlening is daarbij een belangrijk punt van aandacht.

Risicomanagement

De RvT constateert terecht dat risicomanagement inmiddels een vast onderdeel van de bedrijfsvoering van het fonds is geworden. Het bestuur is verheugd te vernemen dat de RvT periodiek en open overleg heeft met de sleutelfunctiehouders risicobeheer en interne audit, zodat de 'lines of defence' goed functioneren. Ook heeft de RvT in lijn met het bestuur geconstateerd dat er geen aanleiding is geweest om een tussentijdse ERB (Eigen Risicobeoordeling) te doen.

Als bestuur hebben we voor elk strategisch project een risicoanalyse opgesteld, die periodiek worden geactualiseerd. In lijn met de aanbeveling van de RvT zal het fonds een integrale risicoanalyse opstellen waarmee de onderlinge samenhang tussen de verschillende strategische projecten en daarbij behorende risico's inzichtelijk worden gemaakt. Het perspectief vanuit de verschillende stakeholders wordt daarin toegevoegd. Voor wat betreft de ESG-risico's zullen we de Gids voor de beheersing van klimaat- en milieurisico's van DNB nog meer benutten om het bestaande risicoraamwerk te toetsen en waar nodig en wenselijk aan te scherpen.

Tot slot

Het bestuur dankt de RvT voor het doen van hun bevindingen en aanbevelingen. Het bestuur is de RvT-leden erkentelijk voor hun inzet in 2022, hun betrokkenheid en de waardevolle (persoonlijke) gesprekken. Het bestuur kijkt met vertrouwen uit naar de voortzetting van de open en nauwe samenwerking.

Het bestuur, mei 2023

9.2 Verslag van het verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan in 2022

Het Verantwoordingsorgaan (VO) heeft tot taak een oordeel te geven over het door het bestuur in 2022 gevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst. Het VO ontvangt een verantwoording van het bestuur over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. De Raad van Toezicht legt aan het VO verantwoording af over het uitgevoerde toezicht. Het oordeel van het VO wordt gepubliceerd in het jaarverslag en op de website van het fonds. Op basis van de wet, de statuten van het fonds en het door het bestuur vastgestelde Reglement Verantwoordingsorgaan brengt het VO advies uit over (voorgenomen) besluiten van het bestuur voor zover het VO daar wettelijk adviesrecht over heeft.

Het VO bestaat uit 8 leden die voortkomen uit de gelederen van de pensioengerechtigden (4), werknemers (2) en werkgever (2). Per 19 juni is Harry Govers afgetreden als vertegenwoordiger van de gepensioneerden. Hij werd in de loop van het jaar opgevolgd door Meindert Dijkstra.

In het verslagjaar werd elfmaal vergaderd waarbij in tien vergaderingen overleg is gevoerd met een delegatie van het bestuur van PDN. Daarnaast zijn er twee bijeenkomsten geweest waarbij overleg is gevoerd met de Raad van Toezicht over o.a. de wijze van uitvoering van taken en uitoefening van bevoegdheden van de Raad van Toezicht

Het VO besteedt op een gestructureerde manier aandacht aan het op peil houden van zijn benodigde deskundigheid. In 2022 werd gestart met een aantal kennissessies verband houdend met het transitie traject Wet Toekomst Pensioenen (WTP). In 2023 zal dat een vervolg krijgen.

Door het VO werd in 2022 zesmaal advies uitgebracht. Adviezen betroffen het beloningsbeleid (driemaal), het communicatiebeleid, flexibiliteit in de premie/regeling 2023 voor aangesloten ondernemingen en het aansluitingenbeleid.

Het VO is tevens in de gelegenheid gesteld zich een mening te vormen over niet-advies-plichtige onderwerpen en daarover met het bestuur van gedachten te wisselen en op deze manier ook zijn inbreng te leveren. Het VO is voor zijn functioneren mede afhankelijk van de informatievoorziening door of namens het bestuur. Belangrijk is dat het bestuur het VO proactief en vroegtijdig door middel van regulier en zo nodig incidenteel overleg betreft. Onderwerpen betreffen (in ontwikkeling zijnde) beleidsissues en andere belangrijke zaken en het bestuur geeft in het algemeen het VO daarmee ruimte om zijn oordeelsvorming voor te bereiden en (eventueel) vroegtijdig input te leveren.

Het oordeel van het VO is gebaseerd op de argumentatie verwoord in de (voorgenomen) besluiten, op conclusies die het VO trekt uit het overleg met het (dagelijks) bestuur, de operationeel bestuurders en ook de Raad van Toezicht. Verder vormt het VO zijn oordeel door bestudering van alle relevante fondsdocumenten en periodieke rapportages alsmede het (concept) bestuursverslag en de jaarrekening. Om te komen tot een gedegen oordeel maakt het VO gebruik van een in 2021 ontwikkeld toetsingskader.

Het VO constateert voor 2022 dat het veel informatie vooraf krijgt, wordt bijgepraat over beleidsvoornemens en natuurlijk de besluiten, of in geval van adviesrecht de voorgenomen besluiten.

De in 2022 genomen bestuursbesluiten zijn door het VO als evenwichtig beoordeeld, maar voor het VO is het van belang vooraf meer zicht te krijgen op de manier waarop het bestuur veelal een keuze maakt tussen diverse opties en scenario's en welke kaders als uitgangspunt worden gehanteerd om beargumenteerd tot de uiteindelijke keuze te komen. Een aan de hand hiervan uitlegbare keuze kan in voorkomende gevallen de acceptatie bij de (gewezen) deelnemers bevorderen zelfs wanneer deze liever een ander besluit hadden gezien. Een dergelijk kader helpt bij de beoordeling van de evenwichtigheid van het desbetreffende besluit.

De informatie die het VO van het bestuur bij adviesaanvragen ontvangt dient het VO inzicht te geven in de door het bestuur gemaakte afwegingen. Op aandringen van het VO ontving het VO gedurende 2022 naast een voorlegger waarin de adviesaanvraag wordt geduid ook het beslisdocument waarin de door het bestuur te maken afwegingen zijn verwoord. Het VO pleit ervoor om deze handelswijze te continueren.

Aanbeveling

- Ontwikkel een kader dat bij de besluitvorming gebruikt kan worden om de afweging van de evenwichtigheid beargumenteerd en gedocumenteerd te onderbouwen. Benoem hierbij vooraf de criteria voor de belangenafweging. Criteria kunnen ook gerangschikt worden naar mate van prioriteit.
- Voorzie adviesaanvragen aan het VO standaard van het in het bestuur behandelde beslisdocument, inclusief eventuele bijlagen. Let hierbij erop dat de informatie ook specifiek genoeg is om de mogelijke informatieachterstand van het VO t.o.v. andere fondsorganen te overbruggen.

Bevindingen 2022

Follow up aanbevelingen over 2021 (in 2022)

De door het VO gedane aanbevelingen zijn in belangrijke mate door het bestuur uitgevoerd dan wel nog onderhanden. Als het gaat om de door het VO benoemde speerpunten constateren we dat de voortgang van de WTP-transitie ondanks druk van het bestuur op sociale partners in 2022 vertraagd is. Wel is eind 2022 een uitgewerkte versie van een concept plan van aanpak WTP-transitie verschenen waarin alle te zetten stappen met de daarbij behorende stakeholders zijn benoemd. De door het fonds in hun Eigen Risico Beoordeling (ERB) benoemde management acties zijn voor 2022 niet allemaal uitgevoerd. Ook de communicatie over de toeslagverlening heeft blijvende aandacht nodig, met name als het gaat om het managen van de verwachtingen van de (gewezen) deelnemers.

Strategische Ontwikkelingen

Mede ingegeven door de toekomstige ontwikkelingen, zoals de WTP, omgevingsrisico's door ontwikkelingen bij de werkgever en aangesloten ondernemingen en governance risico's als het gaat om de bestuurlijke capaciteit die nodig is voor het realiseren van de (strategische) doelen van het fonds, is het bestuur gestart met een strategische heroriëntatie. Alhoewel het WTP traject in de tijd gezien een hogere prioriteit heeft, is het nadenken over de mogelijke opties voor de toekomstige positionering van het fonds en de daarbij behorende governance een belangrijke zaak.

Oordeel

Het VO onderschrijft het belang om nu al na te denken over mogelijke scenario's en de consequenties daarvan voor het fonds ook al zal een strategische herpositionering waarschijnlijk pas aan de orde zijn na afronding van het WTP-traject.

Aanbeveling

- Maak helder welke strategische opties er zijn voor PDN na de WTP transitie rekening houdend met de ontwikkelingen bij de werkgever en de aangesloten ondernemingen.

Governance

Vanwege de toenemende werkdruk voor het bestuur als gevolg van externe ontwikkelingen heeft het bestuur gezocht naar versterking zonder daarbij het bestaande paritaire bestuursmodel te wijzigen. Dit heeft geresulteerd in de benoeming van twee operationeel bestuurders die meer tijd beschikbaar hebben voor het besturen van het fonds: een operationeel bestuurder Pensioenen & Communicatie en een operationeel bestuurder Beleggingen. Om die reden heeft het bestuur ook zijn werkwijze gewijzigd en (nieuwe) charters voor het overleg operationeel bestuurders en de verschillende commissies vastgesteld. In deze charters zijn taken en bevoegdheden alsmede de mandaten beschreven. Deze aanpassingen zijn gericht op het optimaliseren van de operationele taken van het bestuur. De eindverantwoordelijkheid voor het ontwikkelen van het beleid ligt nadrukkelijk bij het voltallige bestuur.

Het beloningsbeleid is onder andere aangepast aan de nieuwe governance structuur en de daarbij behorende inbedding van de operationele bestuurders. Daarnaast is voor alle leden van de fondsorganen de Wet Normering topinkomens (WNT-norm) als een maximum beloning ingevoerd. De voorstellen en beslisdocumenten betreffende die aanpassingen zijn aan het VO voorgelegd en na contact met de Raad van Toezicht heeft het VO positief geadviseerd.

In het kader van een marktverkenning als gevolg van de strategische heroriëntatie van het fonds diende vanwege het potentieel optreden van de (schijn van) belangenverstrengeling onverwacht twee nieuwe leden voor de Raad van Toezicht te worden gezocht en benoemd. Op voordracht van het VO zijn Marlies van Loon en Cor van der Sluis per 15 juli 2022 benoemd als lid respectievelijk voorzitter van de Raad van Toezicht.

Oordeel

Het VO is positief over de aandacht die het bestuur heeft voor het organiseren van voldoende bestuurlijke capaciteit gezien de majeure inspanningen die nodig zijn in het kader van de WTP transitie en het nadenken over de toekomstige positionering van het fonds.

Aanbevelingen

- Evalueer of de in 2022 nieuw ingevoerde werkwijze van het bestuur adequaat functioneert.
- Alhoewel de operationele bestuurders nu het primaire aanspreekpunt zijn voor het VO hecht het VO er aan de bestaande werkwijze te continueren waarbij de voorzitter en andere bestuursleden planmatig ingeroosterd worden om deel te nemen aan het overleg met het VO.

Pensioenen

De in 2019 voor de periode 2021/2022 overeengekomen uitvoeringsovereenkomst werd met één jaar verlengd en stopt definitief eind 2023. De afspraak rond M-1 uit de uitvoeringsovereenkomst (de impact van de pensioenopbouw op de dekkingsgraad over de periode 2021/2025 te beperken tot een daling van 1% punt) blijft tot en met 2022 binnen de geaccordeerde ruimte. Naleving van deze afspraak is belangrijk en zal door het VO kritisch gevolgd worden.

Het VO is tijdig geïnformeerd over de te volgen route met betrekking tot de in 2022 te nemen toeslagenbesluiten. Het is aan het bestuur om op basis van evenwichtigheid, rekening houdend met alle belanghebbenden, een keuze te maken. Daarbij is het niet mogelijk om alleen op basis van kwantitatieve argumenten en berekeningen tot een keuze te komen. Ook kwalitatieve argumenten spelen een rol. Het bestuur heeft het VO uitgebreid geïnformeerd over de door het bestuur overwogen alternatieven en de genomen besluiten.

Het zou het VO geholpen hebben als het bestuur, zoals benoemd in de eerste aanbeveling, een vooraf gedefinieerd kader voor zijn besluitvorming inzake toeslagen aan het VO ter beschikking had gesteld. Dit om de afwegingen die door het bestuur zijn gemaakt bij de overweging van de evenwichtigheid van de verschillende scenario's beter te kunnen duiden.

Het VO stelt vast dat de door sociale partners voor de pensioenregeling geformuleerde ambitie, te weten volledige indexatie van prijs- dan wel looninflatie voor gepensioneerden c.q. actieven, ook dit jaar niet (volledig) gerealiseerd is. Verder was er een (historisch) groot verschil tussen de toegekende indexatie van deelnemers (+3,11%) en gepensioneerden/gewezen deelnemers (+10,02%).

Oordeel

Het bestuur heeft het VO geïnformeerd over het genomen besluit over het toeslagenbeleid tot de invoering van de WTP en de toeslagverlening 2023. Daarbij heeft het bestuur het VO inzicht gegeven in de afwegingen die gemaakt zijn bij de gemaakte keuze. Het bestuur heeft in zijn afwegingen meerdere scenario's meegenomen. Het is aan het bestuur om op basis van evenwichtigheid, rekening houdend met alle belanghebbenden, te besluiten. Het VO vormt achteraf een oordeel over de evenwichtigheid van het bestuursbesluit.

Een onderbouwing van de evenwichtige belangenafweging aan de hand van een helder toetsingskader helpt het VO bij zijn oordeelsvorming. Temeer daar het vaststellen van de evenwichtigheid geen kwestie is van het toetsen aan voor iedereen duidelijke, vooraf vastgestelde en liefst kwantitatieve normen, maar een proces waarbij het bestuur op basis van een open norm tot een afweging moet komen.

Het VO heeft als het gaat om toeslagen geen instemmings- of adviesrecht. Binnen het VO zijn de diverse geledingen van deelnemers en pensioengerechtigden vertegenwoordigd en tijdens de discussies bleek dan ook als het gaat om de kwalitatieve afweging van argumenten dat niet ieder VO lid daarbij tot eenzelfde afweging komt en dat persoonlijk inzicht kan verschillen.

Het VO is wel gezamenlijk van oordeel dat het bestuur de beleidsvoorbereiding en besluitvorming in deze zorgvuldig doorlopen heeft en bij de uitwerking de evenwichtigheid nadrukkelijk in zijn beschouwingen heeft meegenomen.

Aanbeveling

- (Gewezen) deelnemers op een toegankelijke manier inzicht blijven geven in hoeverre bepaalde beleidskeuzes alsmede externe ontwikkelingen (rente, levensverwachting), invloed hebben (gehad) op de dekkingsgraad en de mogelijkheden tot toeslagverlening

Communicatie

In vervolg op het in 2021 nieuw opgestelde Communicatiebeleidsplan 2021-2023 heeft het bestuur in 2022 bouwstenen voor de communicatiestrategie ontwikkeld, welke als basis dienen voor de diverse communicatieplannen teneinde op deze manier op een consistente wijze te communiceren.

Het VO constateert, mede door de betrokkenheid van het dagelijks bestuur en de commissie Pensioenen en Communicatie, dat het eigenaarschap voor de communicatie-uitingen in 2022 duidelijker bij het bestuur lag. Het streven is ook om meer diepgang in de communicatie te krijgen zonder afbreuk te doen aan de toegankelijkheid. De diverse communicatieplannen zijn voorafgaand aan vaststelling door het bestuur besproken met het VO. Het ESG beleid is in een aparte presentatie op de website helder toegelicht en is daarmee minder technisch en beter leesbaar dan de informatie in het populaire jaarverslag over 2021.

De communicatie aanpak rondom het deelnemers onderzoek, waarbij in eerste instantie per abuis een deel van de deelnemers niet werd meegenomen verdient aandacht, zeker daar in het kader van de WTP nog meer van deze onderzoeken zullen plaatsvinden.

Oordeel

Het VO is van oordeel dat het bestuur in 2022 veel aandacht gehad heeft voor communicatie en maatregelen genomen heeft om het eigenaarschap hiervan bij het bestuur beter te verankeren. Tegelijkertijd blijft het een uitdaging om toegankelijk en overzichtelijk naar (gewezen) deelnemers te communiceren.

Aanbeveling

- In de communicatie niet alleen aandacht besteden aan het communiceren van de uitkomst van genomen besluiten maar ook de (gewezen) deelnemer meenemen in de door het bestuur gemaakte (belangen)afwegingen en de daarbij relevante argumentatie.

Beleggingen

Het door het bestuur gehanteerde economisch wereldbeeld dat de basis is voor het lange termijn beleggingsbeleid werd door het bestuur in 2022 geëvalueerd waarbij ook gekeken is naar stressscenario's. Deze evaluatie leidde niet tot aanpassingen in het beleggingsbeleid, maar niet uitgesloten wordt dat dit op een later moment wel aan de orde is op basis van lopende ALM analyses.

Op het gebied van het door het fonds nagestreefde duurzaamheidsbeleid werd in 2022 weer een aantal stappen gezet. Zo werd een target-allocatie vastgesteld voor impact-bonds (beleggingen in leningen met betrekking tot activiteiten met een specifieke positieve impact op bijvoorbeeld onze gezondheid, klimaat en/of samenleving), werd het engagement beleid aangescherpt en volgde het bestuur, een aantal VO leden en een Raad van Toezichtlid een in samenwerking met SPO opgezette ESG-opleiding en kennissessie. In de jaarlijkse benchmark van VBDO van pensioenfondsen op het gebied van ESG steeg PDN naar plek acht.

Een belangrijk onderdeel van het beleggingsbeleid betreft de renteafdekking. Terwijl door de relatief lagere rente afdekking de dekkingsgraad de afgelopen jaren onder druk stond resulteerde dit voor 2022 in een forse stijging van de dekkingsgraad waardoor indexatie na vele jaren weer mogelijk werd. Overigens werd op basis van het bestaande rente afdekkingsbeleid van het fonds in de loop van het jaar de rente afdekking verhoogd.

Het fondsrendement over 2022 was (met -13,8%) iets minder negatief dan de benchmark (van -15,0%), zowel in totaal als voor de onderliggende matching- en rendementsportefeuilles.

Door de gestegen rente heeft het negatieve rendement echter niet geresulteerd in een afname van de dekkingsgraad. Als gevolg van de oorlog in Oekraïne werden alle beleggingen in Russische staatsobligaties, aandelen en bedrijfsobligaties in de loop van het jaar uitgesloten en werden bestaande posities afgebouwd.

Oordeel

De gemaakte beleidskeuze met betrekking tot het beleggingsbeleid met in het bijzonder de beperktere rente afdekking heeft ondanks een negatief fondsrendement geleid tot een forse stijging van de dekkingsgraad. Verder is het VO positief over de ontwikkelingen van het duurzaamheidsbeleid van het fonds en hoe het VO is meegenomen in de kennissessie.

Aanbeveling

- Blijf werken aan laagdrempelige communicatie met betrekking tot het duurzaamheidsbeleid op het gebied van beleggingen.

Risicobeheer

PDN identificeert en beoordeelt in een driejaarlijkse cyclus de risico's op strategisch, financieel en operationeel niveau door middel van een Risk en Control Assessment en aan de hand van een systematische integriteitsanalyse tool (SIRA). Jaarlijks vindt een actualisatie plaats om vast te stellen of alle risico's voldoende in beeld zijn en of aanvullende beheersmaatregelen nodig zijn. Mede vanwege regelgeving op het gebied van uitbesteding werd de dienstverlening door de uitvoeringsorganisatie DPS zoals gebruikelijk ook dit jaar geëvalueerd zowel op kwaliteit van dienstverlening maar ook op mogelijke risico's in de uitvoering van de dienstverlening aan het fonds. Door de samenloop van de projecten met betrekking tot de WTP transitie en de toekomstvisie van het fonds en de uitvoeringsorganisatie heeft het bestuur extra risicoanalyses uitgevoerd om mogelijke hieraan verbonden risico's in kaart te brengen en zo nodig aanvullende beheersmaatregelen te treffen.

In 2021 heeft PDN de door DNB voorgeschreven Eigen Risico Beoordeling (ERB) uitgevoerd. Dit is een integrale analyse en beoordeling van de risico's waaraan het fonds blootstaat en van de effectiviteit van het vigerend risicobeheer. De ERB heeft een horizon van drie jaar. In de ERB is een aantal acties benoemd voor 2022 maar ook triggers die aanleiding kunnen zijn om als die geraakt worden actie te ondernemen.

In 2022 zijn geen triggers geraakt, maar niet alle voor dit jaar geplande acties zijn uitgevoerd. In de ERB zijn een tweetal pensioen gerelateerde management acties benoemd voor 2022. Het gaat hierbij om de definitie van evenwichtige belangenafweging in het kader van de nieuwe uitvoeringsovereenkomst en een onderzoek naar de onderlinge relatie en spanning tussen premie/toeslag ambitie en risico bij het beleggingsbeleid. Het VO gaat ervan uit dat deze punten in 2023 tijdig worden opgepakt.

Te constateren valt dat de complexiteit van de uitvoering de afgelopen jaren alleen maar is toegenomen en dat dit proces zich ook in de toekomst zal voortzetten. De pensioenuitvoering is in grote mate uitbesteed aan DPS. Het is van belang de continuïteit van de dienstverlening, zeker ook gezien het aankomende WTP-transitietraject, te secureren en periodiek de uitbestedingsrisico's te monitoren.

Oordeel

Het VO is positief over de systematische uitvoering van het risicobeheer en vertrouwt erop dat het bestuur tijdig opvolging geeft aan de uitvoering van de openstaande acties en hier het VO in blijft meenemen.

Aanbeveling

- Voer de in de ERB opgevoerde acties tijdig uit en evalueer periodiek of de timing van de geplande acties nog wel adequaat is.
- Monitor periodiek het uitbestedingsrisico verband houdend met de dienstverlening door externe partijen en met name DPS.

Samenvattend oordeel

Het VO is van oordeel dat het in 2022 door het bestuur vastgestelde beleid en de genomen bestuursbesluiten in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden zijn. Bij het nemen van besluiten heeft het bestuur de afweging van belangen van alle belanghebbenden expliciet meegenomen in zijn besluitvormingsproces. Het VO pleit ervoor om bij belangrijke besluiten meer inzicht te geven hoe het bestuur tot een evenwichtige belangenafweging is gekomen en op basis van welk beleid(skader) en daarop gebaseerde criteria het bestuur zijn besluiten genomen heeft. Ook in de communicatie door het fonds dient meer aandacht te zijn voor de uitlegbaarheid van de genomen besluiten en hoe in de afweging van deelbelangen het bestuur zijn keuze op een evenwichtige manier voor alle belanghebbenden heeft gemaakt.

Speerpunten VO 2023

De belangrijkste speerpunten waarop het VO in 2023 wil focussen, zijn:

1. Voortgang van het transitietraject WTP inclusief specifieke kennisvergaring binnen het VO
2. Voortgang van de studie over de toekomstvisie van het fonds
3. De per 1-1-2024 af te sluiten nieuwe (pensioen- en) uitvoeringsovereenkomst

24 mei 2023

Verantwoordingsorgaan PDN

Wil Beckers (Voorzitter)

Peter Coomans

Meindert Dijkstra

Laurine Lemon

Albert Noteborn

Peter Pasmans

Marc Silvertand

Etha van de Wiel

Reactie van het bestuur

Inleiding

Het bestuur heeft kennisgenomen van de bevindingen en aanbevelingen van het Verantwoordingsorgaan (VO) in het beoordelingsrapport over 2022. De actieve rol van het VO en de geregelde overleggen met het bestuur, stellen het bestuur mede in staat om zijn taken zorgvuldig, evenwichtig en in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden uit te voeren.

In 2022 heeft Harry Govers zijn lidmaatschap opgezegd. Meindert Dijkstra is inmiddels toegetreden tot het VO als zijn opvolger. Het bestuur kijkt uit naar de samenwerking met Meindert en wenst hem succes bij zijn nieuwe rol als lid van het verantwoordingsorgaan.

In zijn oordeel over 2022 heeft het VO een aantal bevindingen en aandachtspunten opgenomen en speerpunten voor 2023 geformuleerd. Het VO heeft het oordeel besproken met een afvaardiging van het bestuur en toegelicht in de jaarvergadering. Een samenvatting van de bestuursreactie is toegevoegd aan het jaarverslag.

Samenvattend oordeel van het VO

Het bestuur dankt het VO voor het positieve samenvattende oordeel en de constatering dat het in 2022 door het bestuur vastgestelde beleid en de genomen bestuursbesluiten in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden zijn. Bij het nemen van besluiten handelt het bestuur op evenwichtige wijze door de belangen van alle belanghebbenden mee te nemen in zijn besluitvorming. In het verlengde daarvan oordeelt het VO dat het fonds in zijn communicatie meer aandacht moet besteden aan de uitlegbaarheid van de besluiten en hoe het bestuur de deelbelangen heeft afgewogen bij de besluiten die het fonds heeft genomen.

Het bestuur richten zich bij de vervulling van hun taak naar de belangen van de bij PDN betrokken deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, de pensioengerechtigden en de werkgever en zorgen ervoor dat zij zich door hen op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen. Dat is de wettelijke taak die op het bestuur rust. Het bestuur herkent de wens om een beleidskader te ontwikkelen rondom evenwichtige belangenafweging, dat handvatten biedt om nog meer expliciet te maken hoe het bestuur bij belangrijke besluiten de belangen heeft afgewogen. Een dergelijk beleidskader kan in dat geval ook dienen als basis voor de wijze waarop het bestuur communiceert over de belangrijke besluiten die het fonds neemt.

Het bestuur zal in het najaar van 2023 stappen zetten om uitgangspunten te formuleren voor een dergelijk beleidskader, maar zal tegelijkertijd waakzaam zijn dat een dergelijk beleidskader recht doet aan verantwoordelijkheid die fonds draagt bij de invulling van wet- en regelgeving en de statuten en reglementen van het fonds.

Bevindingen, aanbevelingen over 2022 en speerpunten 2023

Adviesvoorbereiding Verantwoordingsorgaan

Het bestuur onderschrijft het belang dat het VO goed geïnformeerd moet worden om zijn adviesrol goed te kunnen vervullen. Eind 2022 heeft het bestuur daarom de adviesaanvragen voor VO anders vormgegeven. Het VO ontvangt naast de beslisdocumenten en de onderliggende bestuursstukken eveneens een voorlegger. In deze voorlegger is onder meer het voorgenomen besluit van het bestuur geformuleerd evenals de afwegingen die het bestuur heeft gemaakt. Hoewel de voorlegger pas geïntroduceerd is, denkt het bestuur dat met deze vorm van informeren het bestuur tegemoet komt aan de informatiebehoefte van het VO. Mocht het bestuur komen tot een beleidskader rondom evenwichtige belangenafweging, dan kan de wijze waarop het bestuur dit beleidskader heeft gebruikt onderdeel worden van de voorlegger.

Strategische ontwikkelingen

Juist in een turbulente omgeving, zoals de pensioenwereld, is het van belang om periodiek de strategische koers van het fonds te bepalen in het belang van de aangesloten werkgevers en de pensioen- en aanspraakgerechtigden. Het bestuur blijft nadenken over zijn strategische opties met als prioriteit de WTP-transitie.

Governance

Het bestuur heeft per 1 september 2022 de slagkracht van het bestuur versterkt door binnen het paritaire bestuursmodel twee operationeel bestuurders aan te stellen die zich, gebaseerd op hun ruime kennis, ervaring en beschikbare tijd, richten op de bedrijfsvoering van PDN. Het bestuur is voornemens in het voorjaar van 2023 te evalueren hoe de introductie van twee operationeel bestuurders binnen het paritaire bestuursmodel van PDN werkt. In 2023 heeft het bestuur vervolgininitiatieven genomen, die zijn gericht op verdere wijzigingen in de governance, bijvoorbeeld het aanstellen van een onafhankelijk voorzitter.

Het VO heeft met de operationeel bestuurders een vast aanspreekpunt gekregen om de lopende zaken mee te bespreken. Dat laat onverlet dat het bestuur het onderlinge persoonlijke contact tussen de bestuursleden en het VO belangrijk vindt. Het bestuur zal in afstemming met het VO zoeken hoe de bestuursleden en het VO functioneel, efficiënt en constructief met elkaar in gesprek blijven treden.

Pensioenen, Communicatie en Beleggingen

Het VO doet drie aanbevelingen die raken aan de wijze waarop PDN communiceert met zijn pensioen- en aanspraakgerechtigden. Samengevat beveelt het VO aan om:

1. in de communicatie meer aandacht te besteden aan de impact externe ontwikkelingen op de dekkingsgraad van het fonds en de gevolgen daarvan voor het verlenen van toeslagen door PDN (Pensioenen);
2. in de communicatie meer aandacht te besteden hoe het bestuur de belangen van alle belanghebbenden heeft afgewogen in zijn besluitvorming (Communicatie); en
3. de laagdrempelige wijze waarop het bestuur communiceert over duurzaam beleggen door te ontwikkelen (Beleggingen).

Het bestuur erkent dat communiceren over pensioen een punt van aandacht is en blijft voor PDN. Het bestuur ziet het als een uitdaging om de pensioen- en aanspraakgerechtigden in de door het VO aangehaalde punten op een begrijpelijke, duidelijke en evenwichtige wijze in mee te nemen. Het bestuur wil samen met het VO (blijven) onderzoeken op welke punten PDN zijn communicatie op dit punt verder kan verbeteren.

Risicobeheer

De eigenrisicobeoordeling (ERB) die PDN in 2021 heeft uitgevoerd, heeft geresulteerd in een aantal verbeterpunten om de geconstateerde risico's verder te mitigeren. De verbeteracties uit de ERB worden gefaseerd opgepakt op de momenten dat ze relevant zijn bij de beleidsvoorbereiding. Dit vindt in 2023 plaats. In lijn met de verbeteracties wil het bestuur benadrukken dat het fonds in toenemende mate projectgerichte risicoanalyses maakt om op deze wijze in een vroeg stadium mitigerende maatregelen te kunnen nemen. Onder meer het uitbestedingsrisico waar het VO aan refereert, krijgt in deze risicoanalyses veel aandacht en staat daarmee hoog op de agenda van het bestuur. Dat alles laat onverlet dat het bestuur aandacht houdt voor de verbeterpunten - voor zover nog relevant - uit de ERB.

Tot slot

Het bestuur dankt het VO voor het delen van hun bevindingen en aanbevelingen. Het bestuur is het VO zeer erkentelijk voor zijn inzet in 2022, zijn betrokkenheid en de constructieve gesprekken. Het bestuur kijkt met vertrouwen uit naar de voortzetting van de open en nauwe samenwerking.

Het Bestuur

Mei 2023

9.3 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds DSM Nederland te Heerlen is aan Triple A - Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2022.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 69.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 3.400.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuariel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Het pensioenfonds heeft in 2022 gebruik gemaakt van het 'Besluit toeslagverlening in bijzondere omstandigheden' van 7 juni 2022 (Staatsblad 2022, 211) bij het besluit tot toeslagverlening per 1 januari 2023 en bij het besluit tot toeslagverlening per 1 juli 2022. Daarbij heeft het pensioenfonds onderbouwd dat is voldaan aan de in het Besluit gestelde voorwaarden.

Amsterdam, 31 mei 2023

drs. Hen Veerman AAG RBA

verbonden aan Triple A - Risk Finance Certification B.V

9.4 Rapportage Compliance Officer

Integer gedrag door alle aan PDN verbonden personen is een belangrijke voorwaarde voor het vertrouwen in het pensioenfonds. Daartoe voert PDN een integriteitsbeleid, is een compliance programma opgesteld en is een Compliance Officer aangesteld om toe te zien op de naleving.

Het bestuur van PDN heeft een eigen gedragscode opgesteld voor de verbonden personen. De leden van het bestuur, de externe adviseurs, de leden van de raad van toezicht en de leden van het verantwoordingsorgaan vallen onder deze gedragscode. Na afloop van een kalenderjaar wordt aan betrokkenen gevraagd een verklaring af te geven dat de gedragscode het afgelopen jaar is nageleefd en dat eventuele nevenfuncties juist en volledig zijn doorgegeven aan de Compliance Officer.

In 2022 hebben diverse activiteiten plaatsgevonden in lijn met het compliance programma. Zo is de gedragscode geactualiseerd en meer eigentijds gemaakt met o.a. aandacht voor ongewenst gedrag. Er hebben gedurende het jaar diverse gesprekken met (beoogde) verbonden personen plaatsgevonden over de verschillende elementen van de gedragscode.

Bevindingen 2022

Uit het toezicht op de naleving van de gedragscode zijn geen onregelmatigheden geconstateerd. Proactief zijn (potentiële) belangenverstrengelingen of de schijn hiervan gemeld en met mij besproken; hierop is gepast geacteerd. Er is één incident geconstateerd als gevolg waarvan verbonden personen collectief zijn gewezen op de vertrouwelijke omgang met PDN-informatie.

Er zijn geen meldingen gedaan dat zich pogingen tot oneigenlijke beïnvloeding van verbonden personen hebben voorgedaan. Er zijn geen gevallen geconstateerd waarbij voorwetenschap is gedeeld, noch zijn er ten aanzien van gemelde privé beleggingstransacties door insiders van het fonds onregelmatigheden geconstateerd.

Door verbonden personen gemelde nevenfuncties zijn als acceptabel beoordeeld in het kader van de gedragscode, en de grenzen betreffende de maximaal toelaatbare VTE-score zijn daarbij gerespecteerd. De aan het fonds verbonden personen hebben een schriftelijke verklaring tot naleving van de gedragscode over 2022 bij mij ingediend; uit analyse en waar nodig navraag zijn geen noemenswaardige aandachtspunten naar voren gekomen.

Conclusie

Uit diverse interacties gedurende het jaar en de schriftelijke verklaringen concludeer ik dat bij PDN de gedragscode adequaat nageleefd wordt.

Heerlen, 29 maart 2023

F.C.G. Hermans
Compliance Officer

9.5 Personalia

Samenstelling bestuur ultimo 2022

Bestuurder	Geleding	Geboorte jaar	In bestuur sinds	Aftredend volgens rooster
Mevrouw E.I. Schippers voorzitter bestuur lid dagelijks bestuur	werkgevers	1964	25-04-2019	24-04-2023
De heer J.M.H. Op Heij sleutelfunctiehouder Risicobeheer	werkgevers	1960	30-09-2019	29-09-2023
Mevrouw M.E.P.J. van Heeswijk lid Cie. Pensioenen & Communicatie (communicatie)	werkgevers	1970	26-03-2013	31-12-2024
De heer P.C. Molenaar Operationeel bestuurder Beleggingen	werkgevers	1962	01-09-2022	31-08-2026
De heer W.M.C. Reinartz lid Cie. Pensioenen & en Communicatie (IT)	werknemers	1961	07-12-2020	06-12-2024
De heer E.P. de Vries Operationeel bestuurder Pensioenen & Communicatie	werknemers	1964	24-04-2018	23-04-2026
De heer K.A. Pikaart Vicevoorzitter, lid Cie. Beleggingen	pensioengerechtigden	1952	21-01-2021	20-01-2025*
De heer P.A.M. Rennen, Lid Cie. Pensioenen & Communicatie en Cie. Beleggingen	pensioengerechtigden	1953	15-02-2022	15-02-2026

* Tussentijds afgetreden op 1 april 2023

Relevante nevenfuncties bestuurders ultimo 2022

Mevrouw M.E.P.J. van Heeswijk-Kuster

- Senior Legal Counsel DSM
- Voorzitter RvT Stichting Antidiscriminatie-voorziening Limburg

De heer J.M.H. Op Heij

- Senior Vice President COA DSM, Compliance Officer DSM en Alert Officer DSM
- Director Gist Holding BV
- Director DSM Nutritional Products Nederland BV
- Director DSM International BV
- Manager Stichting Trustee Certificaathouders Gist-Brocades
- Proxyholder A Koninklijke DSM NV
- Lid Advisory Board EMFC University Maastricht
- Lid Bestuur Stichting DSM Brighter Living

De heer P.C. Molenaar

- Voorzitter en lid beleggingscommissie Stichting Pensioenfonds Lloyd's Register
- Extern adviseur Beleggingscommissie Roba pensioenfonds
- Extern adviseur Beleggingscommissie Allianz NL PPI
- Extern adviseur Beleggingscommissie Monuta Verzekeringen

De heer K.A. Pikaart

- Geen relevante nevenfuncties

De heer W.M.C. Reinartz

- Lid RvT Stichting Fonds voor Sociale Instellingen (FSI)
- Treasurer / Board member Stichting Baandomein
- Lid cliëntenraad MUMC+
- Silent Partner Triple A Solutions

De heer P.A.M. Rennen

- Lid werkgroep Pensioenen Synergo VHP

Mevrouw E.I. Schippers

- President DSM Nederland BV
- President DSM Europe
- Voorzitter bestuur Food Valley
- Lid RvT Stichting PlanetB.io
- Ambassadeur Stichting Hulphond

De heer E.P. de Vries

- Onafhankelijk voorzitter Pensioenfonds Recreatie
- Supervisor / expert SPO Perform leerplatform / Nijenrode Business Universiteit
- Docent SPO t.b.v. training toetsing De Nederlands Bank

Samenstelling raad van toezicht ultimo 2022

Leden	Geboorte jaar	In raad van toezicht sinds	Aftredend volgens rooster
De heer C.C. van der Sluis voorzitter	1948	15-07-2022	14-07-2026
De heer R.F. Grobbe lid	1984	01-01-2022	31-12-2025
Mevrouw E.J.P.M. van Loon lid	1966	15-07-2022	14-07-2026

Relevante nevenfuncties leden raad van toezicht ultimo 2022**De heer R.F. Grobbe**

- Directeur bestuursbureau Beroepspensioenfonds Loodsen
- Vervuller risicobeheerfunctie Bpf Rijn- & Binnenvaart

- Vervuller risicobeheerfunctie Bpf Koopvaardij
- Lid commissie Verslaglegging & Uitvoeringskosten - Pensioenfederatie
- Lid Advies- & Uitvoeringsraad - Pensioenfederatie
- Voorzitter visitatiecommissie Pensioenfonds Sagittarius

Mevrouw E.J.P.M. van Loon

- Bestuurslid van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf
- lid van de Stichting Netherlands Investment Managers Forum (NIMF)
- lid van de vereniging Vrouwen In Institutioneel Pensioen (VIIP)
- lid van de RvT bij de NFN

De heer C.C. van der Sluis

- Niet uitvoerend bestuurder St. PF KPN
- SFH Interne Audit Bpf Koopvaardij
- Adviseur VO SPOA

Samenstelling verantwoordingsorgaan ultimo 2022

Leden	Geleding	Geboorte jaar	In VO sinds	Aftredend volgens rooster
De heer W.N.C. Beckers voorzitter	pensioengerechtigden	1949	01-07-2020	30-06-2024
De heer M. Dijkstra lid	pensioengerechtigden	1948	01-09-2022	30-06-2024
De heer A. Noteborn lid	pensioengerechtigden	1954	01-04-2021	30-06-2024
Mevrouw E. van de Wiel lid	pensioengerechtigden	1947	01-07-2020	30-06-2024
Mevrouw L.E. Lemon plaatsvervangend voorzitter	werkgevers	1974	01-11-2020	31-10-2024
De heer P.L. Coomans lid	werkgevers	1975	01-06-2021	31-05-2025
De heer P.L.E.M. Pasmans lid	werknemers	1983	01-07-2020	30-06-2024
De heer M.W. Silvertand lid	werknemers	1968	01-07-2016	30-06-2024

Relevante nevenfuncties leden verantwoordingsorgaan ultimo 2022

De heer W.N.C. Beckers

- Geen relevante nevenfuncties

De heer P.L. Coomans

- Senior Legal Counsel DSM

De heer M. Dijkstra

- Geen relevante nevenfuncties

Mevrouw L.E. Lemon

- Director Accounting Policies & IFRS DSM

De heer A. Noteborn

- Lid pensioencommissie Synergo VHP

De heer P.L.E.M. Pasmans

- Application Developer Endurans Solar
- Lid pensioencommissie Synergo VHP

De heer M.W. Silvertand

- Investor Relations Manager bij DSM

Mevrouw E. van de Wiel

- Bestuurslid VDP

Overige betrokkenen ultimo 2022**Sleutelfunctiehouders****Actuariële functie**

De heer H.C.J. Veerman verbonden aan Triple A - Risk Finance

Interne Auditfunctie

De heer J. Grooten

Risicobeheerfunctie

De heer J.M.H. Op Heij

Waarmerkend actuaris

De heer H.C.J. Veerman; Triple A - Risk Finance

Certificerend accountant

De heer S.B. Spiessens; Ernst & Young Accountants LLP

Compliance officer

De heer F.C.G. Hermans; DSM COA

Pensioenuitvoerder

De heer P. de Groot; bestuurder DSM Pension Services

De heer B.P.H. Puijn; bestuurder DSM Pension Services

Adresgegevens PDN

Bezoekadres	Het Overloon 1, 6411 TE Heerlen
Postadres	Postbus 6500, 6401 JH Heerlen
Telefoon	045 - 5782877 of 045 - 5782292
Fax	010 - 4590249
Website	www.PDNpensioen.nl
Email	info.PDN@dsm.com

DUURZAAMHEIDS- VERSLAG

The background of the page is a solid dark blue. In the upper right, there is a white rectangular area containing the title 'DUURZAAMHEIDS-VERSLAG' in orange, bold, sans-serif capital letters. The title is split across two lines. In the lower left, there are abstract geometric shapes: a light blue trapezoid and a white chevron shape pointing upwards.

10 DUURZAAMHEIDSVERSLAG

1. Voorwoord

Voor u ligt het duurzaamheidsverslag over het jaar 2022. In dit verslag laten we zien wat PDN in 2022 op het gebied van duurzaamheid heeft bereikt en gedaan.

Vanwege de specifieke (oorlogs-)situatie in Rusland besloot PDN de bestaande beleggingen in Russische bedrijven zoveel mogelijk af te bouwen en geen nieuwe beleggingen meer te doen in Russische bedrijven. PDN belegde al niet in Russische staatsleningen vanwege EU-sanctiewetgeving. Maar de situatie zorgt voor een wereldwijde negatieve impact, ook dicht bij huis. Energieprijzen stijgen fors en levensonderhoud is voor iedereen duurder geworden. Verantwoord omgaan met de grondstoffen en middelen die we hebben is noodzakelijk. Als pensioenfonds nemen we ook onze maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Om onze positieve invloed als fonds te vergroten, focussen we al sinds 2021 op drie specifieke duurzaamheidsthema's: een stabiel klimaat voor mensen wereldwijd, de verantwoorde productie van grondstoffen en circulariteit én een goede gezondheid en welzijn voor alle leeftijden. In 2022 hebben we twee grote investeringen gedaan waarmee we bijdragen aan de energietransitie en opwekking van duurzame energie. Door ook fors meer te beleggen in zogenaamde impact bonds investeert PDN in beleggingskansen die ook maatschappelijke en milieuproblemen helpen oplossen, zoals armoede in ontwikkelingslanden en klimaatverandering. Meer informatie over dit soort impact investeringen en bereikte resultaten leest u in dit duurzaamheidsverslag. Verder zijn we gestart met het monitoren van het wereldwijde stembeleid en met het meten van verschillende duurzaamheidsscores in onze beleggingsportefeuille. We doen steeds meer ervaring op met het meten van specifieke data zoals klimaatrisico's, controverses en de Sustainable Development Goals. Dit helpt ons onze invloed meer te benutten en om nieuwe reductietargets beter te beoordelen en te realiseren.

Dat we op de goede weg zijn, bewijst de stijging van PDN van de 20ste naar de 8ste plaats op de ranglijst van meest duurzame Nederlandse pensioenfondsen, aldus VBDO. Ieder jaar onderzoekt en vergelijkt de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO), duurzaam en verantwoord beleggen bij de 49 grootste pensioenfondsen van Nederland. Voor PDN is de stijging op de ranglijst een bevestiging van de flinke stappen die we de afgelopen jaren gemaakt hebben op het gebied van duurzaam beleggen.

Vanaf 2022 sturen we verder op een verlaging van de CO₂-uitstoot van onze beleggingsportefeuille. Daarmee streven we in 2030 een CO₂-reductie na van 55% ten opzichte van de benchmark en carbon-data per 2016 voor de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield US en een reductie naar net zero (100% reductie) per 2050. De voortgang op deze lange termijn doelstellingen vindt u ook in dit verslag.

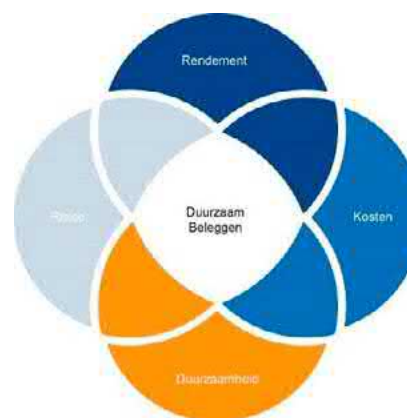
We vinden het zeer waardevol om het draagvlak voor duurzaam en verantwoord beleggen onder onze deelnemers te vergroten. Daarom gaan we nog meer communiceren over onze activiteiten en resultaten. We doen dat omdat we ons bewust zijn van onze maatschappelijke rol, maar ook omdat we een goed pensioen willen waarmaken voor onze deelnemers in een wereld die goed leefbaar is voor iedereen. En daarvoor blijven we onszelf hard maken. Niet alleen in 2022, maar ook in de jaren daarna.

Namens het bestuur, Edith Schippers, Voorzitter

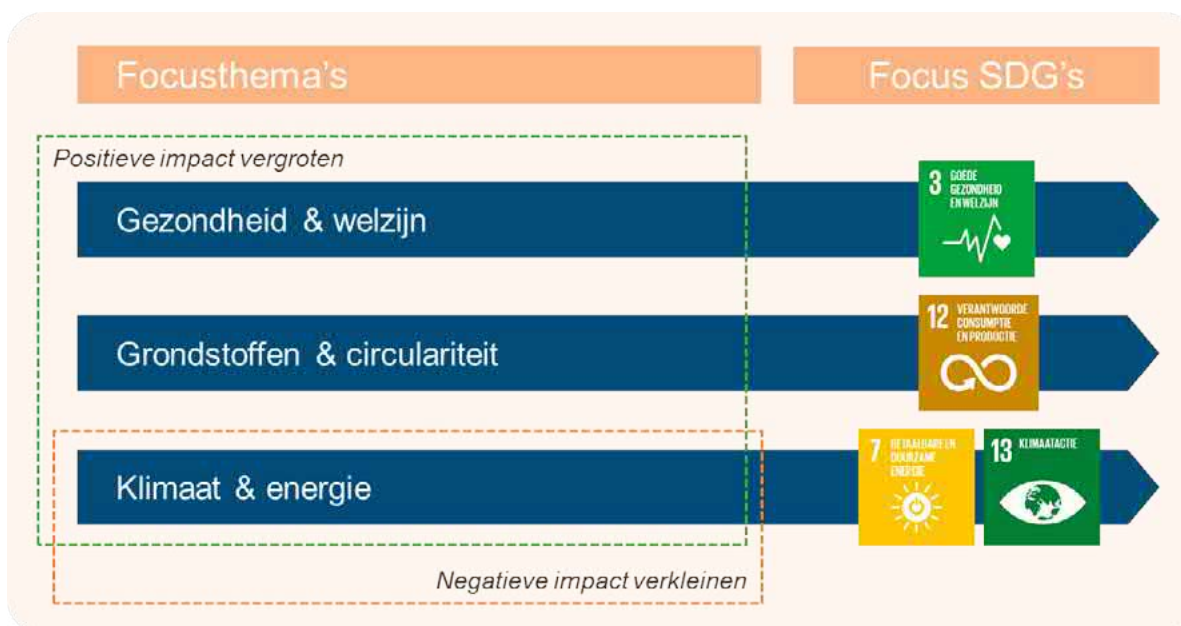
2. Wat wil PDN bereiken met duurzaam beleggen?

In 2022 zijn we verder gegaan met het implementeren van het aangescherpte duurzaamheidsbeleid. Het is essentieel om deze aanscherping door te voeren zodat we onze deelnemers nu en in de toekomst een goed pensioen kunnen bieden. Een pensioen waar ze van kunnen genieten in een leefbare wereld. Daarom letten we bij elke beleggingsbeslissing op rendement, risico, kosten én de prestaties op het gebied van duurzaamheid en herijken we ons beleid doorlopend.

PDN is zich daarbij bewust van haar rol als pensioenfonds en overtuigd van het feit dat we door het integreren van duurzaamheid in het beleggingsproces een verschil kunnen maken. Dus buiten het feit om dat we erin geloven dat bedrijven die expliciet rekening houden met duurzaamheidsmaatstaven op de lange termijn een beter risicorendementsprofiel hebben kunnen we ook een verschil maken door doelgerichte investeringen die bijdragen aan het verduurzamen van de wereld. Hierbij willen we ons in het bijzonder richten op drie thema's: gezondheid en welzijn, klimaat en energie én grondstoffen en circulariteit. Bij het uitvoeren hiervan sluiten we aan op de visie van de Verenigde Naties die zeventien doelstellingen, de Sustainable Development Goals (SDG), hebben opgesteld voor 2030 om een leefbare en duurzame wereld te creëren. PDN richt zich op vier van die doelstellingen. Dit zijn SDG 3 (goede gezondheid en welzijn), SDG 7 (betaalbare en duurzame energie), SDG 12 (verantwoorde consumptie en productie) en SDG 13 (klimaatactie). Deze vier SDG's zijn onze focus SDG's.

Figuur 1. Overzicht focusthema's en -SDG's

In het duurzaamheidsbeleid zijn een zestal beleidsinstrumenten gedefinieerd, die gebruikt worden om bij te kunnen dragen aan onze doelstellingen. Deze zes instrumenten zijn: ESG-Integratie, Impact Investment, Engagement, Stembeleid en Corporate Governance, Uitsluiting, en Transparantie. Aan de hand van deze instrumenten is het vervolg van dit duurzaamheidsverslag ingedeeld. Voordat we de ontwikkelingen per instrument toelichten, eerst wat meer duiding over wat deze instrumenten nu precies zijn.

- ✓ **ESG-integratie:** PDN benut waar mogelijk ESG-factoren in het beheer en voor de beoordeling van beleggingen. ESG staat voor Environment (omgeving/milieu), Social (sociaal) en Governance (ondernemingsbestuur). Duurzaamheidsrisico's voor de portefeuille en andere ESG aspecten worden meegenomen in investeringsbeslissingen in de diverse mandaten. Een ander tot de verbeelding sprekend onderwerp dat hieronder valt is CO₂-uitstoot. Middels ESG-integratie in het beleggingsproces tracht PDN de CO₂-uitstoot van de beleggingsportefeuille te reduceren.
- ✓ **Impact Investment:** Impact investing is het investeren in landen, bedrijven of projecten die ook maatschappelijke en milieuproblemen helpen oplossen, zoals armoede in ontwikkelingslanden en klimaatverandering. PDN doet dit aan de hand van de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties.
- ✓ **Engagement:** Bij engagement wordt de dialoog aangegaan met bedrijven waarin is belegd. Op deze manier kunnen stakeholders bedrijven stimuleren om te veranderen. Middels het instrument engagement is het mogelijk om met bedrijven afspraken te maken over plannen, doelen of ambities. Bijvoorbeeld ten aanzien van een CO₂-reductie. Ook wordt met behulp van engagement met bedrijven, die gedrag vertonen dat niet in lijn ligt met de principes van de UN Global Compact en waar (potentiële) negatieve impact is geïdentificeerd, een traject van intensieve dialoog gestart. Een engagementtraject kan als een proactief of reactief engagementtraject worden bestempeld.
- ✓ **Stembeleid en Corporate Governance:** Als institutionele belegger leeft PDN de Nederlandse Corporate Governance Code na. Deze code bevat principes en bepalingen over goed bedrijfsbestuur. Het beleid van PDN voor goed bestuur is erop gericht om onze belangen als aandeelhouder te beschermen en invulling te geven aan onze verantwoordelijkheid als aandeelhouder. Wanneer er aanwijzingen zijn dat een bedrijf onverantwoord onderneemt, bestaan verschillende mogelijkheden waarop PDN zijn invloed kan doen gelden, waaronder het stemmen op de aandeelhoudersvergaderingen van alle beursgenoteerde bedrijven waarin het fonds wereldwijd belegt.
- ✓ **Uitsluiting:** PDN belegt op een dusdanige wijze dat zijn beleggingen een afspiegeling zijn van de eigen normen en waarden. PDN sluit daarom bedrijven en landen uit op basis van risico op negatieve impact en conflict met zijn normen en waarden. PDN hanteert hierbij criteria zoals de schadelijkheid van het product, de onmogelijkheid om verandering teweeg te brengen door middel van stemmen en engagement, en het gegeven dat er nadelige gevolgen zouden zijn wanneer het product niet meer zou bestaan.
- ✓ **Transparantie:** Om transparant te zijn over het duurzaamheidsbeleid en de uitvoering daarvan, publiceert PDN jaarlijks een duurzaamheidsverslag. Hierin wordt ook gerapporteerd over de voortgang van de implementatie van het IMVB convenant. Daarnaast publiceert PDN op zijn website op jaarbasis een overzicht van de totale beleggingsportefeuille en rapporteren we op de website over de uitkomsten van het stemgedrag op aandeelhoudersvergaderingen. Tot slot participeert PDN aan marktbrede initiatieven zoals de VBDO benchmark en de PRI assessment van de VN.

Meer informatie omtrent het duurzaamheidsbeleid en de beleidsinstrumenten die PDN daarbinnen inzet, is te vinden op de website van PDN via deze [link](#). Op deze pagina is ook een toelichting te vinden op het gevoerde beleid, inclusief rapportages over hoe er is gestemd tijdens de aandeelhoudersvergaderingen en de voortgang van engagement acties. Ook publiceert PDN op de website de lijst met de bedrijven en landen waarin is belegd (per jaarultimo).

3. ESG-integratie

ESG staat voor Environment (omgeving/milieu), Social (sociaal) en Governance (ondernemingsbestuur). PDN is ervan overtuigd dat rekening houden met ESG-criteria bij het nemen van beleggingsbeslissingen leidt tot betere resultaten en/of betere beheersing van risico's op de lange termijn. Een minimale duurzaamheidsnorm is nodig om het bestaansrecht van een bedrijf of belegging te waarborgen. We verwachten daarom van onze managers dat zij ESG-factoren in het beheer en beoordelen van beleggingen meenemen en dat zij de ESG-due diligence stappen conform de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights volgen¹.

Wat we in 2022 hebben gedaan op het gebied van ESG-integratie

Om een goed beeld te krijgen van de mate waarop ESG-criteria worden meegenomen in het beleggingsproces, meten we waar mogelijk de ESG-scores van de beleggingsportefeuilles. De afgelopen jaren is steeds meer data beschikbaar gekomen en zijn ook steeds meer ESG-scores geïntroduceerd. In 2022 zijn we doorgegaan met het meten van de ESG-scores die we al kennen (zoals bijvoorbeeld CO₂-emissies) en zijn we gestart met het meten van een aantal nieuwe datapunten. Daarbij is het van belang om zorgvuldig te bepalen wat voor PDN het nut is van deze nieuwe data, maar ook wat de kwaliteit en beschikbaarheid van de data is. Dat laatste, de kwaliteit en beschikbaarheid, kan erg verschillen tussen beleggingscategorieën. Of we uiteindelijk doorgaan met het meten van datapunten hangt hier sterk van af, aangezien we een beeld willen schetsen dat representatief is voor een zo groot mogelijk gedeelte van de portefeuille. Hieronder is een overzicht te zien van de elementen die we meten op het gebied van ESG-integratie, waarvan een aantal vooralsnog alleen voor interne doeleinden worden gebruikt.

Tabel 1. Overzicht ESG-datapunten

Onderwerp	ESG-score	Dataprovider
Overall ESG	ESG Risico rating	Sustainalytics
	ESG Controverse score	Sustainalytics
Klimaat (CO ₂)	Absolute CO ₂ -uitstoot	Sustainalytics
	WACI	Sustainalytics
Klimaat (Risico)	Klimaatrisico-score	ISS
	Carbon Risk Rating	Sustainalytics
Impact	Bijdrage aan SDG's	ISS
	Percentage Impact Bonds ²	Bloomberg
	EU Taxonomy alignment	Sustainalytics

¹ De OESO-richtlijnen en UN Guiding Principles zijn richtlijnen om maatschappelijk verantwoord te ondernemen en bieden bedrijven hiertoe handvatten. Deze richtlijnen zijn opgesteld door de Verenigde Naties en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling.

² Impact bonds is de verzamelnaam voor Green bonds, Sustainability related bonds en Social Bonds

Bovengenoemde datapunten meten zowel de positieve impact van de beleggingen op samenleving en milieu, als de (potentiële) negatieve impact. Bij het meten van de negatieve impact wordt ook de mate van waarschijnlijkheid meegewogen en de meest ernstige negatieve impact geprioriteerd op basis van: (1) ernst, (2) schaal en (3) onomkeerbaarheid. Dat is voor ons belangrijk aangezien we streven naar het creëren van (maatschappelijke) waarde op de lange termijn.

Wat we in 2022 hebben gedaan op het gebied van CO₂-reductie

Met behulp van ESG-integratie wordt, naast onze andere focus thema's, een positieve bijdrage geleverd aan het thema klimaat. Dat doen we bijvoorbeeld door middel van ons CO₂-beleid, waarmee we gestart zijn in 2018, toen we de Montréal Pledge ondertekenden. Door het ondertekenen van deze pledge hebben we ons gecommitteerd aan het publiceren van onze CO₂-voetafdruk en het formuleren van beleid op dit gebied.

Maar we houden het niet alleen bij meten en beleid formuleren. PDN wil ook daadwerkelijk CO₂-emissies in de beleggingsportefeuille reduceren en hanteert daarvoor concrete doelstellingen. Zo zijn er in 2021 een tweetal nieuwe reductiedoelstellingen vastgesteld. Om aan te sluiten bij de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs hebben we eerst een lange termijn doelstelling opgesteld:

“PDN streeft naar een net zero (100% reductie) CO₂-uitstoot per 2050 gebaseerd op WACI scope 1 en scope 2 emissiecijfers voor de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield obligaties uit de VS.”

Door onszelf ook in de nabije toekomst een doelstelling op te leggen, concretiseren we de stappen naar het uiteindelijke doel: een net zero CO₂-uitstoot van onze beleggingsportefeuille. Deze doelstelling, hieronder geformuleerd, is specifiek afgegeven op de beleggingscategorieën waarvoor de data beschikbaar is en van goede kwaliteit. Wanneer dat in de toekomst voor andere beleggingscategorieën verbetert, wordt mogelijk ook daarvoor naar een doelstelling gekeken.

“PDN streeft naar een reductie in CO₂-emissies in 2030 van 55% ten opzichte van de benchmark in 2016 voor de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield obligaties uit de VS.”

Alhoewel deze carbon reductiedoelstelling twee harde targets kent op het niveau van de CO₂-emissie, willen we wel bedrijven zoveel mogelijk kunnen beoordelen op de plannen, die ze hebben om CO₂-emissies te reduceren. We willen kijken naar hoe bedrijven het op dit vlak doen ten opzichte van hun peers om uiteindelijk belegd te zijn in de bedrijven die écht veranderen. Daarom hebben we gekozen voor lange termijn doelstellingen die verder in de toekomst liggen, pas in 2030 en in 2050.

De CO₂-uitstoot van bedrijven wordt volgens een marktbrede standaard gemeten. Daarbij zijn twee zaken belangrijk: CO₂-data en de berekeningsmethodiek. Dit wordt in meer detail toegelicht in het kader op de volgende pagina. Op hoofdlijnen gaat het om de keuze om naast scope 1 en 2 data ook scope 3 data op te nemen. Gezien de nog relatief slechte kwaliteit en beschikbaarheid van scope 3 data, neemt PDN deze data nog niet mee in haar berekeningen. Qua berekeningsmethodiek is er grofweg keuze in het meten van de absolute uitstoot (de totale uitstoot van alle bedrijven bij elkaar opgeteld) en de uitstoot gerelateerd aan de omzet (uitstoot gecorrigeerd voor omzet en portefeuillegewicht). De door PDN geformuleerde CO₂-reductiedoelstellingen zijn

gebaseerd op de WACI-methode die relatief van aard is. Dit is gebruikelijk in de beleggingswereld en vereist in het Klimaatakkoord.

Uitleg over het meten van CO₂

CO₂-emissies worden onderverdeeld op basis van scope 1, 2 en 3 emissies. De marktstandaard voor het rapporteren van emissies is het Greenhouse Gas (GHG) Protocol. Deze rapportage standaard definieert scope 1, 2 en 3 en bepaalt op welke manier bedrijven uitstoot moeten classificeren en berekenen. Hieronder staan de definities van de verschillende scopes uitgewerkt:

- Scope 1 emissies zijn alle emissies die voortkomen uit directe bedrijfsactiviteiten.
- Scope 2 emissies zijn indirecte emissies op basis van aangekochte energie.
- Scope 3 emissies zijn indirecte emissies door activiteiten die uitgevoerd worden in de volledige waardeketen van het bedrijf, behalve de activiteiten van het bedrijf zelf.

De scope 1, 2 en 3 data van de bedrijven in de beleggingsportefeuille worden vervolgens gebruikt om de CO₂-blootstelling van de beleggingsportefeuilles te berekenen. Het berekenen van deze blootstelling kan op verschillende manieren worden uitgevoerd, met ieder zijn voor- en nadelen. Op hoofdlijnen worden twee soorten methodieken gebruikt:

- Absolute CO₂-emissies: hierbij worden simpelweg de CO₂-emissies van alle bedrijven uit de portefeuille bij elkaar opgeteld voor het deel dat het fonds belangen heeft in deze bedrijven.
- Relatieve CO₂-emissies: voorbeelden hiervan zijn de Weighted Average Carbon Intensity (WACI) en de Enterprise Value Including Cash (EVIC). Beide methoden corrigeren de CO₂-emissies van bedrijven (voor omzet of marktwaarde) en berekenen een gewogen gemiddelde van de CO₂-intensiteit op basis van de portefeuillegewichten.

PDN streeft er naar zowel scope 1, 2 als 3 data te meten. Aangezien de beschikbaarheid en kwaliteit van de data nog beperkt is, met name voor de scope 3 data, stuurt PDN met zijn reductiedoelstelling voor nu alleen op de scope 1 en 2 emissies voor de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield US.

Realisatie KPI CO₂ reductie

KPI 2022		Carbon footprint meting
OMSCHRIJVING		Het fonds meet en publiceert de CO ₂ -reductie van de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield US. De reductie wordt berekend aan de hand van de CO ₂ -intensiteit per het meest recente jaar en een nulmeting. Als target geldt een CO ₂ -reductiedoelstelling van 55% per 2030 en net zero (100% reductie) per 2050 ten opzichte van de nulmeting.
MANIER VAN METEN		De CO₂-reductie wordt berekend door het verschil te berekenen tussen de CO₂-intensiteit (WACI) van de nulmeting en de CO₂-intensiteit van de beleggingsportefeuille per het meest recente jaar ultimo. De CO₂-intensiteit (WACI) van de nulmeting is gebaseerd op benchmark- en CO₂-data van 2016. Wanneer geen 2016 CO₂-data beschikbaar was, is 2020 CO₂-data meegenomen in de berekening. Dit was de meest recente data op het moment van vaststellen van deze KPI. Wanneer ook de 2020 CO₂-data niet beschikbaar was zijn deze bedrijven niet meegenomen in de nulmeting (en is de portefeuillemeting hiervoor gecorrigeerd). Voor de CO₂-intensiteit voor het huidige jaar wordt geactualiseerde CO₂-data gebruikt in de berekening en de bedrijven in de beleggingsportefeuille waarvan geen CO₂-intensiteit beschikbaar is, worden niet meegenomen in de berekening (portefeuillemeting wordt hiervoor gecorrigeerd). De CO₂-intensiteit (WACI) van de portefeuille en van de benchmark is het gewogen gemiddelde van de CO₂-intensiteit per bedrijf (= de hoeveelheid uitstoot (in tonnen) per miljoen omzet) vermenigvuldigd met de portefeuillemeting. Scope 1 en 2 emissies worden gebruikt.
BRON		Sustainalytics & DPS
TARGET		Als target geldt een CO ₂ -reductiedoelstelling van 55% per 2030 ten opzichte van de nulmeting voor de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield US en net zero (100% reductie) per 2050.
REALISATIE		Aandelen: -38% (actueel niveau 143 tCO₂e/\$mln omzet) Investment Grade Credit: -15% (actueel niveau 178 tCO₂e/\$mln omzet) High Yield US: -61% (actueel niveau 194 tCO₂e/\$mln omzet)

Het daadwerkelijk wel of niet behalen van deze KPI kan pas na 2030 worden vastgesteld. Wel kunnen we in de tussentijd de voortgang van de CO₂-reductie monitoren. In figuur 2 op de volgende pagina is de CO₂-reductie voor de aandelen, investment grade credits en high yield US portefeuilles weergegeven. In de grafieken is ook een lineaire target lijn tussen 2016 en 2030 geïnterpoleerd. Deze target lijn geeft de theoretische reductie van de CO₂-uitstoot weer. In de praktijk is te zien dat het daadwerkelijke reductiepad afwijkt.

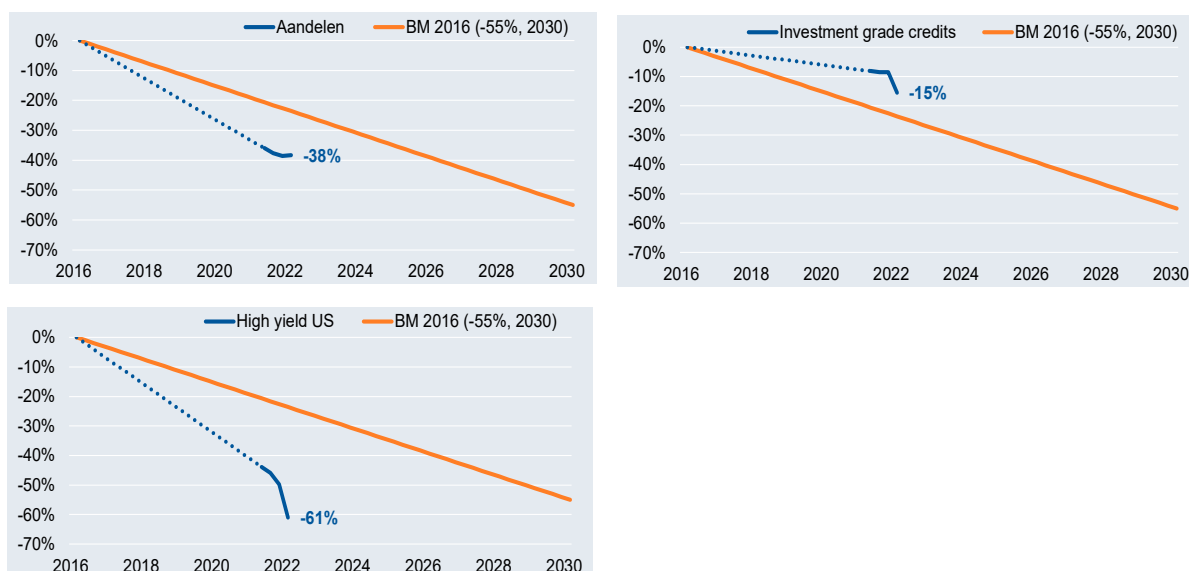
Dat is volgens verwachting, aangezien we weten dat de uitdagingen per beleggingscategorie verschillen waardoor bijvoorbeeld reductie in eerdere jaren minder voor de hand ligt dan in latere jaren. Daarbij is PDN zich bewust van het feit dat portefeuillemanagers de ruimte moeten krijgen om bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot te bewegen naar meer reductie. Dat doen we onder andere door engagement waarbij aandeelhouderschap een voorwaarde is. Het kan dus noodzakelijk zijn om tijdelijk een hogere CO₂-uitstoot van de beleggingsportefeuilles te gedogen.

Voor de beleggingscategorieën aandelen en high yield US is duidelijk te zien dat de CO₂-reductie sneller gaat dan het theoretische lineaire reductiepad. Dit heeft met name te maken met het uitsluiten van ondernemingen met een hoge CO₂-intensiteit, waaronder energiebedrijven die veel omzet uit kolen halen, en het actief onder-

en overwegen van individuele aandelen met een respectievelijk hoge- en lage CO₂-intensiteit. Hierdoor heeft de aandelenportefeuille de CO₂-intensiteit (WACI) per ultimo 2022 gereduceerd met 38% en de high yield US portefeuille met zelfs 61%.

Bij de investment grade credits portefeuille zien we een andere ontwikkeling. Met een reductie van 15% is het verlagen van de CO₂-intensiteit van de portefeuille minder snel op gang gekomen vergeleken met het lineaire reductiepad. Dit komt met name doordat de focus heeft gelegen op het investeren of desinvesteren van de bedrijven in de beleggingsportefeuille op basis van hun transitieplannen naar low-carbon productieprocessen. Het materialiseren van deze plannen in daadwerkelijke carbon reductie kost over het algemeen meer tijd dan het direct verkopen van bedrijven met een hoge CO₂-intensiteit.

Figuur 2. Verloop CO₂-emissies (WACI) voor aandelen, investment grade credits en high yield US

4. Impact investment

Met onze impact investments willen we naast het realiseren van financieel rendement ook een oplossing bieden voor verschillende maatschappelijke en duurzaamheidsuitdagingen. We sluiten hierbij aan bij de visie van de Verenigde Naties. Deze stelt dat voor een leefbare, duurzame wereld in 2030 alle 17 duurzame ontwikkelingsdoelen, ofwel Sustainable Development Goals, behaald moeten zijn. Wij definiëren een investering daarom als een impact investment wanneer er sprake is van een positieve bijdrage aan minstens één van de 17 Sustainable Development Goals (zie figuur 3).

Figuur 3. De 17 Sustainable Development Goals (SDG's)

Óf er sprake is van een positieve bijdrage, bepalen we met behulp van een eigen toetsingskader. We toetsen onder andere of er wordt bijgedragen aan één of meer subdoelen die per SDG zijn bepaald en of deze bijdrage voldoende substantieel is. Al sinds 2015 meten we de impact investeringen in de beleggingsportefeuille. Dat werd tot vorig jaar alleen gedaan voor de illiquide fondsbeleggingen, aangezien we daar het beste zicht hebben op de onderliggende beleggingen en met zekerheid kunnen vaststellen of een belegging daadwerkelijk bijdraagt aan een SDG. In de loop der jaren is ook steeds meer data beschikbaar gekomen voor onze andere (liquide) beleggingen, zoals onder andere de vastrentende- en aandelenportefeuilles. Om die reden hebben we in 2021 besloten te onderzoeken wat we voor deze beleggingen kunnen meten. Dit heeft tot een aantal belangrijke ontwikkelingen geleid, waaronder het opstellen van een doelstelling voor het percentage impact bonds. Dit is een specifieke subset obligaties waar veel data over beschikbaar is, met name omdat deze obligaties gericht worden uitgegeven door bedrijven en (semi-) overheidsinstellingen voor de financiering van sociale- en duurzaamheidsprojecten. Hierover wordt verderop in het duurzaamheidsverslag meer uitleg gegeven.

In het aankomende jaar gaan we verder met onderzoek naar het meten van de bijdrage van onze beleggingen aan de SDG's met als doel ook voor de overige vastrentende- en aandelenbeleggingen in kaart te brengen in welke mate ze bijdragen aan een betere wereld. In tabel 2 is een overzicht te zien van de impact investments van PDN per beleggingscategorie.

Tabel 2. Impact investments per beleggingscategorie

Impact investments PDN	KPI Impact Investment?	Toelichting
Liquide beleggingen		
Aandelen	✗	Verder onderzoek naar de bijdrage aan de SDG's.
Vastrentende waarden	✓	Sinds 2022 is er een KPI voor impact bonds in de obligatiemandaten. In 2023 wordt onderzoek gedaan naar de bijdrage aan de SDG's.
Illiquide fondsbeleggingen		
Infrastructuur	✓	Sinds 2019 worden impact investments in illiquide fondsbeleggingen gemeten en is er een KPI van toepassing.
Niet-beursgenoteerd vastgoed	✓	
Micro-financiering	✓	

Wat is impact?

Het Global Impact Investing Network (GIIN), een toonaangevende organisatie binnen de beleggingswereld als het gaat om impact beleggen, definieert impact beleggingen als investeringen die worden gedaan met de intentie om naast financieel rendement ook een positieve, meetbare impact op de maatschappij en het milieu te genereren. Daarbij onderschrijft het een aantal belangrijke elementen:

- ✓ **Intentionaliteit:** de intentie van een belegger om via beleggingen een positieve sociale of ecologische impact te hebben, is essentieel voor impactbeleggen.
- ✓ **Marktconforme rendementen binnen meerdere beleggingscategorieën:** van impact-investeringen wordt verwacht dat ze een financieel rendement op kapitaal opleveren binnen alle beleggingscategorieën, waaronder ook illiquide categorieën zoals Private Equity of Infrastructuur.
- ✓ **Impact meten:** een kenmerk van impactbeleggen is de inzet van de belegger om de sociale en ecologische prestaties en voortgang van onderliggende investeringen te meten en te rapporteren, zoals bijvoorbeeld het aantal liters water bespaard of patiënten van zorg voorzien.

We zijn ons bewust van het feit dat we volgens de definitie van GIIN nog stappen te maken hebben om écht te kunnen spreken van impact beleggen. De intentie en het kunnen behalen van marktconforme rendementen in verschillende beleggingscategorieën (o.a. aandelen, obligaties en infrastructuur) is aanwezig. Met name het meten van de impact van onze beleggingen is een element dat nog verder onderzocht moet worden.

Wat we in 2022 hebben gedaan op het gebied van impact investing

Illiquide fondsbeleggingen

Om onze impact te vergroten hebben we in 2021 al besloten om met onze impact investeringen de nadruk

te leggen op een positieve bijdrage aan de focus SDG's: 3, 7, 12 en 13. Daarbij hebben we ook bepaald dat alle nieuwe infrastructuur en niet-beursgenoteerd vastgoed beleggingen een positieve bijdrage moeten leveren aan minimaal één focus SDG. Dat is best een uitdaging, maar omdat deze beleggingscategorieën zich in het bijzonder goed lenen voor impact investeringen niet onmogelijk. Zo hebben we in 2022 nieuwe investeringen gedaan (circa 100 miljoen euro) binnen de infrastructuurportefeuille in fondsen die bijdragen aan de energietransitie en het opwekken van duurzame energie. Daarnaast dragen ze ook bij aan SDG 9 (industrie, innovatie en infrastructuur) en SDG 11 (duurzame steden en gemeenschappen). In 2022 is onze totale allocatie naar deze beleggingen gestegen met circa 100 miljoen tot 344 miljoen euro. Dat staat gelijk aan ongeveer 5,0% van het totaal belegd vermogen.

Impact bonds

Naast de beleggingscategorieën niet-beursgenoteerd vastgoed en infrastructuur investeert PDN ook in zogenaamde impact bonds. Dat zijn obligaties uitgegeven door bedrijven en (semi-) overheidsinstellingen voor de financiering van sociale- en duurzaamheidsprojecten. Voorbeelden hiervan zijn social bonds zoals de financiering van de Europese Unie aan lidstaten tijdens de Coronapandemie, of zogenaamde sustainability-linked bonds die rentekorting geven aan bedrijven wanneer specifieke duurzaamheidsdoelstelling worden behaald. In 2021 is besloten een KPI op te stellen waarin een doelstelling is opgenomen van het percentage impact bonds in de vastrentende beleggingsportefeuilles. Vanaf 1 januari 2022 sturen we op deze doelstelling wat leidde tot een extra allocatie van 120 miljoen euro tot 370 miljoen euro naar impact bonds per ultimo 2022.

Liquide beleggingen en de bijdrage aan SDG's

Verder hebben we onderzocht hoe op een efficiënte en heldere manier inzichtelijk kan worden gemaakt in welke mate onze overige liquide beleggingen bijdragen aan de SDG's. In samenwerking met onze dataleveranciers wordt voor de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits, high yield US, high yield EU en beursgenoteerd vastgoed de SDG bijdrage gemeten.

Met de ervaring die we het afgelopen jaar hebben opgedaan, en nog steeds opdoen, kunnen we uiteindelijk bepalen of het wenselijk is om concrete SDG-ambities en targets vast te stellen voor deze beleggingscategorieën. Op dit moment is dat nog niet aan de orde, maar zien we het als aandachtspunt voor 2023 om hier in meer detail naar te kijken.

Voorbeelden van impact investments en duurzame investeringen in de portefeuille

Impact bonds

Sinds 2019 participeert PDN in Nederlandse groene staatsobligaties. In 2019 emitteerde de Nederlandse

staat als eerste debiteur met een AAA-status zogenaamde green bonds. Een wereldwijde primeur. Deze green bonds zijn obligaties waarvan de opbrengst wordt toegerekend aan klimaat gerelateerde uitgaven en investeringen van de Nederlandse overheid. In het geval van deze eerste emissie ging het om hernieuwbare energieproductie (SDE regeling), isolatie van huurwoningen (STEP-regeling), uitgaven voor spoorinfrastructuur

en klimaatadaptatie via het Deltafonds. Ook PDN heeft destijds fors ingetekend op deze financiering en deze obligatie is nog altijd aanwezig in de portefeuille van PDN.

Dit initiatief is later ook uitgerold bij andere Europese overheden welke allemaal een Green bond framework hebben opgezet waarbij klimaatdoelstellingen leidend zijn. De leningen welke onder een dergelijk framework zijn uitgegeven worden toegedeeld naar Klimaat en Energie (SDG 7 en 13). Ook PDN heeft financiering verstrekt aan deze initiatieven door het opnemen van diverse obligaties vanuit landen als Duitsland en Frankrijk.

PDN verstrekt ook leningen aan woningcorporaties in Nederland voor onder andere de verduurzaming van de sociale huurwoningen. Dit doet zij indirect via leningen aan de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en Nederlandse Waterschapsbank (NWB). De Nederlandse woningcorporaties beheren circa 2,1 miljoen sociale huurwoningen, ruim een kwart van de totale Nederlandse woningvoorraad. De verduurzaming van deze huizen is daarom erg belangrijk.

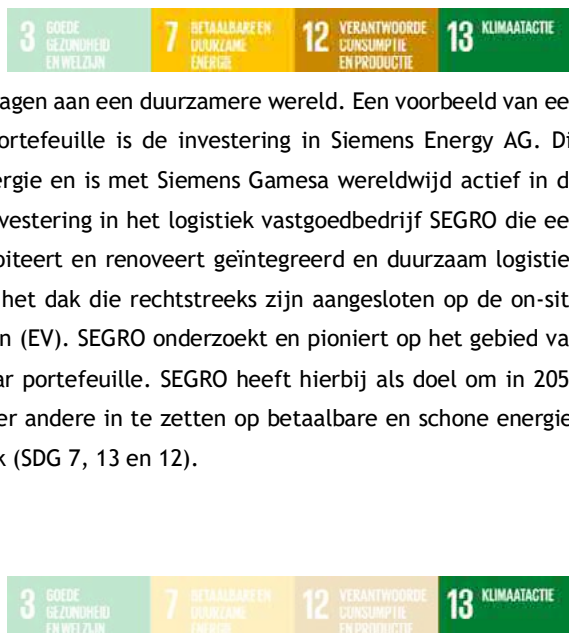
Tenslotte heeft PDN green bonds van kwalitatief hoogwaardige Duitse debiteuren zoals Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW) en Rentenbank in de portefeuille. Hiermee worden duurzame initiatieven ondersteund. Hiernaast zijn deze debiteuren (net als Bank Nederlandse Gemeenten) veelal leiders in duurzaamheid en omarmen verduurzaming in de samenleving.

Aandelen

Duurzaam investeren betekent voor PDN ook investeren in beursgenoteerde bedrijven die zich inzetten om producten te verduurzamen en zo bij te dragen aan een duurzamere wereld. Een voorbeeld van een duurzame investering binnen de Europese aandelenportefeuille is de investering in Siemens Energy AG. Dit bedrijf biedt producten en oplossingen gericht op energie en is met Siemens Gamesa wereldwijd actief in de duurzame windindustrie. Een ander voorbeeld is de investering in het logistiek vastgoedbedrijf SEGRO die een “koolstofarme groei strategie” adopteert. SEGRO exploiteert en renoveert geïntegreerd en duurzaam logistiek vastgoed met regenwateropvang en zonnepanelen op het dak die rechtstreeks zijn aangesloten op de on-site batterijopslag en ingebouwde elektrische oplaadpunten (EV). SEGRO onderzoekt en pioniert op het gebied van koolstofabsorptie en compensatietechnologie voor haar portefeuille. SEGRO heeft hierbij als doel om in 2050 een klimaat-neutrale portefeuille te hebben door onder andere in te zetten op betaalbare en schone energie, duurzame infrastructuur en duurzaam grondstofgebruik (SDG 7, 13 en 12).

Infrastructuur

In de infrastructuurportefeuille wordt onder andere belegd in een aantal fondsen van First Sentier. Binnen deze fondsen worden onder andere investeringen gedaan in hernieuwbare energie. Eén van deze investeringen is het Zweedse bedrijf ForSea Ferries. Dit is een veerbootmaatschappij die vaart tussen Denemarken en Zweden. Gedurende de investeringsperiode is een deel van de vloot geëlektrificeerd. De omschakeling naar elektrische energie heeft geresulteerd in een enorme daling van de uitstoot van CO₂. De batterijen worden opgeladen met groene stroom uit wind, water en zonne-energie. Hierdoor produceren deze veerboten geen enkele uitstoot. Daarnaast hebben deze boten ook minder last van geluid en trillingen, wat positief is voor passagiers, omwonenden en het onderwaterleven. Met deze investering wordt een positieve bijdrage geleverd aan één van onze focus SDG's: klimaat (SDG 13).

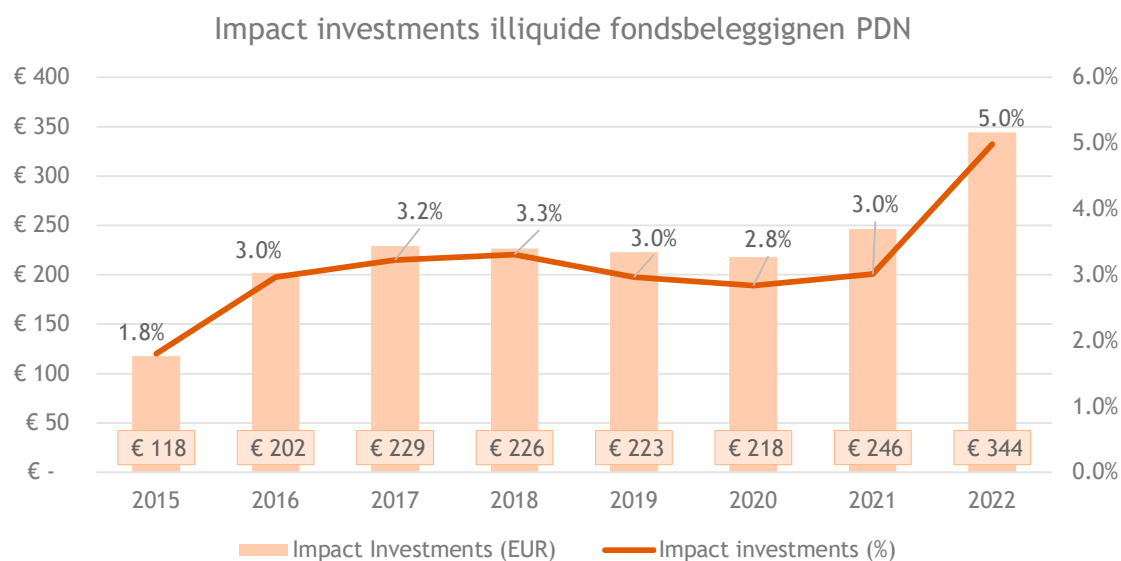

Realisatie KPI impact investments

KPI 2022	Impact Investments - illiquide fondsbeleggingen
OMSCHRIJVING	Het fonds merkt fondsbeleggingen als impact investment aan wanneer er sprake is van een positieve bijdrage aan minstens één van de 17 Sustainable Development Goals
MANIER VAN METEN	Hoogste van marktwaarde of commitment (contractuele toezegging) aan impact investments, in miljoenen euro's ³
BRON	DPS
TARGET	Investerings zoals door DPS aangemerkt als impact investments worden aangehouden in de beleggingsportefeuille
REALISATIE	€ 344 miljoen ✓

Het gecommiteerde bedrag aan fondsen dat een positieve bijdrage aan de SDG's levert, bedroeg eind 2022 ca. 5,0% van het totaal belegd vermogen (3,0% in 2021), komend van een niveau van 1,8% in 2015. Zie figuur 4 voor meer detail. In absolute termen is het totale gecommiteerde vermogen aan impact investeringen met circa € 100 miljoen toegenomen tot € 344 miljoen. De voornaamste reden voor deze aanzienlijke stijging gedurende 2022 zijn commitments aan twee nieuwe investeringsfondsen in de infrastructuur portefeuille die een focus hebben op duurzame energie opwekking en de algehele energietransitie. Hierbij wordt ook een minimum allocatie percentage van investeringen die bijdrage aan SDG's 7, 9, 11 en 13 toegepast.

Figuur 4. Verloop impact investment beleggingsfondsen

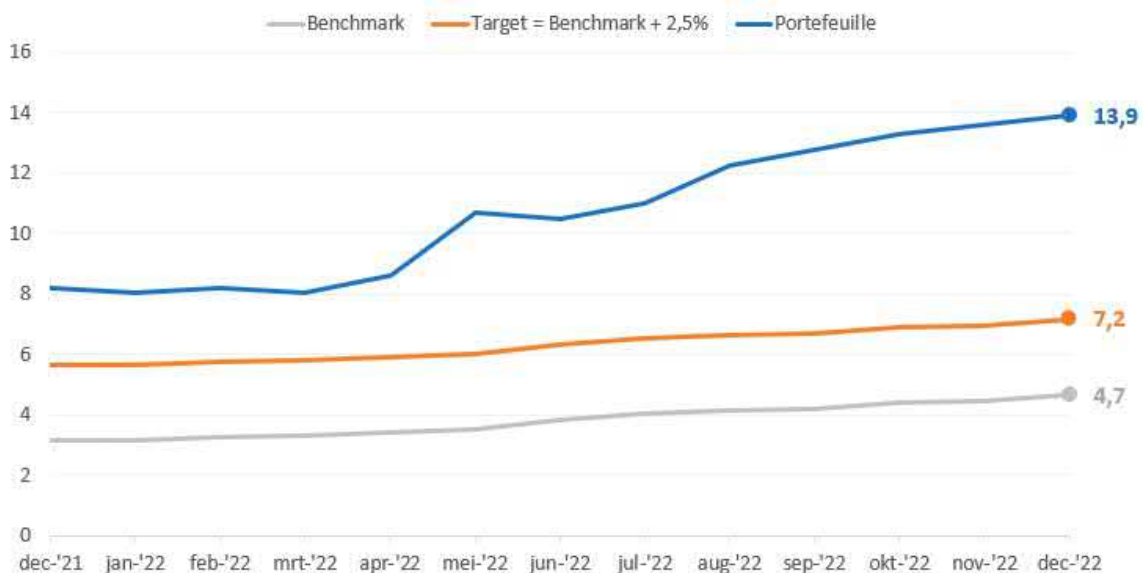
³ Investerings waarvan de positie wordt afgebouwd worden gemeten op basis van marktwaarde in plaats van op basis van gecommiteerde waarde.

KPI 2022	Impact Investments - Impact Bonds
OMSCHRIJVING	Het fonds merkt impact bonds aan als obligaties uitgegeven door bedrijven en (semi-) overheidsinstellingen voor de financiering van sociale- en duurzaamheidsprojecten
MANIER VAN METEN	Marktwaaarde aan investeringen zoals door DPS aangemerkt als impact bonds in de beleggingsportefeuille in miljoenen euro's
BRON	DPS/Bloomberg
TARGET	Een geaggregeerde targetallocatie naar impact bonds van 2.5% boven de benchmark voor de beleggingscategorieën staats- en bedrijfsobligaties
REALISATIE	13,9% (+6,7% t.o.v. target) ✓

Binnen de staats- en bedrijfsobligaties kan positief aan SDG's worden bijgedragen door te beleggen in zogenaamde impact bonds: green bonds, social bonds en sustainability-linked bonds. Per ultimo 2021 zijn we begonnen met het meten van het percentage impact bonds in onze beleggingsportefeuille.

Figuur 5 geeft het verloop van het geaggregeerde percentage aan impact bonds weer binnen alle obligatiemandaten: nominale staatsleningen, inflation-linked bonds, investment-grade credits, high yield EU, high yield US en emerging markets debt. Zoals te zien is in de figuur, wordt 13,9% van deze beleggingsportefeuilles belegd in impact bonds, wat 6,7% meer is dan de target. Hiermee is de KPI (2.5% meer dan de benchmark) voor 2022 behaald.

Figuur 5. Verloop percentage impact bonds in vastrentende waarden

5. Engagement

We willen dat onze beleggingen zoveel mogelijk positieve impact en bij voorkeur zo weinig mogelijk negatieve impact op de wereld hebben. We zijn van mening dat het beïnvloeden van bedrijven om hun gedrag te veranderen met behulp van engagement in combinatie met stemmen, de meest effectieve manier is om dit te bereiken. We hebben engagement daarom al sinds 2018 hoog in het vaandel staan. Met engagement sporen we bedrijven aan om te zorgen voor een positieve ontwikkeling op het gebied van maatschappelijke (duurzaamheids-)vraagstukken en in het bijzonder op het gebied van onze focus SDG's. De engagement activiteiten besteden we uit aan een hierin gespecialiseerd bedrijf, Columbia Threadneedle Investments (hierna CTI). CTI treedt namens meerdere institutionele beleggers als engagementpartij op, wat het op een efficiënte manier mogelijk maakt om samen met andere institutionele beleggers hierin samen op te trekken. Door deze collectieve aanpak worden we serieuzer genomen door de bedrijven waar we de dialoog mee aangaan, het gaat immers om een groep aandeelhouders in plaats van een enkele. Tegelijkertijd wordt door deel te nemen aan een collectief engagement programma met meer bedrijven gesproken dan alleen diegene die in onze beleggingsportefeuille zitten, wat de impact van PDN verder vergroot.

Engagement proces

Een engagement traject bestaat uit vier fases. Het begint bij het vaststellen van een bedrijfsspecifieke doelstelling. Daarna treedt CTI in contact met het desbetreffende bedrijf om de vastgestelde problemen aan te kaarten. Hierna wordt door CTI gemonitord in hoeverre het bedrijf toezeggingen doet om het probleem aan te pakken tot aan het moment dat de problemen zijn opgelost en de doelstelling zijn behaald. Helaas is dat laatste niet altijd het eindstation van een engagement traject. Bedrijven kunnen ergens tijdens deze fases 'niet thuis geven' waardoor een engagement traject moet worden afgebroken.

Doelstelling van engagement

CTI start een engagementtraject met bedrijven die gedrag vertonen dat niet in lijn ligt met de principes van de UN Global Compact en waar (potentiële) negatieve impact is geïdentificeerd. Bij zo'n engagementtraject horen hoofdzakelijk een viertal doelstellingen:

1. *De negatieve impact moet worden beëindigd;*
2. *De onderneming moet zorgen voor herstel en/of verhaal voor benadeelden;*
3. *De onderneming moet voldoende maatregelen nemen om toekomstige incidenten te voorkomen;*
4. *De onderneming moet transparant zijn over de genomen maatregelen.*

Met deze bedrijven maakt CTI tijdsgebonden afspraken en monitort de voortgang. Indien nodig betreft CTI daarbij stakeholders, inclusief benadeelden. Daarbij wordt in het bijzonder gericht op ESG-onderwerpen die:

- ✓ *Financieel materieel zijn;*
- ✓ *De meest ernstige negatieve impact voor samenleving en milieu veroorzaken;*
- ✓ *Voor zijn deelnemers van belang zijn.*

Monitoring en beoordeling

Een engagementtraject wordt door CTI als succesvol beoordeeld, wanneer alle tijdgebonden doelen bereikt zijn. Tussentijds wordt ook door CTI beoordeeld of er sprake is van voldoende voortgang. Vastlopende of niet-succesvolle engagementtrajecten krijgen een slechte beoordeling ('poor'). Wanneer een engagementtraject met een bedrijf drie jaar achtereenvolgens deze beoordeling krijgt wordt besloten in hoeverre beleggen in dat bedrijf nog zinvol is.

Wanneer het engagement op het gebied van één van onze focus SDG's betreft én er is geen sprake van bijzonder omstandigheden die voortgang van beleggen in het bedrijf rechtvaardigen zal het bedrijf worden uitgesloten.

Wat we in 2022 hebben gedaan op het gebied van engagement

Uitbreiding engagementbeleid

In 2021 hebben we ons engagementbeleid uitgebreid om onze invloed gericht in te zetten op de bedrijven die raken aan onze eigen focus thema's. We verwachten hiermee in het bijzonder een bijdrage te leveren aan de SDG's 3, 7, 12 en 13. In 2022 hebben we hier ook de bestaande KPI voor aangepast zodat we als pensioenfonds inzicht hebben in hoeverre we daadwerkelijk de dialoog voeren over deze onderwerpen en hoe dit in de loop der tijd verbetert. We hebben ons hierbij voor 2022 als doelstelling gesteld dat minimaal 25% van het totaal aantal engagements gericht is op de focus SDG's.

Daarnaast zijn we ook van mening dat engagement zonder duidelijke doelstellingen en gevolgen minder effectief is. Engagementtrajecten kunnen lang duren. Zolang er voldoende voortgang geboekt wordt is dat geen probleem. Maar wanneer dat niet het geval is en bedrijven geen gehoor geven aan onze oproep tot verandering moeten er ook gevolgen zijn. Met die reden hebben we in ons engagementbeleid opgenomen dat bedrijven worden uitgesloten wanneer drie jaar lang geen voortgang in een engagementtraject gericht op onze focusthema's is én er is geen sprake van bijzondere omstandigheden die voortgang van belegging in het bedrijf rechtvaardigen.

Voorbeelden van engagement vooruitgang

Acces to medicine

CTI heeft, onder andere namens PDN, met GSK, AstraZeneca en Novartis gesproken over toegang tot geneesmiddelen. Er is gesproken met de ondernemingen over hun scores in de Access to Medicine Index, een initiatief dat inzichtelijk maakt wat het beleid is van geneesmiddelenfabrikanten om de allerarmsten van de nodige medicijnen te voorzien, en de manier waarop zij de bevindingen van de index gebruiken. Daarbij zijn drie ontwikkelingen zichtbaar. Ten eerste zijn de toegangsstrategieën in de sector toegenomen en is de kloof tussen de bedrijven kleiner geworden. Ten tweede wordt de index algemeen erkend en "houdt het bedrijven scherp", vooral wat betreft de toegangsstrategieën voor de armste in de wereld. Ten slotte worstelt de industrie met het meten van het effect van hun toegangsstrategieën en gebruikt zij vaak uiteenlopende meetmethoden om dit vast te stellen.

Climate Action 100+

PDN is via CTI samen met andere financiële instellingen aangesloten bij de Climate Action 100+.

Climate Action 100+ is een initiatief dat is opgezet door een groep van beleggers om ervoor te zorgen dat 's werelds grootste uitstoters van broeikasgassen de nodige actie ondernemen tegen klimaatverandering. Meer dan 700 beleggers wereldwijd, verantwoordelijk voor een beheerd vermogen van meer dan 65 biljoen dollar, gaan in gesprek met bedrijven bij het verbeteren van het beleid inzake klimaatverandering, het terugdringen van emissies en het verbeteren van klimaatgerelateerde rapportages. Climate Action 100+ heeft ook in 2022 veel vooruitgang geboekt bij bedrijven waarmee het een dialoog voert. Een mooi voorbeeld hiervan is Stellantis NV.

Stellantis is een van de grootste autofabrikanten ter wereld en heeft ruim 300.000 werknemers in meer dan 130 landen. Het bedrijf is het resultaat van een fusie in 2021 van het Italiaanse-Amerikaanse Fiat Chrysler Automobiles (FCA) en het Franse PSA Group. FCA liep van oudsher achterop bij de sector voor wat betreft klimaatverandering en elektrische auto's, terwijl PSA juist tot de voorlopers behoorde. Stellantis was in 2021 relatief traag met de publicatie van info over de klimaatambitie, -strategie en het -beheer.

CTI heeft Stellantis het afgelopen jaar zes keer gesproken over klimaatverandering, o.a. met het hoofd Sustainability, de Strategy Lead en de CFO. In deze gesprekken werd Stellantis verzocht om een ambitieus net zero streefdoel te formuleren en in te zetten op een voortvarende strategie voor elektrische auto's. Daarnaast werd uitgebreid feedback gegeven over de specifieke best practice maatstaven aan de hand waarvan de klimaatprestaties kunnen worden beoordeeld. Inmiddels is de onderneming afgekomen met het strategisch plan voor de komende tien jaar, inclusief een net zero uitstootdoel voor 2038 (ter beeldvorming: Mercedes streeft naar net zero in 2039 en VW en BMW 2050) in de gehele keten, naast een verlaging van de uitstootintensiteit van 50% in 2030. Er is verder een omzetdoel voor 2030 geformuleerd van 100% elektrische personenauto's in Europa en 50% elektrische personenauto's en kleine vrachtwagens in de VS.

Verantwoorde productie

Ook op het gebied van ons focusthema "Grondstoffen en circulariteit" voert CTI namens PDN de dialoog met bedrijven. Een voorbeeld hiervan is Mettler-Toledo, een multinationale fabrikant van weegschalen en analytische instrumenten. Het is de grootste leverancier van weeginstrumenten voor gebruik in laboratorium-, industriële en levensmiddelenhandel.

3	GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN	7	DETAALBAAR EN DUURZAAM ENERGIE	12	VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE	13	KLIMAATACIE
---	-----------------------------------	---	--------------------------------------	----	--	----	-------------

CTI sprak met het bedrijf over een reeks ESG-onderwerpen die rechtstreeks verband houden met SDG-doelstellingen, waaronder strategieën voor verantwoorde inkoop. Het bedrijf heeft meerdere processen en methoden om leveranciers te controleren en hun prestaties te verbeteren, maar bij de inkoop uit China is er mogelijk nog meer ruimte voor het bedrijf om het gebruik van plastic in verpakkingen te verminderen. In 2022 heeft Mettler-Toledo nieuwe doelstellingen geformuleerd voor duurzame verpakkingsmaterialen, waaronder >80% uit gerecyclede of gecertificeerde duurzame bronnen en >95% makkelijk recyclebaar of composteerbaar in 2025.

Uitfasering van kolen

Het Duitse RWE is actief in de opwekking, transmissie en distributie van elektriciteit en gas. Het concern heeft als een van de laatste Europese nutsbedrijven nog belangen in kolenmijnen en -centrales. RWE is geraakt door de invasie van Oekraïne door Rusland en het effect daarvan op de energie- en gasprijzen in de EU, wat

3	GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN	7	DETAALBAAR EN DUURZAAM ENERGIE	12	VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE	13	KLIMAATACIE
---	-----------------------------------	---	--------------------------------------	----	--	----	-------------

weer van invloed is op de CO₂-reductiestrategie. RWE heeft in opdracht van de Duitse overheid 1,3 GW aan gesloten kolencentrales heropend, tot maart 2024.

CTI heeft in 2022 meerdere keren met het IR-team en hoofd duurzaamheid van RWE gesproken over de gevolgen van de Europese energiesituatie op net zero en over de biodiversiteits- en klimaatrisicobenadering. De verwachting voor wat betreft de afbouw van kolen zijn gedeeld, namelijk dat RWE duidelijke plannen formuleert voor de uitfasering na 2024 van de heropende centrales en dat er, zodra de Duitse overheid de uitfasering van kolen naar voren haalt, weer gewerkt wordt met een wetenschappelijk onderbouwd doel van 1,5°C. Er is ook gesproken over de plannen van RWE om een aantal centrales om te bouwen naar biomassa. Daarbij zijn met name zorgen geuit over de inkoop van biomassa bij Oost-Europese landen met slecht bosbeheer. RWE verzekerde dat de korte termijn **investeringsdoelen** voor duurzame energie omhooggaan, al verlegt de regiofocus zich mogelijk vanwege het veranderende politieke landschap van de VS en het VK naar Duitsland.

Biodiversiteit

De lucht die je inademt, het water dat je drinkt en het voedsel dat je eet: alles draait om biodiversiteit. En dus vormt de omvang van het huidige biodiversiteitsverlies een existentiële bedreiging voor de ecosystemen waarop ons economisch en maatschappelijk welzijn gebaseerd is. Om die reden is CTI, mede namens PDN, twee jaar geleden een engagementproject op dit onderwerp gestart. Inmiddels wordt via dit project met 21 bedrijven in de sectoren transport, financiën, niet-duurzame consumptiegoederen en grondstofwinning een dialoog gevoerd om schadelijke activiteiten voor de wereldwijde biodiversiteit te stoppen.

Zo wordt er bijvoorbeeld gesproken met Maersk, een Deense internationale containerrederij, om een evaluatie van de natuurrisico's en -effecten zoals aanbevolen door de Taskforce for Nature-related Financial Disclosures (TNFD) en met Associated British Foods, een Britse retail- en voedingsmultinational, over hoe de organisatie natuurperspectief kan integreren in het centrale bestuur van de divisies, inclusief het formuleren van biodiversiteitsbeleid.

Daarnaast heeft Shell de biodiversiteitstoezeggingen versterkt met een serie doelen in het kader van net zero en een overkoepelende ambitie om een positieve invloed op biodiversiteit uit te oefenen. Zo geeft het bedrijf aan: "Onze nieuwe projecten in gebieden rijk aan biodiversiteit (kwetsbare leefgebieden) werken per saldo positief uit op de biodiversiteit. De implementatie start in 2021. Onze natuurlijke oplossingenprojecten, die land beschermen, transformeren of herstellen, zorgen voor net positieve impact op biodiversiteit. We herplanten bossen, gaan ontbossing tegen bij nieuwe activiteiten, terwijl we zorgen voor biodiversiteit en natuurbehoud."

Realisatie KPI engagement

KPI 2022	Voortgang op de doelstellingen waartoe engagement is ingezet
OMSCHRIJVING	Het fonds voert actief en reactief engagement over de Europese, Amerikaanse, Emerging Markets, Pacific Rim en Beursgenoteerd Vastgoed aandelenportefeuilles en met betrekking tot Europese en Amerikaanse bedrijfsobligaties. Met het engagementprogramma wordt in het bijzonder een positief effect op SDG 3,7,12 en 13 nagestreefd.
MANIER VAN METEN	Aantal met engagements bereikte milestones zoals door Columbia Threadneedle Investments geformuleerd in een jaar als % van het totaal aantal bedrijven waarmee engagement heeft plaatsgevonden in dat jaar. Daarnaast meet het fonds het aantal engagements met een focus op SDG 3,7,12 en 13.
BRON	CTI
TARGET	1. Minimaal 50% van het totaal aantal engagements in een jaar hebben een milestone bereikt. 2. Minimaal 25% van het totaal aantal engagements hebben een focus op SDG 3,7,12 en 13.
REALISATIE	1. 36%. Er zijn 145 milestones bereikt ten opzichte van de 406 bedrijven waarmee engagement is gevoerd. 2. 45% van de gevoerde engagements hadden een link met onze focus SDG's (3, 7, 12, 13)

De KPI's die toezien op de voortgang van onze engagementactiviteiten, bestaan uit twee componenten. De eerste component ziet toe op het daadwerkelijk bereiken van doelen met de bedrijven waarmee we in gesprek gaan. Vorig jaar hebben we hier een ambitieuze target voor opgesteld: bij 50% van de bedrijven waarmee we een engagementtraject uitvoeren willen we een milestone bereiken. Die target hebben we helaas niet gehaald. Bij alle 406 bedrijven waarmee CTI, namens PDN, in dialoog is of was hebben we 145 milestones bereikt. Daarmee wordt de ambitie van deze target nogmaals onderstreept. De tweede target, het aantal engagements dat op het gebied van onze focus SDG's wordt uitgevoerd, is wel behaald. Bijna de helft (45%) van al deze trajecten had een focus op SDG 3, 7, 12 of 13. Het merendeel hiervan had betrekking op verantwoorde consumptie en productie (SDG 12) en klimaatactie (SDG 13).

KPI 2022	Uitsluiting bedrijf in geval van 3 jaar op rij onvoldoende voortgang met engagement op het gebied van één van de focus SDG's
OMSCHRIJVING	Er mag niet worden belegd in een bedrijf en een bestaand aandeel in een bedrijf wordt verkocht, wanneer het engagementtraject met het bedrijf 3 jaar achtereenvolgend van Columbia Threadneedle Investments een 'poor' beoordeling krijgt én het betreft engagement op het gebied van één van de focus SDG's van PDN: SDG 3, 7, 12 of 13. Indien er sprake is van bijzondere omstandigheden kan het bestuur besluiten hiervan af te wijken. Er mag weer belegd worden in het bedrijf zodra het bedrijf weer een beoordeling 'adequate' of 'good' ontvangt.
MANIER VAN METEN	Een engagementtraject met het bedrijf krijgt 3 jaar achtereenvolgend van Columbia Threadneedle Investments een 'poor' beoordeling én het betreft engagement op het gebied van één van de focus SDG's van PDN: SDG 3, 7, 12 of 13 én er is geen sprake van bijzondere omstandigheden die voortgang van belegging in het bedrijf rechtvaardigen.
BRON	CTI
TARGET	Er is niet belegd in een bedrijf en een bestaand aandeel in een bedrijf is verkocht, wanneer het engagementtraject met het bedrijf 3 jaar achtereenvolgend van Columbia Threadneedle Investments een 'poor' beoordeling krijgt én het betreft engagement op het gebied van één van de focus SDG's van PDN: SDG 3, 7, 12 of 13 én er is geen sprake van bijzondere omstandigheden die voortgang van belegging in het bedrijf rechtvaardigen.
REALISATIE	Resultaat op deze KPI kan pas in 2025 worden gemeten. ⁴

⁴ Deze KPI is medio 2022 ingegaan en is van toepassing op een periode van 3 aansluitende jaren vanaf 2022. Daarom zal pas voor het eerst in het duurzaamheidsverslag over 2025 worden gerapporteerd over het behaalde resultaat op deze KPI. Deze KPI valt niet onder de assurance scope van dit duurzaamheidsverslag over 2022.

6. Stembeleid en Corporate Governance

Zoals in het vorige hoofdstuk aangegeven ziet PDN engagement in combinatie met stemmen als de meest effectieve manier om bedrijven te beïnvloeden. Daarbij is stemmen een essentieel onderdeel. Als aandeelhouder hebben we namelijk direct invloed op de bedrijfsvoering door te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen over bijvoorbeeld de (her)benoeming van bestuursleden of het al dan niet aannemen van een klimaatplan. Ons stemrecht kan gebruikt worden als escalatiestap om bedrijven tijdens een engagementtraject een bepaalde richting op te bewegen. Zonder dat stemrecht is engagement minder effectief waardoor het lastiger wordt om het gedrag van bedrijven te veranderen. Om die reden vinden we gebruik maken van ons stemrecht zo belangrijk.

Omdat we wereldwijd in heel veel ondernemingen beleggen hebben we, net als de uitvoering van ons engagementbeleid, ook de uitvoering van ons stembeleid uitbesteed aan CTI. Daarnaast is het belangrijk dat het stembeleid en engagementbeleid elkaar versterken. Daarom worden de stembeslissingen van CTI mede gevoed uit het engagementprogramma dat CTI namens PDN voert. Zorgpunten uit het engagementprogramma worden bij het stemmen meegenomen. Stemmen kan dan als escalatiestap worden toegepast wanneer het engagementtraject bij een bedrijf niet voldoende voortgang laat zien. CTI stemt bijvoorbeeld in geval van achterblijven van het bedrijf op het gebied van het thema klimaatverandering tegen de benoeming van minimaal de voorzitter van de audit commissie. De stemrichtlijnen zijn te vinden op de website van PDN via deze [link](#).

Bij het stemmen staan langetermijnwaardcreatie en de focus SDG's van het pensioenfonds centraal. Dit wil zeggen dat het pensioenfonds naast het aanzetten tot goed ondernemingsbestuur (bijvoorbeeld over het afleggen van verantwoording, bevorderen van transparantie of het voeren van een rechtvaardig beloningsbeleid), extra nadruk legt op de onderwerpen die spelen bij de focus SDG's. Zo stemt CTI namens PDN bij bedrijven in hoog risicosectoren (utilities, materials, energy, transport) tegen benoemingen van bestuurders die geen informatie verschaffen over eigen CO₂-uitstoot en CO₂-reductiedoelen en geen informatie verschaffen over risicobeheersing. Ook stemt CTI namens PDN tegen bedrijven die slecht scoren op de ranglijst van bedrijven die de grootste impact hebben op ontbossing.

Op onze website publiceren we ieder kwartaal hoe CTI namens PDN heeft gestemd op de algemene vergadering van de ondernemingen waarin we beleggen. Dat doen we per individuele onderneming en per stempunt en is te vinden op de website van PDN via deze [link](#).

Wat we in 2022 hebben gedaan op het gebied van stemmen

Per 1 november 2021 is het stembeleid uitgebreid en wordt, zoals eerder benoemd, gebruik gemaakt van de diensten van CTI. Vanaf 2022 wordt daarmee niet langer alleen voor de Nederlandse, maar voor alle wereldwijde beursgenoteerde beleggingen gestemd. Door deze uitbreiding is er het afgelopen jaar in 1.095 aandeelhoudersvergaderingen op meer dan 13.000 voorstellen gestemd. Op meer dan 20% van de voorstellen heeft CTI namens PDN tegen- of blanco gestemd of zich onthouden van stemming. Dat gebeurt bijvoorbeeld bij bedrijven die achterblijven op het gebied van de thema's Klimaat/Environment, Social en Governance (ESG). CTI stemt bij bedrijven die achterblijven op het gebied van ESG namens PDN, tegen de herbenoeming van bestuursleden of keurt de financiële verslagen of andere bestuursmoties van deze bedrijven niet goed. PDN laat haar stem dus horen, ook wanneer we het niet eens zijn met de voortgang die bedrijven boeken op het gebied van ESG.

Voorbeelden van ons stemgedrag in 2022

Goede gezondheid en welzijn (SDG 3)

- ✓ Op de aandeelhoudersvergadering van de farmaceut Johnson & Johnson diende Oxfam America een resolutie in om meer inzicht te krijgen in de prijsstelling van de COVID-19 vaccins en hoe overheidssubsidies hier invloed op hebben gehad. PDN heeft ‘vóór’ deze resolutie gestemd. Het is van belang inzicht te krijgen in hoeverre het bedrijf de wereldwijde beschikbaarheid van het vaccin, met name in ontwikkelingslanden, heeft meegewogen in haar prijsstelling.

Klimaat en duurzame energie (SDG 7 & 13)

PDN is, via CTI, sterk betrokken bij het gezamenlijk engagementinitiatief Climate Action 100+. Veel contacten gingen het afgelopen kwartaal over de score van de bedrijven in de tweede editie van de Net Zero Benchmark (NZB) van CA100+, over verbeterpunten en prioriteiten. Tijdens het afgelopen AVA-seizoen was dit ook terug te zien, waar een flink aantal klimaatmoties ingediend werden, o.a. over afstemming op de klimaatdoelen van Parijs. Hieronder een aantal voorbeelden van hoe PDN heeft gestemd:

- ✓ Shell vroeg haar aandeelhouders op 24 mei 2022 in te stemmen met zijn Energie Transitie Voortgangrapport. Een rapport waarin het bedrijf uitlegt welke stappen het zet om naar een netto CO₂-uitstoot van nul te komen. PDN heeft tegen gestemd. Hoewel we de voortdurende inspanningen van het bedrijf op weg naar ‘net zero’ waarderen, zijn we bang dat de tussentijdse doelstellingen niet zullen leiden tot de absolute emissiereductie die nodig is om aan te sluiten bij een 1,5°C-scenario. Het buitenmatig vertrouwen op “Nature-based solutions” (NBS) is ook een zorg, gezien de bestaande problemen met additionaliteit, landgebruik en mogelijke sociale problemen. Wij geloven dat het voor Shell mogelijk is om zijn plan te verbeteren en kijken uit naar voortdurende engagementgesprekken.
- ✓ Op de AVA van ExxonMobil werd opnieuw een aandeelhoudersresolutie ingediend die het bedrijf vraagt te onderzoeken hoe de assumpties van het International Energy Agency’s “Net Zero by 2050 pathway” effect hebben op de huidige inschatting van kosten, waarderingen, omzet en alle onderliggende elementen uit de jaarrekening. In tegenstelling tot vorig jaar stemde meer dan 50% van de aandeelhouders voor, waaronder ook PDN. We zien dit als een belangrijke ontwikkeling omdat het een essentiële taak is van ExxonMobil om de voortdurende risico’s van klimaatverandering in kaart te brengen. Niet alleen om gericht en beter bij te kunnen dragen aan de energietransitie, maar ook om het financiële risico dat hier mee gepaard gaat op een adequate manier te kunnen mitigeren.

Verantwoorde productie (SDG 12)

- ✓ Op de AVA van Amazon stemde 48% van de aandeelhouders voor een resolutie die het bedrijf vraagt om te rapporteren over het gebruik van plastic verpakkingen en het formuleren van een aanpak om dit gebruik te reduceren. Ook CTI, namens PDN, stemde voor het aannemen van dit voorstel. Helaas net geen meerderheid, maar aangezien 58% van de “non-management” aandeelhouders ‘voor’ stemden een belangrijk signaal richting Amazon waardoor er de komende tijd wel aandacht besteed moet worden aan dit onderwerp.

Realisatie KPI stemming 2022

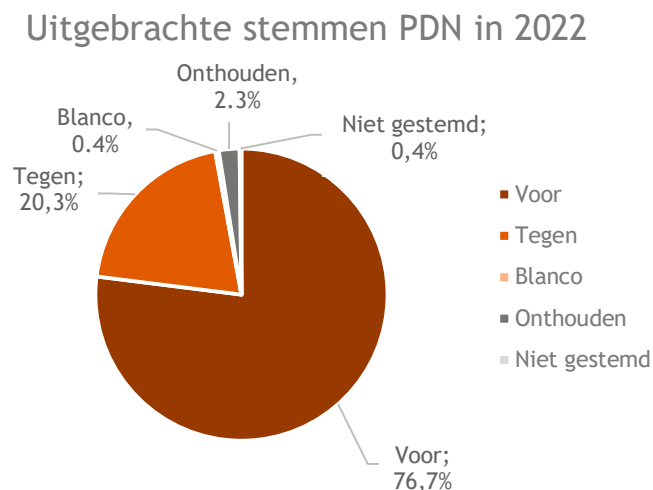
KPI 2022	Percentage aandeelhoudersvergaderingen waarop is gestemd
OMSCHRIJVING	Het fonds stemt wereldwijd op de aandeelhoudersvergaderingen van de beursgenoteerde bedrijven waarin het fonds belegt conform zijn Corporate Governance en stembeleid en biedt hierin transparantie.
MANIER VAN METEN	Percentage aandeelhoudersvergaderingen waarop is gestemd als percentage van het totaal aantal vergaderingen.
BRON	Columbia Threadneedle Investments
TARGET	Columbia Threadneedle Investments heeft op 100% van de aandeelhoudersvergaderingen namens PDN gestemd.
REALISATIE	99%

KPI 2022	Percentage uitgebrachte stemmen op voorstellen
OMSCHRIJVING	Het fonds stemt wereldwijd op de aandeelhoudersvergaderingen van de beursgenoteerde bedrijven waarin het fonds belegt conform zijn Corporate Governance en stembeleid en biedt hierin transparantie.
MANIER VAN METEN	Het totaal aantal voorstellen waar het fonds op heeft gestemd als % van het totaal aantal voorstellen.
BRON	Columbia Threadneedle Investments
TARGET	Columbia Threadneedle Investments heeft op 100% van de voorstellen namens PDN gestemd
REALISATIE	99%

In 2022 hebben er 1.097 aandeelhoudersvergaderingen plaatsgevonden voor alle beursgenoteerde bedrijven in de portefeuille van PDN. Op 1.090 van die vergaderingen heeft CTI namens PDN kunnen stemmen. Voor 7 vergaderingen was dat niet mogelijk door geldende liquiditeit beperkende voorwaarden. Daarmee is de KPI strikt genomen niet behaald, echter is PDN tevreden met het resultaat dat er waar mogelijk op elke aandeelhoudersvergadering is gestemd.

Op alle 1.097 aandeelhoudersvergaderingen is er op meer dan 13.000 voorstellen gestemd. Zoals hierboven benoemd, was het niet mogelijk om op een aantal aandeelhoudersvergaderingen te stemmen waardoor in totaal op 0,4% van het aantal voorstellen niet gestemd is. Op de overige 99,6% is wel gestemd. In figuur 6 is te zien hoe vaak er voor, tegen, blanco of onthouden is van stemmen. Ook hier is strikt genomen de KPI voor het stemmen op voorstellen niet behaald, maar is PDN tevreden met de stemactiviteit die het heeft laten zien in 2022.

Figuur 6. Stemstatistieken 2022

7. Uitsluiting

Wij willen met onze beleggingen enerzijds een positieve impact maken en anderzijds een negatieve impact op de wereld vermijden. We geloven dat het beïnvloeden van bedrijven om hun gedrag te veranderen met behulp van engagement in combinatie met stemmen de meest effectieve manier is om dit te bereiken. Helaas is het niet altijd mogelijk om met behulp van engagement en stemmen onze negatieve impact drastisch te verlagen. Daarom sluiten we sommige bedrijven en landen uit van belegging. Hiermee borgen we een duidelijke ondergrens op het gebied van duurzaamheid, gebaseerd op onze normen en waarden. Een minimale duurzaamheidsnorm.

Die minimale duurzaamheidsnorm wordt vormgegeven op basis van twee kenmerken: product en gedrag. Productgroepen die we bijvoorbeeld uitsluiten zijn controversiële wapens, clustermunition en tabak. Bedrijven of landen die we uitsluiten op basis van hun gedrag zijn gebaseerd op de 10 principes van de VN Global Compact en internationale sanctielijsten van de VN Veiligheidsraad, Nederland en/of de Europese Unie. Bij ernstige en structurele schending worden landen en bedrijven toegevoegd aan onze uitsluitingenlijst.

Wat we in 2022 hebben gedaan op het gebied van uitsluiting

Uitsluiten van Russische beleggingen

In het afgelopen jaar is de crisis rond Oekraïne geëscaleerd tot een oorlog, waarbij ontzettend veel slachtoffers vallen en een vreedzame oplossing helaas nog niet in zicht lijkt. Naast grote humanitaire gevolgen, heeft het conflict in Oekraïne ook economische gevolgen. Verschillende landen en bedrijven hebben sancties ingesteld en de ontwikkelingen volgen elkaar snel op. PDN heeft zijn uitsluitingenbeleid ook aangescherpt door alle Russische bedrijven uit te sluiten. Dit betekent dat de bestaande Russische aandelen zoveel mogelijk afgebouwd werden en dat geen nieuwe beleggingen mogen worden gedaan. Russische staatsleningen werden al uitgesloten o.b.v. EU-sanctiewetgeving.

Een aantal voorbeelden van landen en ondernemingen die zijn uitgesloten

- ✓ Adani Enterprises. Adani Enterprises is verantwoordelijk bevonden voor ernstige en langdurige milieuschade en overtredingen van de regelgeving in India. Het bedrijf is tevens betrokken bij controversiële projecten in Australië en India.
- ✓ Afghanistan. Na de terugtrekking van Amerikaanse troepen uit Kabul eind 2021, kwam de Taliban alweer vrij snel aan de macht. De lopende internationale sancties tegen de Taliban zijn daarmee ook, voor een groot gedeelte, verlegd naar het land Afghanistan.
- ✓ Athabasca Oil Corporation. Een bedrijf dat zich richt op de exploratie, ontwikkeling en productie van bitumen uit oliezanden in de Athabasca-regio in Alberta, Canada, samen met andere lichte olie- en aardgasbronnen. De inkomsten uit de winning van oliezanden wordt geschat op 75% van de totale inkomsten waardoor het bedrijf wordt uitgesloten.
- ✓ British American Tobacco. Dit bedrijf is actief in de productie, distributie en verkoop van een uitgebreid assortiment sigaretten, tabak, vloeipapier, sigaren en e-sigaretten. De merken van het bedrijf zijn onder meer Dunhill, Kent, Lucky Strike, Pall Mall, Vogue, Viceroy en Rothmans.
- ✓ China Northern Rare Earth. China Northern Rare Earth heeft veel kritiek gekregen op het beheer van radioactieve residuen. De Chinese regering heeft het beheer als ontoereikend werd beschouwd. Het bedrijf wordt verantwoordelijk geacht voor ernstige gevolgen voor het milieu en de gezondheid.
- ✓ CONSOL Energy Inc. Het grootste deel van de omzet wordt gerealiseerd met de productie en export van thermische steenkool.
- ✓ Gazprom. Het grootste bedrijf in Rusland en het grootste aardgasbedrijf ter wereld dat voor de meerderheid in handen is van de Russische staat. Dit bedrijf wordt uitgesloten op basis van de wereldwijde sancties tegen Rusland naar aanleiding van de invasie van Oekraïne.
- ✓ Raytheon Technologies. De wapens van Raytheon Technologies zijn in verband gebracht met vermeende onwettige aanvallen op burgerobjecten in Jemen, waarbij een groot aantal slachtoffers is gevallen.
- ✓ Teva Pharmaceutical Industries (Teva). Teva Pharmaceutical Industries en haar dochterondernemingen worden geconfronteerd met beschuldigingen van concurrentiebeperkende praktijken, waaronder prijsafspraken voor generieke geneesmiddelen in de VS, en waren betrokken bij gevallen van corruptie in verschillende landen.

Realisatie KPI uitsluiting 2022

KPI 2022	Belegd vermogen in uitgesloten bedrijven
OMSCHRIJVING	Het fonds belegt niet in bedrijven die conform het uitsluitingenbeleid en wet- en regelgeving uitgesloten zijn. De screening vindt op kwartaalbasis plaats.
MANIER VAN METEN	Percentage van het belegd vermogen in uitgesloten individuele ondernemingen per jaareinde exclusief fondsbeleggingen.
BRON	Sustainalytics & DPS
TARGET	Maximaal 0%
REALISATIE	0% ✓

KPI 2022	Belegd vermogen in uitgesloten landen
OMSCHRIJVING	Het fonds belegt niet in landen die conform het uitsluitingenbeleid en wet- en regelgeving zijn uitgesloten.
MANIER VAN METEN	Percentage van het belegd vermogen in uitgesloten landen per jaareinde exclusief fondsbeleggingen.
BRON	Sustainalytics & DPS
TARGET	Maximaal 0%
REALISATIE	0% ✓

Onze KPI bij uitsluitingen houdt in dat we geen beleggingen aanhouden in bedrijven en landen, exclusief onze fondsbeleggingen, die op onze uitsluitingenlijst staan. Dit target hebben we gehaald. Binnen een kwartaal na screening werden individuele beleggingen in bedrijven en landen die op de uitsluitingenlijst stonden verkocht. PDN sluit eind 2022 in totaal 168 bedrijven en 14 landen van het beleggingsuniversum uit. Dit zijn 37 bedrijven en 1 land meer in vergelijking met eind 2021.

8. Implementatie duurzaamheidswetgeving en convenanten in 2022

De verplichte wet- en regelgeving op het gebied van duurzaamheid is de afgelopen jaren steeds verder uitgebreid als gevolg van het Europees Actieplan 'Duurzame Groei Financieren'. Doel van dit actieplan is het stimuleren van de financiële sector om een bijdrage te leveren aan de klimaatdoelen van Parijs. Uit dit actieplan komt nieuwe Europese regelgeving voort zoals de 'EU Sustainability Finance Disclosure Regulation' met als doel het harmoniseren van transparantie over ESG-risicobeheersing en de 'Taxonomy Regulation' met als doel het creëren van een duidelijke definitie van ecologische duurzaamheid. Daarnaast heeft PDN zich aangesloten bij het IMVB-convenant en zich daarmee gecommitteerd om ook de verplichtingen die het IMVB-convenant voorschrijft te implementeren.

EU Sustainability Finance Disclosure Regulation (SFDR wetgeving)

In het kader van de SFDR wetgeving heeft PDN gekozen voor een 'artikel 8 classificatie'. Dit betekent dat PDN-duurzaamheidskenmerken implementeert binnen zijn beleggingsportefeuille en hierover ook transparant rapporteert. Vanaf 2024 zal PDN in het kader van de SFDR wetgeving gaan rapporteren over de belangrijkste ongunstige effecten op door de SFDR wetgeving voorgeschreven duurzaamheidsfactoren. PDN stelt nog geen streefpercentage van duurzame beleggingen in de zin van SFDR vast. Dit betekent overigens niet dat PDN geen duurzame investeringen doet. Die doet PDN weldegelijk, echter is het verschil in definities van duurzame

beleggingen nog complex. PDN gaat in 2023 verder onderzoeken of het hanteren van een minimum percentage aan duurzame investeringen in de zin van de SFDR wetgeving wenselijk en implementeerbaar is (zie ook de paragraaf Taxonomie hieronder).

Taxonomie

De Europese Unie heeft met de Taxonomieverordening criteria opgesteld om per economische activiteit te kunnen bepalen of deze duurzaam worden uitgevoerd. Dat zijn economische activiteiten die bijdragen aan een ecologische doelstelling en die geen significante schade toebrengen aan andere ecologische doelstellingen. In totaal zijn er 6 verschillende ecologische doeleinden gedefinieerd waarvan er op dit moment pas 2 zijn uitwerkt in de wet. In de komende jaren zullen de criteria worden bepaald voor de resterende 4 doelstellingen. PDN vindt het van belang dat het ook belegt in economische activiteiten die bijdragen aan deze ecologische doelstellingen. Om te bepalen hoeveel PDN hierin belegt moet eerst duidelijk worden in welke mate de bedrijven waarin PDN belegt, en kan beleggen, bijdragen aan deze ecologische doelstellingen. Om dit te kunnen bepalen zijn veel gegevens van deze bedrijven vereist. Ieder jaar in het vierde kwartaal gaat PDN de gegevens van bedrijven in de portefeuille evalueren en beoordelen welk streefpercentage aan Taxonomie geclassificeerde beleggingen PDN voor het opvolgende jaar kan vaststellen.

IMVB-convenant

Op 20 december 2018 hebben wij, samen met 69 andere pensioenfondsen, het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB-convenant) ondertekend. Dit convenant is gebaseerd op de OESO-richtlijnen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP's). De OESO-richtlijnen maken duidelijk wat van bedrijven kan worden verwacht op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen bij het internationaal zakendoen. Ze bevatten normen over hoe om te gaan met kwesties zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie. In 2020 hebben we ons duurzaamheidsbeleid aangepast aan de vereisten uit het convenant. We hebben toen onder andere opgenomen dat we rekening houden met het due diligence proces zoals dit in de OESO-richtlijnen is gedefinieerd. Dit houdt in dat we negatieve impact in onze beleggingsportefeuille identificeren en deze vervolgens willen stoppen, beperken en/of voorkomen. In 2021 is met al onze vermogensbeheerders gesproken over de nieuwe vereisten die PDN op basis van het IMVB-convenant van ze verwacht. Deze nieuwe vereisten zijn daar waar mogelijk contractueel vastgelegd met onze vermogensbeheerders. Vanaf 2022 screenen we dat gedeelte van de portefeuille waarbij dit mogelijk is op de OESO-richtlijnen en de UNGP's en gaan we hierover in gesprek met de managers.

9. Transparantie

We vinden het belangrijk dat we transparant zijn over wat we hebben gedaan en gerealiseerd op het gebied van duurzaamheid. Daarom publiceren we jaarlijks een duurzaamheidsverslag. In dit verslag geven we aan hoe we in het desbetreffende jaar met duurzaamheid zijn omgegaan en welke resultaten we op het gebied van duurzaamheid hebben bereikt. In het kader van transparantie publiceren we ook jaarlijks op onze website een overzicht van onze totale beleggingsportefeuille, rapporteren we op onze website over ons stemgedrag op aandeelhoudersvergaderingen en rapporteren we op onze website over de voortgang die we met engagement hebben bereikt. Ook zorgen we dat we voldoen aan de vereisten die op het gebied van transparantie worden gesteld vanuit regelgeving en richtlijnen zoals het IMVB-convenant, de EU Sustainability Finance Disclosure Regulation ("SFDR") en de Principles of Responsible Investment ("PRI"). Tot slot zijn er regelmatig items op het

gebied van duurzaamheid in het PDN Magazine te vinden en is het duurzaamheidsbeleid op de website van PDN geplaatst.

Wat we in 2022 hebben gedaan op het gebied van transparantie

Realisatie KPI's transparantie

Op het gebied van transparantie hebben we een aantal KPI's geformuleerd met bijbehorende targets. Deze indicatoren zien toe op het publiceren van het duurzaamheidsverslag en het duurzaamheidsbeleid op de website van PDN, het meewerken aan de "VBDO Benchmark Responsible Investment" en tot slot het publiceren van een lijst van holdings binnen de beursgenoteerde aandelenportefeuille, credits- en nominale staatsportefeuille waarin PDN is belegd per jaareinde. PDN heeft in 2022 voldaan aan alle onderstaande KPI's op het gebied van transparantie.

KPI 2022	Publicatie duurzaamheidsverslag
OMSCHRIJVING	Het duurzaamheidsverslag wordt openbaar gepubliceerd.
MANIER VAN METEN	Publicatie van het duurzaamheidsverslag van het voorgaande jaar op de website.
BRON	DPS
TARGET	Publicatie van het duurzaamheidsverslag van het voorgaande jaar op de website.
REALISATIE	✓

KPI 2022	Publicatie duurzaamheidsbeleid
OMSCHRIJVING	De meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid wordt gepubliceerd.
MANIER VAN METEN	Publicatie op de website van de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid.
BRON	DPS
TARGET	Publicatie op de website van de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid ⁵ .
REALISATIE	✓

KPI 2022	Peer group analysis
OMSCHRIJVING	Meewerken aan benchmarkonderzoek door VBDO.
MANIER VAN METEN	Opname van PDN in 'VBDO benchmark on Responsible Investment' in het jaar waar het duurzaamheidsverslag op betrekking heeft.
BRON	DPS
TARGET	Opname van PDN in 'VBDO benchmark on Responsible Investment' in het jaar waar het duurzaamheidsverslag op betrekking heeft.
REALISATIE	✓

KPI 2022	Publicatie bedrijven, overheden en fondsen waarin wordt belegd
OMSCHRIJVING	Publicatie van lijst van alle bedrijven, overheden en fondsen, waarin PDN is belegd per jaareinde.
MANIER VAN METEN	Jaarlijkse publicatie van lijst van bedrijven, overheden en fondsen, waarin PDN is belegd per jaareinde met maximaal 1 kwartaal vertraging.
BRON	DPS
TARGET	Een overzicht met alle bedrijven, overheden en fondsen, waarin PDN is belegd per jaareinde worden op de website geplaatst met maximaal 1 kwartaal vertraging.
REALISATIE	✓

⁵ Op het moment van verslaglegging betreft de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid op de website van PDN het duurzaamheidsbeleid met als datum 3 februari 2021 en kenmerk 2020-004256.

10. Vooruitblik 2023

In 2022 hebben we onze ambitie en het duurzaamheidsbeleid verder ontwikkeld en tot uitvoering gebracht. Ook in 2023 blijven we in beweging en beoordelen we bij nieuwe duurzaamheidsbesluiten of en hoe we onze ambitie steeds verder kunnen aanscherpen. Ook blijven we ons zeer bewust van onze maatschappelijke rol, maar ook van onze belangrijke doelstelling om voor onze deelnemers een goed pensioen te kunnen waarmaken. Vooruitkijkend benoemen we hier alvast een aantal voorbeelden van acties die we voor 2023 op het gebied van duurzaamheid voor onszelf hebben gedefinieerd.

- Onderzoek naar het uitbreiden van het uitsluitingenbeleid op basis van een aangescherpt landenbeleid.
- Evalueren van het beleid omtrent impact investments en waar nodig aanscherping doorvoeren.
- Onderzoeken hoe klimaatrisico's geïntegreerd kunnen worden in het beleggingsproces
- De positieve en negatieve impact van de aandelen en bedrijfsobligatie portefeuilles op de focus SDG's (3, 7, 12 en 13) inzichtelijk maken.
- Evalueren of de doelstelling voor het percentage impact bonds in de portefeuille verhoogd moet worden.
- Het engagement- en stembeleid evalueren en indien gewenst aanscherpen.
- Verdere implementatie van de vereisten uit het IMVB-convenant, de EU-Taxonomie en Sustainable Finance Disclosure Regulation.
- Inzetten om het draagvlak voor duurzaam en verantwoord beleggen onder deelnemers te vergroten door meer over onze activiteiten en resultaten op het gebied van duurzaamheid te rapporteren.

11. Reporting principles

We hebben de relevante best practice-standaarden en richtlijnen gevolgd om de prestaties van verantwoord beleggen die in dit rapport worden behandeld, samen te vatten. De CO₂-emissiegegevens worden gepresenteerd volgens het GHG Protocol (World Business Council for sustainable development / WRI), waarin drie niveaus zijn gedefinieerd voor GHG accounting en rapportagedoeleinden.

12. Scope en kengetallen

De kerndoelstelling van het duurzaamheidsverslag is het transparant communiceren over onze activiteiten en de behaalde resultaten met ons duurzaamheidsbeleid. Het duurzaamheidsbeleid van PDN is van toepassing op het totale belegd vermogen. Afhankelijk van de kenmerken van de beleggingscategorie en of het mandaat zijn specifieke onderdelen binnen het duurzaamheidsbeleid wel of niet van toepassing op de desbetreffende beleggingscategorie en of het mandaat.

PDN heeft Ernst & Young Accountants LLP de opdracht verstrekt om de resultaten van de geselecteerde KPI's inzake duurzaamheid te beoordelen. Het door hen afgegeven assurance-rapport is toegevoegd aan dit verslag.

De onderstaande tabel toont de presentatie-indicatoren, de manier waarop de indicator wordt gemeten, de bron van de kengetallen en het behaalde resultaat.

KPI	OMSCHRIJVING	MANIER VAN METEN	BRON	RESULTAAT
Carbon footprint meting	Het fonds meet en publiceert de CO₂-reductie van de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield US. De reductie wordt berekend aan de hand van de CO₂-intensiteit per het meest recente jaar en een nulmeting. Als target geldt een CO₂-reductiedoelstelling van 55% per 2030 en net zero (100% reductie) per 2050 ten opzichte van de nulmeting.	De CO₂-reductie wordt berekend door het verschil te berekenen tussen de CO₂-intensiteit (WACI) van de nulmeting en de CO₂-intensiteit van de beleggingsportefeuille per het meest recente jaar ultimo. De CO₂-intensiteit (WACI) van de nulmeting is gebaseerd op benchmark- en CO₂-data van 2016. Wanneer geen 2016 CO₂-data beschikbaar was, is 2020 CO₂-data meegenomen in de berekening. Dit was de meest recente data op het moment van vaststellen van deze KPI. Wanneer ook de 2020 CO₂-data niet beschikbaar was, zijn deze bedrijven niet meegenomen in de nulmeting (en is de portefeuilleweging hiervoor gecorrigeerd). Voor de CO₂-intensiteit voor het huidige jaar wordt geactualiseerde CO₂-data gebruikt in de berekening en de bedrijven in de beleggingsportefeuille waarvan geen CO₂-intensiteit beschikbaar is, worden niet meegenomen in de berekening (portefeuilleweging wordt hiervoor gecorrigeerd). De CO₂-intensiteit (WACI) van de beleggingsportefeuille per het meest recente jaar en de nulmeting is het gewogen gemiddelde van de CO₂-intensiteit per bedrijf (= de hoeveelheid uitstoot (in tonnen) per miljoen omzet) vermenigvuldigd met de portefeuilleweging. Scope 1 en 2 emissies worden gebruikt.	Sustainalytics & DPS	Aandelen: 143 (-38%) Investment Grade Credits: 178 (-15%) US High Yield: 194 (-61%)

KPI	OMSCHRIJVING	MANIER VAN METEN	BRON	RESULTAAT
Impact Investments - illiquide beleggingsfondsen	Het fonds merkt fondsbeleggingen als impact investment aan wanneer er sprake is van een positieve bijdrage aan minstens één van de 17 Sustainable Development Goals.	Hoogste van marktwaarde of commitment (contractuele toezegging) aan impact investments in miljoenen euro's. Investerings waarvan de positie wordt afgebouwd worden gemeten op basis van marktwaarde in plaats van op basis van gecommitteerde waarde.	DPS	€ 344 mln
Impact investments - impact bonds	Het fonds merkt impact bonds aan als obligaties uitgegeven door bedrijven en (semi-) overheidsinstellingen voor de financiering van sociale- en duurzaamheidsprojecten. Als target geldt een geaggregeerde allocatie naar impact bonds van 2.5% boven de benchmark voor de beleggingscategorieën staats- en bedrijfsobligaties.	Marktwaarde aan investeringen zoals door DPS aangemerkt als impact bonds geformuleerd als percentage van de totale staats- en bedrijfsobligatie portefeuilles.	DPS / Bloomberg	13,9% (+6,7% t.o.v. target)
Voortgang op de doelstellingen waartoe engagement is ingezet	Het fonds voert actief en reactief engagement over de Europese, Amerikaanse, Emerging Markets, Pacific Rim en Beursgenoteerd Vastgoed aandelenportefeuilles en met betrekking tot Europese en Amerikaanse bedrijfsobligaties. Met het engagementprogramma wordt in het bijzonder een positief effect op SDG 3,7,12 en 13 nagestreefd. KPI: 1. Minimaal 50% van het totaal aantal engagements in een jaar hebben een milestone bereikt. 2. Minimaal 25% van het totaal aantal engagements hebben een focus op SDG 3,7,12 en 13.	Aantal met engagements bereikte milestones zoals door Columbia Threadneedle Investments geformuleerd in een jaar als % van het totaal aantal bedrijven waarmee engagement heeft plaatsgevonden in dat jaar. Daarnaast meet het fonds het aantal engagements met een focus op SDG 3,7,12 en 13.	CTI	1. 36%. Er zijn 145 milestones bereikt ten opzichte van de 406 bedrijven waarmee engagement is gevoerd. 2. 45% van de gevoerde engagements hadden een link met onze focus SDG's (3, 7, 12, 13)
Uitsluiting bedrijf in geval van 3 jaar op rij onvoldoende voortgang met engagement op het gebied van één van de focus SDG's	Er mag niet worden belegd in een bedrijf en een bestaand aandeel in een bedrijf wordt verkocht, wanneer het engagementstraject met het bedrijf 3 jaar	Een engagementstraject met het bedrijf krijgt 3 jaar achtereenvolgend van Columbia Threadneedle	DPS / CTI	Resultaat op deze KPI kan nog niet worden gemeten. Deze KPI is medio 2022 ingegaan en is van toepassing op een

KPI	OMSCHRIJVING	MANIER VAN METEN	BRON	RESULTAAT
	achtereenvolgend van Columbia Threadneedle Investments een 'poor' beoordeling krijgt én het betreft engagement op het gebied van één van de focus SDG's van PDN: SDG 3, 7, 12 of 13 én er is geen sprake van bijzondere omstandigheden die voortgang van belegging in het bedrijf rechtvaardigen.	Investments een 'poor' beoordeling én het betreft engagement op het gebied van één van de focus SDG's van PDN: SDG 3, 7, 12 of 13 én er is geen sprake van bijzondere omstandigheden die voortgang van belegging in het bedrijf rechtvaardigen		periode van 3 aansluitende jaren vanaf 2022. Daarom zal pas voor het eerst in het duurzaamheidsverslag over 2025 worden gerapporteerd over het behaalde resultaat op deze KPI.
Percentage aandeelhoudersvergaderingen waarop is gestemd	Het fonds stemt wereldwijd op de aandeelhoudersvergaderingen van de beursgenoteerde bedrijven waarin het fonds belegt conform zijn Corporate Governance en stembeleid en biedt hierin transparantie. KPI: Columbia Threadneedle Investments heeft op 100% van de aandeelhoudersvergaderingen namens PDN gestemd.	Aantal aandeelhoudersvergaderingen gestemd als % van het totaal aantal vergaderingen.	CTI	99%
Percentage uitgebrachte stemmen op voorstellen	Het fonds stemt wereldwijd op de aandeelhoudersvergaderingen van de beursgenoteerde bedrijven waarin het fonds belegt conform zijn Corporate Governance en stembeleid en biedt hierin transparantie. KPI: Columbia Threadneedle Investments heeft op 100% van de voorstellen namens PDN gestemd.	Het totaal aantal voorstellen waar het fonds op heeft gestemd als % van het totaal aantal voorstellen.	CTI	99%
Belegd vermogen in uitgesloten bedrijven	Het fonds belegt niet in bedrijven die conform zijn uitsluitingenbeleid en wet- en regelgeving uitgesloten zijn. De screening vindt op kwartaalbasis plaats.	Percentage van het belegd vermogen in uitgesloten individuele ondernemingen per jaareinde exclusief fondsbeleggingen.	Sustainalytics & DPS	0%
Belegd vermogen in uitgesloten landen	Het fonds belegt niet in landen die in overeenstemming met zijn uitsluitingenbeleid en wet- en regelgeving zijn uitgesloten.	Percentage van het belegd vermogen in uitgesloten landen per jaareinde exclusief fondsbeleggingen.	Sustainalytics & DPS	0%
Publicatie duurzaamheidsverslag	Het duurzaamheidsverslag wordt openbaar gepubliceerd.	Publicatie van het duurzaamheidsverslag van het voorgaande jaar op de website.	DPS	Publicatie van het duurzaamheidsverslag van het voorgaande jaar op de website.

KPI	OMSCHRIJVING	MANIER VAN METEN	BRON	RESULTAAT
Publicatie duurzaamheidsbeleid	De meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid wordt gepubliceerd.	Publicatie op de website van de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid.	DPS	Publicatie op de website van de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid.
Peer group analysis	Meewerken aan benchmarkonderzoek door VBDO.	Opname van PDN in 'VBDO benchmark on Responsible Investment' in het jaar waar het duurzaamheidsverslag op betrekking heeft.	DPS	Opname van PDN in 'VBDO benchmark on Responsible Investment' in het jaar waar het duurzaamheidsverslag op betrekking heeft.
Publicatie bedrijven, overheden en fondsen waarin wordt belegd	Publicatie van lijst van bedrijven, overheden en fondsen waarin PDN is belegd per ultimo jaareinde.	Jaarlijkse publicatie van lijst van bedrijven, overheden en fondsen waar het fonds in belegd is per jaareinde met maximaal 1 kwartaal vertraging.	DPS	Alle bedrijven, overheden en fondsen waarin PDN is belegd per jaareinde zijn op de website gerapporteerd met maximaal 1 kwartaal vertraging.

13. Assurance-rapport van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland

Onze conclusie

Wij hebben een assurance-opdracht met een beperkte mate van zekerheid uitgevoerd op geselecteerde indicatoren in het duurzaamheidsverslag van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland te Heerlen over 2022.

Op basis van de uitgevoerde werkzaamheden en de verkregen assurance-informatie hebben wij geen reden om te veronderstellen dat de geselecteerde indicatoren niet, in alle van materieel belang zijnde aspecten, zijn opgesteld in overeenstemming met de rapportagecriteria zoals toegelicht in de sectie ‘Rapportagecriteria’.

De geselecteerde indicatoren zijn opgenomen in het hoofdstuk “Scope en kengetallen” van het duurzaamheidsverslag 2022 betreffen:

- CO2 uitstoot meting portefeuilles;
- Impact investments: illiquide beleggingsfondsen;
- Impact investments: impact bonds;
- Voortgang op de doelstellingen waartoe engagement is ingezet;
- Aantal aandeelhoudersvergaderingen gestemd;
- Uitgebrachte stemmen op voorstellen;
- Belegd vermogen in uitgesloten bedrijven;
- Belegd vermogen in uitgesloten landen;
- Publicatie duurzaamheidsverslag en-beleid
- Medewerking benchmarkonderzoek
- Publicatie holdings waarin wordt belegd.

De basis voor onze conclusie

Wij hebben onze assurance-opdracht met een beperkte mate van zekerheid uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 3000A ‘Assurance-opdrachten anders dan opdrachten tot controle of beoordeling van historisch financiële informatie (attest-opdrachten)’. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de assurance-opdracht van de geselecteerde indicatoren’.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO). Dit houdt onder meer in dat wij geen activiteiten ondernemen die conflicterend kunnen zijn met onze onafhankelijke assurance-opdracht. Daarnaast hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusie.

Rapportagecriteria

De gehanteerde rapportagecriteria voor het opstellen van de geselecteerde indicatoren zijn toegelicht in het hoofdstuk “Scope en kengetallen” van het duurzaamheidsverslag 2022.

Het ontbreken van gevestigde praktijken ter beoordeling en meting van de geselecteerde indicatoren biedt de mogelijkheid verscheidene, acceptabele meettechnieken toe te passen. Hierdoor kan de vergelijkbaarheid tussen entiteiten onderling en in de tijd beïnvloed worden.

Derhalve dienen de geselecteerde indicatoren gelezen en begrepen te worden samen met de gehanteerde rapportagecriteria.

Ter vergelijking opgenomen informatie niet gecontroleerd of beoordeeld

Op de geselecteerde indicator impact investments impact bonds is over de periode voor 2022 geen assurance-opdracht uitgevoerd. Daarom is de ter vergelijking opgenomen informatie over de periode voor 2022 niet beoordeeld.

Beperkingen in de reikwijdte van onze assurance-opdracht

Onze assurance-opdracht is beperkt tot de geselecteerde indicatoren. Wij hebben geen assurance-werkzaamheden uitgevoerd voor andere informatie in het duurzaamheidsverslag in het kader van deze opdracht.

Deze aangelegenheid doet geen afbreuk aan onze conclusie.

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de geselecteerde indicatoren

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de geselecteerde indicatoren in overeenstemming met de rapportagecriteria zoals toegelicht in de sectie 'Rapportagecriteria', inclusief het identificeren van belanghebbenden en het toepasbaar zijn van de gehanteerde criteria voor de doelstellingen van de belanghebbenden. Het bestuur is verantwoordelijk voor het selecteren en toepassen van deze rapportagecriteria, rekening houdend met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving met betrekking tot verslaggeving. De door het bestuur gemaakte keuzes ten aanzien van de reikwijdte van de geselecteerde indicatoren en het verslaggevingsbeleid zijn uiteengezet in het hoofdstuk "Scope en kengetallen" van het duurzaamheidsverslag.

Het bestuur is ook verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opstellen van de geselecteerde indicatoren mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het rapportageproces over de geselecteerde indicatoren van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland.

Onze verantwoordelijkheden voor de assurance-opdracht van de geselecteerde indicatoren

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van onze assurance-opdracht met beperkte mate van zekerheid dat wij daarmee voldoende en geschikte assurance-informatie verkrijgen voor de door ons af te geven conclusie.

De werkzaamheden die worden verricht bij het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid zijn gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van informatie en variëren in aard en timing van, en zijn ook geringer in omvang, dan die bij een assurance-opdracht gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid. De mate van zekerheid die wordt verkregen bij een assurance-opdracht met een beperkte mate van zekerheid is

daarom ook aanzienlijk lager dan de zekerheid die wordt verkregen bij een assurance-opdracht met een redelijke mate van zekerheid.

Wij passen de Nadere voorschriften kwaliteitssystemen (NVKS) toe. Op grond daarvan beschikken wij over een samenhangend stelsel van kwaliteitsbeheersing inclusief vastgelegde richtlijnen en procedures inzake de naleving van ethische voorschriften, professionele standaarden en andere relevante wet- en regelgeving.

De werkzaamheden van onze assurance-opdracht met een beperkte mate van zekerheid bestonden onder andere uit:

- het uitvoeren van een omgevingsanalyse en het verkrijgen van inzicht in de relevante maatschappelijke thema's en kwesties en de kenmerken van de entiteit voor zover relevant voor de geselecteerde indicatoren;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte rapportagecriteria, de consistente toepassing hiervan en de toelichtingen die daarover in het duurzaamheidsverslag 2022 staan.
- middels het inwinnen van inlichtingen het op hoofdlijnen inzicht verkrijgen in de interne beheersing, rapporteringsprocessen en informatiesystemen relevant voor het opstellen van de geselecteerde indicatoren, zonder assurance-informatie te verkrijgen over de implementatie of de effectieve werking van interne beheersmaatregelen te toetsen;
- het identificeren van gebieden in de geselecteerde indicatoren met een hoger risico op misleidende of onevenwichtige informatie of afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. Het op basis van deze risico-inschatting bepalen en uitvoeren van verdere werkzaamheden gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van de geselecteerde indicatoren. Deze werkzaamheden bestonden onder meer uit:
 - het afnemen van interviews met relevante medewerkers verantwoordelijk voor het aanleveren van de informatie voor, het uitvoeren van interne controles op, en de consolidatie van gegevens in de geselecteerde indicatoren;
 - het verkrijgen van assurance-informatie dat de geselecteerde indicatoren aansluiten op de onderliggende administraties van de entiteit;
 - het op basis van beperkte deelwaarnemingen beoordelen van relevante interne en externe documentatie;
 - het analytisch evalueren van data en trends
- het evalueren van de consistentie van de geselecteerde indicatoren met de informatie in het duurzaamheidsverslag 2022 buiten de scope van onze assurance-opdracht;

Amsterdam, 31 Mei 2023

Ernst & Young Accountants LLP
 drs. J. Niewold RA

Bijlage - Begrippenlijst Duurzaamheidsverslag

ESG risico rating	De score die door dataproviders zoals Sustainalytics aan een bedrijf wordt toekend om de ESG-risico's te duiden.
ESG Controverse score	De score die door dataproviders zoals Sustainalytics aan een bedrijf wordt toekend om de ernst van de negatieve impact van het bedrijf op ESG factoren te duiden.
WACI	Weighted Average Carbon Intensity. De gewogen gemiddelde carbon intensiteit van een portefeuille. De carbon intensiteit betreft de totale uitstoot van een bedrijf (scope 1 en 2) per mln dollar omzet.
Klimaatrisico score	Het risico dat een bedrijf, sector, land of samenleving loopt als gevolg van klimaatverandering.
Carbon risk rating	Met deze score kunnen beleggers evalueren hoeveel risico de bedrijven in hun fondsen lopen tijdens de overgang naar een koolstofarme economie.
SDG	Sustainable Development Goal. De Verenigde Naties heeft 17 duurzame ontwikkelingsdoelen opgesteld met als doel: een einde brengen aan extreme armoede, ongelijkheid, onrecht en klimaatverandering.
Impact bonds	Verzamelnaam voor Green bonds, Sustainability related bonds en Social Bonds. Dit betreft obligaties waarbij de gelden specifiek besteed (zullen) worden aan duurzame projecten.
EU Taxonomy	De EU Taxonomie is Europese regelgeving die voorschrijft welke economische activiteiten als duurzaam kunnen worden geïdentificeerd.
SFDR	De Sustainable Finance Disclosure Regulation is een Europese verordening met als doel meer transparantie te bieden over hoe financiële partijen duurzaamheidsrisico's en -kansen opnemen in hun beleggingsbeslissingen.
IMVB-convenant	Convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Pensioenfondsen. Nederlandse pensioenfondsen, maatschappelijke organisaties (ngo's), vakbonden en overheid hebben samen dit convenant ondertekend met als doel om de negatieve gevolgen van beleggingen door pensioenfondsen op samenleving en milieu te voorkomen en aan te pakken. Deze partijen brengen daartoe hun kennis en expertise in. Het convenant is tot stand gekomen onder begeleiding van de Sociaal-Economische Raad (SER).

SUMMARY IN ENGLISH

11 SUMMARY IN ENGLISH

Profile

Stichting Pensioenfonds DSM Nederland (PDN) is the pension fund of Royal DSM N.V. (DSM) and its (former) affiliated companies, which based in the Netherlands and have assigned the administration of their pension plan to PDN. In accordance with established regulations, it is PDN's mission to provide pensions accrual and pension benefits to employees and former employees, and their surviving dependents, of the abovementioned companies.

As of December 2022, PDN manages € 7.1bn Assets under Management for 27.168 plan members, of which 5.597 active members, 8.789 former members and 12.782 pensioners.

PDN outsources all operational activities, such as pension administration, asset management, financial administration, communications, and board support, to DSM Pension Services B.V. (DPS). As a strategic partner, DPS also assists the PDN trustee board concerning advice on the overall strategy in the field of pensions, governance, risk management and asset management.

Governance

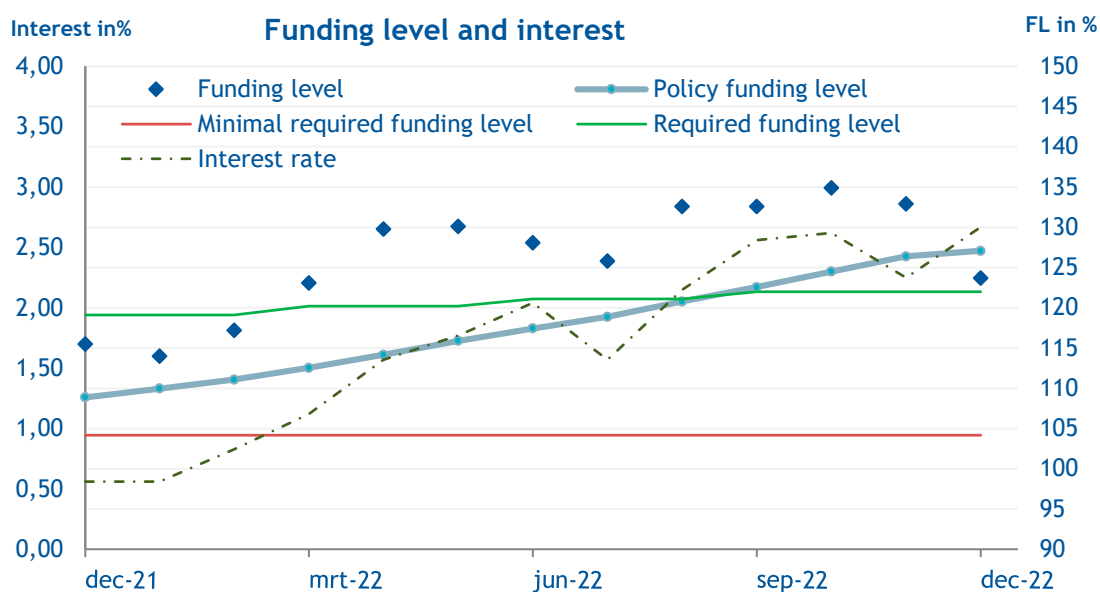
The pension fund is governed by a trustee board, a supervisory board and an accountability body. As of mid-2022 two of the trustee board members extended their role and time dedicated to PDN and take care of the operational and technical developments within the pension fund and the day-to-day affairs in order to relieve the other board members so they can focus on policy making and strategy setting.

Financial position

PDN runs a CDC plan. The funding level of the plan and developments over time are shown in figure below. The nominal funding level of the plan represents the financial position of the fund. The nominal funding level is calculated as the total fund assets divided by the pension liabilities. The nominal funding level of the fund increased from a level of 115.5% at the end of 2021 to a level of 123.7% at the end of 2022.

The nominal funding level is a point sensitive measurement and shows considerable volatility. As prescribed by the Dutch pension law, the fund employs the so-called policy funding level, a 12-month moving average funding level, for certain strategic decisions. The policy funding ratio dampens the effects of movements in the actual funding ratio. The policy funding level increased from a level of 108.9% to 127.1%.

At the end of 2022 the financial position of the fund did meet the required funding level. Therefore, the pension fund board does no longer have to submit a recovery plan in 2023.

Indexation

The ambition of PDN is to provide all plan members with an indexed pension on the long term. To this end, it is important that annual allowances are granted to adjust pension entitlements to wage and price increases. Based on the financial position of the fund, the pension fund trustee board evaluates whether it is prudent to grant allowances to the plan members.

Indexation per 1st July 2022

Based on the financial position of the fund, the board decided that indexation of pensions is possible per July 1st, 2022. For active members the pensions increased with 1,00% and for former members and pensioners with 1,64%.

Indexation per 1st January 2023

Based on the financial position of the fund, the board decided that (partly) indexation of pensions is possible per January 1st, 2023. For active members the pensions increased with 3,11% and for former members and pensioners with 10,02%. With this increase the pensions for active members are fully indexed. Unfortunately, the fund did not realize its ambition of a fully indexed pension for former members and pensioners.

Asset management

Based on the fund's objective, risk appetite, and long-term economic base scenario, the strategic norms for the core (matching and return) investment portfolios are determined via an Asset Liability Management (ALM) study. The investment policy of 2022 was based on an ALM study performed in 2020. The fund invests 45% in the matching portfolio, a mix of bonds and other interest rate sensitive assets. 55% of assets are invested in the return portfolio. This portfolio consists of a mix of investments with a higher expected return such as stocks, return bonds, real estate and alternative assets. The main goal of alternative assets is to provide diversification and to contribute to the risk/return profile of the portfolio as a whole.

In the following table the market value and return of the assets of the pension fund over 2022 are shown. The delta in the following table shows the difference between the fund return and the benchmark return and is therefore a measure of the gross added value that PDN managed to realize in 2022. The return in 2022 as a whole was negative, mainly due to increasing interest rates leading to a loss on the matching portfolio. Alternative assets provided a positive return, showing that the desired diversification effect did pay off in 2022.

<u>Value and Return 2022</u>	<u>Value</u>	<u>Portfolio</u>	<u>Benchmark</u>	<u>Delta</u>
Matching portfolio	2.927	-20,5	-21,0	0,5
Swap Overlay	-45	-1,1	-1,1	0,0
Matching portfolio ex Swaps	2.972	-19,4	-19,9	0,5
Government bonds	737	-24,9	-25,2	0,3
Inflation-linked bonds	684	-18,4	-18,2	-0,2
Investment grade credits	502	-13,2	-13,7	0,5
Mortgages	955	-18,2	-19,0	0,8
Ground lease	94	-26,7	-29,0	2,3
Return portfolio	3.968	-8,5	-10,1	1,6
Currency overlay (contribution)	18	-1,3	-1,1	-0,2
Equity	1.902	-10,3	-11,6	1,3
Bonds	766	-4,2	-8,3	4,1
Real estate	326	-24,3	-25,9	1,6
Alternative	956	6,8	5,3	1,5
Liquidity	38	-	-	-
Total	6.933	-13,8	-15,0	1,2

Administration costs

Costs have a material impact on the pension benefit outcomes of the members. For this reason, the pension fund board takes costs closely into account in strategic and operational decision-making. A cost analysis is performed every year in order to benchmark the operational costs of the fund in the field of investment management and pension administration. PDN contracted Bell in 2022 to conduct an independent, in-depth cost analysis. Based on this cost analysis it was concluded that the investment management fees (38 bp) were higher than the peer-group of comparable Dutch pension funds (34 bp). The pension administration costs per member (€ 245) were lower than the peer-group cost level (€ 247). These numbers are an average of the past three years (2019-2021).

The following table shows the key figures of PDN over the past five years.

(Ultimo year in € mln, unless stated differently)					
	2022	2021	2020	2019	2018
PENSIONS					
Total number of members	27.168	27.275	27.462	27.792	28.011
Active members of pension schemes	5.597	5.670	6.132	6.284	6.384
Pensioners	12.782	12.913	12.982	13.100	13.184
Former members	8.789	8.692	8.348	8.408	8.443
Number of employers	16	17	17	18	18
Indexation					
Indexation Active members	4,11%	-	-	-	-
Indexation Pensioners / Former members	11,66%	-	-	-	-
Cumulative backlog Active members **	23,68%	24,93%	22,48%	17,73%	14,31%
Cumulative backlog Pensioners / Former members **	29,10%	22,63%	18,74%	17,42%	15,43%
Contributions and benefits					
Premiums	102	105	105	103	99
Cost-effective contribution (uncushioned)	134	147	154	124	117
Cost-effective contribution (cushioned)	90	91	98	84	80
Benefits	235	231	228	229	233
Pension management costs per participant (in €)	297	270	251	216	223
FINANCIAL POSITION					
Pension fund assets	6.934	8.215	7.718	7.541	6.818
Pension fund liabilities	5.604	7.111	7.741	7.253	6.494
Pension fund reserve	1.331	1.104	-23	288	324
Funding level PDN	123,7%	115,5%	99,7%	104,0%	105,0%
Policy funding level	127,1%	108,9%	95,5%	102,3%	109,3%
Minimum required funding level	104,2%	104,2%	104,2%	104,2%	104,2%
Required funding level	121,8%	119,1%	118,4%	118,1%	119,3%
Actuarial interest rate	2,7%	0,5%	0,1%	0,7%	1,3%
INVESTMENTS					
Total investment (IBM)	6.933	8.215	7.725	7.560	6.835
Matching portfolio	2.928	3.578	4.409	4.131	3.857
Return portfolio	3.967	4.622	3.360	3.501	2.841
Other investments	0	-4	0	0	0
Cash	38	19	-44	-72	137
Investment performance 1 year (net) *	-13,8%	8,3%	4,0%	12,7%	-1,8%
Benchmark performance (1 year)	-15,0%	6,8%	4,5%	11,6%	-1,6%
Investment management costs	0,44%	0,36%	0,41%	0,38%	0,35%
Trading expenses ***	0,05%	0,06%	0,06%	0,05%	0,07%

* The return on assets reduced by all investment management costs and trading expense any trading expenses incurred during the period.

** Cumulative maximum backlog%: only applies to pension beneficiaries / former participants insofar with that status from 2007, and applies only to the active years up to and including 2011.

*** Without Trade expenses

BIJLAGEN

12 BIJLAGEN

A. Afkortingen en begrippen

AFKORTINGEN

AFM	Autoriteit Financiële Markten
ALM	Asset Liability Management
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CDC	Collective Defined Contribution
COA	Corporate Operational Audit
COR	Centrale ondernemingsraad
CPI	Consumentenprijsindex
DC	Defined Contribution
DB	Dagelijks bestuur
DNB	De Nederlandsche Bank
DPIA	Date Protection Impact Assessment
DPS	DSM Pension Services
DVO	Dienstverleningsovereenkomst
ECB	Europese Centrale Bank
ERB	Eigen Risicobeoordeling
FTK	Financieel Toetsingskader
GIPS	Global Investment Performance Standards
IORP	Institutions for Occupational Retirement Provision
KPI	Key Performance Indicator
NPR	Nettopensioenregeling
PID	Project Initiation Document (projectplan)
PDN	Stichting Pensioenfonds DSM Nederland
PPS	Prepensioen spaarregeling
RCA	Risk & Control Assessment
RMYP	Risk Management Yearplan
RvT	Raad van Toezicht
SLA	Service Level Agreement
SFDR	Sustainable Finance Disclosure Regulation
SIRA	Systematische Integriteitsrisicoanalyse
TV	Technische Voorziening (pensioenverplichtingen)
UFR	Ultimate Forward Rate
VEV	Vereist Eigen Vermogen
VO	Verantwoordingsorgaan
WTP	Wet Toekomst Pensioenen

BEGRIPPEN

Benchmark	De maatstaf waarmee de gerealiseerde performance wordt vergeleken.
CDC	Een Collective Defined Contribution regeling kenmerkt zich met name door het feit dat de verplichting van de werkgevers beperkt is tot het betalen van een overeengekomen vaste premie aan het pensioenfonds van de onderneming.
Contante Waarde	De huidige waarde van toekomstige ontvangsten en uitgaven. Bij de berekening van de contante waarde wordt rekening gehouden met in de toekomst verwachte (of in het verleden gerealiseerde) disconteringsvoet.
Corporate Governance	Eind 2003 verscheen het rapport van de Commissie Tabaksblat over "Corporate Governance". Hierin werd pensioenfonds onder andere geadviseerd zich actiever op te stellen bij het nemen van beslissingen tijdens aandeelhoudersvergaderingen van bedrijven waarin zij aandelen hebben. Op 10 december 2008 heeft de Monitoring Commissie de code geactualiseerd. In de gewijzigde code is meer nadruk komen te liggen op de manier waarop bestuurders, commissarissen en aandeelhouders hun taken in de praktijk uitoefenen, in plaats van op de wijze waarop zij hierover achteraf verantwoording afleggen. Deze geactualiseerde code is op 1 januari 2009 in werking getreden en per 1 januari 2010 in de wet verankerd.
Credits	Bedrijfsobligaties
Creditspread	Verschil tussen de risicovrije rente (staatsleningen) en risicovollere rente voor bedrijfsobligaties.
Credit rating	Beoordeling van de kredietwaardigheid van een lening. Ook wel de kans dat de uitgever van de lening zijn verplichtingen niet nakomt. Een Aaa rating is de hoogste waardering waarbij de kans op een faillissement het laagst is, terwijl een C of D rating het laagste is. Een rating van Baa of hoger wordt ook wel 'investment grade' genoemd.
Currency Overlay	Een strategie om op totaal portefeuilleniveau wisselkoersrisico af te dekken door valutatermijncontracten.
Custodian	De bewaarbank van de effecten.
Dekkingsgraad	De verhouding tussen de waarde van het vermogen enerzijds en de pensioenverplichtingen anderzijds. Het gaat hier om de dekking van de verplichtingen voor risico van PDN. Een dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat PDN evenveel bezittingen heeft als het in de toekomst aan zijn verplichtingen

	moet voldoen. De dekkingsgraad is te berekenen door het pensioenfondsvermogen voor risico van het fonds te delen door de pensioenverplichtingen voor risico van het fonds.
Derivaten	Bijvoorbeeld futures, opties, forwards en swaps. Dit zijn verplichtingen of rechten gebaseerd op een onderliggende waarde (zoals een index, aandeel of obligatie). Afgeleide instrumenten worden ook aangeduid als derivaten.
Duration	Het gewogen gemiddelde van de looptijden van (een verzameling) obligaties (maatstaf voor de rentegevoeligheid van een obligatie) en Technische Voorzieningen.
Emerging Markets	Landen die volgens de Wereldbank worden geclassificeerd als ontwikkelingslanden, maar die een duidelijke groeipotentie hebben. Voorbeelden zijn onder andere Brazilië, Rusland, India en China.
Franchise	Het gedeelte van het salaris dat niet wordt meegeteld bij het berekenen van de pensioengrondslag.
FX Forwards	Valutatermijncontracten. Valutacontracten waarbij een bedrag in vreemde valuta over een vastgestelde termijn wordt geruild met een bedrag in eigen valuta. Hiermee kan valutarisico worden afgedekt.
Gecedeerde rechten	Gecedeerde rechten zijn door PDN overgenomen uitkeringsverplichtingen van andere fondsen voor pensioengerechtigden. PDN heeft een vordering op deze fondsen ter hoogte van de voorziening.
High Yield bonds	Obligaties van bedrijven met een hoger risicoprofiel.
Inflation-linked bonds	Obligaties waarvan de couponrente en hoofdsom wordt geïndexeerd voor inflatie. De rendementen zijn hierdoor gekoppeld aan de inflatie.
Kritische dekkingsgraad	De kritische dekkingsgraad geeft het niveau van de dekkingsgraad aan waarbij het pensioenfonds extra maatregelen moet nemen om de financiële positie binnen de herstelperiode te herstellen.
Nettorendement	Het nettorendement betreft het rendement op de basisregeling exclusief PPS kapitalen na verrekening van alle beheerkosten (inclusief de beheerkosten van DPS).
Outperformance	Een rendement dat hoger ligt dan de benchmark. Het tegenovergestelde is underperformance.

Pension Fund Governance	Naam waaronder het traject om te komen tot een plan van aanpak voor goed pensioenfondsbestuur bekend is.
Renewable energy	Beleggingen in duurzame energie. Hieronder vallen windmolenparken en zonne-energie.
RJ 610	Richtlijn van de Raad voor de jaarverslaggeving voor pensioenfondsen. De richtlijn heeft als doel om de jaarverslaggeving van pensioenfondsen te uniformeren.
Gewezen deelnemer	Ook wel slaper genoemd. Dit is een deelnemer die zijn deelnemerschap heeft beëindigd vóór het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd en nog pensioenaanspraken heeft op PDN. Op grond van de pensioenwet worden deze afspraken aangepast conform de aanspraken van de pensioengerechtigde.
Swap (renteswap)	Een renteswap is een ruiltransactie die gebeurt op een internationale financiële markt, waarbij partijen de rentebetalingen gedurende de looptijd, of een deel van de looptijd, tegen elkaar ruilen.
Toeslag	Verhoging van de pensioenaanspraken aan bijvoorbeeld de inflatie of de algemene loonsverhoging.
Voorziening Pensioenverplichtingen	De verplichtingen vanwege pensioenaanspraken van deelnemers en gewezen deelnemers en van nagelaten betrekkingen. Deze voorziening wordt berekend als de contante waarde van de door de verzekerden tot de balansdatum verkregen pensioenaanspraken. Daarbij is uitgegaan van de op de balansdatum geldende pensioenreglementen.

B. Aangesloten ondernemingen

Per 1 januari 2023 hebben de volgende ondernemingen hun pensioenovereenkomst bij PDN ondergebracht:

- Koninklijke DSM N.V., gevestigd te Heerlen
- DSM Executive Services B.V., gevestigd te Heerlen
- DSM NL Services B.V., gevestigd te Geleen
- AnQore B.V., gevestigd te Sittard
- AOC Nederland B.V., gevestigd te Zandpol
- Brightlands Venture Partners B.V., gevestigd te Geleen
- Chemelot Campus B.V., gevestigd te Geleen
- Centrient Pharmaceuticals Netherlands B.V., gevestigd te Delft
- Covestro Resins B.V., gevestigd te Zwolle
- Endurance Solar Solutions B.V., gevestigd te Geleen
- Fibrant B.V., gevestigd te Sittard
- InnoSyn B.V., gevestigd te Geleen
- Sitech Services B.V., gevestigd te Geleen
- Synres B.V., gevestigd te Hoek van Holland
- Vynova Beek B.V., gevestigd te Geleen
- DPM Services B.V., gevestigd te Geleen

C. Checklist code Pensioenfondsen

Normen uit de Code	Naleving 2022	Nadere toelichting en motivering
6. Vertrouwen waarmaken		
1. Het bestuur voert de regeling naar beste vermogen uit, in een evenwichtige afweging van belangen, en heeft hiervoor de eindverantwoordelijkheid.	Ja	7. Het bestuur voert de pensioenovereenkomst uit op basis van de met de werkgevers gesloten uitvoeringsovereenkomst; 8. Het bestuur is verantwoordelijk voor het beheer van het pensioenfonds in de meest ruime zin van het woord. In de governancestructuur van het fonds is deze verantwoordelijkheid van het bestuur geborgd, en vastgelegd in diverse fondsdocumenten (statuten, ABTN, reglementen en charters). 9. Bij het uitvoeren van de regeling en bij de besluitvorming ziet het bestuur toe op een evenwichtige belangenafweging voor alle belanghebbenden. In het besluitvormingsproces is de evenwichtige belangenafweging geformaliseerd in de wijze van voorleggen en de vastlegging van de besluiten.
2. Het bestuur is verantwoordelijk en zorgt voor de uitvoering van de pensioenregeling. Het heeft een visie op die uitvoering, stelt eisen waaraan deze moet voldoen en bepaalt welk kostenniveau aanvaardbaar is.	Ja	Er is sprake van goede afstemming tussen het bestuur en de sociale partners. De voorwaarden waaronder het fonds de pensioenregeling uitvoert, is onder meer vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst. Tevens is de beschikbare beleidsruimte verwoord in de ABTN ten aanzien van premiebeleid, toeslagenbeleid, kwalitatieve en kwantitatieve risicohouding en beleggingsbeleid en zijn eenduidige grenzen ter zake geformuleerd via sturingsparameters. Het huidige kostenniveau wordt door het bestuur als aanvaardbaar beschouwd. De voornoemde beleidsgebieden worden in het jaarverslag besproken.
3. Het bestuur stelt een missie, visie en strategie op. Ook zorgt het voor een heldere en gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus. Daarnaast toetst het bestuur periodiek de effectiviteit van zijn beleid en stuurt zo nodig bij.	Ja	De doelstelling en missie zijn in diverse fondsdocumenten, waaronder de ABTN, vastgelegd. Tenminste jaarlijks wordt door het bestuur bezien of de ABTN herzien dient te worden. In het jaarverslag wordt de doelstelling, missie en risico's van het pensioenfonds uiteengezet. Het bestuur legt uit in hoeverre het de gestelde doelen in het afgelopen jaar heeft bereikt.
4. Bij alle besluiten legt het bestuur duidelijk vast op grond van welke overwegingen het besluit is genomen.	Ja	De overwegingen, waaronder het advies van de bestuurscommissies, de evenwichtige belangenafweging, de alternatieven en mogelijke gevolgen, kosten en risico's zijn opgenomen in de desbetreffende beslisdocumenten. Het besluitvormingsproces is vastgelegd in de verslagen van de bestuursvergaderingen.
5. Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de	Ja Incl. rapportage in bestuursverslag	10. Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan en in het bestuursverslag (als onderdeel van het jaarverslag). Het bestuur publiceert het jaarverslag op het openbare deel van de website van het pensioenfonds. 11. Een afvaardiging van het (dagelijks) bestuur vergadert periodiek met het verantwoordingsorgaan en bespreekt daar de

Normen uit de Code	Naleving 2022	Nadere toelichting en motivering
belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.		beleidsafwegingen, relevante besluiten en voorgenomen besluiten waarover het verantwoordingsorgaan adviesrecht heeft. Het verantwoordingsorgaan ontvangt de agenda van de bestuursvergadering en een besluitenoverzicht inclusief de evenwichtige belangenafweging. 12. In het bestuursverslag worden deze aspecten behandeld. In het jaarverslag geeft het bestuur tevens inzicht in de risico's van belanghebbenden op korte en lange termijn. Daarnaast wordt de impact van deze risico's beschreven en maatregelen die PDN heeft genomen om deze risico's te mitigeren. 13. In het PDN Duurzaamheidsverslag licht het bestuur het duurzaamheidsbeleid van het fonds toe en legt verantwoording af over de belangrijkste resultaten op het gebied van duurzaamheid.
6. Het bestuur houdt rekening met de verplichtingen die het fonds is aangegaan en draagt daarbij zorg voor optimaal rendement binnen een aanvaardbaar risico.	Ja	Het beleggingsbeleid en de risicobeheersing van het pensioenfonds zijn afgestemd op de verplichtingen van het fonds door middel van integraal balans management. Minimaal één keer per drie jaar wordt een ALM-studie uitgevoerd. Hierin wordt de risicohouding van de deelnemers meegenomen die is getoetst in een deelnemersonderzoek. De resultaten hiervan worden verwerkt in een strategisch beleidsplan dat wordt vastgesteld door het bestuur. Naast de strategische beleggingsmix (normportefeuille) wordt hierbij ook de strategische afdekking voor het (nominaal) rente- en valutarisico vastgesteld. De uitkomsten dienen als toetssteen voor de beleidsrisico's die het fonds neemt.
7. Het bestuur zorgt ervoor dat er onder belanghebbenden draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen.	Ja	Tijdens vergaderingen met de raad van toezicht en verantwoordingsorgaan staat verantwoord beleggen periodiek geagendeerd. Via deelnemersonderzoeken onderzoekt het fonds de opinie van de deelnemers ten aanzien van verantwoord beleggen. In de besluitvormingen over verantwoord beleggen worden de resultaten hiervan meegewogen. In de deelnemerscommunicatie wordt het duurzaamheidsbeleid toegelicht.
8. Het bestuur bevordert en borgt een cultuur waarin risicobewustzijn vanzelfsprekend is. Ook zorgt het ervoor dat het integrale risicomanagement adequaat georganiseerd is.	Ja	De SFH risicobeheer bewaakt en stimuleert vanuit zijn tweedelijns verantwoordelijkheid het risicobewustzijn in de eerste lijn. Met het ontwikkelen van een eigen visie op risicobeheer (Risk Vision) heeft het fonds zijn risicobeheer verder geprofessionaliseerd. Het vastgestelde risicomodel is opgebouwd uit principes ('risk beliefs'), een risicoraamwerk ('plan-do-check-act'), en een risicomanagement proces ('proces'). Binnen het proces nemen de RCA (Risk & Control Assessment), SIRA (als onderdeel RCA) en de ERB (Eigenrisicobeoordeling) een centrale plek in. De RCA wordt eens per 3 jaar in zijn volledige vorm doorlopen en jaarlijks ge-updatet. De ERB wordt eenmaal per 3 jaar uitgevoerd of bij een majeure

Normen uit de Code	Naleving 2022	Nadere toelichting en motivering
		wijziging in het risicoprofiel van het fonds of de door het fonds uitgevoerde pensioenregelingen.
9. Het bestuur zorgt voor een noodprocedure om in spoedeisende situaties te kunnen handelen.	Ja	- Het fonds heeft een noodprocedure in de vorm van een handleiding crisiscommunicatie en een crisisplan. In het crisisplan (bijlage 2 ABTN) zijn de grenswaarden benoemd ten aanzien van de financiële positie van het fonds en zijn hier beleidsmaatregelen aan gekoppeld. Daarbij is de effectiviteit van de voornoemde maatregelen in kaart gebracht. - Het bestuur heeft het DB gemandateerd om besluiten te nemen ten aanzien van bestuursaangelegenheden die normaliter ter besluitvorming aan het bestuur worden voorgelegd, maar die zeer dringend een besluit of actie behoeven. - Het bestuur heeft in 2020 het plan "Bestuurlijke continuïteit" inclusief machtigingenschema vastgesteld dat een oplossing biedt voor de tijdelijke situatie dat bestuurlijke besluitvorming niet mogelijk is bij belet of ontstentenis van bestuurders ten tijde van de COVID-19 pandemie of vergelijkbare noodsituaties. - In de statuten van het fonds is voorzien in belet en/of ontstentenis van bestuurs- en leden van de raad van toezicht. Tevens in belet of ontstentenis van het voltallige bestuur of intern toezicht.
Verantwoordelijkheid nemen		
10. Het bestuur zorgt voor een heldere en expliciete taak- en rolverdeling tussen bestuur en uitvoering. Hierbij horen passende sturings- en controlemechanismen.	Ja	De specifieke verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden op de verschillende niveaus, dit wil zeggen van elk orgaan en commissie van het fonds en van de uitvoeringsorganisatie zijn vastgelegd in reglementen, charters en dienstverleningsovereenkomst (incl. SLA en KPI's). In de ABTN en het uitbestedingsbeleid zijn de uitgangspunten vastgelegd met betrekking tot uitbesteding, uitvoering van werkzaamheden en rapportage van de uitvoerder. Uitbesteding vindt plaats via formele dienstverleningsovereenkomsten, mandaten en serviceafspraken.
11. Bij uitbesteding van taken neemt het bestuur in de overeenkomst met de dienstverlener adequate maatregelen op voor als de dienstverlener of een door hem ingeschakelde derde onvoldoende presteert, de overeenkomst niet naleeft, schade veroorzaakt door handelen of nalaten.	Ja	In de verschillende contracten met derden zijn voorwaarden aan de dienstverlening en kwaliteit daarvan gesteld. Daarbij is vastgelegd wat de aansprakelijkheid van deze derden is en wanneer deze van toepassing is. Voorts zijn 'exit'-artikelen en opzeggingstermijnen benoemd.
12. Het bestuur zorgt dat het zicht heeft op de keten van uitbesteding.	Ja	- Bij onderuitbesteding van beleggingsmandaten door DPS heeft het bestuur een right of refusal. - Via diverse rapportages wordt het bestuur periodiek geïnformeerd over de prestaties van de (externe) managers. - Uitbestedingsovereenkomsten worden door het (dagelijks) bestuur aangegaan. - In de uitbestedingsovereenkomsten is vastgelegd of onderuitbesteding is toegestaan.

Normen uit de Code	Naleving 2022	Nadere toelichting en motivering
		Periodiek worden uitbestedingen geëvalueerd.
13. Het bestuur zorgt ervoor dat het beloningsbeleid van partijen aan wie taken worden uitbesteed niet aanmoedigt om meer risico's te nemen dan voor het fonds aanvaardbaar is. Om dit te bereiken maakt het bestuur dit onderdeel van de contractafspraken bij het sluiten of verlengen van de uitbestedingsovereenkomst of - indien van toepassing - via zijn aandeelhouderspositie.	Ja	Het beloningsbeleid van het fonds is aangepast aan de eisen van IORP 2 en de EU-verordening 2019/2088. Het fonds voert overeenkomstig de Pensioenwet, het Besluit uitvoering Pensioenwet en de Code Pensioenfondsen een beloningsbeleid dat niet aanmoedigt tot het nemen van meer risico's (waaronder duurzaamheidsrisico's) dan voor het fonds aanvaardbaar is. De algemene uitgangspunten van het beloningsbeleid van het fonds worden ook toegepast op de uitbestedingsrelaties van het fonds. Dit wordt getoetst en bewaakt in alle (onder)uitbestedingsrelaties die het fonds aangaat.
14. Het bestuur evalueert jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering en de gemaakte kosten kritisch en spreekt een dienstverlener aan als deze de afspraken niet of onvoldoende nakomt.	Ja	In het uitbestedingsbeleid is een uitgebreide taak- en rolverdeling opgenomen tussen bestuur en de dienstverlener en hoe een en ander wordt gemonitord. De kwaliteit van de uitvoering wordt doorlopend gemonitord. Ontvangen facturen worden getoetst aan de contractuele afspraken. Kosten van (incidentele) dienstverlening worden beoordeeld aan de hand van de uitgebrachte offertes.
Integer handelen		
15. Het bestuur legt de gewenste cultuur vast en stelt een interne gedragscode op.	Ja	- Door het uitvoeren van de SIRA (Systematische Integriteitsrisicoanalyse) geeft het bestuur aandacht aan de organisatiecultuur. - Het bestuur heeft een gedragscode opgesteld die de gewenste cultuur van het fonds weerspiegelt. De gedragscode bevat regels en richtlijnen ter voorkoming van verstrengeling van belangen van het fonds en de privébelangen van de verbonden personen van het fonds. - In de statuten is een tegenstrijdig belangenregeling opgenomen waarin is geregeld dat bestuursleden en leden van de raad van toezicht bij het optreden van een (mogelijk) tegenstrijdig belang niet deelnemen aan de beraadslaging en besluitvorming hierover. - Hiernaast beschikt het fonds over een incidentenregeling en klokkenluidersregeling.
16. De leden van het bestuur, het VO of het BO, het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers ondertekenen de interne gedragscode van het fonds en een jaarlijkse nalevingsverklaring, en zij gedragen zich daarnaar.	Ja	Iedere verbonden persoon van het fonds (waaronder begrepen alle bestuursleden en alle leden van de fondsorganen), ondertekent bij aanvang van zijn functie bij het fonds de gedragscode, waarmee hij zich verbindt alle voor hem relevante regels uit deze gedragscode strikt na te leven. Aan het eind van ieder kalenderjaar of bij het niet langer verbonden zijn aan het fonds, ondertekent iedere verbonden persoon een verklaring over de juiste naleving van de geldende bepalingen in de gedragscode over het afgelopen (deel van het) jaar.
17. Alle nevenfuncties worden gemeld aan de compliance officer.	Ja	In de gedragscode is opgenomen dat alle nevenfuncties (ongeacht of deze bezoldigd zijn) worden gemeld aan de compliance officer. Daarnaast vraagt de compliance officer jaarlijks

Normen uit de Code	Naleving 2022	Nadere toelichting en motivering
		via een vragenformulier proactief aan de (mede)beleidsbepalers, VO-leden en externe beleggingsadviseurs voor ondertekening van de gedragscode of nevenfuncties volledig zijn gemeld. Bij (her)benoeming van bestuursleden en leden van de raad van toezicht doet de compliance officer een uitvraag naar de nevenfuncties in verband met het bepalen van de VTE-score en de voor de functie beschikbare tijd.
18. Tegenstrijdige belangen of reputatierisico's worden gemeld. De leden van het bestuur, het VO of het BO, het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers vermijden elke vorm en elke schijn van persoonlijke bevoordeling of belangenverstrengeling. Zij laten zich op hun functioneren toetsen.	Ja	Het fonds heeft een integriteitsbeleid (zie 1.5 van het jaarverslag). 5. Bestuursleden geven bij aanvang van een bestuursvergadering aan of er sprake is van tegenstrijdige belangen. In dat geval nemen zij niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming van het betreffende onderwerp. Naar aanleiding van de WBTR heeft formalisering van deze afspraak (voor bestuur en RvT) plaatsgevonden in de statuten van het fonds. 6. Verbonden personen moeten op grond van de gedragscode (potentieel) tegenstrijdige belangen melden. In de jaarlijkse verklaring tot naleving van de gedragscode wordt expliciet aan (mede)beleidsbepalers de vraag voorgelegd of gedurende het jaar sprake is geweest van belangenverstrengeling. 7. Periodiek wordt het eigen functioneren van het bestuur en de leden van fondsorganen geëvalueerd. 8. Bij infunctietreding ondertekenen het bestuur en alle leden van de fondsorganen de gedragscode van het fonds en jaarlijks ondertekenen de leden van de fondsorganen een verklaring over het naleven van de gedragsregels. De compliance officer rapportage is opgenomen in het jaarverslag.
19. Het lidmaatschap van een orgaan is niet verenigbaar met dat van een ander orgaan binnen het fonds of van de visitatiecommissie.	Ja	Dit is geborgd in de statuten en van toepassing zijnde reglementen. De samenstelling van de verschillende organen is opgenomen in het jaarverslag in de paragraaf Personalia.
20. Het bestuur zorgt dat onregelmatigheden kunnen worden gemeld en dat betrokkenen weten hoe en bij wie.	Ja	Fonds en uitvoerder beschikken over een incidentenregeling. Daarnaast is een compliance officer aangesteld als vraagbaak voor integriteit gerichte vragen. De rapportage van de compliance officer is opgenomen in het jaarverslag.
21. De organisatie kent een klokkenluidersregeling en bevordert dat ook externe dienstverleners een klokkenluidersregeling hebben. De organisatie zorgt ervoor dat men weet hoe en bij wie kan worden gemeld.	Ja	In de incidentenregeling van het fonds wordt verwezen naar de klokkenluidersregeling van het fonds en de wijze waarop een melding dient te geschieden. Het fonds heeft zich ten aanzien van de klokkenluidersregeling aangesloten bij de klokkenluidersregeling van DSM. De incidentenregeling is te raadplegen op de website van het fonds.
22. Het bestuur kent de relevante wet- en regelgeving en interne regels, weet hoe het fonds daar invulling aan geeft en bewaakt de naleving (compliance).	Ja	Monitoring van wet- en regelgeving is uitbesteed aan DPS. DPS informeert het bestuur en de vaste bestuurscommissies over op handen zijnde wijzigingen in de wet- en regelgeving. Daarnaast wordt het bestuur geadviseerd door de inbreng van

Normen uit de Code	Naleving 2022	Nadere toelichting en motivering
		sleutelfunctiehouders, accountant, actuaris en compliance officer. Het bestuur monitort onder andere op basis van SLA's op een adequate uitvoering. Alle bestuursleden hebben door middel van een Bestuurdersportal toegang tot alle fondsdocumenten. Hierin is een separaat boek ingericht waarin de belangrijkste uitingen van DNB en AFM worden opgenomen. Het bestuur heeft zorggedragen voor een adequate governancestructuur bij het fonds, waarbij het bestuur altijd de regie en de eindverantwoordelijkheid over alle werkzaamheden van het fonds heeft.
Kwaliteit nastreven		
23. Het bestuur is collectief verantwoordelijk voor zijn functioneren. De voorzitter is eerste aanspreekpunt; hij/zij is als eerste verantwoordelijk voor zorgvuldige besluitvorming en procedures.	Ja	Het bestuur evalueert jaarlijks het functioneren van het bestuur als geheel en van de individuele bestuursleden. Daarbij wordt uitdrukkelijk ook het functioneren van de voorzitter van het fonds betrokken. De voorzitter ziet toe op de volledigheid van de advies- en besluitvormings-procedure inclusief de vastlegging daarvan.
24. Het bestuur waarborgt dat de leden onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.	Ja	De hiertoe benodigde competenties zijn opgenomen in het functieprofiel en vormen daarmee één van de selectiecriteria. Bestuursleden van het fonds zitten zonder last in het bestuur en maken geen onderdeel uit van de raad van toezicht of het verantwoordingsorgaan (zie paragraaf Personalialia in het jaarverslag). In de jaarlijkse zelfevaluatie toetst het bestuur of de onafhankelijkheid en het kritisch opereren ook in de praktijk voldoende plaatsvindt. Hierbij betreft het bestuur een keer in de drie jaar (of vaker indien gewenst) een derde partij. Alle bestuursleden tekenen jaarlijks een gedragscode waarin de voornoemde punten zijn geadresseerd. Indien een bestuurslid zich op welke manier ook onder druk voelt staan dient hij dat te melden bij de compliance officer. Bij aanvang van de vergaderingen van het bestuur wordt door de voorzitter gevraagd aan te geven of er tegenstrijdige belangen zijn. In de statuten van het fonds is een "tegenstrijdigbelangregeling" opgenomen. Tevens vindt aan het einde van de bestuursvergadering een korte evaluatie plaats van de Board room dynamics (BRD).
25. Ieder bestuurslid heeft stemrecht.	Ja	De stemverhoudingen en de toekenning van stemrecht zijn vastgelegd in de statuten. Hierin is vastgelegd dat ieder bestuurslid stemrecht heeft. Een gewogen stemverhouding regeling is van toepassing bij afwezigheid (bij verhindering zonder volmacht en/of vacature) van bestuursleden. Bij verhindering is een volmachtregeling beschikbaar.
26. Het bestuur zorgt voor permanente educatie van zijn leden.	Ja	Het bestuur draagt zorg voor de permanente educatie voor de leden van het bestuur. Onderdeel hiervan is het organiseren van specifieke thema- en verdiepingssessies. Daarnaast vindt educatie plaats via specifieke trainingen van SPO dan wel via deelname aan seminars en

Normen uit de Code	Naleving 2022	Nadere toelichting en motivering
		themabijeenkomsten van de Pensioenfederatie, DNB en andere organisaties. Per bestuurslid wordt de individuele opleidingsbehoefte vastgesteld en door het DB bewaakt. Daartoe worden persoonlijke gesprekken met individuele bestuursleden gevoerd. Registratie van gevolgde respectievelijk nog te volgen opleidingen vindt plaats in een opleidingsregister.
27. Het bestuur staat open voor kritiek en leert van fouten.	Ja	Periodiek vindt overleg plaats met het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. In het jaarverslag brengen het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht verslag uit over het functioneren van het bestuur inclusief (beleids)aanbevelingen. Door middel van zelfevaluaties (en periodiek samen met een externe partij) worden verbetermogelijkheden zichtbaar gemaakt en worden verbeteringen gemonitord. Bij toerbeurt monitoren bestuursleden de board room dynamics regels tijdens de bestuursvergadering en rapporteren hierover.
28. Het eigen functioneren is voor het bestuur en voor het intern toezicht een continu aandachtspunt. Het bestuur en het intern toezicht evalueren in elk geval jaarlijks het eigen functioneren van het orgaan als geheel en van de individuele leden. Hierbij betrekken het bestuur en het intern toezicht één keer in de drie jaar een onafhankelijke derde partij.	Ja	De evaluatie vindt jaarlijks plaats door bestuur, bestuurscommissies en raad van toezicht. In 2021 heeft een (zelf)evaluatie plaatsgevonden van alle fondsorganen met medewerking van een externe partij en met gebruik van 360 graden feedback. De zelfevaluatie van het bestuur en van de nieuwe RVT heeft in begin resp. het voorjaar 2023 plaatsgevonden. De individuele bestuursleden zijn in 2022 door het DB geëvalueerd in het jaarlijkse pop-gesprek
29. Het eigen functioneren is voor het BO een continu aandachtspunt. Het BO evalueert in elk geval jaarlijks het functioneren van het eigen orgaan als geheel en van de individuele leden. Hierbij betreft het BO één keer in de drie jaar een onafhankelijk derde partij.	Ja	Niet van toepassing. Het fonds heeft geen Belanghebbendenorgaan.
30. Het eigen functioneren is voor het VO een continu aandachtspunt. Het VO evalueert met enige regelmaat het functioneren van het eigen orgaan.	Ja	Het verantwoordingsorgaan evalueert jaarlijks het eigen functioneren aan de hand van door het verantwoordingsorgaan opgestelde functioneringscriteria. Periodiek wordt een evaluatie uitgevoerd met behulp van een derde onafhankelijke partij. De uitkomst van die evaluatie wordt besproken met het bestuur. Dit is ook zo vastgelegd in het Reglement Verantwoordingsorgaan. In 2021 heeft een (zelf)evaluatie plaatsgevonden van alle fondsorganen met medewerking van een externe partij en met gebruik van 360 graden feedback.
Zorgvuldig benoemen		
31. De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook	Ja Incl. rapportage in bestuursverslag	9. De fondsorganen wegen de benoemde aandachtspunten uitdrukkelijk bij de aanstellingsprocedure (minimaal geschiktheidsniveau) en nemen deze mee in de jaarlijkse evaluaties. In het Beleidsplan Geschiktheid heeft het bestuur een ambitieniveau geformuleerd voor de

Normen uit de Code	Naleving 2022	Nadere toelichting en motivering
tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.		geschiktheid van zijn bestuursleden. Er wordt onderscheid gemaakt tussen het gewenste geschiktheidsniveau bij aantreden en het op termijn gewenste niveau. Hierin zijn ook functieprofielen opgenomen van de verschillende functies in de organen. 10. Het bestuur onderkent het belang van diversiteit en streeft dit na binnen de samenstelling van de verschillende fondsorganen. In het Beleidsplan Geschiktheid heeft het bestuur een diversiteitsdoelstelling en stappenplan diversiteit opgenomen. De voordragende partijen (werkgevers en centrale ondernemingsraad) worden actief gevraagd rekening te houden met diversiteit bij de voordracht. 11. Met oog op continuïteit en succession planning hanteert het fonds de mogelijkheid van aspirant lidmaatschap van de fondsorganen. Tevens toevoerschap van de aspirant-bestuursleden in commissievergaderingen.
32. Het bestuur zorgt voor geschiktheid, complementariteit en continuïteit binnen het bestuur. Daarbij houdt het rekening met opleiding, achtergrond, persoonlijkheid, geslacht en leeftijd. Het bestuur toetst de geschiktheid van bestuursleden bij het aantreden en gedurende het bestuurslidmaatschap.	Ja	Bij de samenstelling en opvolging van het Bestuur (inclusief bij toetreden commissies) wordt naast de vereiste deskundigheid, competenties en professioneel gedrag, rekening gehouden met diversiteit zoals beschreven in de Code en opgenomen in het Beleidsplan Geschiktheid.
33. In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er ten minste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Nee, wel toegelicht Incl. rapportage in bestuursverslag	Bij de samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan wordt gestreefd om rekening te houden met diversiteit in termen van kennis en competenties enerzijds en leeftijd en geslacht anderzijds. In het bestuur hebben twee vrouwen zitting. In het verantwoordingsorgaan hebben twee vrouwen zitting. In het verantwoordingsorgaan heeft één persoon zitting met een leeftijd onder de 40 jaar. Binnen het bestuur heeft geen lid zitting met een leeftijd onder de 40 jaar. Met ingang van 1 januari 2022 heeft één lid onder de 40 jaar zitting in de raad van toezicht. Het fonds heeft de afwijking van de norm toegelicht in het jaarverslag.
34. De zittingsduur van een lid van het bestuur, het VO, het BO en raad van toezicht is maximaal vier jaar. Een bestuurslid en een lid van het BO kunnen maximaal twee keer worden herbenoemd, een lid van de raad van toezicht maximaal één keer. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde fonds.	Ja	In de statuten is vastgelegd dat de zittingsduur van een bestuurslid, lid verantwoordingsorgaan (VO-lid) of raad van toezicht maximaal vier jaar is. Een bestuurslid kan maximaal twee keer worden herbenoemd, een lid van de raad van toezicht maximaal één keer. Volgens de norm is de zittingsduur van een VO-lid gemaximeerd op 4 jaar en er wordt geen voorwaarde gesteld omtrent het aantal herbenoemingen. Een eventueel maximaal aantal herbenoemingen wordt door het verantwoordingsorgaan reglementair vastgelegd. PDN hanteert voor een lid van het verantwoordingsorgaan een maximale zittingsduur van 12 jaar (dit wordt niet gezien als een afwijking van de Code). Het bestuur is van mening dat de begrenzing van de zittingstermijn van de leden van het verantwoordingsorgaan een goede zaak is en

Normen uit de Code	Naleving 2022	Nadere toelichting en motivering
		dat dit recht doet aan de intentie van vernieuwing en diversiteit van het verantwoordingsorgaan.
35. Het bestuur, het BO en het intern toezicht houden bij het opstellen van de profielschets rekening met het diversiteitsbeleid. Het VO houdt hier rekening mee bij het opstellen van de competentievisie.	Ja	Benoeming van bestuursleden, leden van de raad van toezicht en leden van het verantwoordingsorgaan gebeurt op basis van een profielschets. In de profielschets wordt rekening gehouden met het diversiteitsbeleid van het fonds. Bij het ontstaan van een vacature wordt de profielschets indien en voor zover noodzakelijk aangevuld met specifieke functie-eisen (kennis, ervaring, professioneel gedrag en diversiteit) waaraan op dat moment behoefte is.
36. Het bestuur, het VO of het BO en de raad van toezicht leggen bij de vacature de eisen voor de vacante functie vast. Hierbij wordt rekening gehouden met de in de normen 31, 32 en 33 opgenomen eisen.	Ja	Benoeming van bestuursleden, leden van de raad van toezicht en leden van het verantwoordingsorgaan gebeurt op basis van een profielschets met functievereisten. Dit is verankerd in de statuten en het Beleidsplan Geschiktheid van het fonds.
37. Bij de vervulling van een vacature wordt actief gezocht (en/of actief opgeroepen om te zoeken) naar kandidaten die passen in de diversiteitsdoelstellingen. Het bestuur neemt hierover tijdig contact op met degenen die betrokken zijn bij het voordragen of de verkiezing van kandidaten.	Ja	Het fonds heeft diversiteitsdoelstellingen vastgesteld en beschikt over een stappenplan diversiteit (onderdeel Beleidsplan Geschiktheid). Bij de samenstelling van het bestuur, verantwoordingsorgaan en raad van toezicht wordt er gestreefd om onder andere rekening te houden met geslacht en leeftijd. Bij de vervulling van een vacature zal aan deze aspecten verhoogde aandacht worden besteed. In geval van gelijke geschiktheid genieten kandidaten die zorgen voor (meer) diversiteit in het bestuur de voorkeur. Bij de opstelling van het profiel voor een nieuw lid van de raad van toezicht zijn, met inachtneming van het PDN-diversiteitsbeleid, diversiteitsaspecten uitdrukkelijk onderdeel geweest van de selectie.
38. Het bestuur en het BO toetsen voorgedragen kandidaten mede aan de hand van de diversiteitsdoelstellingen. Het VO bevordert dat in de procedure de competentievisie wordt meegenomen, inclusief de diversiteitsdoelstellingen.	Ja	Het bestuur en het verantwoordingsorgaan toetsen de kandidaten aan het functieprofiel inclusief de daarin opgenomen diversiteitsdoelstellingen. Bij de invulling van de vacature lid raad van toezicht per 1 januari 2022 is diversiteit een uitdrukkelijk selectie criterium geweest.
39. Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het bestuur en ontslagen door het verantwoordingsorgaan zelf. In uitzonderlijke situaties kan het bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan.	Ja	De procedures omtrent benoeming, ontslag en schorsing zijn vastgelegd in de statuten, het Bestuursreglement, het Reglement Verantwoordingsorgaan en het Reglement Raad van toezicht. Deze procedures zijn in lijn met de Code Pensioenfondsen. In de benoemingsprocedure van het verantwoordingsorgaan is voorzien in een bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan (dit wordt niet gezien als een afwijking van de Code).

Normen uit de Code	Naleving 2022	Nadere toelichting en motivering
40. Het bestuur zorgt ervoor dat de statuten een schorsingsprocedure kennen.	Ja	In de statuten (en reglementen) van het fonds is een schorsingsprocedure opgenomen.
Gepast belonen		
41. Het pensioenfonds voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Dit beleid is in overeenstemming met de doelstellingen van het pensioenfonds. Ook is het beleid passend gelet op de bedrijfstak, onderneming of beroepsgroep waar voor het fonds de pensioenregeling uitvoert.	Ja	Het fonds heeft geen personeel in dienst. Het fonds beschikt als onderdeel van de beheersing van de integrale bedrijfsvoering over een beloningsbeleid. Het beloningsbeleid beschrijft de wijze waarop het fonds invulling geeft aan zijn verantwoordelijkheid met betrekking tot het voeren van een beheerst en duurzaam beloningsbeleid met inachtneming van de wettelijke voorschriften (Pensioenwet, Besluit uitvoering Pensioenwet, de Code Pensioenfonds en de Verordening (EU) 2019/2088). Het beloningsbeleid is van toepassing op leden van fondsorganen, de externe adviseurs die voor een langere tijd aan een van de fondsorganen zijn verbonden en op uitbestedingsrelaties. Het beloningsbeleid wordt via een samenvatting op hoofdlijnen openbaar gemaakt op de website van het fonds. Daarnaast worden de beloningen gepubliceerd in het jaarverslag.
42. De beloningen staan in redelijke verhouding tot verantwoordelijkheid, functie-eisen en tijdsbeslag.	Ja	De hoogte van de vastgestelde beloning is conform de zwaarte van de functie en is niet variabel (niet afhankelijk van de realisatie van vooraf gedefinieerde doelen).
43. Het bestuur is terughoudend als het gaat om prestatiegerelateerde beloningen. Prestatiegerelateerde beloningen zijn niet hoger dan 20 procent van de vaste beloning. Ze zijn niet gerelateerd aan de financiële resultaten van het fonds.	Ja	Het bestuur en leden van fondsorganen kennen geen prestatiegerichte beloningen.
44. Het bestuur voorkomt dat door een te hoge beloning van de leden van het intern toezicht een financieel belang een kritische opstelling in de weg staat.	Ja	De hoogte van de vastgestelde beloning is conform de zwaarte van de functie en is niet variabel (niet afhankelijk van de realisatie van vooraf gedefinieerde doelen) en kan geen belemmering zijn voor een kritische opstelling.
45. Bij tussentijds ontslag van een bestuurslid zonder arbeidsovereenkomst of van een lid van het intern toezicht verstrekt het bestuur geen transitie- of ontslagvergoeding. Bij ontslag van een (andere) medebeleidsbepaler moet een eventuele transitie- of ontslagvergoeding passend zijn gelet op de functie en de ontslagreden.	Ja	Bestuurders en andere leden van fondsorganen hebben geen arbeidsovereenkomst met het fonds en ontvangen geen ontslagvergoeding.
Toezicht houden en inspraak waarborgen		
46. Intern toezicht draagt bij aan effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan beheerste en integrale bedrijfsvoering.	Ja	De taken en bevoegdheden van de raad van toezicht zijn vastgelegd in diverse fondsdocumenten waaronder de statuten en het Reglement raad van toezicht. De raad van toezicht bestaat uit onafhankelijke derden en rapporteert

Normen uit de Code	Naleving 2022	Nadere toelichting en motivering
		jaarlijks onafhankelijk aan het bestuur over de gedane bevindingen en monitort tussentijds de voortgang. De leden van de raad van toezicht hebben toegang tot de bestuurs- en commissiestukken en wonen als toehoorder bestuurs- en commissievergaderingen bij. Periodiek overlegt de raad van toezicht met het dagelijks bestuur. De raad van toezicht staat het bestuur met raad ter zijde.
47. Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja zie verslag raad van toezicht in het jaarverslag	De raad van toezicht betreft de naleving van deze Code bij de uitvoering van zijn taak. Dit is vastgelegd in het reglement van de raad van toezicht. Daarnaast committeert de raad van toezicht zich aan de VITP Toezichtcode.
48. Leden van het intern toezicht zijn betrokken bij het pensioenfonds en moeten zich zodanig onafhankelijk opstellen dat belangen tegenstellingen worden voorkomen. Ze hebben daarbij het vermogen en de durf om zich kritisch op te stellen richting het bestuur.	Ja	Dit is een van de selectiecriteria bij de werving en selectie van leden van de raad van toezicht. De reglementen en profielen van de leden zijn hierop ingericht. Bij in functie treden ondertekenen de leden van raad van toezicht een gedragscode en jaarlijks ondertekenen zij een verklaring over het naleven van de gedragsregels. De bevindingen hiervan worden door de compliance officer gerapporteerd in het jaarverslag.
49. De raad van toezicht stelt zich op als gesprekspartner van het bestuur.	Ja	Het bestuur (of het dagelijks bestuur namens het bestuur) en de raad van toezicht komen ten minste tweemaal per kalenderjaar in vergadering bijeen, en zoveel meer als dit nodig is. Dit is vastgelegd in de statuten en het Reglement Raad van Toezicht. In de huidige praktijk vergaderen de raad van toezicht en het (dagelijks) bestuur ongeveer vijf maal per jaar. Daarnaast wonen leden van de raad van toezicht regelmatig bestuurs- en/of commissievergaderingen bij.
50. Het bestuur weegt de aanbevelingen van de raad van toezicht of visitatiecommissie zorgvuldig en motiveert afwijkingen.	Ja	In het jaarverslag geeft het bestuur een reactie op de aanbevelingen van de raad van toezicht. Daarnaast worden alle aanbevelingen uit het jaarwerk (inclusief die van de raad van toezicht) opgenomen in een overzicht waarvan de voortgang door het bestuur wordt gemonitord. De voortgang met betrekking tot de aanbevelingen en de hierop gebaseerde acties bespreekt het (dagelijks) bestuur met de raad van toezicht in de periodieke vergaderingen.
51. Het BO voert zijn taak uit als 'goed huisvader' (m/v) voor alle belanghebbenden.	Ja	Niet van toepassing. Het fonds heeft geen Belanghebbendenorgaan.
52. Het BO zorgt dat de leden onafhankelijk en kritisch kunnen functioneren.	Ja	Niet van toepassing. Het fonds heeft geen Belanghebbendenorgaan.
53. Het BO bewaakt of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst of het uitvoeringsreglement en het pensioenreglement juist uitvoert. Ook bewaakt het BO of het bestuur de	Ja	Niet van toepassing. Het fonds heeft geen Belanghebbendenorgaan.

Normen uit de Code	Naleving 2022	Nadere toelichting en motivering
belangen van de verschillende groepen belanghebbenden evenwichtig afweegt.		
54. Het BO onderneemt actie als het van oordeel is dat het bestuur niet naar behoren functioneert.	Ja	Niet van toepassing. Het fonds heeft geen Belanghebbendenorgaan.
55. Het bestuur gaat een dialoog aan met het VO dan wel het BO bij het afleggen van verantwoording.	Ja	Het bestuur (of het dagelijks bestuur namens het bestuur) vergadert minimaal twee keer per jaar met het VO. Het voltallige bestuur vergadert rond de vaststelling van het jaarverslag met het VO. Huidige praktijk is dat een afvaardiging van het bestuur ca. 6 keer per jaar vergadert met het VO. Bestuursbesluiten worden hierbij besproken alsmede voornemens voor de toekomst. Het verantwoordingsorgaan geeft in het jaarverslag een oordeel over het handelen van het bestuur. Het oordeel van het verantwoordingsorgaan en de reactie van het bestuur hierop zijn opgenomen in het jaarverslag.
56. Het bestuur draagt de accountant of actuaris die controle uitvoert in beginsel geen andere werkzaamheden op dan controle. Geeft het bestuur wel een andere opdracht, dan vraagt dit zorgvuldige afweging en een afzonderlijke opdrachtformulering.	Ja	Het is de vaste regel dat het bestuur of DPS separate opdrachten verstrekt. Daarbij wordt, vanuit gedragscode en de DSM business code of conduct, voorgeschreven dat dit geen belangenverstrengeling mag opleveren. Indien er sprake is van andere werkzaamheden dan controle, wordt een afzonderlijke opdracht verstrekt. Voorbeeld is de invulling van de sleutelfunctiehouder actuariael, die bij de waarmerkend actuaris is belegd.
57. Het bestuur beoordeelt vierjaarlijks het functioneren van de accountant en de actuaris en stelt het intern toezicht en VO of BO van de uitkomst op de hoogte.	Ja	De evaluatie van accountant en actuaris vindt jaarlijks plaats, waarbij de uitkomsten met betrokkenen worden besproken. Indien er bijzonderheden zijn worden de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan door of namens het bestuur hiervan op de hoogte gesteld. De accountant en waarmerkend actuaris worden jaarlijks door de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan uitgenodigd voor een gesprek.
Transparantie bevorderen		
58. Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja Incl. rapportage in bestuursverslag	In het jaarverslag worden de missie, strategie en risico's van het pensioenfonds uiteengezet. Het bestuur legt uit in hoeverre het de gestelde doelen in het afgelopen jaar heeft bereikt.
59. Het bestuur geeft inzicht in het beleid, de besluitvormingsprocedures, de besluiten en de realisatie van het beleid.	Ja	Het vastgestelde beleid is met de overwegingen, de te verwachten dan wel beoogde gevolgen vastgelegd in beleidsstukken. In de ABTN zijn de hoofdpunten van het beleid en de kerntaken van de diverse organen vastgelegd. Het verslag van de bestuursvergadering en/of de besluitenlijst wordt integraal gedeeld met de raad van toezicht en verantwoordingsorgaan. In het bestuursverslag legt het bestuur verantwoording af over de realisatie. De belangrijkste besluiten inclusief de realisatie van het beleid zijn hierin opgenomen.

Normen uit de Code	Naleving 2022	Nadere toelichting en motivering
60. Het bestuur vervult zijn taak op een transparante (open en toegankelijke) manier. Dat zorgt ervoor dat belanghebbenden inzicht kunnen krijgen in de informatie, overwegingen en argumenten die ten grondslag liggen aan besluiten en handelingen.	Ja	In het jaarverslag legt het bestuur verantwoording af aan de belanghebbenden over het gevoerde beleid en de resultaten hiervan. Het jaarverslag wordt jaarlijks gepubliceerd op het openbare deel van de website. Het bestuur verstrekt aan de andere fondsorganen voldoende documentatie om hun taak adequaat uit te voeren. Van de bestuursvergaderingen wordt een verslag (inclusief evenwichtige belangenafweging) en besluitenlijst opgemaakt en gedeeld met de raad van toezicht en verantwoordingsorgaan. De toezichthouder ontvangt gedetailleerde fondsinformatie via maand-, kwartaal- en jaarstaten en andere (periodieke) uitvragen.
61. Het bestuur legt gemotiveerd vast voor welke wijze van uitvoering is gekozen. Deze informatie is beschikbaar voor de belanghebbenden.	Ja	Het bestuur is transparant over de keuzes die ten grondslag liggen aan de uitbestedingen en de daaraan verbonden kosten. In het jaarverslag (paragraaf 3.2) worden de kosten per deelnemer toegelicht. Ook wordt daar de verhouding met de pensioenuitvoeringsorganisatie DPS toegelicht, onder meer vanuit risicoperspectief.
62. Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja Incl. rapportage in bestuursverslag (zie duurzaamheidsverslag)	Verantwoord beleggen maakt deel uit van de investment beliefs die zijn vastgesteld door het bestuur en daarmee een integraal onderdeel van de beleggingsbeginselen. Het bestuur heeft een duurzaamheidsbeleid vastgesteld. In de verklaring inzake de beleggingsbeginselen (bijlage ABTN) is het standpunt over verantwoord beleggen opgenomen. Deze verklaring is online beschikbaar op de website evenals de brochure maatschappelijk verantwoord beleggen en corporate governance. Over de resultaten op het gebied van verantwoord beleggen wordt ook verslag uitgebracht in het jaarverslag onder een apart hoofdstuk "Duurzaamheidsverslag".
63. Het bestuur stelt beleid vast rond transparantie en communicatie. Het bestuur evalueert dit beleid periodiek en in ieder geval eens per drie jaar.	Ja	Het bestuur heeft een driejaarlijks Communicatiebeleidsplan (2021-2023) vastgesteld. In een jaarlijks Communicatie-actieplan zijn de communicatieactiviteiten op korte termijn beschreven waarbij zowel landelijke ontwikkelingen op het gebied van pensioencommunicatie worden gevolgd alsook nadere invulling wordt gegeven aan het Communicatiebeleidsplan. De kernpunten van het communicatiebeleid zijn beschreven in het jaarverslag.
64. Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja Incl. rapportage in bestuursverslag	Het bestuur rapporteert in paragraaf 1.5 van het jaarverslag over de Code Pensioenfondsen, over de evaluatie van het functioneren van het bestuur en het integriteitsbeleid inclusief gedragscode. Tevens wordt de checklist Code Pensioenfondsen gedeeld met het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht en integraal beoordeeld door de externe accountant. De checklist Code Pensioenfondsen is als bijlage opgenomen in het jaarverslag.
65. Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die	Ja	Het fonds beschikt over een klachten- en geschillenprocedure welke toegankelijk is via de

Normen uit de Code	Naleving 2022	Nadere toelichting en motivering
voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Incl. rapportage in bestuursverslag	website van het fonds. In paragraaf 1.5 Klachten en geschillen van het jaarverslag wordt gerapporteerd dat een klachten en geschillenregeling van toepassing is en hoeveel klachten en geschillen in het afgelopen jaar in behandeling zijn genomen.

*De blauw gekleurde normen worden verplicht opgenomen in het jaarverslag. De overige normen zijn ter informatie toegevoegd.

D. SFDR Wetgeving - Annex 4

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een ecologische of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan ecologische of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd, praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

Template periodieke informatieverstarring voor de financiële producten, bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productnaam: Stichting Pensioenfonds DSM Nederland

Identificatiecode juridische entiteiten (LEI): IW6U7MSNP42O5K5M6380

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S-kenmerken)

Heeft dit financieel product een duurzame beleggingsdoelstelling?

Ja

Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling gedaan: ____%

in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden

in economische activiteiten die volgens EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden

Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: ____%

Nee

Dit product **promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken**.

Hoewel duurzaam beleggen niet het doel ervan was, had het een minimum van ____% duurzame beleggingen

met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden

met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden

met een sociale doelstelling

Dit product promootte E/S-kenmerken, maar heeft niet duurzaam belegd.

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot, worden verwezenlijkt.

Stichting Pensioenfonds DSM Nederland (PDN) heeft de volgende ecologische en sociale kenmerken gepromoot:

1. Het realiseren van een positief effect op zijn omgeving:

PDN heeft op basis van de ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (de United Nations Sustainable Development Goals, kortweg de SDG's) vier SDG's als speerpunten gehanteerd:

- Goede gezondheid en welzijn (SDG3)

- Betaalbare duurzame energie (SDG7)
- Verantwoorde consumptie en productie (SDG 12)
- Actie tegen klimaatverandering (SDG 13)

PDN heeft ernaar gestreefd om minimaal 2,5% meer dan de benchmark te beleggen in impact bonds. Deze doelstelling betreft de beleggingscategorieën staats- en bedrijfsobligaties tezamen en is behaald in het afgelopen jaar.

De prestaties van PDN ten aanzien van dit kenmerk is gemeten aan de hand van duurzaamheidsindicatoren 1 en 2. De resultaten zijn opgenomen in de tabel als antwoord op de volgende vraag.

Daarnaast is engagement gevoerd waarbij de dialoog is aangegaan met het bestuur van bedrijven waarin wordt belegd. Met behulp van engagement zijn afspraken gemaakt met bedrijven over plannen, doelen of ambities ten aanzien van onder andere het thema klimaat. Columbia Threadneedle Investments (CTI) heeft namens PDN engagement gevoerd met bedrijven in de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles. Met het engagementprogramma is in het bijzonder een positief effect op SDG 3, 7, 12 en 13 nagestreefd.

PDN streeft ernaar dat minimaal 50% van het totaal aantal bedrijven waarmee engagement trajecten lopen in een jaar een milestone hebben bereikt en minimaal 25% van het totaal aantal engagements een focus hebben op SDG 3, 7, 12 en 13. 36% van het totaal aantal bedrijven waarmee engagement trajecten lopen heeft in 2022 een milestone bereikt en 45% van het totaal aantal engagement heeft betrekking gehad op de geselecteerde SDG's.

Daarnaast verbindt PDN gevolgen aan het niet vorderen van engagement trajecten bij bedrijven uit de portefeuille. Bedrijven waarmee een engagement traject op het gebied van focus SDG 3, 7, 12 of 13 loopt en waarbij drie jaren achtereenvolgend een 'poor'-beoordeling is gegeven door CTI op basis van vastlopende of niet-succesvolle engagement worden uitgesloten. Tenzij er sprake is van bijzondere omstandigheden die voortgang van belegging in het bedrijf rechtvaardigen.

De prestaties van PDN ten aanzien van deze kenmerken is gemeten aan de hand van duurzaamheidsindicatoren 3 en 4. De resultaten zijn opgenomen in de volgende vraag.

Bij beursgenoteerde bedrijven is de uitoefening van stemrecht een manier om, in combinatie met engagement, het belang van belangrijke thema's zoals klimaatactie onder de aandacht te brengen.

PDN heeft op de aandeelhoudersvergaderingen van de beursgenoteerde bedrijven waarin het fonds belegt gestemd conform zijn Corporate Governance en stembeleid.

De prestaties van PDN ten aanzien van dit kenmerk is gemeten aan de hand van duurzaamheidsindicator 5. De resultaten zijn opgenomen in de volgende vraag.

2. Mitigatie van klimaatverandering en CO2-reductie:

PDN heeft zich met verschillende instrumenten uit het duurzaamheidsbeleid ingezet om met zijn beleggingsportefeuille zo weinig mogelijk negatieve impact op het thema klimaat te realiseren en zoveel mogelijk positieve. Met behulp van de instrumenten ESG-integratie, impact investing, engagement, stemmen en uitsluiting heeft PDN zich ingezet om positief bij te dragen aan het thema klimaat.

Dit heeft PDN gedaan onder andere met het streven naar een CO2-reductie per 2030 van 55% ten opzichte van de benchmark en carbon data per 2016 (indien de 2016 CO2-data niet beschikbaar was is 2020 CO2-data gebruikt) voor de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield US, en een reductie van net zero (100%) per 2050.

De prestaties van PDN ten aanzien van dit kenmerk is gemeten aan de hand van duurzaamheidsindicator 6. De resultaten zijn opgenomen in de volgende vraag.

3. Uitsluiten op basis van de 10 principes van de Verenigde Naties (VN) Global Compact:

PDN heeft belegd op een dusdanige wijze dat zijn beleggingen een afspiegeling zijn van de eigen normen en waarden. PDN heeft daarom bedrijven en landen uitgesloten op basis van risico's op negatieve impact en conflict met zijn eigen normen en waarden.

Het uitsluitingenbeleid van PDN met betrekking tot ondernemingen is van toepassing op de gesegregeerde mandaten van PDN binnen de beleggingscategorieën aandelen, beursgenoteerd vastgoed en bedrijfsobligaties.

PDN heeft de volgende bedrijven uitgesloten:

- Bedrijven die gedrag vertonen dat onverenigbaar is met de 10 principes van het Verenigde Naties (VN) Global Compact worden uitgesloten van belegging.

De prestaties van PDN ten aanzien van dit kenmerk is gemeten aan de hand van duurzaamheidsindicatoren 7 en 8. De resultaten zijn opgenomen in de volgende vraag.

4. Uitsluiting van maatschappelijk controversiële activiteiten:

PDN wil niet betrokken zijn bij de financiering van landen of bedrijven die ongepaste activiteiten ontplooiën. Het uitsluitingenbeleid van PDN met betrekking tot deze maatschappelijke controversiële activiteiten is van toepassing op de gesegregeerde mandaten van SPF binnen de beleggingscategorieën aandelen, beursgenoteerd vastgoed, bedrijfsobligaties en staatsobligaties. PDN heeft de volgende bedrijven uitgesloten:

- Tabaksproducenten;
- Bedrijven die 25% of meer van hun omzet halen uit kolen- of teerzandwinning;
- Bedrijven die betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens zoals clustermunition, landmijnen, chemische of biologische wapens, verarmd uraniummunition, witte fosfor munition en nucleaire wapens;
- Leveranciers van een product dat van vitaal belang is voor de productie van de hiervoor genoemde controversiële wapens ('key-suppliers');

Daarnaast heeft PDN niet belegd in landen die zich niet houden aan internationale verdragen of waarop een sanctie van de VN, EU of Nederland rust, worden uitgesloten van belegging. Hierbij gaat het voornamelijk om vraagstukken omtrent mensenrechten, wapenproliferatie en democratische rechten.

De prestaties van PDN ten aanzien van dit kenmerk is gemeten aan de hand van duurzaamheidsindicatoren 7 en 8. De resultaten zijn opgenomen in de volgende vraag.

● Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?

1. Percentage van beleggingen in impactbonds voor de beleggingscategorieën staats- en bedrijfsobligaties.	- Benchmark: 4,7% - Target (BM + 2,5%): 7,2% - Portefeuille: 13,9%
	Per ultimo 2022
2. Het aantal beleggingen in de gehele portefeuille dat een bijdrage levert aan het	EUR 344 miljoen per ultimo 2022

realiseren van één van de 17 Sustainable Development Goals.	
3. Aantal met engagements bereikte milestones zoals door CTI geformuleerd in een jaar als percentage van het totaal aantal bedrijven waarmee engagement heeft plaatsgevonden in dat jaar.	- Aantal engagements: 406 - Behaalde milestones: 145 - Percentage behaalde milestones: 36% Per ultimo 2022 Veel engagement trajecten lopen over meerdere kalenderjaren waardoor het behalen van milestones een timing-effect kent en het voor kan komen dat het percentage behaalde milestones aanzienlijk hoger of lager uitkomt.
4. Aantal engagements met een focus op SDG 3,7,12 en 13.	- SDG 3: 2% - SDG 7: 2% - SDG 12: 19% - SDG 13: 21% - Totaal: 45% Per ultimo 2022
5. Percentage aandeelhoudersvergaderingen waar CTI namens PDN heeft gestemd.	Aantal aandeelhoudersvergaderingen: 1097 - Aantal uitgebrachte stemmen: 1090 - % uitgebrachte stemmen: 99% Aantal voorstellen waarop gestemd kon worden: 13713 - Aantal uitgebrachte stemmen: 13660 - % uitgebrachte stemmen: 99% Per ultimo 2022 Voor een beperkt aantal voorstellen (<1%) golden liquiditeit beperkende factoren waardoor niet is gestemd.
6. Percentage CO2-reductie ten opzichte van de benchmark in combinatie met de ontwikkeling van CO2-uitstoot in die benchmark voor de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield US gebaseerd op scope 1 en scope 2 data.	- Aandelen: 143 (-38%) - Aandelen benchmark: 231 - Investment Grade Credits: 178 (-15%) - Investment Grade Credits benchmark: 210 - US High Yield: 194 (-61%) - US High Yield benchmark: 497 Per ultimo 2022
7. Belegd vermogen in uitgesloten individuele bedrijven per jaareinde exclusief fondsbeleggingen.	0
8. Belegd vermogen in uitgesloten landen per jaareinde exclusief fondsbeleggingen.	0

● ...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

Dit is de eerste periodieke rapportage conform de vereisten van SFDR. Een vergelijking met voorafgaande periodes kan gemaakt worden in de volgende periodiek rapportage.

In de EU-taxonomie is het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” vastgelegd. Dit houdt in dat op de taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie, en dat een en ander vergezeld gaat van specifieke Uniecriteria.

Het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen evenmin ernstige afbreuk doen aan ecologische of sociale doelstellingen.

De belangrijkste ongunstige effecten

zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

PDN heeft niet alle belangrijkste ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren in aanmerking genomen. Deze zijn gedefinieerd in de wet en kunnen door pensioenfondsen zelf worden aangevuld. PDN heeft de onderstaande ongunstige effecten wel meegenomen:

- CO₂-intensiteit van ondernemingen middels een reductiedoelstelling van bepaalde activaklassen en actief aandeelhouderschap;
- Blootstelling aan controversiële wapens (chemische wapens, biologische wapens, landmijnen, verarmd uranium en nucleaire wapens in strijd met het non-proliferatieverdrag)) door middel van het uitsluitingsbeleid;
- Schendingen van UN Global Compact-principes door middel van uitsluitingen en actief aandeelhouderschap;

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel beleggingen** van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten: **01-01-2022 tot 31-12-2022**

Grootste beleggingen	Sector	% activa	Land
DEUTSCHLAND I/L DBRI 0 1/2 04/15/30	Overheid	2,6%	Germany
TSY INFL IX N/B TII 0 7/8 01/15/29	Overheid	1,9%	United States
DEUTSCHLAND I/L DBRI 0.1 04/15/46	Overheid	1,3%	Germany
FRANCE O.A.T.I/L FRTR 0.1 07/25/38	Overheid	1,3%	France
US TREASURY N/B T 2 1/4 08/15/27	Overheid	1,0%	United States
NETHERLANDS GOVT NETHER 0 07/15/30	Overheid	0,8%	Netherlands

FRANCE O.A.T.I/L FRTR 0.7 07/25/30	Overheid	0,7%	France
DEUTSCHLAND REP DBR 0 1/2 02/15/28	Overheid	0,6%	Germany
DEUTSCHLAND REP DBR 2 1/2 08/15/46	Overheid	0,6%	Germany
NESTLE SA-REG	Consumer Staples	0,4%	Switzerland
INT BK RECON&DEV IBRD 0.1 12/06/38	Overheid	0,4%	Supranational
FRANCE O.A.T.I/L FRTR 0.1 07/25/47	Overheid	0,4%	France
NETHERLANDS GOVT NETHER 0 1/4 07/15/29	Overheid	0,4%	Netherlands
TSY INFL IX N/B TII 1 02/15/49	Overheid	0,4%	United States
REP OF AUSTRIA RAGB 4.15 03/15/37	Overheid	0,3%	Austria

De percentages zijn gebaseerd op de stand per 31-12-2022 en gebaseerd op de totale portefeuille van PDN. Derivaten en contanten zijn niet opgenomen in de tabel. Er is doorgekeken in de mandaten en beleggingsfondsen.

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in specifieke activa.

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

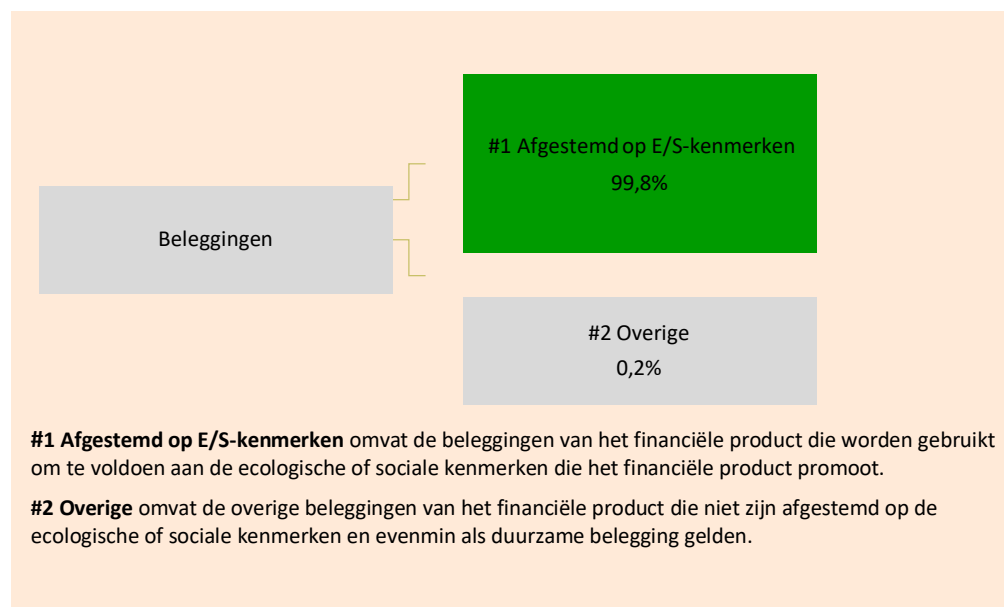
PDN promootte ecologische en sociale kenmerken zonder dat het een duurzame beleggingsdoelstelling in de zin van de SFDR-wetgeving nastreefde. PDN heeft geen minimumallocatie naar duurzame beleggingen in de zin van SFDR of beleggingen in ecologisch duurzame activiteiten in de zin van de Taxonomie-verordening opgenomen. Het overgrote deel van de beleggingen van PDN is afgestemd op de ecologische en of sociale kenmerken. Deze beleggingen hebben betrekking op aandelen (waaronder ook beursgenoteerd vastgoed), bedrijfsobligaties, staatsobligaties, niet-beursgenoteerd vastgoed, infrastructuur, hypotheek en goud. De overige beleggingen waren niet afgestemd op deze kenmerken en hebben betrekking op derivaten en liquide middelen. Daarvoor waren geen ecologische of sociale minimumwaarborgen van toepassing.

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

Om te bepalen of aan de EU-taxonomie wordt voldaan, bevatten de criteria voor **fossiel gas** emissiegrenswaarden en de omschakeling naar hernieuwbare energie of koolstofarme brandstoffen tegen eind 2035. Voor **kernenergie** bevatten de criteria uitgebreide regels inzake veiligheid en afvalbeheer.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een ecologische doelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

In welke economische sectoren werd belegd?

<i>Economische Sector</i>	<i>Som marktwaarde (%)</i>
Overige	24,57%
Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	20,36%
C – Industrie	16,61%
Financiële activiteiten en verzekeringen	16,34%
Exploitatie van en handel in onroerend goed	7,52%
Informatie en communicatie Total	4,83%
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	2,02%
Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	1,64%
Vervoer en opslag	1,31%
Winning van delfstoffen	1,28%
Bouwnijverheid	0,67%
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	0,60%
Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,59%
Extraterritoriale organisaties en lichamen	0,43%
Verschaffen van accommodatie en maaltijden	0,35%
Administratieve en ondersteunende diensten	0,32%
Kunst, amusement en recreatie	0,29%
Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	0,20%
Landbouw, bosbouw en visserij	0,06%
Overige diensten	0,02%

De percentages zijn gebaseerd op de stand per 31-12-2022 en ziet op de totale portefeuille van PDN voorzover er data hierover beschikbaar was. De sectorverdeling is niet gemaakt op basis van doorkijk in onderliggende beleggingsfondsen. Beleggingsfondsen zijn opgenomen onder 'Overige'.

In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

0%.

● Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen⁶?

☐

Ja:

☐

In fossiel gas

☐

In kernenergie

☒

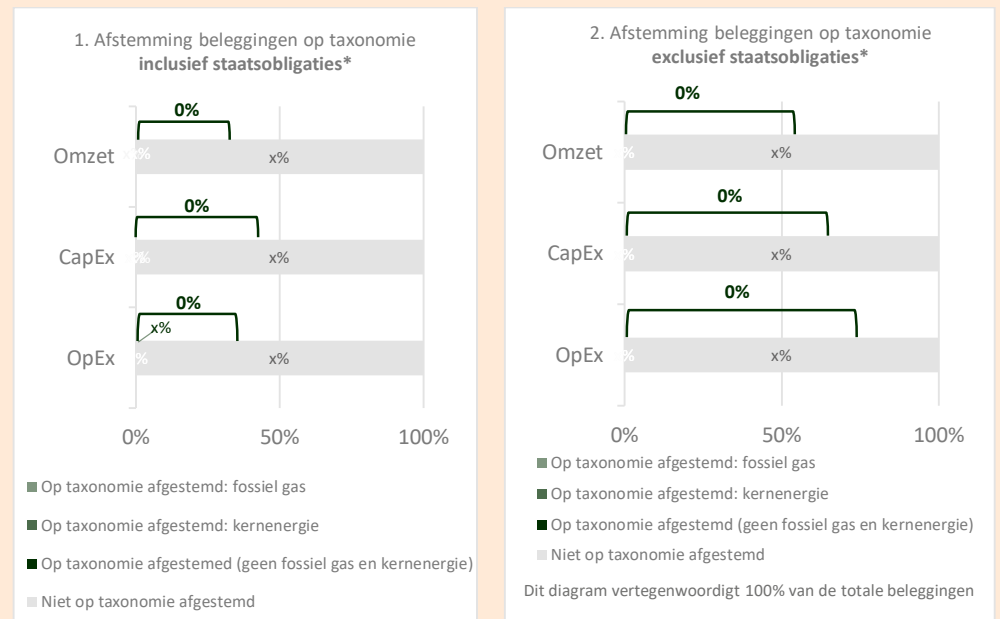
Nee

⁶ Activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie zullen alleen aan de EU-taxonomie voldoen indien zij bijdragen aan het beperken van de klimaatverandering ("klimaatmitigatie") en geen ernstige afbreuk doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie – zie de toelichting in de linkermarge. De uitgebreide criteria voor economische activiteiten in de sectoren fossiel gas en kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen, zijn vastgesteld in Gedelegeerde Verordening (EU) 2022/1214 van de Commissie.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de **omzet** die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeeft;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeven.

De onderstaande diagrammen geven in het groen het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen. Er is geen geschikte methode om te bepalen in hoeverre staatsobligaties op de taxonomie zijn afgestemd. Daarom geeft het eerste diagram de mate van afstemming voor alle beleggingen van het financiële product inclusief staatsobligaties, terwijl het tweede diagram alleen voor de beleggingen van het financiële product in andere producten dan staatsobligaties aangeeft in hoeverre die op de taxonomie zijn afgestemd.*

* In deze diagrammen omvat 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden.

- **Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?**
0%
- **Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?**

Dit betreft de eerste rapportage. Volgend jaar kan er een vergelijking worden opgenomen.

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?

Niet van toepassing. PDN heeft zich gedurende de referentieperiode niet gecommitteerd aan duurzame beleggingen en heeft daarom niet gemeten of het belegd heeft in duurzame beleggingen conform SFDR.

zijn duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?

Niet van toepassing. PDN heeft zich gedurende de referentieperiode niet gecommitteerd aan duurzame beleggingen en heeft daarom niet gemeten of het belegd heeft in duurzame beleggingen conform SFDR.

Welke beleggingen zijn opgenomen in “overige”? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

Derivaten en liquide middelen. Voor deze beleggingen waren geen ecologische of sociale minimumwaarborgen opgenomen. PDN gebruikt derivaten hoofdzakelijk om financiële risico's af te dekken en efficiënt portefeuillebeheer te realiseren binnen de door het bestuur gestelde limieten. De voornaamste derivaten zijn rente- en valutaderivaten. Liquide middelen zijn opgenomen om te kunnen voldoen aan aangegane verplichtingen, zoals margin calls en pensioenuitkeringen.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om aan de ecologische en/of sociale kenmerken te voldoen?

PDN heeft de volgende maatregelen getroffen:

- Voor de monitoring van het percentage beleggingen in impact-bonds voor de beleggingscategorieën staats- en bedrijfsobligaties heeft PDN data gebruikt afkomstig van Bloomberg-classificaties. Bloomberg labelt een obligatie als 'green bond', 'social bond' of 'sustainability-linked bonds' wanneer de uitgevende instelling duidelijk aangeeft dat de opbrengst van de lening volledig ingezet wordt voor respectievelijk groene, sociale/maatschappelijke of duurzame/milieu-gerelateerde activiteiten volgens een definitie die door de markt geaccepteerd is.
- Voor de monitoring van het percentage impact beleggingen in de portefeuille zijn het aantal beleggingen in de portefeuille dat een bijdrage levert aan het realiseren van één van de 17 Sustainable Development Goals gemeten. Daarvoor heeft PDN gebruik gemaakt van de processen van zijn fiduciair manager, DSM Pension Services B.V. (DPS).
- Het aantal met engagements bereikte milestones en het aantal engagements die een focus hebben op SDG 3, 7, 12 en 13 zijn door CTI via het Responsible Engagement Overlay-programma uitgevoerd.
- Bij het uitvoeren van het stembeleid heeft PDN gebruik gemaakt van de diensten van CTI. CTI heeft op reguliere basis gerapporteerd over de uitvoering van het beleid. De fiduciair manager van PDN, DPS, heeft toezicht gehouden op en heeft de activiteiten van CTI geëvalueerd. PDN heeft op zijn website over het aantal uitgebrachte stemmen op aandeelhoudervergaderingen gerapporteerd.
- Voor het meten van de gewogen gemiddelde CO2-intensiteit als hoeveelheid uitstoot (in tonnen) per miljoen omzet van de beleggingscategorieën aandelen, beursgenoteerd vastgoed, investment grade credits en high yield US is als maatstaf de Weighted Average Carbon Intensity (WACI) scope 1 en 2 emissies gebruikt. PDN heeft de CO2-intensiteit overeenkomstig de aanbevelingen van TCFD berekend.
- De monitoring en analyse of er bedrijven en landen aan de uitsluitingenlijst moesten worden toegevoegd, is door Sustainalytics uitgevoerd.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Niet van toepassing. PDN heeft geen referentiebenchmark om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken voor de gehele pensioenregeling.

● ***Waarin verschilt de referentiebenchmark van een brede marktindex?***

Niet van toepassing.

● ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd wat betreft de duurzaamheidsindicatoren voor het bepalen van de afstemming van de referentiebenchmark op de gepromote ecologische en sociale kenmerken?***

Niet van toepassing.

● ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?***

Niet van toepassing.

● ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de brede marktindex?***

Niet van toepassing.

Referentie-benchmarks zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product de ecologische of sociale kenmerken verwezenlijkt die dat product

Pensioenfonds DSM Nederland

Stichting Pensioenfonds DSM Nederland
Het Overloon 1, 6411 TE Heerlen
Postbus 6500, 6401 JH Heerlen

T +31 (0) 45 578 81 00
KvK nr. 41070481

E info.PDN@dsm.com
I www.PDNpensioen.nl